

T.C.
KONYA TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

KONYA ENDÜSTRİYEL MİRASININ
BELİRLENMESİ VE KORUNMASINA
YÖNELİK DEĞERLENDİRMELER

Merve Nur TOYDEMİR

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Mimarlık Anabilim Dalı

Aralık-2020
KONYA
Her Hakkı Saklıdır

TEZ KABUL VE ONAYI

Merve Nur TOYDEMİR tarafından hazırlanan “Konya Endüstriyel Mirasının Belirlenmesi ve Korunmasına Yönelik Değerlendirmeler” adlı tez çalışması 25/12/2020 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından oy birliği / oy çokluğu ile Konya Teknik Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı’nda YÜKSEK LİSANS olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

Başkan

Doç. Dr. H. Hale KOZLU

Danışman

Doç. Dr. Mustafa KORUMAZ

Üye

Doç. Dr. Fatih Canan

İmza

.....

.....

.....

Yukarıdaki sonucu onaylarım.

Prof. Dr. Saadettin Erhan KESEN
Enstitü Müdürü

TEZ BİLDİRİMİ

Bu tezdeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edildiğini ve tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını bildiririm.

DECLARATION PAGE

I hereby declare that all information in this document has been obtained and presented in accordance with academic rules and ethical conduct. I also declare that, as required by these rules and conduct, I have fully cited and referenced all material and results that are not original to this work.

Merve Nur TOYDEMİR

Tarih:25.01.2021

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

KONYA ENDÜSTRİYEL MİRASININ BELİRLENMESİ VE KORUNMASINA YÖNELİK DEĞERLENDİRİLMELER

Merve Nur TOYDEMİR

Konya Teknik Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Mimarlık Anabilim Dalı

Danışman: Doç. Dr. Mustafa KORUMAZ

2020, 184 Sayfa

Jüri

Danışman Doç. Dr. Mustafa KORUMAZ
Doç. Dr. Fatih CANAN
Doç. Dr. H. Hale KOZLU

Bir kentin, toplumların ve uygarlıkların sosyal yaşantısından ekonomisine, kültüründen teknik alt yapısına kadar pek çok konuya kaynaklık eden kültür varlıklarını koruma konusu dünya genelinde ve ülkemizde kabul görmüştür. Koruma kavramının düşünsel gelişiminde hangi tür mimari yapının korunması gerekliliği ise hala bir tartışma konusudur. Endüstri mirası da bu tartışma konularından biridir, özellikle hangi endüstri yapısının korumaya değer olduğu halen tartışılmaktadır. Bu tartışma ışığında tez çalışması içerisinde kültürel miras, endüstri mirası ve korunmasına yönelik değerlendirmeler incelenerek konunun kavramsal alt yapısı hazırlanmıştır. Kavramsal araştırmalar ışığında endüstri mirasın yeniden kullanımı ile ilgili yurtdışı ve yurtiçi referans örnekler incelenmiştir. Referans örnekler, geniş endüstriyel havzalarda yeniden işlevlendirme, tekli yapı ölçeğinde yeniden işlevlendirme ve tamamı yıkılmış yapıların yerine yeni öneri getirilmesi olarak 3 ana başlık altında gruplandırılmıştır.

Endüstriyel üretim yönünden önde gelen illerimizden biri olan Konya'da endüstri tarihi Geç Osmanlı dönemlerine kadar gitmektedir. Konya sanayi tarihi incelendiğinde endüstri mirası yönünden zengin olduğu görülmektedir. Konya Endüstriyel Mirasın belirlenmesi, yapılan kavramsal çalışmalar, Konya sanayi tarihinin incelenmesi ve uzmanlarla yapılan görüşmelerle yapılmıştır. Tespit edilen yapılar farklı konu başlıkları altında incelenmiştir. Konya Endüstri Mirasına dair incelenen referans örnekler ve uzmanlardan alınan görüşler neticesinde değerlendirmeler yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Endüstri Mirası, Konya, Mimari Koruma, Yeniden işlevlendirme.

ABSTRACT

MS THESIS

EVALUATIONS FOR DETERMINATION AND PROTECTION OF KONYA INDUSTRIAL HERITAGE

Merve Nur TOYDEMİR

**Konya Technical University
Institute of Graduate Studies
Department of Architecture**

Advisor: Asoc. Prof. Dr. Mustafa KORUMAZ

2020, 184 Pages

Jury

**Advisor Asoc. Prof. Dr. Mustafa KORUMAZ
Asoc. Prof. Dr. Fatih CANAN
Asoc. Prof. Dr. H. Hale KOZLU**

The conservation of cultural heritage subject, which is a source of many topics from the social life of a city, societies and civilizations to its economy, from culture to technical background, has been accepted throughout the world and in Turkey as well. What type of buildings should be preserved in the intellectual development of the concept of conservation is still a matter of debate. Industrial heritage is also one of these topics of discussion, especially which industrial buildings are worth to preserving. In the context of these discussions, the conceptual background of the subject was prepared by examining the evaluations of cultural heritage, industrial heritage and conservation within the thesis. International and domestic reference examples related to the reuse of industrial heritage were examined related to conceptual background. The reference examples are exemplified under three main headings: re-functioning in large industrial basins, re-functioning at the scale of single building, and new proposals for replacing all collapsed structures.

Konya, which is one of our leading provinces in terms of industrial production, the industrial history goes back to the Late Ottoman periods. During the thesis, it was determined that Konya is rich in industrial heritage, although it is not widely known today. Because of expert interviews who are in the position of researcher and decision maker on cultural heritage preservation, it was observed that industrial heritage of Konya is not well known in experts level. In the conclusion part of the thesis study, evaluations were made in the context of cultural heritage, industrial archeology and conservation suggestions for the examples identified based on expert evaluations by the researcher.

Keywords: Architectural Conservation, Industrial Heritage, Konya, Adaptive Reuse.

ÖNSÖZ

Gerek lisans eğitimimde, gerekse yüksek lisans eğitimimde benden desteğini, bilgisini ve birikimini esirgemeyen danışmanım ve sevgili hocam Doç. Dr. Mustafa KORUMAZ'a, tüm yardımları ve destekleri için teşekkür ederim.

Tez araştırmalarımda benden yardımlarını esirgemeyen Konya Torku Şeker A.Ş. personeline, İnce Minare Taş ve Ahşap Eserler Müzesi personeline, Konya Büyükşehir Belediyesi personeline teşekkür ederim. Ayrıca görüş ve fikirleri ile bana yardımcı olan sayın hocalarım Prof. Dr. Haşım KARPUZ, Doç. Dr. Fatih CANAN, Doç. Dr. İbrahim KUNT, Dr. Öğr. Üyesi İlhan KOÇ, Dr. Öğr. Üyesi İbrahim BAKIR, Prof. Dr. Mehmet TEKOCAK, Arş. Gör. Ahmet YAVUZ YILMAZ, Konya Kültür Varlıklarını Koruma Kurulu Mimar Raportörleri Mimar Lütfi EKŞİ, Mimar Mehmet KÖROĞLU'na, Konya Kültür Varlıklarını Koruma Kurulu Üyesi Şehir Plancısı Münir GÜNAY'a ve Konya Büyükşehir Belediyesi Kentsel Dönüşüm Şube Müdürü Mimar Serap ERDOĞAN'a teşekkür ederim.

Tez yazma sürecimde anlayışı ve yardımları için Ceray Mimarlık ve Restorasyon'da bulunan tüm ofis arkadaşlarıma ve Sayın M. Argun KOCADAĞIŞTAN'a teşekkür ederim.

Hayatım boyunca benden hiçbir desteği esirgemeyen beni benden daha çok düşünen, tüm başarılarımı borçlu olduğum biricik annem ve babam Ayşe KESKİN ve Mustafa KESKİN'e her şey için çok teşekkür ederim. Sevgili kardeşlerim Abdullah Oğuz KESKİN'e ve Fatma İnci KESKİN'e yardımları ve verdikleri desteklerden dolayı çok teşekkür ederim.

Sevgili eşim ve meslektaşım olan Ahmet TOYDEMİR'e her daim yanımda olduğu ve beni her alanda desteklediği, bana her zaman güvendiği ve güven verdiği için çok teşekkür ederim. İyi ki varsınız.

Merve Nur TOYDEMİR
KONYA-2020

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iv
ABSTRACT	v
ÖNSÖZ	vi
İÇİNDEKİLER	vii
SİMGELER VE KISALTMALAR	ix
1. GİRİŞ	1
1.1. Çalışmanın Amacı.....	5
1.2.Kapsam	6
1.3.Materyal ve Metot.....	7
1.4. Kaynak Araştırması	8
2. ENDÜSTRİYEL MİRAS KAVRAMI	12
2.1. Kültürel Miras Kavramı ve Kültürel Mirasın Korunması	12
2.2. Endüstriyel Miras Kavramı.....	15
2.3. Endüstriyel Mirasın Korunması.....	17
2.3.1. Endüstriyel Mirasa Dair Değerlendirme Kriterleri.....	20
3. ENDÜSTRİYEL MİRASIN KORUNMASI VE YENİDEN İŞLEVLENDİRİLMESİNE YÖNELİK REFERANS ÖRNEKLER	24
3.1. Geniş Endüstriyel Havzaların Yeniden İşlevlendirilmesi Yurtdışı Örnekleri	25
3.1.1. Londra Docklands Liman Dönüşümü.....	25
3.1.2. Almanya Ruhr Havzası	28
3.2. Yapının Genel Strüktürü ve Peyzajı Korunmuş İşlevi Değiştirilmiş Yurtdışı Örnekler	31
3.2.1. Bankside Güç İstasyonu/ Tate Modern.....	31
3.2.2. Zollverein Maden Ocağı	32
3.2.3. Viyana Simmering Gazometreleri	33
3.2.4. Public Folly	36
3.3. Tamamı Yıkılmış Yapıların Yerine Yeni Öneri Getirilen Yurtdışı Örnekler.....	38
3.3.1. Villa Industria	38
3.4. Geniş Endüstriyel Havzaların Yeniden İşlevlendirilmesi Yurtiçi Örnekleri	40
3.4.1. Haliç Bölgesi.....	40
3.4.2. İzmit Sekapark	42
3.5. Yapının Genel Strüktürü ve Peyzajı Korunmuş İşlevi Değiştirilmiş Yurtiçi Örnekler	46
3.5.1. Rahmi Koç Müzesi	46
3.5.2. Kasımpaşa Tuz Ambarı	47
3.5.3. Silahtarağa Elektrik Santrali	49
3.5.4. İzmir Hava Gazı Fabrikası.....	51
3.5.5. Kayseri Sümerbank Bez Fabrikası.....	54

3.6. Tamamı Yıkılmış Yapıların Yerine Yeni Öneri Getirilen Yurtiçi Örnekler	57
3.6.1. Sütlice Mezbahası	57
4. KONYA’NIN ENDÜSTRİYEL GELİŞİMİ VE KONYA ENDÜSTRİ MİRASI	59
4.1. Konya Endüstri Tarihi	59
4.1.1. Konya Endüstri Mirasının Belirlenmesi	62
4.2. Konya Kaybedilmiş Endüstri Mirası	64
4.2.1. Konya Baruthane-Güherçile Fabrikası	64
4.2.2. Konya Osmanlı Elektrik Anonim Şirketi ve Dereköy Hidro Elektrik Santrali	69
4.2.3. Un Fabrikaları ve Değirmenler	74
4.2.4. Kiremit ve Tuğla Fabrikaları	76
4.3. İşlevi Devam Eden Endüstri Yapıları	79
4.3.1. Konya Şeker Fabrikası	79
4.3.2. Konya Çimento Fabrikası	83
4.3.3. Ova Un Fabrikası	86
4.3.4. Konya Krom Magnezit Fabrikası	89
4.4. Restorasyon Geçiren ve Yeni İşlev Verilen Endüstri Yapıları	91
4.4.1. Sille Cephanelik	91
4.4.2. Tren Garı Kompleksi	93
4.4.3. Tantavi Tahıl Ambarı	102
4.5. Terk Edilmiş Endüstri Yapıları	106
4.5.1. Konya Buğday Siloları	106
5. KONYADAKİ ENDÜSTRİ MİRASININ KORUNMASINA YÖNELİK UZMAN GÖRÜŞLERİ, DEĞERLENDİRMELER	109
6. SONUÇLAR VE ÖNERİLER	119
KAYNAKLAR	125
EKLER	133

SİMGELER VE KISALTMALAR

A.Ş.: Anonim Şirketi

DOCOMOMO: Documentation and Conservation of Buildings, Sites and Neighbourhoods of the Modern Movement

E-FAITH: European Federation of Associations of Industrial and Technical Heritage

ERIH: The European Route of Industrial Heritage

FICCIM: First International Congress on the Conservation of Industrial Monument (Birinci Uluslararası Endüstri Anıtları Koruma Kongresi)

IBA: Internationale Bauausstellung (uluslararası yapı fuarı)

ICOHTEC: International Committee for The History of Technology

ICOMOS: International Council on Monuments and Sites

K.V.K.K: Kültür Varlıklarını Koruma Kurulu.

LCDD: London Docklands Development Corporation

STK: Sivil Toplum Kuruluşu

TDK: Türk Dil Kurumu

TICCIH: The International Committee for the Conservation of Industrial Heritage

UNESCO: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization.

VGM: Vakıflar Genel Müdürlüğü

1. GİRİŞ

Mimarlık insanlık tarihi boyunca var olmuş bir eylemdir. İnsanoğlu, barınma, dış tehlikelerden korunma, ibadet etmek, mahremiyet gibi sebeplerden ilk çağlardan bu yana kendine bir yapı inşa etmiştir. İnsanlık tarihi ilerledikçe mimarlık ve bu inşa etme eylemi de gelişmiş ve her coğrafyada çeşitlilik göstererek zenginleşmiştir. Öyle ki günümüzde, yazılı kaynak bulunmayan medeniyetleri, bıraktıkları mimari kalıntılardan anlamaya çalışmaktayız. İnsan nasıl yaşarsa çevresini de o şekilde düzenler. Bu sebeple mimarlık kişilerin, toplumların, medeniyetlerin aynasıdır. Kültür varlığı kavramı da bu bağlamdan gelir. Geçmişte inşa edilmiş ve gelecek nesillere kalmış eserler kültür varlığı olarak koruma altına alınmaktadır. Dünya genelinde kabul gören kültür varlıklarını koruma kavramının içeriği, evrenselliği, sürdürülebilirliği, yasal düzenlemeleri, ekonomik problemleri ve sosyo-kültürel sonuçları günümüzde oldukça sık tartışılmaktadır. Global olarak kabul gören Venedik Tüzüğü'nde¹ (1964) “kültür varlığı” ile ilgili terim “tarihi kültür varlığı” kavramı üzerinden verilmiştir. Koruma uygulamaları için referans olan bu bildirge de, tarihi kültür varlığı teriminin içerisinde yapının yaşının bağlayıcılığından kurtularak, bir uygarlığın, bir tarihi olayın tanıklığını yapan kentsel veya kırsal yerleşmenin tamamını ve üstün kültürel ve sanatsal özelliği olmayan daha basit eserleri de kapsar nitelikte değiştirilmiştir.

Kültür varlıklarını koruma, yasal olarak 20. yy içerisinde konuşulsa da, tarih boyunca farklı sebeplerden kültür varlıkları korunmuştur. Bunun öncelikli sebepleri bir yapının inşası için gereken zaman, malzeme ve maddi kaynak sıkıntısı olmuştur. Bir diğer sebep ise insanlık tarihi boyunca hemen her toplumda ibadethaneler, mezarlar gibi anıtlara duyulan saygı sonucunda kültür varlıkları uzun yılları aşip günümüze ulaşmıştır. 20.yy da savaş sonrasında oluşan tahribatları gidermek için öne atılan bu koruma kavramı tüm dünya da kabul görmüştür. Günümüzde ise kültür varlığı kavramı genişletilmekte ve farklı tartışma konuları meydana çıkmaktadır.

Endüstri yapılarının kültürel miras kapsamında incelenmesi ise endüstri kültürünün toplumları değiştirmeye ve şekillendirmeye başlamasıyla ortaya atılmıştır. 1950'li yıllarda endüstri arkeolojisi kavramı konuşulmaya başlanmış ve zamanla bu

¹ Venedik Tüzüğü; 1964 yılında ICOMOS tarafından düzenlenen “Tarihi Anıtların ve Yerleşmenin Korunması Onarımı için Uluslar arası Tüzük”

kavram ve endüstriyel miras kavramı kabul görmüştür. Endüstri arkeolojisinin, miras kapsamında ele alınması mimarlık tarihi açısından her ne kadar yeni olsa da büyük önem arz etmektedir. Çünkü endüstri devriminden sonra yeni ve global bir yaşam biçimi oluşmuştur. Modern toplumlar, modern insanlar endüstrileşmenin sonucudur. Tüm dünya endüstrileşme sayesinde aynı erişimlere sahip olmuş durumdadır. Bu sebeple insanlık tarihi açısından bir dönüm noktasıdır. Ludwig Mies van der Rohe²(1924) endüstrileşme için şunları söylemiştir; *“Eğer endüstrileşmeyi uygulamakta başarı sağlarsak, toplumsal, ekonomik, teknik ve sanatsal sorunlarda kolaylıkla çözülecektir.”* Bu yerinde ve ileri görüşlü ifadeden de anlaşılacağı gibi endüstrileşme her alanda değişime sebep olmuştur. Endüstrileşme doğru analiz edildiğinde ve doğru uygulamalarla insanlığı ileriye taşımaktadır. Berferon (2012), ‘The Heritage of Industrial Society’ adlı makalesinde endüstriyi, toplumsal yükselişin tiyatrosu olarak tanımlamaktadır. Burdan da anlaşılacağı gibi mimarlık toplumun bir aynasıyken, endüstri de modern toplumun aynası niteliğindedir. Berferon, aynı yazısında endüstrinin geleneksel hiyerarşileri bozan yeni bir kültür olduğunu da ifade etmektedir. Yeni gelen bu kültür tüm dünyayı sarmakta ve etkisi altına almaktadır. Geçmiş 100 yıldan daha fazlasına dayanan bu kültür de yenilenen teknoloji ile miras olmaya başlamıştır. Gelişen teknolojiler her geçen gün bir başka endüstriyi işlevsiz bırakmaktadır. İşlevsiz kalan bu endüstri arkeolojisi ise insanlık tarihine bıraktığı izden dolayı korunmalıdır.

Ülkemizde sanayileşmenin yaygınlaşması 1950’li yılları bulmaktadır. Osmanlı döneminde endüstri üretimi başkent İstanbul olmak üzere belli büyüklükteki birkaç kentte başlamıştır. Cumhuriyetin ilanı ile sanayileşme arttırılmış ve hemen hemen her büyük şehirde sanayileşme girişimleri yapılmıştır. 1950’li yıllardan sonra ise tüm ülke genelinde sanayi girişimleri yapılmış ve sanayi ilerletilmiştir. Bu sanayi yapılarının endüstri miras kapsamında konuşulması ise 1990’lı yılları bulmuştur. Günümüzde de bu konuda yeterli bir koruma anlayışı maalesef bulunmamaktadır. Belirli büyüklükte ve önem arz eden yapılar koruma kapsamına alınırken pek çoğu göz ardı edilmiştir. İstanbul Feshane Binası, İstanbul Elektrik Santrali, İzmir Havagazı Fabrikası, Ankara Havagazı Fabrikası, Kayseri Sümerbank Fabrikası ve Hicaz Demir Yollarına bağlı tren garı yerleşkeleri gibi geniş çaplı ve etkin yapılar koruma altına alınmış ve pek çoğuna

² Ludwig Mies van der Rohe: 20.yy mimarlığının öncülerinden olan Alman mimar. Aynı zamanda Bauhaus’un kurucularından.

yeni işlev verilmiştir. Fakat endüstri mirası konusunu kısıtlı bir akademik çevrenin konuştuğu halk nezdinde henüz kabul görmediği ve idari kurumlar tarafından da yeterli uygulamaların yapılmadığı rahatça söylenebilir. Ülkemizde durum böyleyken dünya da özellikle Avrupa’da endüstriyel miras konusu artık benimsenmiş durumdadır. Endüstriye ait pek çok kalıntı, yapı, arazi korumaya alınıp yeni fonksiyon ile kente kazandırılmıştır. Endüstri alanlarını halk için çekici kılmak için kültürel yeni işlevler verilmiştir. Su kulelerinden, endüstri havzalarına kadar geniş skalada dönüşüm projeleri bulunmaktadır.

Endüstriyel mirasın korunması ve yeniden işlevlendirilmesi ile hem sanayi tarihine ışık tutulmuş hem de yeni bir turizm kolu oluşturmuştur. Endüstriyel mirasın korunumu bir azınlık faydası olmaktan çıkıp popüler bir turizme dönüşmüştür. Bu elde edilen başarıya örnek olarak ‘European Route of Industrial Heritage’³ gösterilebilir (Thinder,2012). Avrupa’da endüstri anıtları birer rant merkezine dönüştürülerek yerli halkın ve yabancı turistlerin ilgisi çekilmiş ve buna hizmet edecek kuruluşlar ve gezi rotaları oluşturulmuştur. Ülkemizde de endüstri turizmi kısmı olarak yapılan örnekler mevcuttur. Endüstri mirasının müzeye dönüştürülmüş örneği olarak Rahmi Koç Müzesi’nde⁴ hem endüstriye ait bir yapı müze olarak kullanılmakta hem de endüstri arkeolojisine ait araçlar sergilenmektedir. Bu amaçla İstanbul Haliç gibi endüstri geçmişi olan bölgelerde bir endüstri rotası oluşturmak mümkündür. Endüstri rotası oluşturulması, halkın ilgisini arttıracak, idari birimleri yeni uygulamalara teşvik edecek ve de endüstri mirasını yok olmaktan alıkoyacaktır.

Çalışmanın konusu olan Konya ili merkezinde yer alan endüstri mirası ele alındığında Konya’nın çok eski bir endüstri tarihi olduğu görülmektedir. Bu endüstri tarihi incelendiğinde Konya’nın tarih boyunca büyük kentlerden olması ve tarıma elverişli toprakları sebebiyle endüstrileşme gelişmiştir. Osmanlı döneminde İstanbul haricinde Anadolu’da sadece 2 yerde bulunan Baruthane Fabrikası’ndan birinin Konya’da bulunması bunun bir kanıtı niteliğindedir. Barutun hammaddesi olan güherçilenin İç Anadolu bölgesinde bulunması ile bu iki büyük kente fabrika kurulmuştur. Kayseri’de ki bu fabrika korunurken Konya’da ki maalesef 1958 yılında yıktırılmıştır. Aynı

³ European Route of Industrial Heritage: Avrupa Endüstri Mirası Rotası

⁴ Rahmi Koç Müzesi: İstanbul Lengerhanesi ve Hasköy Tershanesini bünyesinde barındıran Haliç bölgesinde yer alan bir sanayi müzesi.

zamanlarda, yine Geç Osmanlı döneminde, Konya'ya bir elektrik santrali kurulmuştur ve kentin elektrik ihtiyacı kısmen karşılanmıştır. Aynı dönemde bulunan un fabrikaları bu elektrik santrali sayesinde enerji ihtiyacını karşılıyordu. Tarihi Konya merkezinde bulunan santral de 1950'li yıllarda yıktırılmıştır. Bu dönem işleyen un fabrikalarında günümüze ulaşan olmamıştır Bu örneklerden anlaşılacağı gibi her ne kadar zengin bir endüstri tarihine sahip olsa da pek çoğu günümüze ulaşamamıştır.

Yakın tarihte de endüstri yapılarına dair tahribat devam etmektedir. Konya'nın ilk tuğla fabrikası olma özelliği taşıyan Karacığın Tuğla Fabrikası da 1998 yılında yıktırılmıştır. Konya'nın mevcutta kiremit ve tuğla sanayi sektöründe öncü olan bu fabrikanın yıkılması hem endüstri tarihine hem de yerel halkın belleğine yapılmış bir tahribattır. Şu anda fabrikanın yalnızca bacası günümüze ulaşmıştır, bir konut sitesinin bahçesinde yer almaktadır. Endüstri mirasının gerekli değeri görmediğine bir örnek olarak da 1934 yılında Atatürk'ün emri ile açılan Konya Buğday Silolarının günümüzde terk edilmiş bir halde bırakılmasıdır. Tren garı yerleşkesi içerisinde kalan bu yapı şu an da kullanılmamakta olup herhangi bir koruma kararı bulunmamaktadır.

1950'li yıllarda Konya'da pek çok sanayi girişimi olmuştur, tuğla sanayi, gıda sanayi, çimento sanayi gibi pek çok üretim alanı Konya'ya kazandırılmıştır. O yıllarda Konya'ya kazandırılan endüstri alanlarından pek çoğunda Konya hala Türkiye'de öncü konumdadır. Hatta Konya Şeker Fabrikası ile 1954 yılında hizmet vermeye başlayan Konya Şeker A.Ş. günümüzde dünyaya açılan ve ciddi başarı elde eden önem kuruluşlardandır. Böylesi bir endüstri zenginliğe hizmet eden endüstri tarihinin yok olmaması ve unutulmaması için korunması gerekmektedir. Konya'daki endüstri mirasının korunması, gerek endüstri tarihimiz gerekse yerelde olan endüstriyel gelişimimiz için çok önemlidir. Aynı zamanda sahip olduğu bu miras zenginliği ile yeniden işlevlendirme yapılarak kente hizmet edecek mekânlar oluşturulacaktır.

Yapmış olduğumuz bu tez çalışmasında da Konya'da bulunan bu endüstri miras tespit edilmek istenmiş ve korunması için öneriler sunulmuştur. Bunun için öncelikle kültür mirası ve endüstri mirası kavramları incelenmiş ve endüstri mirasına dair koruma ve yeniden işlevlendirmede esas alınacak kriterler tespit edilmiştir. Yurtdışı ve yurtiçi örnekler üzerinden konu irdelenmiştir. Konya'da ki endüstriyel mirasın belirlenmesi için öncelikli olarak Konya endüstri tarihi araştırılmış, değerlendirme kriterlerine uygun olarak Konya'daki endüstriyel miras tespit edilmiştir. Tespit edilen endüstri miras teknik ve tarihi olarak incelenmiş ve görsellerle belgelenmiştir. Konya'da bulunan

endüstri mirasına dair değerlendirme ve öneriler konu ile alakası bulunan uzmanlardan da yardım alarak yapılmıştır.

1.1. Çalışmanın Amacı

Endüstriyel miras kavramının ve endüstriyel mirasın korunması olgusunun üzerine ülkemizde yeterince düşünülmediği ve Konya'nın da bu kapsama girdiği yapılan araştırmalar sonucunda görülmüştür. Konya'da endüstri yapılarına gereken değerin verilmemesi ve zengin bir endüstri tarihine sahip Konya'da bu konu ile ilgili herhangi bir çalışma yapılmaması üzerine 'Konya Endüstriyel Mirasının Belirlenmesi ve Korunmasına Yönelik Değerlendirilmeler' konusu çalışılmıştır. Bu çalışmanın amaçları:

1. Kültürel miras ve endüstriyel miras kavramlarını incelemek, bunların korunmasına yönelik literatür araştırması yaparak önemini vurgulamak.
2. Kültürel mirası ve endüstriyel mirasın tarihçesini inceleyerek koruma kavramının gelişimini ortaya koymak.
3. Endüstriyel mirasın yeniden işlevlendirilmesine dair göz önünde bulundurulacak değerler ve uygulamaları tespit etmek.
4. Yurtdışında endüstri mirasa dair yeniden işlevdirme projelerini inceleyerek, yurtdışında konuya olan bakış açısını anlamak. Yapılan örnekler üzerinden yeniden işlevlendirme üzerinde olumlu ve olumsuz etkileri tespit etmek.
5. Yurtiçinde endüstri mirasa dair yeniden işlevlendirme projelerini inceleyerek ülkemizde bu konuya olan yaklaşımları anlamak ve yapılan uygulamalar sonrasında fayda ve zarar analizi yapmak.
6. Konya sanayi tarihinin incelemesini yaparak, Konya'nın endüstri tarihi açısından önemini ve konumunu elde etmek.
7. Konya sanayi tarihi incelemesi sonrasında Konya merkezde yer alan endüstri yapılarında miras kapsamında ele alınacak yapıları tespit etmek.
8. Tespit edilen yapılar üzerinde gerekli araştırmalar yapılarak sistematik bir liste çıkarmak, Konya Endüstri Mirası Envanteri oluşturmak.

9. İncelenen Konya’da ki Endüstri Mirası’nın endüstri tarihi açısından önemini, Konya halkı açısından önemi, mimarlık tarihi açısından önemini vurgulamak.
10. Konya Endüstri Mirasının korunması ve yeniden kullanımına yönelik yapılan araştırmalar sonucunda öneriler sunmak.

1.2.Kapsam

Tez çalışması kapsam olarak iki bölümde ele alınmıştır.

1. Endüstriyel miras ile ilgili kavramsal bölüm:

Bu bölüm, kültürel miras ve endüstriyel mirasın kavramsal alt yapısının incelendiği bölüm başlıkları ve yeniden işlevlendirmeye dair konu başlığından oluşmaktadır. Kavramsal alt yapı geniş bir literatür araştırması sonucu ortaya çıkmıştır. Konu ile ilgili yurtdışı ve yurtiçi örneklerin incelemesi yapılmıştır. Örnekler ilgili oldukları konu başlıkları altında sınıflandırılmıştır. Örnek yapılar incelenirken ilgili makaleler, resmi internet siteleri, mimarlık platformları, mimari çizim ve şekillerden faydalanılarak kaynak araştırması yapılmıştır. Tezin 2. Ve 3. ana başlığı olan ‘Endüstriyel Miras Kapsamı’ ve ‘Endüstriyel Mirasın Korunması ve Yeniden İşlevlendirilmesine Dair Örnekler’ bu bölümde yer almaktadır.

2. Konya Endüstri Mirasının Belirlenmesi ve Korunmasına Yönelik Değerlendirmeler bölümü:

Bu bölümde araştırma kapsamında belirlenen kriterlere göre Konya merkezde yer alan endüstri mirası tespit edilmiştir. Bu tespit yapılırken Konya sanayi tarihi incelenmiştir. Konya Sanayi tarihi incelenirken kütüphaneler, ilgili kuruluşların arşivleri ve konu ile ilgili akademik çalışmalardan faydalanılmıştır. Tespit edilen yapılar ile ilgili alan çalışmaları, fotoğraflama, kaynak araştırması yapılmıştır. Kaynak araştırması yapılırken yapılar ile ilgili yapılmış çalışmalar, yazılmış makaleler, çekilmiş eski fotoğraflar, kurum arşivleri, belediyeler tarafından hazırlanmış hâlihazır planlardan faydalanılmıştır. Konu ile ilgili uzman görüşleri alınarak endüstri mirasının tespitinde ve korunmasın konusunda değerlendirme yapılmıştır. Elde edilen bilgiler ışığında yapılan kavramsal alt yapı ile birlikte tespit edilen yapılar için koruma önerileri sunulmuştur. Tezin 4. Ve 5. Ana başlığı ‘Konya’nın Endüstriyel Gelişimi ve Konya Endüstri Mirası’ ve ‘Sonuç ve Öneriler’ bu bölümde yer almaktadır.

1.3. Materyal ve Metot

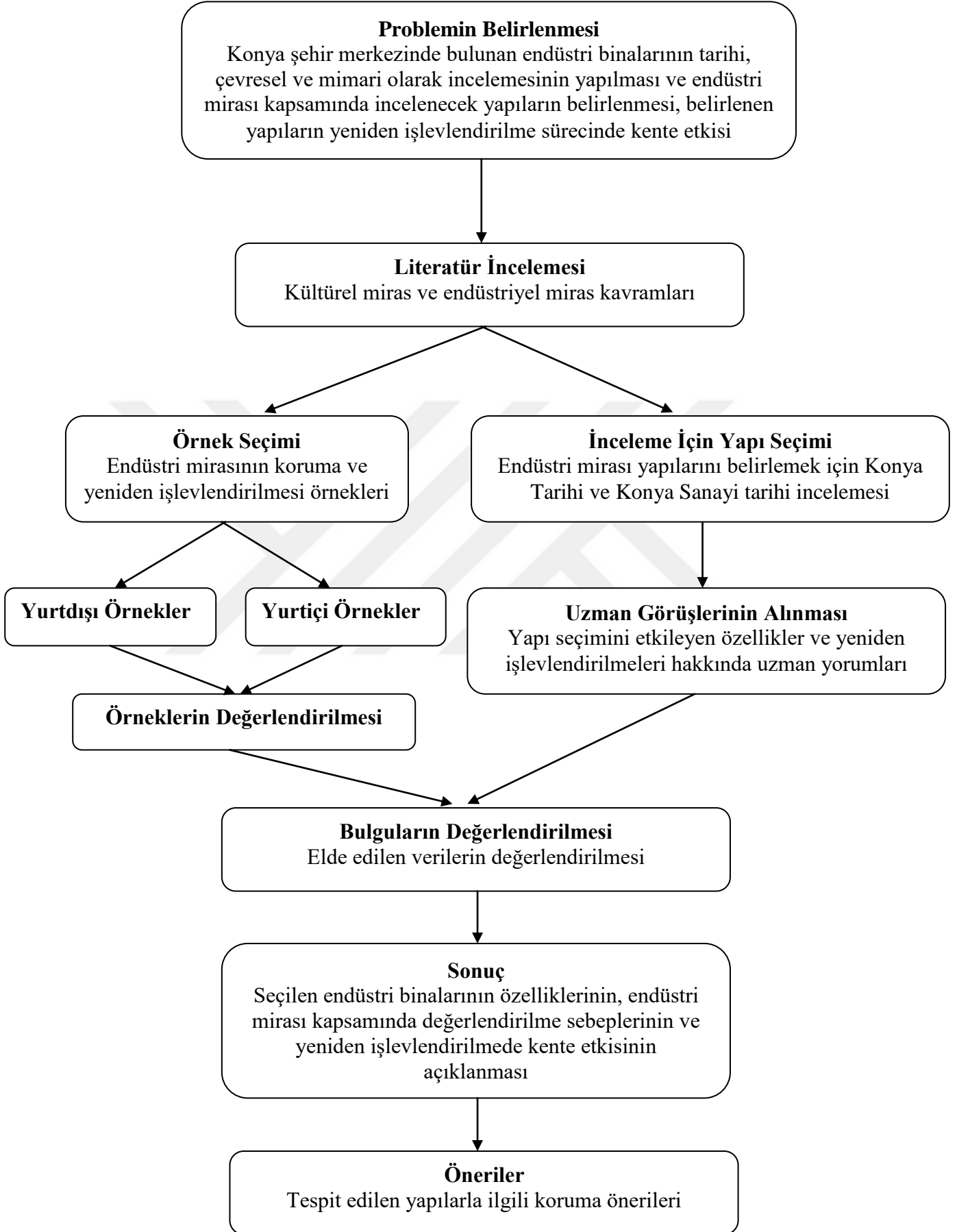
Tez çalışmasının hipotezi: Endüstrileşmenin gelmesi ile insan yaşantısında köklü değişiklikler yaşanmıştır. Endüstrileşme insan hayatında her alana yayılmış ve insan eylemlerinden şehirlere kadar pek çok şeyi değiştirmiştir. Endüstrileşmenin gelişimi bu sebeple önem taşımaktadır. Birer endüstri arkeolojisine dönüşen endüstri yapıları miras kapsamında ele alınmalı ve korunmalıdır. Endüstri tarihi açısından zengin bir ilimiz olan Konya’da endüstri mirası yapıları belirlenmeli ve koruma önerileri sunulmalıdır.

1. Endüstriyel miras dair genel değerlendirme:

Endüstri miras ve kültürel miras kavramı ile ilgili yapılmış akademik çalışmalar; makaleler, tez çalışmaları ve kitaplar incelenmiştir. Endüstri mirasının değerlendirmesinin yapılabilmesi için literatür araştırmasının yanı sıra örnekler incelenmiştir. Örnek seçilirken literatür çalışmasından elde edilen bulgular doğrultusunda yurtdışı ve yurtiçi yapılar ele alınmıştır. Yapılara dair çizimler, şekiller, güncel ve eski fotoğraflara ulaşılmıştır. Bunun için resmi internet sitelerden ve akademik çalışmalardan faydalanılmıştır.

2. Konya endüstri tarihinin incelenmesi ve endüstri mirasına ait yapıların tespit edilmesi, gruplanması ve koruma önerileri sunulması:

Konya endüstri tarihinin incelenmesi için konu ile ilgili tarih kitapları, makaleler, resmi internet siteleri araştırılmıştır. Konya endüstri tarihine dayanarak bir Konya Endüstri Mirası listesi çıkarılmıştır. Listedeki yapılara ait idari birimlerin arşivlerinden alınan çizim ve belgeler, daha öncesinde yapılar ile ilgili varsa yapılmış akademik çalışmalar, kurumların arşivlerinde elde edilen belge ve fotoğraflar kullanılarak yapılar incelenerek envanter çalışması yapılmıştır. Yapılan çalışmalar ve uzmanlarla dijital ortamda yapılan görüşmeler sonucunda tespit edilen yapılara ait değerlendirme çalışması yapılmıştır. Uzmanlara 10 adet açık uçlu soru yöneltilmiştir. Soru içerikleri Konya endüstriyel mirasın belirlenmesi ve değerlendirilmesine yöneliktir.

1.4. Kaynak Araştırması

Kaynak araştırması yapılırken belirli konu başlıkları altında araştırmalar yapılmıştır. Konya kenti ile ilgili yapılan araştırmada kullanılan temel kaynaklar şu şekildedir:

Konyalı, İ. H. , Abideleri ve Kitabeleri ile Konya Tarihi, kitabı 1964 yılında basılmıştır. O yıla kadar edinilen belge ve kaynaklarla Konya’da yer alan cami, türbe, medrese, han, saray, çeşme, kütüphane gibi her alanda işlev veren kültür varlıklarını listeleyen ve inceleyen öncü bir kaynak kitaptır. Konya tarihinin belgelenmesinde öncü olan bu eser, Konya ile ilgili yapılan çalışmalar için temel kaynak niteliğindedir.

Karpuz, H., 2009, Türk Kültür Varlıkları Envanteri Konya, adlı kitabında Konya’daki eserleri bir araya getirerek envanter çalışması yapmıştır. Konya içerisindeki kültürel miras yapıların listesini yaparak dönemleri ve bugünkü durumları hakkında bilgiler vermiştir. Araştırma sonuçlarını derleyip bir araya getirerek Konya’daki tarihi eserlerin teknik ve tarihi özelliklerini ortaya koymuştur.

Uz, M. Ali, Doğan, M., 2016, Belgelerle Adım Adım Konya, kitabında Konya’da yer alan ve geçmişte yer almış olan kültür varlıklarını inceleyen bir başvuru kitabıdır. Konya kentinin incelenmesi tarihsel olarak yapılmakla beraber bölgelere ayrılarak incelenmiştir. Konya tarihi kent merkezini inceleyen kitap Konya’da yer alan belli çekim merkezlerine göre kitabı bölümlere ayırmış ve bu çekim merkezlerinin çevresindeki kültür varlıklarından bahsedilmiştir. Kitapta güncel ve geçmişte çekilmiş fotoğraflardan ve arşiv kayıtlarından faydalanılmıştır.

Buluş, A., “Konya Sanayi Tarihi” isimli eserde Konya’nın kuruluşundan bugüne elde edilebilen belge ve bulgularla sanayi tarihi belgelenmek istenmiştir. Konya’nın Selçuklular döneminden başlayarak günümüze kadar olan ekonomik dönemleri incelenmiştir. Konya sanayi tarihine ve endüstrileşmesine ait önem arz eden kuruluşlar ve kurumlar hakkında detaylı bilgiler verilen, geniş çaplı bir araştırma kitabıdır. Konya Sanayi Odası tarihçesi, faaliyetleri yanı sıra Konya sanayisi için öncü isimlerle yapılan röportajlarla Konya’nın sanayi altyapısının, özelliklerinin ve tarihçesinin anlatıldığı bir başvuru kitabıdır.

Atalay, A., 2018 yılında yapmış olduğu II. Abdülhamit Dönemi Konya Ekonomisi ve Osmanlı’nın Son Döneminde Yap-İşlet-Devret Modelinde Kurularak Faaliyette Bulunan Konyalı Şirketler makalelerinde Konya’nın Geç Osmanlı Dönemi

endüstri altyapısını ve endüstri faaliyetlerini anlamamızda önemli bir kaynak sağlamaktadır. II. Abdülhamit Dönemi Konya Ekonomisi adlı makalesinde o dönemde Konya da yapılan her türlü ekonomik faaliyetten bahsedilirken, Osmanlı'nın Son Döneminde Yap-İşlet-Devret Modelinde Kurularak Faaliyette Bulunan Konyalı Şirketler, makalesinde o dönemde kurulan ve Konya ekonomisinin ve Osmanlı ekonomisine kazanımlar sağlayan bu yeni model şirketleri incelemektedir. Bunlardan pek çoğu Konya'ya ilkleri kazandırmış şirketlerdir ve modern ekonomik alt yapıyı bölgeye getirme özelliğine sahiptirler.

Kaynak araştırması yapılırken kültürel miras ve endüstriyel mirasın kavramsal altyapısının oluşması için temel alınan kaynaklar şu şekildedir:

Erder, C., 1975, Tarihi Çevre Bilinci, Tarihi çevre algısının Roma döneminden bu yana nasıl geliştiği ve değiştiğinden, restorasyon kavramının ortaya çıkışına kadar geniş bir konu aralığını incelemektedir. Bu çalışmada tarihi çevre bilincinin ortaya çıkışı, gelişimi ve değerlendirilmesi geniş çaplı örneklerle aktarılmaktadır.

Ahunbay'ın 1996 yılında yazdığı **Tarihi Çevre Koruma** ve 2019 yılında yazdığı **Kültür Mirasını Koruma İlke ve Teknikleri** adlı kitap çalışmaları kültür varlıklarını koruma ve restorasyon alanlarında temel kaynak niteliğindedir. Ahunbay, birbirinin devamı sayılabilecek bu iki kitapta koruma konusunda temelden özele geniş bir araştırma sunmaktadır. Kavramsal açıklamalardan, kurumlara ve yapılara kadar detaylı anlatım içeren kitapta global ölçekte ve ülkemizde ki koruma anlayışını irdelemektedir.

Bayraktaroğlu, B., 2019, Enformasyon Çağında Yeni Kültür Mekanları Olarak Endüstri Yapıları, isimli doktora tezi endüstri miras kavramının ve yeniden işlevlendirilmesinin analizlerini yaparak bir araştırma sunmaktadır. Endüstri yapılarını kültür mekânlarına uyarlanabilirliğini incelenen tez çalışmasında dünya genelinden örnekler verilerek konu değerlendirilmiştir.

Industrial Heritage Re-tooled, 2012 yılında endüstri mirası koruma adına çalışmalar yapan TICCIH tarafından basılan derlemesini **James Douet**'ın yaptığı kitapta endüstri arkeolojisi, endüstri mirası, endüstri kültürü gibi kavramlar üzerine yapılan makaleler yer almaktadır. Makaleler arasında **Berferon** ve **Thinder**'ın yazdığı makaleler endüstri mirasını ve toplumun yaklaşımını anlamayı kolaylaştırmaktadır. Berferon'a ait **The Heritage of Industrial Society** adlı makalede endüstri turizmine ve yeni gelişen endüstri turizmine ait bileşenler hakkında bir çalışma yapılmıştır.

Thinder'ın **Industrial archaeology: a discipline?** isimli çalışmasında endüstri mirası kavramının yeni bir disiplin olarak incelenmesinde ki temel hedeflerden ve akademik olarak hedef kitleye ulaştırılmasından bahsedilmiştir.

Cengizkan, A. ,”Fabrika’da Barınmak; Erken Cumhuriyet Dönemi’nde Türkiye İşçi Konutları: Yaşam, Mekân, Kent”

Çalışma, fabrika kompleksleri içerisinde yer alan işçiler için yapılan konutlarla alakalı farklı akademisyenlerin makalelerinden oluşmaktadır. Makale başlıkları; “İstanbul Silahtarağa Elektrik Santrali Yerleşme ve Konut Yaşam Çevreleri”, “Fabrikada Zorunlu Sorumlu Olarak Barınmak: Ankara Maltepe Elektrik ve Havagazı Fabrikası Konutları”, Nazilli Basma Fabrikası Yerleşimi: Tarihçe ve Yaşantı”, Anadolu’da ‘Modern’ Bir Yaşam Kurmak: Sümerbank Kayseri Bez Fabrikası ve Lojmanları”, “Seyfi Arkan ve Kömür İşçileri İçin Konut: Zonguldak; Üzülmüş ve Kozlu”, “Karabük Demir Çelik Fabrikaları ve Yerleşimi”, “Sümerbank Yerleşkeleri: Cumhuriyet Modernleşmesi’nin İdeolojik Varyasyonlarına İlişkin Mekânsal Bir Okuma”, “Erken Cumhuriyet Dönemi’nde Sanayi Komplekslerinin Mekânsal Analizi: Nazilli, Kayseri, Bursa, Eskişehir”. Derleme makalelerden oluşan bu kitap endüstri mirasının temel taşı olan fabrika kültürünü anlamamıza ve fabrika-insan ilişkisini kurmamıza yardımcı olmaktadır.

Wehdorn, M., 2002, “Vienna’daki Gazometre Binalarının Yeniden Kullanımı” yazısını İngilizce aslından çeviren Tuğçe Selin Tağmat’tır. Makalede alanda bulunan gazometre binalarının eski hali ve yapılan yeni projenin temel fikrinden bahsedilmektedir.

Büyükarslan, B., Güney, E.D., 2013, “Endüstriyel Miras Yapılarının Yeniden İşlevlendirilme Süreci ve İstanbul Tuz Ambarı Örneği” adlı çalışmada endüstriyel mirasın yeniden işlevlendirme nedenleri, yeniden işlevlendirmede değerlendirme kriterlerinden bahsedilmektedir. Bu değerlendirmelerin mimari ve bağlamsal kriterlerinden bahsedilmiştir. Yapılan bu değerlendirmeler ışığında Kasımpaşa Tuz ambarı incelenmiştir.

2. ENDÜSTRİYEL MİRAS KAVRAMI

2.1. Kültürel Miras Kavramı ve Kültürel Mirasın Korunması

Mimarlık, geçmiş çağlardan günümüze insanlık tarihinde önemli bir yere sahip olmuştur. İnsanların barınmak, ibadet etmek gibi temel ihtiyaçlarını karşılayabilmeleri için inşa ettikleri yapılar medeniyet tarihi açısından en önemli belgeleri oluşturmaktadır. İnsanlık tarihi için öneminden dolayı global, o bölgenin kültürel yapısını yansıttığı için bölgesel öneme sahiptirler. Bu sebeple geçmişten günümüze gelen pek çok yapı kültür varlığı olarak korunmaktadır. Kültürel miras diye tanımladığımız bu yapılar bazı kurum ve kuruluşlar tarafından değerlendirilerek koruma altına alınmaktadır. Zamanla koruma anlayışı değişmekte ve gelişmektedir. Bu konuyu Zeynep Ahunbay'ın(1996) ifadeleri şu şekilde ifade etmiştir;

“Geçmişte onarımın amacı yapıyı ayakta tutmak, yıkılan kısımları yeniden yaparak biçimsel bütünlüğü korumak, değişen isteklere göre yeni işlevliği sağlamak iken, bugün anıtlar ve tarihi çevre belirli bir dönemin kentsel ve mimari düzenini, yapım tekniklerini, sosyal yaşamını açıklayan bir belge olarak da değerlendirilmektedir. Tarihi anıt ve çevrelerin yaşaması rastlantılara bırakılmamakta, ulusal ve evrensel kültürün bir bileşeni, uygarlık belgesi olarak korunmaları amaçlanmaktadır. Ciltler dolusu yazılı tarihten daha aydınlatıcı ve öğretici olabilen bu yapısal varlık, özgün biçim, strüktür ve malzemesiyle ayakta tutulabildiği oranda koruma başarıya ulaşmış sayılmaktadır.”

Kültür varlıklarını yasalarla koruma alt yapısının altında Fransız İhtilali sonrasında yapılan korkunç yıkımın sebep olduğu söylenebilir. Cumhuriyetin ilanı ile Hristiyan yönetimine ait izlerin silinmesine yönelik yönetimlerce yapılan yıkımlara karşı devrimci kurtarma çabaları olmuştur. 1800'lü yıllara kadar mecliste yer alan çoğu milletvekilinin yıkıcı tavırlarına karşılık, bazı grupların krala ve asillere ait eserlerin artık toplum malı olduğu ve korunmasının gerekliliğini savunduğu görülmektedir. İlk olarak 1792 yılında çıkarılan bir kanunla bu anıtlar milli mülk sayılarak zarar verenlerin cezalandırılacağı bildirilmiştir. Yapılan yıkımı durdurmak için alınan bu tedbirler yeni bir koruma anlayışının çıkmasına sebep olmuştur (Erder, 1975).

Koruma altına alınan yapılara karşı müdahale ve davranışlar için çeşitli kanunlar, tüzükler ve kısıtlamalar vardır. 19. yy sonlarına doğru farklı koruma ve

restorasyon anlayışları geliştirilmiştir, günümüzde kabul gören çağdaş restorasyonun temelleri atılmıştır. 1964 yılında yapılan ve restorasyon anlayışını belirli bir çerçevede toplayan Venedik Tüzüğü tarihi anıt kavramını yeniden tanımlamıştır. Zamanla koruma anlayışı geliştikçe ve kapsamı arttıkça bu konuda UNESCO ve ICOMOS gibi kuruluşlar yeni belgeler yayınlamaktadır.

Ülkemizde kültür mirası, Arkeolojik Mirasın Korunmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi, Avrupa Mimari Mirasının Korunması Sözleşmesi, Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu, Kültür Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu ve Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulları Yönetmeliği gibi mevzuatlarla koruma altına alınmaktadır. Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulları ve ilgili belediyelerin Koruma Uygulama ve Denetim Büroları tarafından kültürel mirasa dair müdahaleler denetlenmektedir.

Bir yapının kültürel miras sayılabilmesi için çeşitli değerlendirmeler gerekli kurumlar tarafından yapıp tescil kararı alınmaktadır. Bir yapının kültürel miras olup olmadığına dair değerlendirme kavramını sınırlandırmak için Doğan Kuban(1970), tarihi belge kriteri, zaman kriteri ve estetik kriterler konduğunu söylemektedir. Aynı zamanda tarihi belge niteliğinin iki sıfatta olduğunu ifade etmiştir. Bunlar bir tarihi olayla bağlantılı olmak ve bir tarihi süreci belirten olmak. Zaman değeri için ise farklı etkenler bulunmaktadır. Bunun için ise değişmiş bir sosyal, teknik ve estetik ortama ait olmanın yapıya tarihi kimlik kazandırdığını söylemektedir.

Taşınmaz kültür varlıkları 2 grupta incelenir. 1. Grup evrensel, ulusal ya da yöresel düzeyde mimari değere sahip korunması zorunlu yapılardır. 2. Grup yapılar ise kentsel çevreyi oluşturan, geleneksel yapım tekniği ile yapılmış ve ya yöreye karakter veren yapılardır. 1. Grup yapılarda yapı aynen korunmakta, 2. Grup yapılarda ise çoğu kez cephe özellikleri korunup iç düzenlemelere izin verilmektedir (Ahunbay, 1996).

Almanya'da G. Kiesow tarafından taşınmaz kültür varlıklarını değerlendirmede bir ölçü sistemi geliştirilmiştir. Hessen Eyaleti Anıt Koruma Müdürlüğü'nce kabul edilen değerlendirme şu şekildedir:

1. Sanat Tarihi Değeri(40 puan)
2. Şehircilik Yönünden Önemi(40 puan)
3. Tarihi Önemi(20 puan)
4. Teknik Önemi(20 puan)

Bu puan sistemine göre toplam 80 puandan yukarı olanlar A grubu, 60-80 puan aralığı B grubu, 40-60 puan aralığı C grubu, 20-40 puan aralığı ise D grubuna girmektedir. Bunlardan A grubunda olan eserlerde hiçbir değişikliğe izin verilmezken, B grubuna girenler de yalnızca iç düzenlemelere izin verilmiştir. C grubuna girenlerin cephe korunmak üzere diğer değişikliklere izin verilirken, D grubunda yalnız cephe ya da bazı yapı öğeleri korunmaktadır (Ahunbay, 1996).

Kültürel mirasın analizi, korunması ve restorasyonu için ICOMOS 2003 yılında bir genelge yayınlamıştır.(Ek-1) Pek çok ülke bu genelge doğrultusunda koruma planları geliştirmektedir. Ülkemizde kültür ve tabiat varlıklarını korumak için çeşitli kurumlar bulunmaktadır. Yapının niteliğine göre farklı kurumlar bünyesinde incelenmektedir. Koruma kurumlarının başında Koruma Bölge Kurulları gelmektedir. Bu kurullar etkin oldukları illerde yer alan kültür varlıklarının koruma amaçlı imar planlarını ve restorasyon projelerini incelerler. Koruma Bölge Kurulları her ilde olmamakla beraber, Ankara'da bulunan Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğüne bağlıdır.

Koruma alanında etkin bir diğer kurum ise Vakıflar Genel Müdürlüğü'dür. Mülkiyeti vakıflara ait olan pek çok tarihi eser Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından koruma altındadır. Bu eserlerle ilgili projelendirme ve uygulama ihalelerini de bu kurum üstlenmektedir. VGM, ihtiyaç duyması halinde bilim kurulları oluşturmaktadır. Bilim kurulu ilgili konuda uzman sanat tarihçi, mimar, inşaat mühendisi, arkeolog gibi disiplinlerde olabilir. VGM hazırlattığı projeleri koruma kurullarından onaylatması halinde eser üzerinde çalışma yapılabilir (Ahunbay, 2019).

Ülkemizde kültür varlıklarını koruma ile ilgili diğer kurumlar ise Rölöve Anıtlar Müdürlüğü ve Koruma Uygulama ve Denetim Bürolarıdır(KUDEB). Rölöve Anıtlar Müdürlüğü sorumlu buldukları bölgede yer alan kültür varlıklarının bakım ve onarımlarından sorumludurlar. KUDEB ise koruma imar planını, proje ve uygulama denetimlerini üstlenmektedir.

Kültür varlıklarını korumada en temel etken sürekli bakımdır. Sürekli bakımın sağlanmasının en etkili yolu yapıyı doğru şekilde kullanmaya devam etmektir. İşlevini sürdüren yapıyı bakım ve onarımdan geçirerek mevcut işlevinde, işlevini kaybetmiş bir yapıyı ise yapının temel özelliklerini bozmadan yeni işlev verilerek kullanılmalıdır. Ülkemizde kamuya ait yapıların onarımlarını ilgili kurumlar üstlenerek KVKK onayı ile bakım ve onarımını sürdürmektedir. Özel mülkiyete ait yapıların yapım ve onarımları

için KVKK'dan onaylanmış proje ile onarım ve bakım yapılabilir. Aynı zamanda Kültür ve Turizm Bakanlığı, özel mülkiyete ait kültür varlıklarına proje ve uygulama için nakdi yardım gerçekleştirmektedir. Yapı sahibinin başvurusu ile yapı incelenerek gerekli görülmesi halinde yardım verilebilir.

2.2. Endüstriyel Miras Kavramı

18. yy da İngiltere'de ortaya çıkan ve tüm dünyaya hızlı bir şekilde yayılan “sanayi devrimi” ile sanayi kültürü global olarak etkilerini göstermeye başladı. Bu etkiler 19. Ve 20. yy da devam etti. El ile üretimden makine kullanımına geçiş yeni mekânlar ve yeni iş gücü oluşturdu. Ülke ekonomileri artık bu üretimlere bağlı olarak gelişme gösterdi. Artan teknolojik imkânlarla hammaddeye ulaşım ve işleme gücü arttı ve bu oranda endüstrileşme gelişti. Fakat hızla tüm dünyaya yayılan ve büyük yatırımlar yapılan bu sanayi bölgeleri 21. yy da gelişen teknolojilerle yetersiz kaldı. Pek çoğu işlevini yitirdiği için yıkılmaya terk edildi. Oysa bu bölgeler gerek bulunduğu toplumun sosyo-ekonomik durumunu temsiliyeti gerekse kent belleği açısından önem teşkil ediyorlar. Bu bölgelerin önemini vurgulamak, korumak ve yeniden kente kazandırmak adına “endüstri mirası” kavramı ortaya çıktı. Bu kavram Avrupa'da yaklaşık yarım yüzyıldır konuşulurken ülkemizde 1990'lı yıllardan beri tartışılmakta ve bu konuda gelişmeler yaşanmaktadır.

Endüstri kelimesi Fransızca kökenli bir kelimedir, anlamı da TDK da “sanayi” ile eş anlamlıdır. Sanayi; ham maddeleri işlemek, enerji kaynaklarını yaratmak için kullanılan yöntemlerin ve araçların bütünü, işleyim, anlamlarına gelmektedir. Endüstri mirasını tanımlamak için endüstri arkeolojisi, endüstri anıtı, endüstri mirası gibi terimler kullanılmaktadır.

“Endüstri arkeolojisi alanı, en genel tanımıyla, geçmiş dönemlerin sınıai üretiminde rol oynamış, günümüzdeki fiziksel kalıntıların organize ve disiplinli bir çalışması olarak adlandırılabilir.” (Cengizkan,2002)

Endüstriyel mirası Tanyeli (2000); *“mekanik araçlar ve düzeneklerle mal ve/veya hizmet üretme etkinliğinin gerçekleştiği özgül mimariden oluşan kültürel miras”* olarak tanımlamaktadır. Endüstri mirasının korunmasıyla ilgili uluslararası bir örgüt

olan TICCIH⁵ ise, endüstri kültürünün tarihi, teknolojik, sosyal, mimari ve bilimsel değeri olan kalıntılarını, endüstri mirası kapsamında olduğunu belirtmektedir (Anonymous1, 2020). Bu değerlendirmeler ile ülkelerin sahip olduğu endüstri mirasının korunması gerektiğine yönelik yaklaşımı değiştirerek nitelikli koruma yaklaşımı ortaya koymuşlardır. Endüstri mirası kavramının ortaya çıkışı 1950’li yıllarda olmakla birlikte öncelikle Endüstri Arkeoloji kavramı şekillenmiştir. Endüstri Arkeoloji, en genel anlamıyla, geçmiş dönemlerin sanayi üretiminde rol oynamış, günümüzdeki fiziksel kalıntıların disiplinli bir çalışması olarak tanımlanabilir. Endüstri yapıları uzun bir süre boyunca tarihi anıt olarak tescille değer bulunmamıştır. Fakat endüstrinin hayatın her alanına yayılmasıyla endüstri arkeolojisinin alanı da genişledi.

Endüstrinin kentlere gelmesiyle, yaklaşık 200 yıllık bir süreçte, kentin dokusunda ciddi değişimlere sebep olmuş, daha önce görülmemiş farklı bir kentsel oluşuma yol açmıştır (Ersine, 2012). Bu değişimle birlikte modern kent kavramı ortaya çıkmış ve insanların günlük yaşantısında dahi endüstri kültürü her alana yerleşmeye başlamıştır.

Endüstri kültürünün ilerlemesi ile birlikte çok farklı disiplinler bu yeni araştırma alanında yer almaya başladı. “Alanın araştırma nesnesi, küçük bir makine parçasından, geniş bir coğrafyaya yayılan endüstriyel üretim bölgelerine kadar ölçek ve nitelik çeşitliliği gösterdi” (Cengizkan, 2002). Gittikçe hayatımızın her alanına yerleşen endüstri kültürüne ait her türlü doku artık endüstri arkeolojisi kapsamında korunmaktadır. Konu ile ilgili özellikle Londra kenti Dockland bölgesindeki koruma ve dönüşüm uygulaması örnek verilebilir.⁶ Geniş bir sanayi alanını oluşturan liman bölgesine genelde ve tekli yapı ölçeğinde farklı dönüşüm projeleri uygulanmıştır. Aynı zamanda endüstri arkeolojisi kapsamında korumaya alınan makine ve aletler buradaki müzeler sergilenmektedir.

⁵ The International Committee for the Conservation of the Industrial Heritage
<http://ticcih.org>

⁶ Londra kentinin bütüncül bir koruma yaklaşımı içerisinde Dockland Liman Bölgesi Londra’nın tarihi geçmişine yönelik belge niteliğinde, kentin hafızasını oluşturmaktadır. Bu sebeple nitelikli bir koruma ve değişim süreci yaşamıştır.

2.3. Endüstriyel Mirasın Korunması

Ülkemizde koruma kavramı henüz her ne kadar eski eserler, sitler, arkeolojik alanlar üzerinden düşünülse de dünyada bu kavram modern eserleri de kapsayacak şekilde gelişmektedir.

Koruma anlayışı ile birlikte 2000'li yıllardan itibaren çevre ve yapı ölçeğinde sürdürülebilirlik kavramı tartışılmıştır (Gültekin, 2016). Sürdürülebilirlik kavramının tartışılmaya başlamasıyla gerek yapıyı oluşturan malzemelerin dönüşümü, gerekse mekânsal genişlik açısından endüstri yapıları bu tartışma kapsamına girmiştir. Kente kazandırdığı kültürel çeşitliliğin yanı sıra pek çok endüstri yapıları sürdürülebilirlik açısından da korunmaya değer bulunmuştur.

Dünya genelinde pek çok örgüt ve kuruluş modern yapıların korunması gerekliliğini savunmakta ve bu konuda çeşitli faaliyetlerde bulunmaktadır. Bunlardan bir tanesi olan DOCOMOMO⁷ modern binaların ve çevrelerinin korunmasını hedefler. Pek çok ülkede üyeleri bulunan ve buralarda faaliyet gösteren DOCOMOMO 2002 yılında Türkiye çalışma grubunu kurmuştur. Modernizmin yerel açılımları konusunda Türkiye'nin çeşitli yerlerinde poster sunuşları düzenlemektedir. Bu kapsamda endüstri yapılarını da incelemektedir (Anonim1, 2020).

DOCOMOMO iki amaç doğrultusunda etkinliğini sürdürmektedir; modern mimarlık ürünlerini kültürel ve toplumsal değeri üzerinden korumak ve bu ürünlerin ekonomik faaliyetlerinin sürekliliğini sağlamak. Bu doğrultuda DOCOMOMO 20. yy kültür tarihi ile ilgili kamuoyu ilgisini arttırmayı amaçlayan etkinlikler yapmakta ve uluslararası bir modern mimari miras envanteri oluşturmaktadır (Salman, Omay Polat, Yöney, 2002).

ERIH⁸ Hem bölgesel anlamda hem de dünya çapında bir turistik ağ oluşturarak kamuoyunda ilgi oluşmasına sebep olmaktadır. Endüstri mirası hakkında turistik bir rota oluşturarak bilgi ağı kuran 32 ülkede toplamda 850 alanı ve 77 durak noktasını kapsamaktadır. 2011 yılında kurulan bu organizasyon endüstri mirasına dair ciddi görsel

⁷ Documentation and Conservation of Buildings, Sites and Neighbourhoods of the Modern Movement
www.docomomo-tr.org

⁸ ERIH: The European Route of Industrial Heritage (Avrupa Endüstri Mirası Güzergahı)

kaynaklar ve içerikler sağlamaktadır (Kürel, 2013). Kamuoyunun ilgisini çekerek endüstri mirasının korunmasında büyük rol oynamaktadır.

Uluslararası boyutta endüstri mirasını koruma anlayışında 1973 yılında Neil Cossons'un önerisi ile düzenlenen FICCIM⁹ büyük rol oynamıştır. 8 ülkeden gelen 61 delege ile konu uluslararası düzeyde tartışma konusuna taşınmıştır. Sonraki yıllarda 2. ve 3.'sü düzenlenen kongre sonucunda TICCIH komitesi oluşmuştur (Trinder, 2000; Saner, 2012).

2003'te Endüstri Mirasının Korunması Uluslararası Komitesi (TICCIH) Endüstri Mirası için bu alandaki koruma ve konservasyonu yönlendirecek ilk uluslararası başvuru kaynağı olan Nizhny Tagil Tüzüğü'nü geliştirmiştir. Aynı zamanda ICOMOS 2006 yılında Uluslararası Anıtlar ve Sitler günü için Endüstri mirası temasını belirlemiştir. Endüstri mirası Sitleri, Yapıları ve peyzajlarının korunması için TICCIH-ICOMOS ortak ilkeleri olan "Dublin İlkeleri" ICOMOS'un 2011 de yapılan genel kurulunda kabul edilmiştir.(Ek-2)

Endüstri mirası kapsamına farklı disiplinlerde pek çok yapı dâhil edilebilir. Endüstri ve üretimle ilgili olarak; üretimin yapıldığı, taşındığı, depolandığı, desteklendiği pek çok yapı bu kapsama alınmaktadır. Pek çoğu sanayileşme ile birlikte inşa edilen yapılar olsa da sanayileşme sürecinden önce üretim için kullanılan yapılarda endüstri miras kapsamına girmektedir.

Maden ocakları, yel ve su değirmenleri ve ekipmanları, buhar makineleri, üretim endüstrileri, ulaşım öğeleri(yol, köprü, kanal vs.), malzeme üretim tesisleri, endüstrinin parçası olan işçi ve fabrika kullanıcıları için yapılmış lojmanlar, sosyal tesisler vb ve altyapı hizmetleri için oluşturulan sistemler genel anlamda endüstri yapılarıdır (Madran ve Kılınç, 2007). Bu yapılardan kültür varlığı ve miras değeri taşıyanlar endüstri mirası kapsamında değerlendirilmeye alınmalıdır.

Bir endüstri yapısının endüstri miras olarak değerlendirebilmek için belirli değerlere sahip olması beklenmektedir. Bunlar;

- Tarihsel Değeri,
- İşlevsellik,

⁹ FICCIM: First International Congress on the Conservation of Industrial Monument (Birinci Uluslararası Endüstri Anıtları Koruma Kongresi)

- Çevresel Değer,
- Teknik Değer,
- Özgünlük,
- Kültürel Değer,
- Mimari/Sanatsal Değer,
- Enderlik,
- Endüstri açısından önemlilik olarak sıralanabilir(Madran ve Kılınç, 2007).

Bu değerlerin hepsine ya da bir kısmına sahip endüstri yapılarının korunmasında ve yeniden işlevlendirilmesinde uyulması gereken kriterler vardır.

Ülkemizde korumaya değer görülen endüstriyel yapılar KVKK'nun tespitleri sonrasında kültür varlığı olarak tescillenerek kültür varlıklarını koruma ilkelerine ve yönetmeliklerine göre bakım, onarım ve restorasyon geçirmektedir. Fakat çoğu endüstriyel anıt kültür varlığı olarak henüz kabul görmemiştir. Çoğu endüstriyel yapının da belli bir kısmı korunmaya değer görülmektedir. Buna örnek olarak ise 1989 yılında KVKK tarafından tescillenen Sütlüce Mezbahası¹⁰ gösterilebilir. 1998 yılında strüktürel sorunlar sebebi ile yıkılmıştır. Rekonstrüksiyonu 2008 yılında tamamlanan yapının sadece cephe karakteri korunmaya değer görülmüştür ve cephe karakteri kopyalanarak iç mekânlarda yeni tasarıma gidilmiştir.

Endüstriyel anıtlar tek başlarına değerlendirildiğinde ait oldukları dönemin sosyo-kültürel özelliklerini ve yapının kendi özgün teknolojisini tam anlamı ile yansıtamazlar. Bu sebeple yapının bulunduğu arazi, peyzajı ve yapıyı oluşturan teknik aksamla birlikte ele alınması daha doğru olur. Bu sebeple geniş endüstri alanları geniş ölçekli korumaya alınıp peyzajı ve teknik aksamları da olabildiğince korunmalıdır. Buna örnek olarak Emscher Doğa Parkı¹¹ gösterilebilir.

Endüstri yapılarının kente kazandırılmasında belirli yaklaşımlar vardır. Bunlar şu şekilde sıralanabilir(Evinç Torlak, 2013):

¹⁰ Sütlüce Mezbahası: 1923 yılında İstanbul'un Haliç Bölgesi Sütlüce semtinde yapılan mezbaha binası günümüzde Haliç Kongre Merkezi olarak kullanılmaktadır.

¹¹ Emscher Doğa Parkı: Almanya Ruhr'da bulunan endüstri bölgesinde yer alan daha sonra doğa parkına çevrilmiş bir alan.

- Yenileme yaklaşımı: Bu yaklaşımla arsa üzerinde bulunan yapının kıymeti olmadığı düşüncesi ile yapıyı yıkarak arsanın değerini arttıracak yeni bir işlevle yeni bir yapı inşa edilmesidir. Burada asıl amaç rant sağlamak, arsayı imara açmak gibi ekonomik sebepler olabilir. Ülkemizde endüstri alanları için genel olarak bu yaklaşım izlenmektedir.
- Sağlıklaştırma yaklaşımı: İşlevini tam anlamıyla yerine getiremeyen, teknik yetersizlikler yaşayan ama özgün niteliklere sahip yapılar için sağlıklaştırma yapılmasıdır. Yapılar gerekli restorasyon çalışmaları ile kente kazandırılır.
- Koruma yaklaşımı: Kültürel miras kapsamına giren alanların mevcut koruma yaklaşımları ile koruma altına alınması ve gerekli projelendirmelerle (rölöve, restitüsyon, restorasyon) yapıya koruma amaçlı yapılan müdahalelerdir.
- Yeni işlev verilerek soylulaştırma yaklaşımı: İşlevini kaybetmiş alanların veya mevcut işlevini başka bir yere taşımak suretiyle işlevsiz kalacak alanların yeni bir fonksiyon ile kente kazandırılmasıdır. Kente kazandırırken mevcut durumundan daha iyi bir hale getirmek için kullanıcı profilini yükselten ve bulunduğu çevreye nitelik kazandırılacak işlevlerin verilmesidir.
- Bütünleştirme yaklaşımı: Alanın dönüşümünün fiziki, ekonomik, çevresel olarak yapılırken, yasal, kurumsal ve örgütlenme süreçlerinin bütünleşik bir şekilde ele alındığı yaklaşımdır. Bu yaklaşımda mevcut kullanıcılar değişmez ve dönüşüme katkıda bulunurlar. Mevcut yapılar yıkılmazken bölgeye yeni binalar eklenerek güncellenen işleve katkıda bulunulur.

2.3.1. Endüstriyel Mirasa Dair Değerlendirme Kriterleri

Mimari olarak endüstri yapılarını incelediğimizde farklı yapı malzemeleri, teknikler ve tasarımsal yaklaşımlar gerektiği görülmektedir. Bu yapıların kullanıcıları için insandan ziyade makineler, depolanacak ürün türleri ve mekanik diğer aletler denilebilir. Dolayısıyla kullanıcı ebatları ve ihtiyaçları çok geniş bir skala gösterebiliyor. Çoğu, insan ölçeğini aşan bu yapılar kullanım türüne göre geniş alanlara

ihtiyaç duyuyor. Bu sebeple kendi çevresini ve peyzajını da kendisi oluşturmak durumunda kalıyor. Endüstri peyzajı için endüstri yapılarının mecburi komşuları denilebilir. Birçoğu geniş alana yayılan fabrikaların lojmanları, okulları, sosyo-kültürel alanları da kendi bünyesinde açması endüstrinin bir gerekliliği olarak ortaya çıkıyor.

Endüstri yapıları ilk inşa edildiği yıllarda geleneksel yapım yöntemleri kullanılmıştır. Yığma sistem taş ve tuğla gibi malzemelerden yapılmaktaydılar. Ancak 18. Yüzyıldan itibaren kullanılan buharlı makineler ile birlikte geleneksel yapım yöntemleri yetersiz gelmeye başladı. Buharlı makineler için geniş açıklıklı alanlar gerekmektedir. Bu da endüstri yapılarının zaman içerisinde dökme demir taşıyıcı sistem ve daha sonra da çelik konstrüksiyona doğru yöneltti. Geniş açıklıkların geçilmesi zorunlu kılınca aydınlatma problemleri yaşandı ve bunun içinde farklı bir çözüm olarak ışıklıklar kullanılmaya başladı. Böylece geleneksel cephe karakterinden ayrılarak tamamen işlevselliğe yönelen bir mimari tasarıma gidilmeye başlandı (Köksal, 2005).

Endüstrileşmenin ilk yüzyılında farklı mimari tasarımlarda fabrikalar tasarlandı. Art Nouveau, Art Deco, Expresyonizm gibi mimari akımların etkisi ile yapılan fabrikalar bulunmaktaydı. Fabrika binalarında işlevden kaynaklanan cephede ki monotonluk bezemelerle, örgülerle kırılmaya çalışılmıştır. Fakat prefabrik sistemlerin sağladığı esneklik ve verim zamanla fabrika mimarisini prefabrik sistemlere dönüştürmüştür. Bu sistemlerde ilk zamanlarda yaşanan estetik kaygı güdülmemiş tamamen işlevselliğe yönelik tasarımlar yapılmıştır (Köksal, 2005).

Endüstriyel yapıların zamanla kendine özgü bazı değerleri oluşmuştur. Bunları ilk ifade eden 1955 yılında, Birmingham Üniversitesi'nden Michael Rix'dir. Rix'in endüstri arkeolojisi ile ilgili yazdığı makale bu konu için itici kuvvet oluşturmuştur (Çanakkale, 2012). Kültürel anıtlarda olması beklenen eskilik değeri, tarihi önem, sanat değeri, işlevsel önemi, anı değeri gibi niteliklerin endüstri yapılarında da var olduğu ve kültürel miras olarak değerlendirilmesi gerektiği konuşulmaya başlanmıştır.

Hayatımıza 19. yüzyılda giren endüstri kültüründen sonra birçok insanın hayatı bu yapılar çevresinde gelişmiştir. Bu sebeple bu alanların çevresinde bir şehirleşme oluşmuş bazı mahallelere adını orada bulunan endüstri yapıları vermiştir. Her ne kadar birçoğu estetik kaygı taşınmadan tamamen işlevsel fonksiyonlara göre tasarlansa da, kentli için bu denli büyük bir öneme sahip ve temsiliyet özelliği taşıyan yapıların anıtsal önemi vardır. Estetik kaygı taşınmadan yapılmaları, çıkan ürünü kıymetli, yapıyı kıymetsiz gibi algılatırsa da içerisinde ki estetik doğru bir bakış açısıyla görülebilir. Buna

örnek olarak Eiffel kulesinin ilk yapıldığında halk tarafından çirkin bulunması ve istenmemesi fakat günümüzde Paris'in simgesi olması insanların hayatına sonradan girmiş bu 'metal olan'ı algı biçimi ve bakış açısını gösteriyor.

Endüstriyel yapılar yapıldıkları yıllarda çoğunlukla şehrin dışında yer almaktaydılar, fakat günümüzde şehirlerin büyümesi ve gelişmesi ile birçoğu şehir merkezi sayılabilecek konumlarda bulunmaktadır. Bu sebeple birçok endüstri havzası taşınmış veya boşaltılmıştır. İşlevsiz kalan bu yapıların kente kazandırılması, kent ile adaptasyonu önem taşımaktadır. Yeniden işlevlendirme sürecinde sosyal ve kültürel sürekliliğin sağlanması için bazı bileşenler ihtiyaç duyulmaktadır.

Sosyal ve kültürel bileşenler;

- Özgün işlevin unutulmaması,
- Yeni işlevin bilinir olması,
- Çevre ile uyum,
- Bulunduğu dokuda dikkat çekme,
- Sembol ve referans noktası olma,
- Kentin tanıtımına katkı sağlama,
- Çevreye canlılık verme,
- Kentin gereksinimini karşılama,
- Kullanıcılara sağladıkları sosyal, kültürel ve ekonomik yararlar

Bina ve yeni işleve ait bileşenler;

- Çevre ile görsel bütünlük,
- Binaya erişim kolaylığı,
- Mekânsal ilişkiler kurgusu,
- Gereksinimlere cevap verme
- Mekânların eylemler için yeterliliği olarak sıralanabilir(Aydın, Okuyucu, 2009).

Endüstri yapılarının farklı mimarisini kentli için çekici kılarak yapıyı kent halkının kabullenmesi ve benimsenmesi sağlanabilir. Buna örnek olarak Caixa Forum¹² binası örnek olarak verilebilir. Yapının mimari yapısı ve cephe karakterindeki farklılık

¹² Caixa Forum: Madrid kentinde bulunan 1899 yılında inşa edilmiş eski elektrik santrali, günümüzde müze binası olarak kullanılmakta.

ilgi çekmektedir. Müze, kent halkına hitap eden pek çok etkinliğe ev sahipliği yapmakta, halkın yoğun ilgisini çekmektedir (Karıptaş, Erdiñ ve Diñer, 2015).

Endüstri mirası yeniden kazanmak kültürel ve sosyal anlamda kazanç sağlamakla birlikte, kentin turizm destinasyonuna getiri sağlamaktadır. Endüstri mirasın çekiciliği, bölgenin biricikliğini vurgulamaktadır. Bunun için endüstri mirasının doğru yaklaşımlarla bulunduğu bölgeye kazandırılması gerekmektedir (Yılmaz, 2014).

Doğru yaklaşımlarla endüstri yapıları sahip oldukları değerler çerçevesinde incelenerek koruma altına alınabilir ve yeni bir işlev kazandırılabilir. Yeni bir işlev verilirken gerekli kriterler göz önünde bulundurulmalı gerek yapı bazında gerekse halk nezdinde en uygun işlev verilmelidir. Bir yapı için en uygun işlev yapım amacı olsa da, pek çok endüstri yapısı değişen teknoloji ile yapılaş amaçlarını devam ettiremezler. Bu sebeple pek çok etken göz önünde bulundurularak yeniden işlevlendirilmesi yapılmaktadır. Bu koruma anlayışı ve yeniden işlevlendirmenin pek çok örneği yurtdışında ve yurtiçinde bulunmaktadır.

3. ENDÜSTRİYEL MİRASIN KORUNMASI VE YENİDEN İŞLEVLENDİRİLMESİNE YÖNELİK REFERANS ÖRNEKLER

Endüstri yapılarının üretime gelen yenilikler ve ekonomik ve teknolojik değişimler sonrasında işlevsiz kalması ile belirli niteliklere sahip endüstri yapıları ve endüstri alanları korumaya alınmış ve yeniden kullanıma sunulmuştur. Bunun örnekleri başta batılı ülkeler olmak üzere yirminci yüzyıl ortalarından itibaren görülmektedir. İşlevsiz kalan yapıların yeniden kullanılması yeni bir olgu olmamakla beraber dayanımlı olan eski anıtlar tarih içerisinde de yeni amaçlarla düzenlenerek yeniden kullanılmıştır. Bunun için geçmişte koruma anlayışından ziyade faydacı sebepler bulunmaktadır. Yapıların statik sağlamlığı, işçiliğin uzun sürmesi ve yorucu olması mevcut yapıları dönüştürerek kullanmaya devam etmenin sebepleri arasındaydı. Günümüzde de tarihsel değer, anı değeri, sanatsal değeri gibi özellikleri yanı sıra enerji korunumu, tükenen kaynaklar gibi ekonomik sebeplerle de yapılar yeniden işlevlendirilmektedir. Böylece dönemin gerekliliği olan yapıları mevcut kullanım dışı kalmış yapılara entegre ederek belli bir sürdürülebilirlik sağlanmaktadır (Bayraktaroğlu, 2019).

Endüstriyel mirasın yeniden işlevlendirilmesinin örneklerinin daha iyi incelenebilmesi için pek çok gruplama yapılabilir. Bunlar verildiği işleve göre, yapılan müdahalelere göre ya da benimsenen koruma anlayışına göre vb. olmak üzere çeşitlenebilir. Konu ile ilgili örnekler incelenirken, daha iyi kavranabilmesi için şu şekilde sınıflandırma yapılmıştır;

1. Geniş endüstriyel havzaların yeniden işlevlendirildiği,
2. Yapının genel strüktürü ve peyzajı korunmuş şekilde işlevi değiştirildiği,
3. Tamamı yıkılmış yapının yerine yeni öneri getirilen,

Olmak üzere 3 ana başlıkta hem yurtdışı hem de yurtiçi örnekler olmak üzere toplam 6 başlıkta örnekler incelenmiştir.

3.1. Geniş Endüstriyel Havzaların Yeniden İşlevlendirilmesi Yurtdışı Örnekleri

3.1.1. Londra Docklands Liman Dönüşümü

Londra'nın ticari yapısında uzun yıllar önemli bir yere sahip olan Londra Docklands liman bölgesi, Doğu ve Güney Doğu Londra'nın birkaç semtin bölümlerinden oluşan bölgenin yarı resmi ismi adıdır. Bu bölge ortaçağ dönemlerinden beridir gemiler için iskeleler, rıhtımlar barındırıyordu.

1960'lı yıllarda gelişen endüstri, taşımacılıkta konteyner sistemine geçişi sağladı. Londra Limanı bu sistemi karşılayacak genişlikte kanallara sahip olmadığı için gemi endüstrisi daha derin limanlara kaydı. 1980 yıllarında ise bu alandaki limanlar kapatıldı ve yaklaşık 21 km'lik alan işlevsiz kaldı.

Bu bölgeyi kente geri kazandırmak adına çeşitli projeler hazırlandı. Fakat alanın genişliği sebebiyle mal sahipliğinin fazlalığı çeşitli problemlere sebep açtı. Bunu çözmek adına 1981 yılında LDDC¹³ kuruldu. 1998 yılında LDDC tavsiye edilerek bölgenin kontrolü yerel yönetimlere verildi (Merdim Yılmaz, 2009).

Liman bölgesi değişimi ile bölgeye farklı işlevler verildi. Ticaret, sanayi, eğitim yapıları, konut yapıları, kamusal alanlar ve rekreasyon alanları gibi mekanlara dönüştürüldü. Bölgenin yerleşimi 4 farklı doka ayrıldı.

4 farklı bölgeden şehir merkezine en yakın olan liman bölgesi Wapping, ticaret ve ofis ağırlıklı olan farklı fonksiyonlarda planlanmıştır. Aynı zamanda konut yerleşkeleri, yat şirketleri, oteller ve eğlence mekânları ile bölge canlandırılmıştır (Kırkık, 2010).

¹³ London Docklands Development Corporation

Resim 3.1. Wapping bölgesinden bir görünüş.(Anonymous2, 2011)

Bir diğeri Thames nehrinin güneyinde bulunan Surrey Docks bölgesidir. Bölge yoğun konut yerleşkeleri ve bunun gerektirdiği hastane, dükkân, yaya dolaşım ağları gibi fonksiyonlarla donatılmıştır.

Resim 3.2. Surrey Docks bölgesinden bir görünüş.(Anonymous3, 2019)

Isle of Dogs bölgesi ise finans merkezlerine olanak tanıyan bir yatırım bölgesi olarak düşünülmüştür. Bölgede ofis alanları ve kamusal alanlar yer almaktadır.

Resim 3.3. Isle of Dogs bölgesinden bir görünüş. (Anonymous3, 2019)

Son olarak Royal Docks bölgesi Londra şehir merkezine uzak bir noktada bulunması sebebi ile en az yapılanmaya sahip bölgedir. Bu bölge ekolojik ve modern bir bölgeye dönüştürülmek istenmektedir.

Resim 3.4. Royal Docks bölgesine genel bakış görünüşü. (Anonymous3, 2019)

Tüm bu bölgelerde yer alan pek çok sayıda endüstri yapısı alanın ihtiyacına göre yeni fonksiyonlarla kente kazandırılmak istenmiştir. Tamamı ticari olarak kullanılan bu bölgenin zaman içerisinde ki bu dönüşümünde kamusal alanlar oluşturmak, ulaşım ile kenti bağlamak, kentsel gelişmeyi düzenlemek, ekonomik ve sosyal anlamda bölgeyi zenginleştirmek ve mevcut bulunan endüstri yapılarını tekrar kazanmak amaçlanmıştır.

3.1.2. Almanya Ruhr Havzası

Ruhr bölgesi Almanya'nın Kuzey Ren-Vestfalya eyaletinde bulunan bir yerleşim merkezidir. Ruhr bölgesi doğudan batıya 116 kilometre ve kuzeyden güneye 67 kilometre boyunca uzanan Avrupa'nın en yoğun nüfusa sahip 5. Bölgesidir. Bu bölge 19. yy da Almanya için sanayileşmenin merkezi oluşturmuştur. Ruhr havzasında taş kömürü için maden ocakları ve çelikhaneler bulunmaktaydı. Tüm dünyadan yaklaşık 600.000 insan bu madenlerde çalışmak üzere Ruhr havzasına yerleşti. Fakat İkinci Dünya Savaşından sonra maden endüstrisinde oluşan krizler, değişen ve gelişen üretim teknolojileri ile bu havzada bulunan yapılar işlevsiz kalmaya başlamıştır. 1960'lardan sonra madencilik endüstrisi durma noktasına gelmiş ve bu bölgede yapısal değişiklikler başlamıştır. Son olarak 2015 yılında Ruhr havzasında yer alan tüm ocakların kapatılması kararı alınmıştır(Sözer Hansoy, 2015).

Resim 3.5.-Resim 3.6 Ruhr havzası, Emscher Vadisi (Kolat, 2011).

Bölgede yer alan endüstriyel yapıların işlevsiz kalması ile bölgede kentsel ölçekte değişimlere gidildi. Kültür odaklı bir yerleşim olması hedeflenen bölgede ekolojik yaklaşımlar, kültür ve bilim yapıları ön plana çıkmaktadır. Essen Ruhr Metropolü 2010 Kültür Başkenti olarak seçilmiştir. Alanda çok sayıda, müze, sanayi anıtı, kültürel mekân ve eğitim alanları mevcuttur.

Emscher Doğa Parkı Ruhr bölgesinde yer alan endüstriyel değişim alanlarından biridir. Emscher Doğa parkı adını Ren Nehri'nin kollarından biri olan Emscher Nehri'nden almaktadır. Parkın dönüşümü proje koordinatörlüğünü Michael Schwarze-Rodrian yapmaktadır. Emscher nehri dönüşümden önce bölgede yer alan atıklara kanalizasyon olarak kullanılıyordu. Fakat dönüşümle birlikte nehir temizlenerek, ekolojik rekreasyon alanları oluşturulmaya başlandı. Dönüşüm projesi kapsamında

peyzaj çalışmaları, ulaşım ağları, kamusal alanların düzenlenmesi ve işçi konutlarının yenilenmesi de yer almaktadır. Zollverein Maden Ocağı, Duisburg parkı, Oberhausen Altenberg Çinko Fabrikası, Ruhr Wasserturm Su kulesi, Oberhausen Gaz Deposu, Bochum Maden Müzesi ve Jahrhunderthalle-Bochum bölgede yer alan endüstriyel yapılarıdır (Kolat, 2011).

Emscher Doğa Parkını, 1989-1999 yılları arasında IBA¹⁴ projelendirmiştir. Projelendirmenin yanı sıra Ruhr bölgesini ve Emscher Doğa parkını tanıtmak amacıyla çeşitli turistik geziler ve turlar düzenlenmiştir. Bu turlar hem endüstri mirasının tarihsel gelişimini sunarken aynı zamanda yeniden işlev sonucu eğlence ve kültür merkezleri olan yapılara da ilgiyi arttırmaktadır. Bu strateji pek çok yerli ve yabancı turisti bölgeye çekmektedir. Böylece hem kültürel hem de ekonomik kazanç elde edilmektedir (Köksal, 2005).

Ruhr havzasında yeniden işlev verilen bölgeler arasından bazıları öne çıkmaktadır. Bunlar;

- Kuzey Duisburg Parkı (Landschaftspark Duisburg Nord), 1903 yılında işletmesi açılan maden, döküm ve yüksek fırın kompleksidir. 1985 yılında işlevsiz kalmıştır, günümüzde çok amaçlı kültür merkezi olarak kullanılmaktadır.
- Zollverein Maden Ocağı (Essen Zeche Zollverein), 1928-1932 yılında inşa edilmiştir. 1986 yılında işlevsiz klan yapı günümüzde endüstri müzesi olarak kullanılmakta ve çeşitli kültür etkinliklerine ev sahipliği yapmaktadır.
- Oberhausen Altenberg Çinko Fabrikası, 1852-1904 yıllarında kurulmuştur. 1993 yılında boşaltılmış olup, günümüzde endüstri müzesi ve kültür merkezi olarak kullanılmaktadır.
- Mülheim an der Ruhr Wasserturm-Su Kulesi, 1892 yılında inşa edilmiştir. 1982 yılında boşaltılan su kulesi 1992 yılında su müzesi olarak yeniden açılmıştır.
- Bochum-Jahrhunderthalle, 1902 yılında sergi yapısı olarak yapılan bina günümüzde de restorasyon geçirerek aynı işlevini devam ettirmektedir.

¹⁴ IBA; Internationale Bauausstellung (uluslararası yapı fuarı)

- Oberhausen Gaz Deposu, 1929 yılında yapılmıştır. 1988 yılında işlevsiz kalmıştır. Yaz aylarında kültürel merkez olarak kullanılmakta olup gaz deposunun üst kısmı seyir terası olarak işlevlendirilmiştir.
- Bochum Bergbau Museum, 1928 yılında maden işletmesi olarak açılmıştır. 1970 yılında maden müzesi olarak işlevlendirilmiştir. Almanya'nın ilk teknik müzesidir. (Köksal, 2001)

Şekil 3.1. Emscher bölgesinde var olan endüstriyel nitelikli binaların yeniden işlevlendirilmesi (Kolat,2011).

3.2. Yapının Genel Strüktürü ve Peyzajı Korunmuş İşlevi Değiştirilmiş Yurtdışı Örnekler

3.2.1. Bankside Güç İstasyonu/ Tate Modern

1947 yılında Sir Giles Gilbert Scott tarafından tasarlanan ve 1963 yılında inşası tamamlanan Bankside Güç İstasyonu Londra Thames Nehri'nin kıyısında yer almaktadır. 1981 yılına kadar yağ yakıtı güç istasyonu olarak kullanılan Bankside Güç İstasyonu'nun bu tarihte yapının faaliyetine son verildi.

Resim 3.7. Tate Modern (Anonymou5, 2005).

Yapının kıyıya bakan cephesinde 99 metre yüksekliğinde merkez bacası yer almaktadır, nehrin karşı kıyısında yer alan St. Paul Katedrali'nin kubbe yüksekliğini aşmayacak şekilde tasarlanmıştır. Bina 35 metre yüksekliğe ve 150 metre genişliğe sahiptir (Stratton ve Taylor, 2005).

1994 yılında yapının yeniden işlevlendirilmesi gündeme getirildi. 1996 yılında ise koleksiyonu için yeni bir yer arayışına giren Henry Tate, Bankside Güç İstasyonu satın aldı. Yeniden kullanım çalışması için bir yarışma düzenledi ve yarışmayı Herzog&de Meuron ortaklığı kazandı. Kazanan proje yapının çoğunu korumayı amaçlamıştır (Gün, 2014). Yapılan restorasyon çalışmalarından sonra yapı 'Tate Modern' olarak yeniden açıldı.

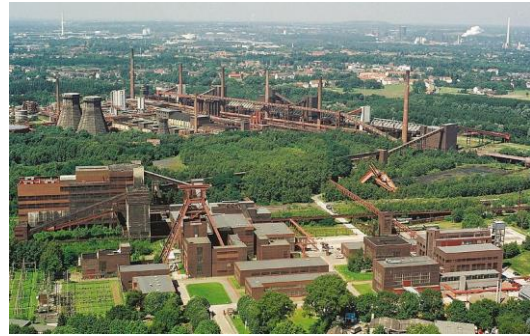
Bankside Güç İstasyonu, Tate Modern'e dönüşürken ana binanın üst örtüsü harici bina kabuğu korunmuştur. Üst örtü kaldırılarak müze olarak işlevlenecek binanın yeni fonksiyonuna uygun iç mekân müdahalelerinde bulunulmuştur (Ersine, 2012).

Yapılan restorasyon çalışmalarında yapının bacası, özgün pencereleri ve tuğla dokusu korunmuştur. İç mekân dekorasyonu ise endüstriyel kimliğini vurgulayacak

şekilde düzenlenmiştir. Modern sanat müzesi olarak kullanılan yapıda galeriler, 1 adet oditoryum, toplantı odaları ve eğlence mekanları bulunmaktadır. Aynı zamanda yapıya ait peyzaj çalışmaları yapılırken bölgede ikonik hale gelen Milenyum Köprüsü inşa edilmiştir.

3.2.2. Zollverein Maden Ocağı

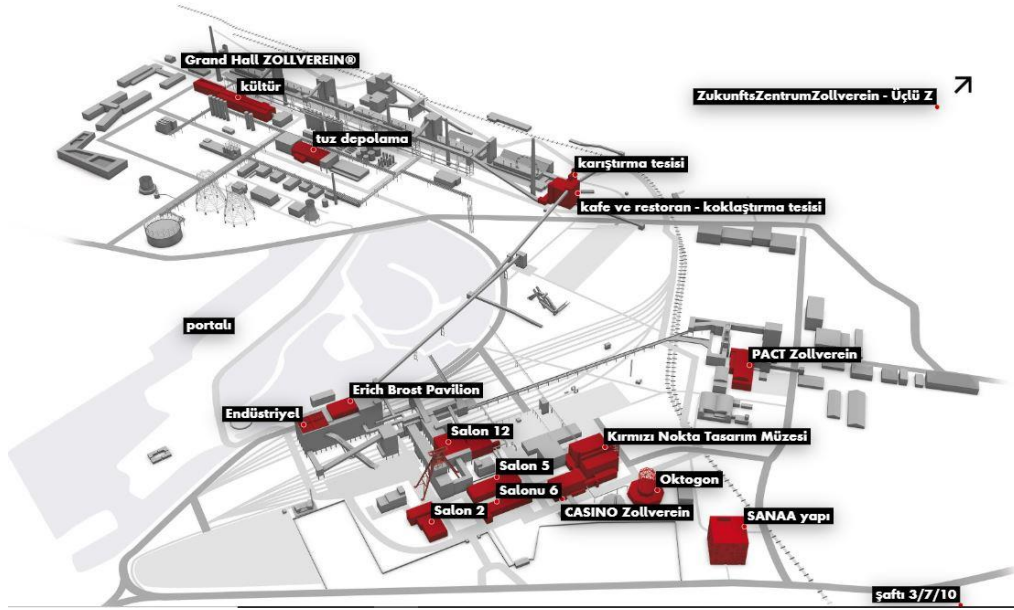
Zollverein Kömür Madeni, 1834 yılında Franz Haniel tarafından on kadar maden kuyusu açılarak işletilmeye başlanmıştır. Şaft XII, Fritz Schupp ve Martin Kremmer tarafından tasarlanıp 1928-1932 yılları arasında “United Steelworks Inc.” adına inşa edilmiştir. Almanya Ruhr bölgesinde yer alan yapı kompleksi on yıllar boyunca dünyanın en büyük üretimine sahip kömür madeni olmuştur. Günlük yaklaşık 12.000 tona yakın kömür üretmekteydi. 1986 yılında maden faaliyetlerinin durdurulmuştur. 1993 yılında ise işletme de kapatılmıştır. Daha sonra koruma kararı alınan bu kompleks 2001 yılında UNESCO Dünya Mirası Listesine Zollverein Kok Fabrikası ile birlikte “Avrupa’da ağır sanayinin gelişmesi için temsili bir örnek” olarak girmiştir (Anonymous4, 2020).

Resim 3.8. Zollverein Maden Ocağı(Anonymous6,2020). **Resim 3.9.**Zollverein Maden Ocağı.(Anonymous7, 2020).

2001 yılında OMA tarafından saha için çağdaş kullanım bulmak amacıyla bir master plan geliştirildi. Master plan ziyaretçi merkezi, Ruhrmuseum ve Metaform’u içinde barındıran 12.000 m²’lik bir alanı kapsamaktadır.. 2007 yılında restorasyonu biten yapı kompleksi şuan müze-galeri olarak kullanılmakta. Ayrıca kompleksin içinde Sir Norman Foster’ın tasarladığı Red Dot Tasarım Müzesi ve Sanaa mimarlık bürosunun tasarladığı Zollverein İşletme ve Tasarım Okulu da bulunmaktadır (Sözer Hansoy,2015).

Koruma kapsamında, kompleks içinde yer alan tuz deposu, trafo, kömür yıkama tesisi, kule, yer altında bulunan tüneller, maden ocakları, kok kömür işletme tesisi, alandaki demir yolları ve işçi konutları da yer almaktadır. “Kömür Yolu” olarak adlandırılan endüstriyel tarih odaklı turlarla Zollverein Vakfı bu yapıları insanlara tanıtmaktadır.

Şekil 3.2. Zollverein Maden Ocağı yerleşim Şeması (Anonymou6, 2020).

3.2.3. Viyana Simmering Gazometreleri

Viyana’da bulunan bu havagazı fabrikası 1896 ve 1899 yılları arasında inşa edilmiştir. İkişer ikişer inşa edilen gazometre binaları içerideki demir strüktürü örten tuğla duvarlarla çevrili yapılardır. İç yarıçapları 62.85 metre, yükseklikleri ise 72.5 metreye ulaşmaktadır. Viyana ve çevresi bölgelerin gaz temini için kullanılan bu yapı Simmering gaz işletmesine aitti. Sokak aydınlatması için kuru damıtma yoluyla taş kömürden gaz üretiliyordu. Her zaman kullanılabilir gaz olması için elde edilen gaz gazometrelerde depolanıyordu. Viyana’da 1945’te doğalgaz kullanılmaya başlandı ve şehir kullanımı 1978’de tamamen doğalgaza döndü. 1985 yılına kadar kullanılan gazometre binaları bu tarihten sonra işlevini kaybetmiştir. Fakat 1981 yılında koruma kurulu tarafından koruma altına alınmıştır (Wehdorn, 2002).

Resim 3.10. Viyana Simmering Gazometreleri eski görünümü (Anonymous8, 2020).

Alınan koruma kararı doğrultusunda bu 4 büyük yapıya yeni bir fonksiyon vermek üzere proje çalışmaları yapılmaya başlandı. Gazometre binalarının yeniden işlevlendirilmesi üzerine iki aşamalı bir yarışma yapıldı. Proje; SEG Kentsel Gelişim ve Konut Mülkleri Ltd., GPA Özel Çalışanlar için Konut İnşaatı Derneği, GESIBA Yapı ve İnşaat Kamu Hizmetleri A.Ş.'ye verildi. Jean Nouvel, Coop-Himmelblau, Manfred Wehborn ve Wilhelm Holzbauer'in öncülüğünde yeni bir restorasyon projesi hazırlandı. Projeye göre giriş katın olduğu kota gazometreleri bir birine bağlayan bir alışveriş merkezi inşa edildi. Gazometre binaları içerisine ofisler ve yaşam alanları oluşturuldu. Gazometreler içerisine toplam 844 yaşam alanı, 10.100 m² ofis ve 17.650 m² eğlence alanı yapıldı. İnşaat süresi yaklaşık 3 yıl sürdü ve 2001 yılında tamamlandı (Wehdorn, 2002).

Projede ki işlev değişikliği şu şekilde gerçekleşti; eski su deposu alanı otopark olarak değiştirildi. Gazometre binalarını birbirine doğrudan bağlayan alışveriş merkezi yapıldı. Gazometre binalarının içine dış duvarları içerden çevreleyen yeni bir yapı yapıldı. Bu yapıların içerisinde ofis ve yaşam alanları çözüldü. Ara ara tarihi dokuyu algılatan teraslar ve galeri boşlukları konuldu.

Resim 3.11. A Gazometresi (Anonymous8, 2020).

Resim 3.12. B Gazometresi (Anonymous8, 2020).

4 farklı mimarın ve onların mimari proje ekibinin tasarımıyla 4 farklı gazometre binasını canlandırma projesi yapıldı. Gazometreler A, B, C, D olmak üzere isimlendirildi.

A Gazometresini Fransız mimar Jean Nouvel tasarladı. Işığın mimarideki etkisini kullanmayı amaçlayan mimar ışığı geçiren cam elemanlar ve ışığı yansıtan çelik elemanlar kullanmıştır. 30 metre yükseklikte 9 bölüme ayrılmış olan yerleşim alanı için güneşi en iyi şekilde almak amaçlanmıştır (Anonymous8, 2020).

B Gazometresini Coop Himmelb Ofisi tasarlamıştır. Dışarıdan dahi modernleşmenin bir işareti olarak yapıya yeni ve modern bir yapı eklemişlerdir. Yapılan bu ek binada daireler ve yatakhaneler bulunmaktadır (Anonymous8, 2020).

Resim 3.13. C Gazometresi. (Anonymous8, 2020).

Viyanalı mimar Manfred Wehdorn tarafından tasarlanan C Gazometresi ise yeniden yorumlanmış Art Nouveau tarzı denilebilir. Gazometrelere konulan yeşil unsurlarla mimar geleneksel Viyana tarzı konutlarını yansıtmak istemiş. Tüm kullanım

alanlarını örten tek bir cam kubbe tarafından yapıya ışık alınmaktadır (Anonymous8, 2020).

Son olarak tasarımı Wilhelm Holzbauer'e ait olan D Gazometresi ise diğer üç gazometreden farklı olarak merkezi bir çekirdek oluşturulmadan yıldız şeklinde plansal bir iç çözüm yapılmıştır. Tüm birimler yeşil alanlara ve teraslar sahiptir. Ayrıca bu gazometre Viyana şehir ve devlet arşivlerine de ev sahipliği yapmaktadır (Anonymous8, 2020).

Resim 3.14. D Gazometresi. (Anonymous8, 2020).

Gazometrelerin yeniden işlevlendirilmesinde konut alanlarının yanı sıra sosyokültürel merkezlerin yapılması bölgesel olarak çekim merkezi haline gelmesini sağlaması başarılı olsada, yeni işlevler sonucu yapı kabuğuna yapılan müdahaleler ve getirilen açıklıklar mimari açıdan eleştirilmesine sebebiyet vermiştir (Şimşek, 2006).

3.2.4. Public Folly

Çin'in Shenyang kentinde bulunan su kulesi 1959 yılında kurulan eski bir askeri fabrikanın kampüsünde yer almaktadır. Eskiden Çin'in ağır sanayi üretimlerinde önemli rol alan Shenyang'ın Tiexi Bölgesinde o döneme ait çok fazla endüstriyel yapı bulunmaktadır. Şehrin pek çok yerinde bulunan su kuleleri, bu alandaki sanayileşmenin ve bölgenin sürekli değişkenliğinin görsel bir sembolü niteliğinde olmuştur.

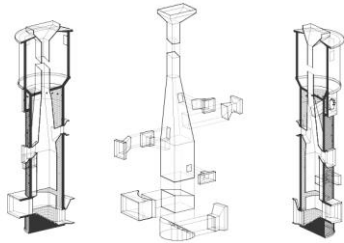
Su kulesinin bulunduğu alanın dönüşümü 2010 yılında başlamıştır. Bu askeri alan bir konut kompleksine dönüştürülmüştür. Endüstri tarihinin parçalanmış hafızasından su kulesi bir hatırlatıcı olarak korunmaya alındı. Korumanın yanı sıra yeni işlev verilirken su kulesine bir işlevsizlik verilmek istendi, gelecekte beklenmedik kullanımların bir projeksiyonu olarak bir mini müzeye dönüştürüldü (Anonymous9, 2012).

Resim 3.15. Su Kulesi Görünüş (Anonymous9, 2012).

Pekin merkezli tasarım ofisi META-Project tarafından restorasyonu gerçekleştirilen su kulesi “Public Folly” olarak yeniden yorumlandı. “Folly” görünümüyle ait olduğu ortak kullanımı aşan farklı ve son derece belirsiz bir yapı nesnesidir. Bu yapının tanımı bakanın gözüne göre değişkenlik göstermektedir. Endüstriyel kalıntının ve değişen bölgesel gelişimin ortasında bulunmaktadır. Bu ikisi arasında yenileme kavramını ortaya çıkarıp kentsel manzaraya sanatsal bir müdahalede bulunmak amaçlanarak tasarlanmıştır (Anonymous9, 2012).

Tasarım olarak sıradan kullanıma imkân vermese de uyarlanabilir işlevselliğe sahiptir. Çıkarılarak farklı bağlantılar oluşturulabilen parlak ışık kutuları kule gövdesine eklendi. Su kulesinin bu yeni formu tarihsellikle, geleceğe sanatsal yönden bakmanın mimari bir yorumuna dönüşmüştür.

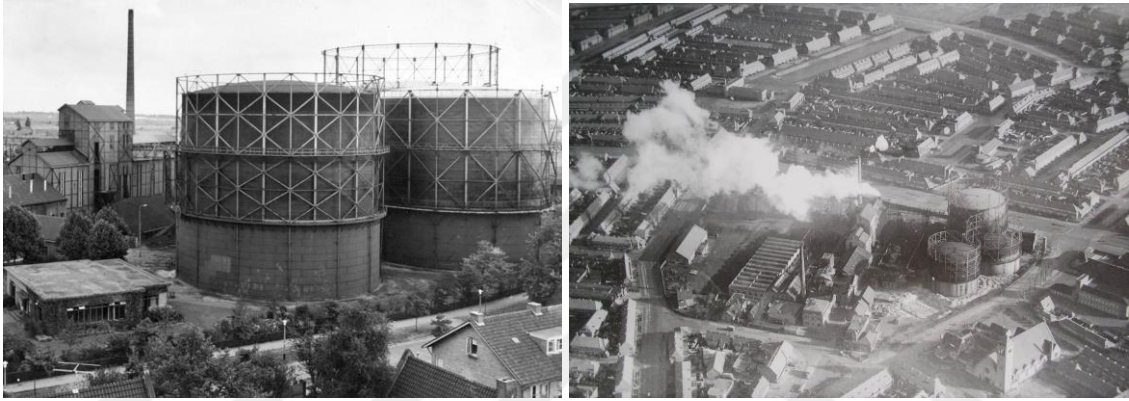

Şekil 3.3. Su Kulesi Şematik Kesiti, Su Kulesi Şematik Rander (Anonymous9, 2012).

3.3. Tamamı Yıkılmış Yapıların Yerine Yeni Öneri Getirilen Yurtdışı Örnekler

3.3.1. Villa Industria

Hollanda'nın Hilversum kentinde yer alan Hiversum gazometreleri Bölgesel Enerji Tedarik Şirketi'nin eski çalışma sahasında karakteristik bir öneme sahipti. Fakat başlangıçta şehir sınırları dışında kalan gazometreler şehrin gelişmesi ile konut bölgelerinin arasında kaldı. Burada yer alan fabrikaların yer değiştirmesiyle bölge yeniden geliştirilmek istendi.

Resim 3.16. Hilversum Gazometreleri (Anonymous10, 2019).

Mecanoo Mimarlık Ofisi tarafından bu yeni tasarlanan bölgeye yeni bir kimlik verildi "Villa Industria". Hazırlanan master planla bölgeyi geliştirmek ve artık şehir dışına taşınan gaz tesisi sahasını kentliye kazandırmak amacıyla bölgeye 357 konut, 400 m² ticari alan ve 4.000 m² genişliğinde spor tesisi tasarladı. 74.000 m² alana sahip proje 2004-2005 yılları arasında projelendirilmiştir. İnşası aşamalı olarak devam eden proje 2018 yılında tamamlanmıştır (Anonymous10, 2019).

Yeniden yapılandırılan bu master plan, geçmişte burada yer alan endüstriyel alana saygı duyularak ve endüstriyel detaylardan esinlenerek tasarlanmıştır. Üç silindirik konut binasından oluşan site, önceleri burada yer alan gazometre binalarına işaret etmektedir. Bu silindirik yapılar geçmişte burada bulunan gazometre binalarında olduğu gibi çelik strüktürel elemanlar ve tuğla duvarlarla inşa edilmiştir. Kare olan plan şeması gazometrelerin görsel etkisini yakalamak için çelik strüktürel elemanlarla dairesel bir görünüme bürünmüş ve buralarda teraslar çözülmüştür.

Aynı yüksekliklerde yapılan yarı dairesel çatılı modern evler, benzer şekilde burada yer alan depolara ait karakter taşıyor. Samimi bir konut topluluğu oluşturulan bu

alandanda peyzaj ile etkileşimin yüksek olduğu alanlar oluşturmak istenmiş. Peyzajla, yürüyüş ve bisiklet yolları ile alana klasik bir Hollanda kentsel dokusu oluşturulmuştur.

Endüstriyel detaylarla zenginleşen proje, cam ve çelik gibi modern materyaller ve tuğla gibi geleneksel malzemelerin uyumu ile önem kazanmakta ve bölgenin geçmişte sahip olduğu öneme ve endüstriyel karaktere saygı duruşunda bulunmaktadır.

Resim 3.17. Villa Industria (Anonymous10, 2019).

3.4. Geniş Endüstriyel Havzaların Yeniden İşlevlendirilmesi Yurtiçi Örnekleri

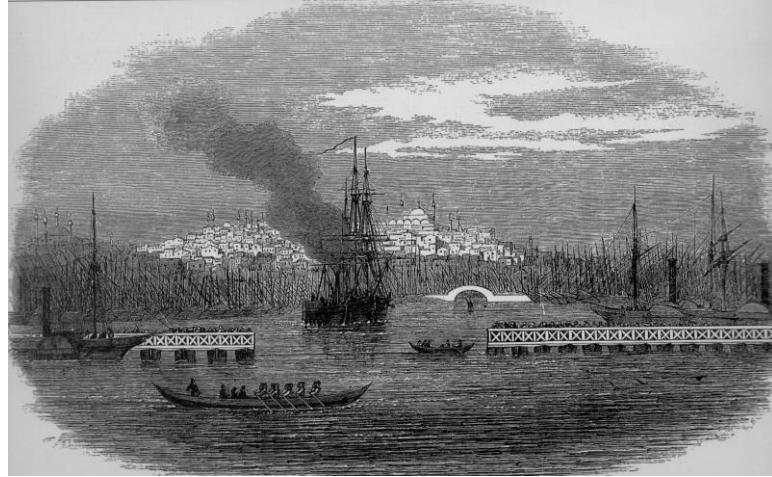
3.4.1. Haliç Bölgesi

İstanbul'da yer alan Haliç, geçmişten günümüze hem ticari hem de kültürel olarak büyük öneme sahiptir. Avrupa yakasında bulunan Haliç, 8 km uzunluğunda bir iç liman olarak tanımlanabilir. Bizans döneminden günümüze kadar liman ticaretinde etkin olan bu bölge 1930'lu yıllardan başlayarak değiştirilmeye başlanmıştır.

Resim 3.18. Haliç Genel Görünümü (Anonim2, 2021).

Haliç bölgesinde bilinen ilk yerleşimin milattan önce 3 bin veya 2 bin yıl öncesinde olduğu söylenmektedir. Milattan sonra 323-324 yıllarında ele geçirilip 326 yılında Doğu Roma İmparatorluğu'nun başkenti yapılmıştır. Kral Kostantin'in fethi ile Kostantinopolis adını almıştır. Bizans döneminde ise günümüzde Bahçekapı mevki olan yer Bizans Limanı olarak bilinmektedir. Bu bölge Bizans döneminde ticarete yoğun olarak kullanılmıştır. Osmanlı dönemine gelindiğinde 1457 yılında İstanbul'un başkent olması ile bu bölge ticari fonksiyonlarını devam ettirmiştir. Ayrıca bölgeye Osmanlı döneminde inşa edilen medrese, cami, hamam gibi yapılarla yeni bir silüet oluşturulmuştur. Fatih Sultan Mehmet döneminde ise bölge içerisinde çok büyük öneme sahip Tershane-i Amire inşa edilmiştir. Daha sonrasında ise 1840'lı yıllarda Osmanlı Devleti'nin sanayileşmeye başlamasıyla bu bölgeye çeşitli imalathaneler yapılmıştır. Böylece Haliç'te bir sanayi bölgesi oluşmuştur. Cumhuriyet Döneminde ise bölgeyi sanayi işlevlerinden uzaklaştırılmak ve yeni bir kültür aksı oluşturmak amaçlanmıştır (Köseoğlu, 2018).

Resim 3.19. Osmanlı Dönemi Haliç Gravürü (Anonim3, 2020).

Haliç bölgesi ilk olarak 1937 yılında uygulanan Prost Planı ile prestij ticaret bölgesinin Haliç'ten çekilmesi ve sanayi tesisleri için Haliç'te belirli yerlerin belirlenmesi oldu. Bir sonraki müdahale ise Menderes Operasyonları ile 1950 li yıllarda Haliç'teki sanayi alanlarının netleşmesi ve bu çevrelerde plansız konut gelişimi ile sonuçlandı. 1958 yılında uygulanan Piccinato Planı ile Haliç'in sanayiden arındırılması ve Topkapı'daki sanayi alanlarının liman ile desteklenmesi, Haliç kıyılarının rekreatif düzenlemeleri amaçlanmıştır. 1975 sonrasında gerçekleşen planlı kalkınma döneminde kıyı alanlarının turizme yönelik kullanımı için müdahalelerde bulunuldu. Fakat Bedrettin Dalan'ın başkanlığı ile 1985 yılı sonrası Haliç'e verilmek istenen yeni kentsel kimlik çerçevesinde burada bulunan sanayi tesislerinin yeniden işlevlendirilmesi yapılmaya başlandı. Artık sanayi Haliç kıyılarında uzaklaştırılmıştır. Günümüzde hazırlanan master planlarla Haliç korunması gereken bir kültür havzası olarak ele alınmaktadır (Kırkık, 2010).

Resim 3.20. Feshane Binası, günümüzde Çağdaş Sanat Müzesi olarak kullanılmaktadır (Anonim4, 2019)

Haliç ve çevresiyle ilgili birçok yenileme ve koruma uygulamaları yapılmıştır. Bunlar arasında Haliç tersanelerinin yeniden kullanılması, Feshane Binasının yeniden işlevlendirilmesi, Cibali Tütün Fabrikası ve çevresi, Sütlüce Mezbahası, Silahtarağa Elektrik Santrali ve Lengerhane binası yer almaktadır. Bunlar çevresinde gelişen sosyal çevrede yeni uygulamalarla dönüştürülmek istenmiştir. Haliç Bölgesi ile ilgili Köksal (2005) şu öneride bulunmuştur;

“2634 sayılı “Turizmi Teşvik Kanunu”nda, turizm için uygun görülen alanlarda ve 2960 sayılı “Boğaziçi Kanunu”nda, Boğaz’ın iki kıyısında konumlanan endüstri mirasının korunması için özel bir düzenleme yapılmalıdır. Örneğin Haliç Tersaneleri, Zeytinburnu Makine Fabrikası, Yedikule Gazhanesi, Bomonti Bira Fabrikası, Likör ve Kanyak Fabrikası vb. rant değeri yüksek, deniz kenarında veya kentin çekici bölgelerinde konumlanan ve boşaltılmaları/özelleştirilmeleri gündemde olan fabrikaların koruma ve yeniden işlevlendirme projeleri için ön koşullar tanımlanmalıdır.”

Bu yapılara verilen yeni fonksiyonlar bölgenin kültürel yapısını değiştirmiştir. Önceleri bir endüstriyel bölge olan Haliç artık bir kültürel havza olmuştur. Yeniden işlevlendirme ile yapılara müze, kültür merkezi, üniversite gibi fonksiyonlar verilmiştir.

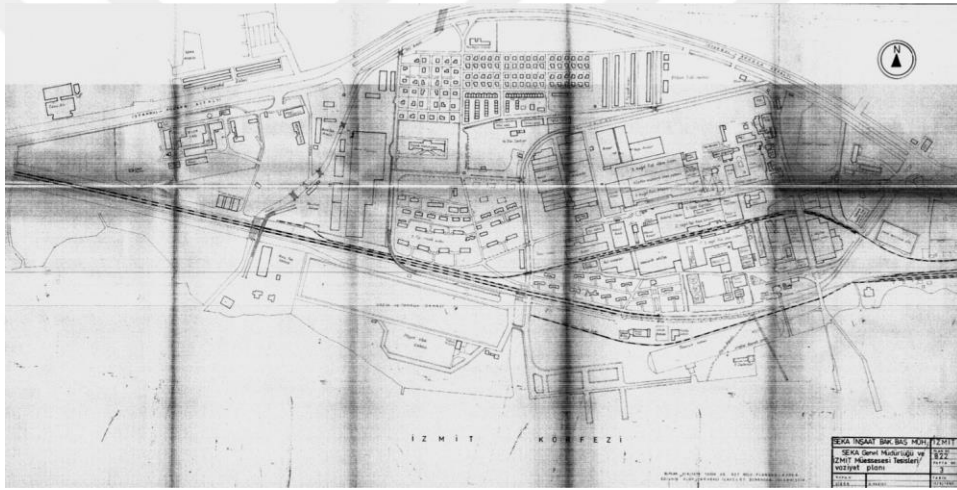
Haliç bölgesinde değişen alınan kararlar ve değişen sosyal çevre neticesinde endüstri yapıların pek çoğuna yeni işlev verilerek kente kazandırılrsa da bütüncül bir yaklaşım bulunmamaktadır. Haliç bölgesinin endüstri turizmüne müsait bir bölge olmasına karşın tekli yapı ölçeğinde kalan müdahalelerle bu mümkün olmamıştır (Karıptaş vd., 2012).

3.4.2. İzmit Sekapark

Türkiye’nin başlıca endüstri kentlerinden biri olan İzmit’in merkez kıyı şeridinde yer alan Seka Kâğıt Fabrikası bir kent parkına dönüştürülmüştür. Adı da Sekapark olarak değiştirilmiştir.

Seka Kâğıt Fabrikasının kuruluşu 1930’lu yıllardadır. Bu fabrika yeni Türkiye Cumhuriyetinin sanayileşmesine öncülük eden yapılardandır. 14 Ağustos 1934 ve 27 Ocak 2005 yılları arasında üretimine devam etmiştir. Fakat 1980’li yıllardan sonra gelişen teknoloji ve özel kâğıt üreticileri ile rekabet zorluğundan dolayı işletme zarar

etmeye başlamış ve nihai olarak 2005 yılında üretimi durdurmak zorunda kalmıştır. Kapatılan fabrika tamamıyla Kocaeli Büyükşehir Belediyesine bırakılmıştır. Fakat Özelleştirme Yüksek Kurulu kararı ile alanın yalnızca halka açık yeşil alan ve rekreasyon alanı olarak kullanmak amaçlı devredileceği belirtilmiştir. Böylelikle Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Sekapark Endüstriyel Dönüşüm Projesi hazırlamıştır. Sekapark toplamda 1.210.965 m² alan üzerinde tasarlanmıştır. Bu alan içerisinde 700.000 m²'lik Seka Kâğıt Fabrikası, 200.000 m²'lik kısmı Mannesmann Boru Fabrikası'nın depolama amacıyla kullandığı alandır. Geriye kalan 510.965 m²'lik alan ise Seka Kağıt fabrikasını doğusunda yer alan Devlet Malzeme Ofisi'nin arazisidir. (Oğuz, Saygı ve Akpınar, 2010)

Şekil 3.4. 1983 Seka alanı vaziyet planı (Anonim5, 2018).

“Alanın doğusunu oluşturan Fuar Alanı'nın oluşturulma tarihi 1960'lı yılların sonuna denk gelmektedir. Leyla Atakan'ın başkanlık döneminde, düzenlenmeye başlanan geleneksel Sanayi Sergisi'nin yeni adresi olarak yapımı başlanan Fuar Alanı 28.Haziran.1969 yılında “Kocaeli Sanayi Fuarı” adı altında açılmıştır. Günümüzde “Kocaeli Kültür ve Sanat Fuarı” adı altında hizmet veren alan, Kocaeli Büyükşehir Belediyesi, Kocaeli Sanayi Odası ve İzmit Ticaret Odası İşbirliği ile düzenlenen festivallere ev sahipliği etmekte, alanda lunapark, oyun alanları, yapay gölet, kültür merkezi, çarşılar, Büyükşehir Belediyesi'ne ait kurumlar, restoran ve barlar, buz pisti bulunmaktadır.

Alanın güneyinde yer alan kullanımlar genellikle 1999 depreminden sonra üniversitenin bu alanda yer seçmesi, depremzedelerin bu alanlara yerleştirilmesi ile

oluşmuş, zaman içerisinde depremzedelerin yapımı biten kalıcı konutlara yerleştirilmesi, üniversitenin yeni bir alanda yer seçmesi ve binaların tamamlanıp, taşınması üzerine, dönüştürülmüş ya da el değiştirmiştir. Alanda yer alan Outlet Center 1997 yılında, İnterteks Fuar Alanı 1998 yılında, Grand Yükseliş Oteli 2002 yılında faaliyete geçmiştir.”(Kocaeli Büyükşehir Belediyesi, 2010)

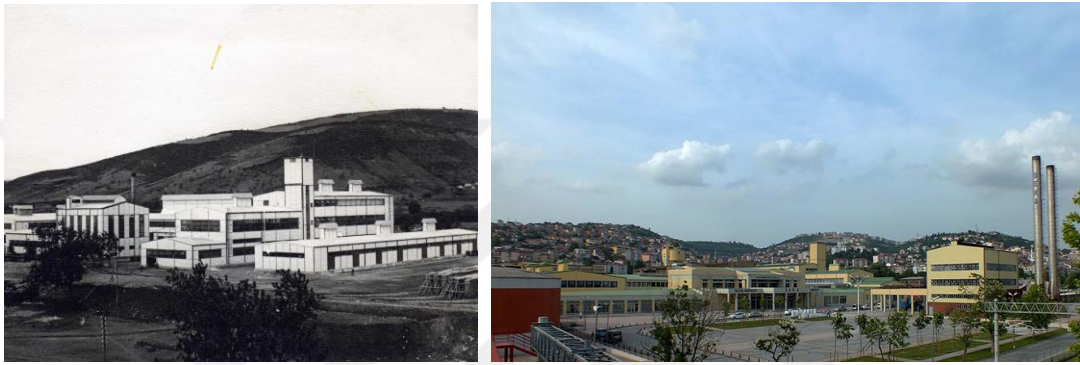
Resim 3.21. Seka Park Genel Görünüş (Anonim5, 2018).

Seka Kâğıt Fabrikası için hazırlanan dönüşüm projesinde körfez boyunca yeşil sürekliliği sağlayan karma fonksiyonlu bir park yapmak amaçlanmıştır (Kevseroğlu, 2011). Sekapark'ın tasarımında kentsel tasarım, peyzaj mimarlığı, çevre odaklı sürdürülebilir yaklaşımlar etkili olmuştur. Aynı zamanda alanda bulunan endüstri yapıları da kentin ihtiyacına göre yeniden işlevlendirilmiştir. Sekapark içerisinde bulunan fabrikaların ilk tasarımları Alman mimarlara aittir. Bunlara sonradan yapılan muhdes yapılar, 4. Fabrika binası, işçi konutları, bazı atölye yapıları ve sahildeki tesisler, alan renevosyonu sırasında yıkılmıştır. Seka Alanı için çalışmalar 2009 yılında Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nin Yüksel Proje'yi görevlendirmesi ile 1. Kâğıt Fabrikası'nın koruma onarım ve yeniden işlevlendirme projesiyle başlamıştır (İtez, 2017).

1 Numaralı kâğıt fabrikası restorasyon projesi sonrası Seka Kâğıt Müzesi, görsel sanatlar merkezi, endüstriyel tasarım galerileri ve çeşitli sanat atölyelerine dönüştürülmüştür. Müze kapsamında taşınır fabrika malzemeleri, yazışmalar, projeler, fotoğraflar ve işletmeye ait olan 1.000'e yakın obje, 213 sabit makina ve 34 büfe yer almaktadır (İtez, 2017).

Restorasyon sonrası kâğıt müzesine dönüşen, 1. Kâğıt Fabrikası için yapılan çalışmalar modern koruma anlayışı ile uyumlu tasarlanmıştır. Sosyal içeriği ve kentsel

bellekteki yerine göre bir tasarım yapıldığı söylenebilir. Fakat kâğıdın öyküsünün anlatıldığı bir kurgu, fabrikanın özgün yapısı ve teknolojisiyle bütünlük kuramamaktadır. Kâğıt müzesi konsepti yerine ‘İzmir Kağıt Fabrikası Müzesi’ konsepti fabrikanın soyut mirasının korunmasında daha etkili olacağı söylenebilir. Ziyaretçilerin müze gezisi sırasında fabrikada kâğıt üretimi aşamalarını işçilerin çalışma ve sosyal hayatının konu alındığı bir gezi güzergâhı yaklaşımı daha etkili bir yaklaşım olabilirdi (Muşkara ve Tunçelli, 2019).

Resim 3.22. Seka Kâğıt Fabrikası (Anonim5, 2018). **Resim 3.23.** Seka Kağıt Müzesi (İtez, 2017).

2 numaralı kâğıt fabrikası ise sanat atölyelerinin yanı sıra sahne sanatları ve gösteri merkezine dönüştürülmüştür. Ayrıca kütüphane, restoran ve toplantı salonları da bulunmaktadır. 3 numaralı kâğıt fabrikasında da konser salonu, sergi ve toplantı salonları, restoran ve kafe işlevi verilmiştir. 4 numaralı kâğıt fabrikası diğer fabrika binaları ile benzer özellikte toplanma salonlarını içermekte aynı zamanda eğlence merkezi ve bowling salonu bulundurmaktadır. Alanda yer alan Selüloz Kulesi ise kentli için bir nirengi noktasına bir seyir terasına dönüştürülmüştür. Bu kule kentten algılanacak bir Seka Anıtı olmuştur. Alandaki bir diğer yapı olan Mekanik Atölye ise bir spor ve sağlıklı yaşam merkezine dönüştürülmüştür. Bunun haricinde kalan Silolar kafe ve seyir teraslarına, lojman bölgesi ise ticari ve sosyal mekânlara dönüştürülmüştür (Oğuz, Saygı ve Akpınar, 2010).

3.5. Yapının Genel Strüktürü ve Peyzajı Korunmuş İşlevi Değiştirilmiş Yurtiçi Örnekler

3.5.1. Rahmi Koç Müzesi

Hasköy semtinde bulunan Rahmi Koç Müzesi 1994 yılında ziyarete açılmıştır. 27 bin metrekarelik bir alanda bulunan müze üç ana bölümden oluşmaktadır. Bunlar Lengerhane Binası, Hasköy Tersanesi ve açık hava sergileme alanlarıdır. Tarihi Lengerhane Binası günümüz adı ile Mustafa V. Koç Binası 1991 yılında satın alınmıştır. Dr. Bülent Bulgurlu koordinasyonu ile yapılan restorasyon çalışmaları sonucu 1994 yılında ziyarete açılmıştır. Müze ihtiyacının artması doğrultusunda Lengerhane'ye komşu bulunan Hasköy Tersanesi satın alınmış ve yapılan restorasyonlar sonrasında 2001 yılında açılmıştır. U şeklinde sıralanan 14 binadan oluşan tersane binası, 11 bin metrekarelik bir alandan oluşmaktadır (Anonim6, 2019).

Tarihi Lengerhane'nin 12. Yüzyıldan kalma Bizans temelleri üzerinde olduğu sanılmaktadır. III. Ahmet döneminde kurulduğu tahmin edilen yapı III. Selim döneminde onarım görmüştür. Yapı 1851 yılına kadar maliye tarafından kullanılmıştır. Daha sonrasında Tekel-Cibali Tütün Fabrikası tarafından ispirto deposu olarak kullanılmıştır. 1894 yılında çıkan yangınla üst örtüsü büyük oranda zarar görmüştür. Kullanım dışı kalan yapı 1991 yılına dek terk edilmiş halde kalmıştır. Anıtlar Yüksek Kurulu'nca II. Sınıf tarihi eser olarak değerlendirilmektedir (Kırkık, 2010).

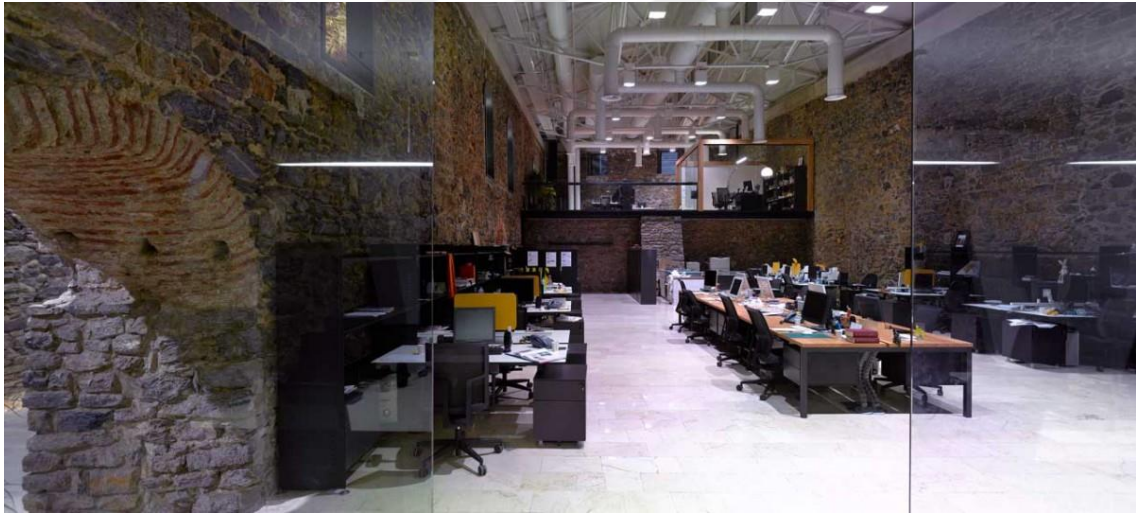
Tarihi Hasköy Tershanesi 1861 yılında Şirket-i Hayriye tarafından gemi bakımı için inşa edilmiştir. Tersane gelişen teknolojiler çerçevesinde sık sık el değiştirmiştir. Son olarak 2001 yılında Rahmi Koç müzecilik tarafından alınmıştır ve müze olarak kullanılmaktadır.

Resim 3.24. Rahmi Koç Müzesi hava fotoğrafı (Anonim6, 2019).

3.5.2. Kasımpaşa Tuz Ambarı

İstanbul Kasımpaşa semtinde Kasımpaşa Un Değirmeni'ne hizmet amacıyla 19. Yüzyılda inşa edilen Kasımpaşa Tuz Ambarının ilk yapım tarih ve mimarı bilinmemektedir. Kasımpaşa Un Değirmeni ile aynı tarihte yapılmıştır. Bu iki yapı haricinde yine değirmene hizmet amacıyla depolar, hangar, satış birimleri ve ambar gibi yapılarda bu tarihte inşa edilmiştir. II. sınıf tarihi olarak tescilli olan yapı Tekel'in mülkiyetinde un değirmeninin artık işlememesi ile terk edilmiştir. 2008 yılında ise binaya Enginoğlu&Çalışlar Mimarlık tarafından restorasyon projesi hazırlanmış ve yapı ofis binası olarak yeniden canlandırılmıştır (Büyükarıslan, Güney, 2013). "Medina Turgul DDB" tarafından kullanılan ofis için 160 kişinin çalıştığı bir alan tasarlanmıştır.

Resim 3.25. Kasımpaşa Tuz Ambarı ofis olarak kullanımı (Anonim7, 2019).

Yapı ambar olarak inşa edildiği için sade bir yapıdır. Duvar yüksekliği yaklaşık 10 metre olan yığma moloz taştan, beşik çatı örtüsü ile örtülü simetrik olarak tasarlanmış bir yapıdır. Yapıda 4 ayrı galeri, bir avlu ve sekiz depo bölümü vardır. Dönüşüm sonrasında yapının özgün plan ve taşıyıcı sisteminde değişiklik yapılmayarak yeni kullanıma uygun çelik ve cam malzemelerle ekler yapılmıştır. Yapıya restorasyon sonrası ofis binasının gereksinimi olarak açık ofisler, giriş karşılama holü, toplantı odaları, kafeterya gibi mekanlar eklenmiştir. Bu mekânlar mevcut plan şeması içine tarihi dokuya müdahale etmeyen asma katlar, şeffaf elemanlar olarak eklenmiştir. Bu ekler yapının strüktürüne etkide bulunmamakta kendi taşıyıcı sistemi ile ayakta durmaktadır (Büyükarıslan, Güney, 2013).

Şekil 3.5. Tuz ambarı restorasyon sonrası planı (Binat, B., Şık, N., 2012).

Şekil 3.6. Tuz ambarı restorasyon sonrası kesiti (Binat, B., Şık, N., 2012).

Yapının bulunduğu konum Haliç'e yakındır. Haliç'in sanayi havzasından kültür havzasına geçişinde Kasımpaşa Tuz Ambarı'nın yeni gelen bu kültürel ve toplumsal değişime uygun bir işlevde yeniden canlandırılması ve endüstri tarihinin simgelerinden biri olan bu yapının korunması gölge için kazanç olmuştur.

3.5.3. Silahtarağa Elektrik Santrali

Resim 3.26. Santral İstanbul genel görünüm (Anonim8, 2019).

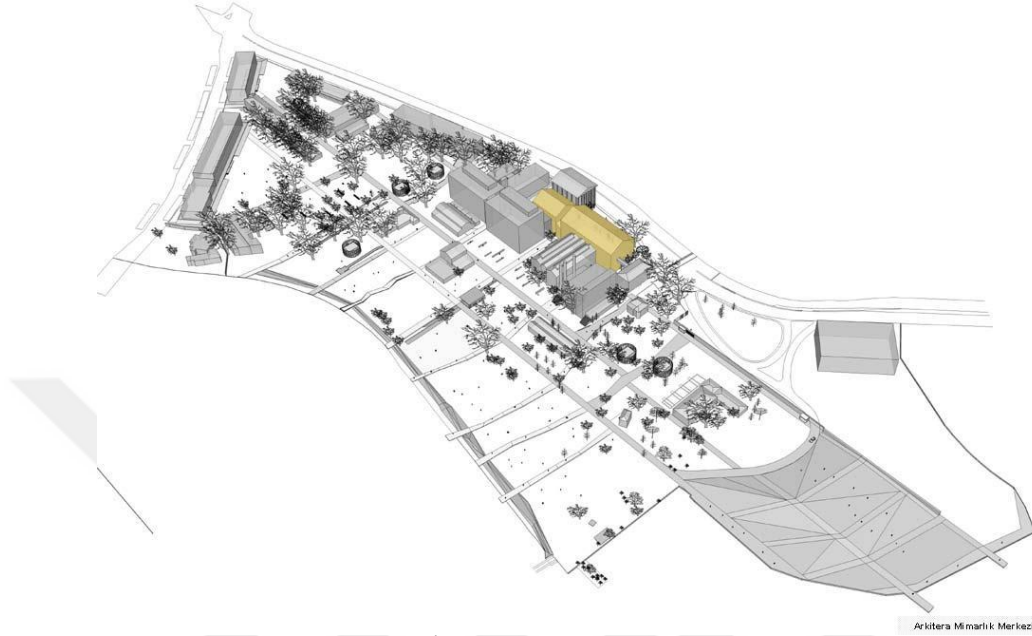
İstanbul Silahtarağa Elektrik Santrali İstanbul Haliç'in kuzeyinde Silahtarağa semtinde bulunmaktadır. 1913 yılında Türkiye'nin ilk termik santrali olarak inşa edilmiştir. 118.000 metrekarelik bir alana kurulan fabrika 1911 yılında projelendirilmiş 1913 yılında işletmeye açılmıştır (Ensari Kara, 1994).

Osmanlı Devleti'nde sarayın ve sokakların aydınlatması için havagazı fabrikaları kullanılmaktaydı. Elektrik, kullanım kirliliği daha az ve yüksek enerjili bir kaynak olduğu için 1910'lu yıllardan itibaren elektrik santralleri başta İstanbul olmak üzere Ankara, İzmir, Adana gibi büyük Anadolu kentlerinde yapılmaya başlandı. Önce sarayı ve sokakları aydınlatmada daha sonra tramvay işletmeciliğinde, konutlarda ve endüstri alanında kullanılmaya başlandı (Cengizkan, 2009).

Santral 1938 ve 1952 yılına kadar İstanbul'a tek başına elektrik sağladığı bilinmektedir. 1956 yılında eklenen destek üniteleri ile güçlendirilen santral 1970 yılında Türkiye Elektrik Kurumu'na devredilmiştir. 1983 yılında ise eskiyen endüstriyel aletlerin verimliliği düşürmesi, tesisin artık çok eskimiş olması gibi nedenlerle santralin üretimi sonlandırılmıştır. 1991 yılında ise Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'na yapı tescillenmiştir (Ensari Kara, 1994).

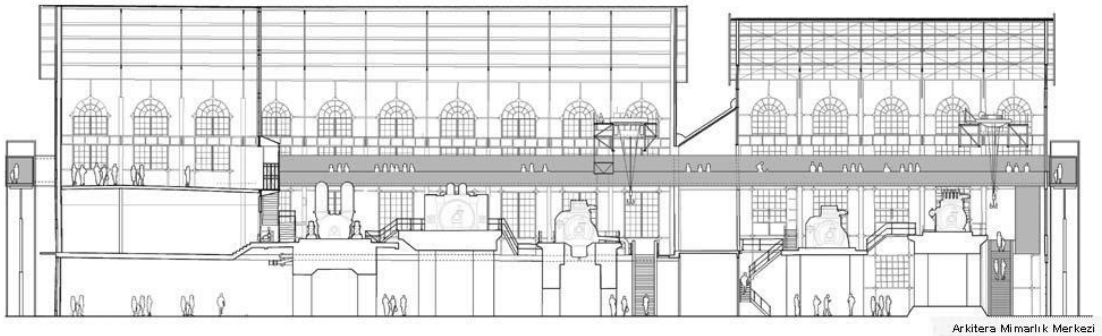
Fabrika arazisinde santrale bağlı olarak ana fabrika binası ve buna ek yapılan yeni santral binası, yeni rıhtım ve döner vinç yapısı, atölye ve dükkanlar, fabrika

müdürü lojmanı, kazan dairesi şefi lojmanı, evli işçi lojmanları, bekar işçi lojmanları, memur evleri, jandarma evleri, lokanta yapısı, duş ve banyolar, trafo köşkleri bulunmaktadır (Cengizkan, 2009).

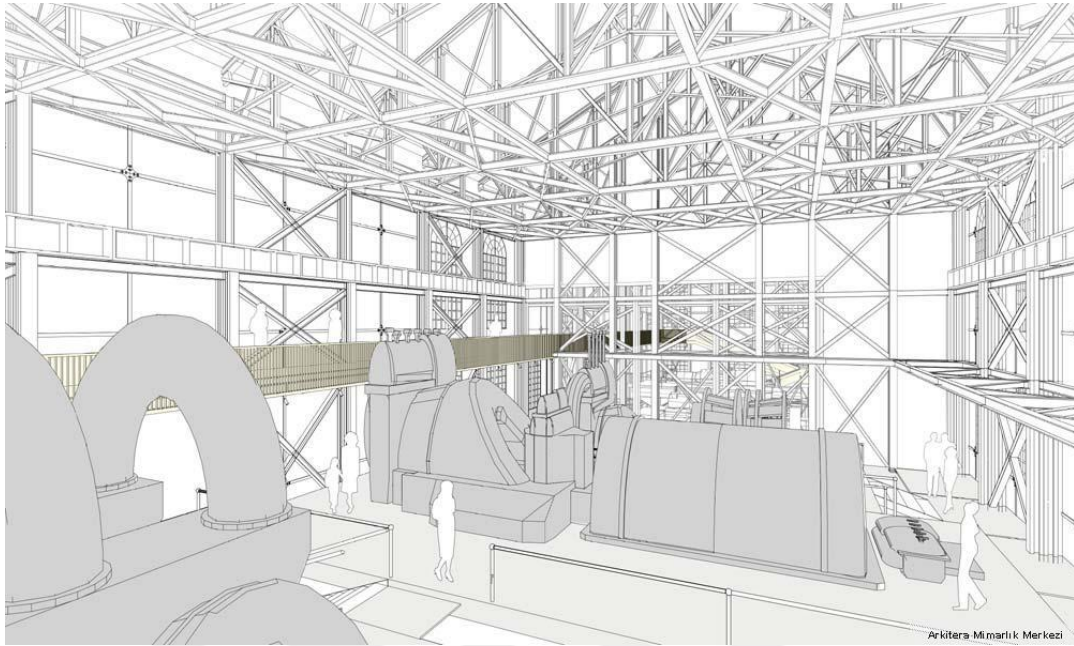

Şekil 3.7. Santral İstanbul Şematik Perspektif (Emden, 2007).

Silahtarağa Elektrik Santrali 2004 yılında Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı tarafından İstanbul Bilgi Üniversitesi'ne tahsis edilmiştir. Santralde 2004-2007 yılları arasında restorasyon çalışmaları başlandı. Böylece 2007 yılında Santral İstanbul olarak yeniden açıldı. Eski makine dairelerinin korunarak dönüştürülmesi ile Türkiye'nin ilk endüstriyel arkeoloji müzesi oldu. 2012 yılında Avrupa Müze Akademisi tarafından DASA ödülüne layık görülmüştür. Santral İstanbul Kampüsü bünyesinde İstanbul Bilgi Üniversitesi'ne ait eğitim yapıları, endüstri müzesi ve ilave bir modern yapı olarak inşa edilen çağdaş sanatlar müzesi bulunmaktadır.

Şekil 3.8. Santral İstanbul Kesiti (Emden, 2007).

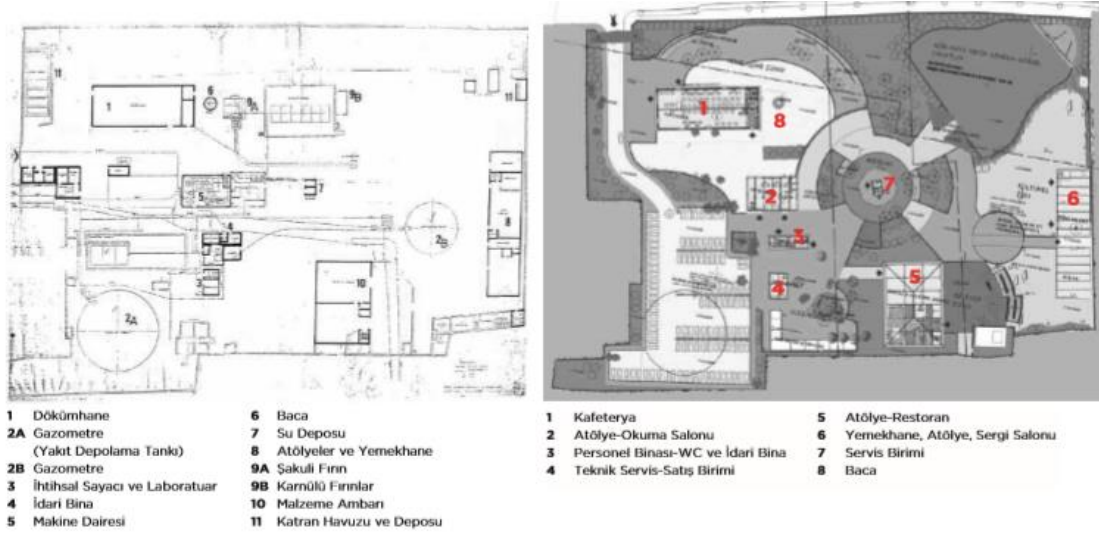
Şekil 3.9. Santral İstanbul iç mekan perspektif (Emden, 2007).

Yenileme projesi kazan daireleri eğitim birimleri ve kütüphane dönüştürülmüştür. Bu değişim yapılırken yeni eklenen ilaveler yapının orijinal dokusundan ayrı, fark edilebilir şekilde dizayn edilmiştir. Yapının endüstriyel kimliği yeni fonksiyon verilmesine rağmen korunmaya çalışılmıştır (Akış, 2018).

3.5.4. İzmir Havagazı Fabrikası

İzmir Alsancak'ta yer alan İzmir Havagazı Fabrikası'nın inşaatına 1862 yılında başlanmıştır. Yapım izni 1859 yılında İstanbullu gazeteci A. Edwards tarafından alınmıştır. Havagazı üretim tesisi merkezi Glasgow'da bulunan "Lanloux and Sons" tarafından kurulmuştur. Fabrika ilk kurulduğunda şehir içi 600 fener öngörülmüşken şehrin büyümesi ile bu sayı 3.000 i bulmuştur ve binaya ek yapılar inşa edilmiştir. 1904 yılında ise elektrik kullanımının daha verimli bir alternatif olması sebebi ile aydınlatma için elektrik kullanılmaya başlanması talep edilmiş fakat şirket elindeki pazarı kaybetmek istemediği için 1. Dünya Savaşı'nın başlarına kadar İzmir havagazı ile aydınlatılmıştır. Cumhuriyet Dönemine geçildiğinde ise havagazı yalnız mutfaklarda kullanılmış, aydınlatma elektrik ile sağlanmıştır. En son ESHOT ve İZULAŞ tarafından kullanılan fabrika 1995 yılında kapatılmıştır (Çelikoğlu vd, 2009).

1995 yılında fabrikada bulunan makine dairesindeki mekanik aksam, su deposundaki demir merdiven sergilenmek amacı ile Rahmi Koç Sanayi Müzesi'ne verilmiştir. Yapının tescil kararı 1998 yılında alınmıştır. 2001 yılında İzmir Büyükşehir Belediyesi tarafından, yeniden kullanımını gündeme getirilmiştir. 2004 yılında rölöve, restitüsyon projeleri hazırlanmıştır. 2005 yılında restorasyona karar verilmiştir (Şimşek, 2006).

Şekil 3.10. Havagazı Fabrikası 1966 tarihli plan(İzmir 1 No'lu KTVKK arşivi), 2008 tarihli vaziyet planı(İzmir Büyükşehir Belediyesi Etüt Proje Şube Müdürlüğü)

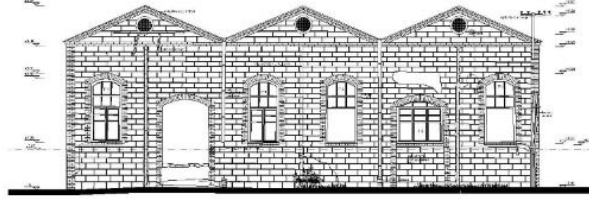
Restorasyon projesini Es Yap Şehircilik Mimarlık Restorasyon, çevre düzenleme ve peyzaj projelerini de İzmir Büyükşehir Belediyesi Etüt Proje Şube Müdürlüğü yapmıştır. Fabrika binalarının muhdes eklerden arındırılarak restore edilip halkın kullanımına açacak yeni bir işlev verilmek istenmiştir. Arazide 14 tescilsiz 8 adet tescilli yapı bulunmaktaydı. Tescilli olmayan binalar yıkılmış, tescilli binalarda kültürel ve sosyal aktivitelere ev sahipliği yapacak bir gençlik merkezi olarak yeniden işlevlendirilmiştir. Dökümhane binası kafeterya, diğer binalar ise atölye, sergi salonu, idari bina, okuma salonu ve satış ünitesi olarak kullanılmaktadır. Bacası 46.30 metre yükseklikte bulunan baca binası ve su deposunun da restorasyonu yapılmıştır.

Güney cephesi

Kuzey cephesi

Güney cephesi rölovesi

Şekil 3.11. Dökümhane binası güney cephesi ve rölove çizimi (Uludağ, Yılmaz, 2008).

2006-2007 yılları batı cephesi

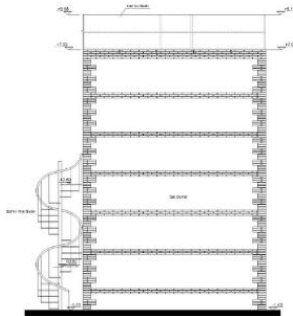

1900-1935 yılları arasında orta bölümde bulunan yapı yoktur.

1935 yılından sonra arasında orta bölümde bulunan yapı eklenmiştir.

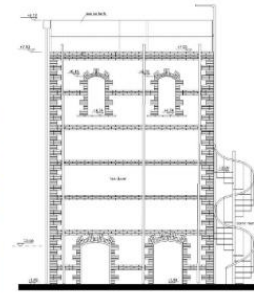
Şekil 3.12. Atölye binası batı cephe ve rölovesi (Uludağ, Yılmaz, 2008).

Doğu cephesi restitüsyonu

Uygulama öncesi su deposu

Batı cephesi restitüsyonu

Şekil 3.13. Su deposu restitüsyon çalışması (Uludağ, Yılmaz, 2008).

Resim 3.27. Restorasyon sonrası Havagazı Fabrikası görünümü (Uludağ, Yılmaz, 2008).

3.5.5. Kayseri Sümerbank Bez Fabrikası

Cumhuriyet döneminde sanayileşme girişimleri ile Anadolu'da pek çok yere Sümerbank Fabrikaları kurulmuştur. Bunlardan bir tanesi olan Kayseri Sümerbank Bez Fabrikası ve lojmanları 1934 yılında Rus mimarlar tarafından tasarlanıp, Türkiye ve Rusya iş birliği ile inşa edilmiştir. Fabrika Kayseri'nin sanayi ve ticaret kenti olarak biçimlenmesinde büyük rol oynamıştır.

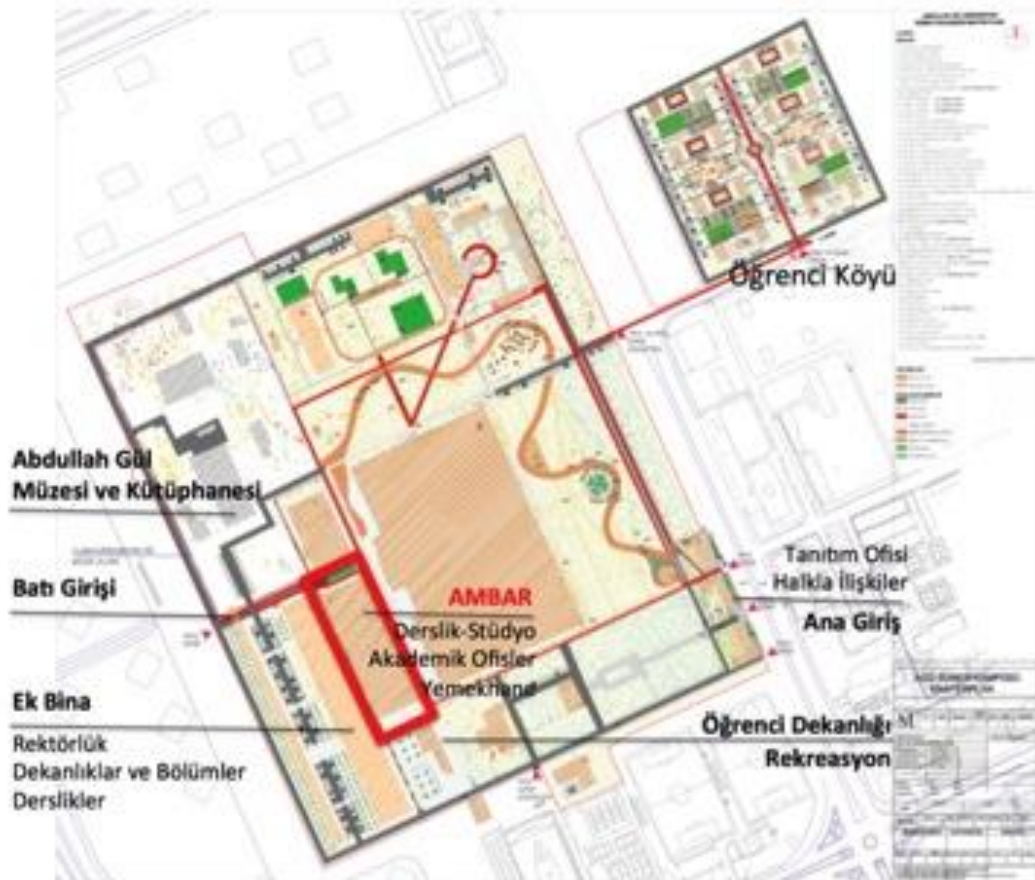

Resim 3.28. Kayseri Sümerbank Fabrikası genel görünüm(La Turquie Kemaliste, 1935)

Fabrika, yapıldığı dönemde Türkiye Cumhuriyeti'nin ulus-devlet olma yolundaki çabalarının bir sonucudur. Bu yüzden yalnız Kayseri için değil Cumhuriyet tarihi için de önemli bir yere sahiptir. Fabrikanın yapılış amacı halk için ucuz pamuklu kumaş üretmek olan fabrika 2.100 işçi ve 155 memur çalıştırmaktaydı. Çalışanları için konutlar, revir, kreş, lokal, market, sinema, futbol sahası, yarı-olimpik yüzme havuzu gibi temel ihtiyaçtan sosyo-kültürel ihtiyaca kadar bir çok işlevde mekan

bulunmaktadır. Çağdaş ihtiyaçlar düşünülerek yapılan Sümerbank Yerleşkesi, hem kentli için hem de çevresi için modernleşmeyi tetikleyen unsur olmuştur (Asiliskender, 2004).

1996 yılında Türkiye Cumhuriyeti tüm devlet fabrikalarını kapatma kararı almasıyla, 1999 yılında Kayseri Sümerbank Bez Fabrikası kapatılmıştır. Ancak taşıdığı ulusal önemden dolayı özelleştirilmeyip Erciyes Üniversitesine tahsis edilmiştir. DOCOMOMO Türkiye'nin girişimiyle 2004 yılında kültür varlığı statüsüne kavuşan yerleşke 2012 yılında üniversite olarak işlev kazanmak üzere Abdullah Gül Üniversitesi'ne tahsis edildi. AGÜ Mimarlık Fakültesi öğretim üyeleri B. Asiliskender, N. Baturayoğlu, Ö. Kevseroğlu Durmuş tarafından hazırlanan master plan 2014 yılında koruma kurulu tarafından onaylanmış ve kampüse ilişkin yeniden işlevlendirme uygulamaları başlamıştır. 922.500 metrekarelik bir alan üzerinde bulunan tesisin 350.000 metrekarelik bir alanı AGÜ Sümer Kampüsü olarak kullanılmaktadır (arch.agu.edu.tr).

Şekil 3.14. AGÜ Sümer Kampüsü Master Planı, (B. Asiliskender, N. Baturayoğlu Yöney, Ö. Kevseroğlu Durmuş, 2014)

Master plana bakıldığında, alan içerisindeki yapılara yeni işlevler verilerek korunduğu, ihtiyaç doğrultusunda yeni binalar yapıldığı görülmektedir. Yapılan düzenlemelerle 180 bin m² yeşil alan, spor alanları, restoran ve kafeler, müze ve sergi salonları, ziyaretçi merkezi gibi yeni kullanım alanları oluşturulmuştur. Yapılan peyzaj çalışmaları ile alan zenginleştirilmiş, yaya ulaşımına önem verilmiştir. Peyzaj uygulamalarından en dikkat çeken ise eski işlevinde soğutma havuzu olarak kullanılan 2 adet havuzun amfilere dönüştürülmesidir (Tırnakçı, 2020).

2014 yılında fabrika binalarından bağımsız yeni bir üslupla yerleşkeye Emre Arolat'ın tasarladığı AGÜ Rektörlük Binası yapılmıştır. 1964 yılında yapılan ambar binasının üzerine yapılan yapı ambar binasının kısmi korunan strüktürü ile göze çarpmaktadır. Yine Emre Arolat tarafından yerleşkede bulunan Elektrik ve Buhar Santrali restorasyon projesi ile Cumhurbaşkanlığı Abdullah Gül Müze ve Kütüphanesi olarak yenilenmiştir.

Resim 3.29. İtfaiye ve Büro Binası(B. Asiliskender, 2016)

Resim 3.30. Elektrik Santrali Binası(C. Emden, 2016)

3.6. Tamamı Yıkılmış Yapıların Yerine Yeni Öneri Getirilen Yurtiçi Örnekler

3.6.1. Sütlüce Mezbahası

Haliç'te yer alan, 1923 yılında inşası biten Sütlüce Mezbahası, daha önce Tophane'de bulunan Mezbahanın buraya taşınmak istenmesi ile yapılmıştır. Yapıldığı dönemde şehre olan uzaklığı ve kıyıda olması sebebiyle Sütlüce'ye yapılan mezbaha uzun yıllar Karaağaç Kurumları olarak hizmet vermiştir. Fakat 1980 yıllarında Haliç'te sebep olduğu kirlilik sebebi ile kapatılmıştır. Bina ve 73 bin metrekarelik çevresi 1989 yılında Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu tarafından koruma altına alınmıştır.

Resim 3.31.1930 yılında Sütlüce Mezbahanesi görünüm (Irmak, 2013).

Haliç bölgesinden sanayiye uzaklaştırmak için yapılan imar planları çerçevesinde bölgeye kültür sanat mekânları yapılmak istenmiştir. Sütlüce bölgesinde yer alan mezbahanın üzerinde çeşitli fonksiyonel değişiklikler yapılmak istenmiştir. 1989 yılında çok amaçlı kültür ve sanat merkezi olması yönünde projelendirme yapılmıştır. 1998 yılında proje üzerinden revizeler yapılsa da yapının yeniden işlevlendirme inşası 2008 yılına kadar sürmüştür.

Yapı 1998 yılında strüktürel sorunları olduğu gerekçesiyle tamamen yıkılmıştır. Rekonstrüksiyon yapılan yapı, aynı yerde, aynı mimari cephe karakteri ile inşa edilmiştir. Yapılan yeni bina, kültür ve kongre merkezi olarak tasarlandı (Köksal, 2002).

2008 yılında kullanıma açılan Sütluce Kültür Merkezi'nde konser, kongre, sinema, sergi ve toplantı salonları, otopark, tiyatro salonu gibi pek çok mekan yer almakta. 157 bin metrekare kullanım alanı olan 8 bin 945 kişi kapasiteli tesiste ayrıca 950 kişilik restoran kapasitesi, 6 bin 500 kişi banket kapasitesi ve 700 araçlık bir otopark bulunmaktadır (Merdim Yılmaz, 2008).

Resim 3.32.-Resim 3.33. Haliç Kongre Merkezi dıştan ve içeriden görünüm. (halic.com)

Cephe karakteri olarak ilk haline sadık kalan yapının verilmek istenen yeni işlev doğrultusunda iç mekânı yeniden tasarlanmıştır. Haliç'in bir kültür havzasına dönüşmesinde önemli bir etkiye sahip olan mezbahanın bir kültür merkezi olması doğru bir karar olmuştur. Fakat tarihi ve simgesel bir yapının yıkılması en son çare olması gerekmekte ve olabildiğince korumaya çalışılmalıdır. Yapılan yeni uygulamanın maalesef cephe görünümünden başka sütluce mezbahasına ait bir iz bulunmamaktadır.

4. KONYA’NIN ENDÜSTRİYEL GELİŞİMİ VE KONYA ENDÜSTRİ MİRASI

4.1. Konya Endüstri Tarihi

Konya kuruluşu M.Ö. 7000’li yıllara dayanan çok eski bir yerleşim yeridir. Pek çok uygarlığa ev sahipliği yapan Konya eski çağlardan günümüze önemli bir merkez özelliği taşımaktadır. 1074 yılında kurulan Anadolu Selçuklu Devleti’nin başkentliğini yapmıştır. Mevcut ticaret yollarının üzerinde bulunan Konya, Selçuklu Devleti’nin başkentliğini yapmasıyla birlikte mimari, ticari, eğitim ve kültürel olmak üzere pek çok yönde gelişmiştir. Selçuklu Devleti’nin yıkılışı ile bir müddet Karamanoğlu Beyliği’ne bağlanan Konya, Osmanlı’nın Karamanoğlu Beyliği’ni 1465 yılında ortadan kaldırmasıyla Osmanlı Devleti toprakları içerisinde yer almıştır. Tanzimat döneminde Konya şehri nüfusu 1.825 olup, Türkiye’nin 11. dünyanın 69. büyük şehriydi (Anonim9, 2020).

Tarih boyunca ticaretin merkezlerinden olan Konya, sanayi devrimi sonrasında sanayi faaliyetlerinin sanayinin de önemli merkezlerinden olmuştur. Osmanlı Devletinin son döneminde ve Cumhuriyet’in ilk yıllarında önemli sanayi atılımları yapılmıştır. Tarım şehri olan Konya, çoğunlukla tarım üzerine bir sanayileşme eğilimi gösterirken, son 50 yılda organize sanayi konusunda da ilerlemiş ve Türkiye’nin öncü sanayi şehirlerinden biri haline gelmiştir.

Osmanlı’nın son dönemlerinde Konya’da ticaret ve sanayileşme adına önemli adımlar atılmıştır. Ayakkabıcılık, saraçlık, dericilik, tarımsal üretimler, halıcılık öncü üretim kollarıydı. Bunun yanında devlete ait bir Güherçile Fabrikası bulunmaktaydı. Bu fabrika Kayseri ile birlikte olmak üzere İstanbul’a üretim yapan iki fabrikadan biriydi. 1868 yılında çıkan büyük yangınla aynı zamanda üretimin yapıldığı çarşı çok fazla zarar gördü. O zamanda vali olan Ahmet Tevfik Paşa, çarşıya birbirine paralel ikişer katlı 55 dükkan ile iki adet bedesten, bir sanayihane, bir kiraathane planı çizdirdi. 1872 yılında Konya’da 7 bezirhane, 2 buzhane, 6 eczane, 1520 dükkân ve 118 mağaza bulunmaktaydı (Atalay, 2018).

Konya sanayisinin ilkleri arasında Güherçile Fabrikası’nın yanı sıra o dönemde kent merkezi civarında debbağhaneler bulunmaktaydı. 1892 yılında Konya merkezinde, her biri fabrika veriminde çalışan 10 adet debbağhane olduğu bilinmekteydi. 1901 yılında Konya’da atölye tarzı üretime geçilmiş, atölyelerde kadınlarda istihdam edilmeye başlanmıştır (Atalay, 2018).

Konya'nın tarihi kent merkezinde bulunan 1538 yılında inşa edilen 9 kubbeli bedesten, Osmanlı'nın son zamanına kadar Konya ticaretinin merkezi halindeydi. Fakat zamanla atıl duruma gelen bedesten Vali Ferit Paşa tarafından 1898 yılında kamulaştırılarak yıkılmış yerine 1901 yılında Hamidiye Sanayi Mektebi kurulmuştur. Yapı 1. ulusal mimarlık dönemine ait olup inşaatı Şefik Bey tarafından yapılmıştır. Okulun yapılış amacı öğrencileri sanayi kollarında yetiştirmek ve şehrin sanayisinin gelişmesini sağlamaktır. İlk başta marangozluk, tesviyecilik, demircilik gibi bölümler varken, savaş zamanında ordu ihtiyacını karşılamak için fanila ve çorap üretim birimleri açılmıştır. Mektebe gelir olması için Ferit Paşa, bir kiremit ve tuğla fabrikası, iki dükkân ve Meram'da bir su değirmeni yaptırmıştır (Ürekli ve Muşmal, 2018). Yine Ferit Paşa tarafından o dönemde yaptırılan Meram Deliktaş Un Fabrikasının gelirinin de Sanayi Mektebi öğrencilerine gittiği söylenmektedir.

Konya'ya demir yolu gelmesiyle Anadolu Demiryolları Şirketi, Konya'da yetişen tahılı İstanbul başta olmak üzere başka illere sevk etmek için Konya'ya şubeler kurdu. Verimliliği arttırmak için modern tarım araçlarını kullanmakta fayda olacağını gören şirket, demiryolunun çevresindeki tarım bölgelerine harman makineleri gönderdi. Bu makineleri kullanmayı öğretmek için Sanayi Mektebi Talebeleri bu bölgelere gönderildi. Konya'dan yüklenen tahıl İstanbul'un tahıl ihtiyacını karşıladığı için başkentteki satış fiyatları düştü. Halkın alım gücünün yükselmesini sağladı. Aynı zamanda Konyalı çiftçilerin ürünlerini daha verimli alıp, daha hızlı satmalarını sağladı (Yılmaz, 2008).

1935 yılında Konya nüfusu 52.093 kişidir. 1954 yılında şehrin en büyük sanayi kuruluşu olarak şeker fabrikasının açılışı, ardından 1955 yılında Konya Kiremit ve Tuğla Fabrikası'nın hizmete girmesi ile şehrin ticari hayatı gelişmiştir. Şehrin nüfusu sanayileşme ile birlikte 1935'ten 1955'e %43 oranında artış göstermiştir. 1958 yılında Konya Yem Fabrikası ve açılan diğer büyük çaplı fabrikaların etkisi ile 1965 yılında şehrin nüfusu 150.000' geçti (Tuncel,2002).

Konya'nın sanayi tarihinde önemli atılımları olan kuruluşları kronolojik olarak sıralaması şu şekildedir:

- 1834 yılında Güherçile Fabrikası kuruldu.
- 1882 yılında Konya Ticaret Odası kuruldu.
- 1896 yılında Konya'da 25 değirmen bulunuyordu.
- 1896 yılında Konya'ya demir yolu geldi.

- 1901 yılında sanayi yönünde ilerlemek için Hamidiye Sanayi Mektebi açıldı.
- 1906'da ilk buharlı un fabrikası kuruldu.
- 1925 de 7 buharlı un fabrikası ve 22 su değirmenine sahipti.
- 20 Kasım 1934 de Ereğli Pamuklu Sanayi kuruldu.
- 1952 de Ova un kuruldu.
- 13 Eylül 1953 de Konya Şeker Farikası kuruldu.
- 1954 de 115 Konyalı iş adamı tarafından Konya Çimento Fabrikası kuruldu.
- 1958 de Konya'da ilk yem fabrikası kuruldu.
- 1956 da Et ve Balık Kurumu Konya Kombinası açıldı. Ankara, İstanbul ve Erzurum'dan sonra 4. kombina idi.
- 1957 de Konya'da tuğla ve kiremit sanayi adına 45 tuğla ocağı ve üçü Konya merkez biri Akşehir'de olmak üzere 4 fabrika vardı.
- 1964 de Demirpolat Un Fabrikası kuruldu.
- 1966 yılında Konya Krom Magnezit Fabrikası açıldı.
- 1974 yılında Konya Sanayi Odası kuruldu.

4.1.1. Konya Endüstri Mirasının Belirlenmesi

Konya geçişten bu yana önemli bir ticaret ve üretim şehri olmuştur. Gerek tarım alanında geniş üretim alanı, gerekse sanayi alanındaki önemli atılımları ile bir tarım ve sanayi şehridir. Konya’da yer alan endüstri mirasının belirlenmesi bu açıdan önem arz etmektedir. Endüstri mirasının belirlenmesinde ise öncelikli yapılan Konya endüstri tarihini incelemek olmuştur. İnceleme sonucunda ulaşılan yapı ve kurumların, endüstri mirasının belirlenmesinde kullanılacak bazı değerlere uygun bulunan yapılar seçilerek Konya Endüstri Mirasına dâhil edilmiştir.

Endüstri yapılarının miras kapsamına alınması sahip olduğu bazı değerler göz önünde bulundurularak belirlenmektedir. Bu değerler kültür varlıklarını belirlemede kullanılan değerlerle benzerlik göstermektedir.(bkn. Bölüm 2.1.) Bunların yanı sıra kültür varlıklarından ayrıca endüstri mirası kapsamında olması için endüstri arkeolojisi açısından bazı teknik değerlere sahip olması beklenmektedir. Konya’da ki endüstriyel yapıların miras kapsamında ele alınması için bazı değerlendirme kriterleri oluşturulmuştur. Bunlar;

1. Yapının tarihsel değeri, yapının yapım döneminin eskiliği ve döneminin ilklerinden olması.
2. Yapının Anı Değeri, özellikle fabrika gibi yapılarda orda çalışanlar başka olmak üzere kent halkı için yapının anısının olması.
3. Çevresel Değer, yapının çevresine olan etkisi.
4. Teknik Değer, Yapının teknik olarak yapıldığı yılların mimari ve teknik özelliklerini yansıtması.
5. Özgünlük, yapının kendine özgü mimarisi veya kendine özgü teknik aksamı.
6. Kültürel Değer, yapının kent kültürüne bıraktığı değer ve aynı zamanda yapıldığı dönemden aldığı kültürel değerleri yansıtması.
7. Mimari/Sanatsal Değer, yapının mimari ve sanatsal açıdan estetik değeri, işlevselliği.
8. Enderlik, yapının biricikliği, yapıldığı bölgede tek olması veya yapım tekniğinin, plan şemasının enderliği.

Konya’da bulunan endüstri yapılarından bu 8 değer sisteminden bir kaçına veyahut hepsine sahip olan yapılar endüstri mirası kapsamında araştırmaya alınmıştır. Alınan yapılar yapılan müdahalelere göre gruplandırılmıştır.

1. Kaybedilmiş yıkılmış endüstri mirası
2. İşlevi devam eden hala kullanılmakta olan endüstri mirası
3. Restorasyon geçiren endüstri mirası
4. Terk edilmiş endüstri mirası

Bu başlıklar altında incelenen endüstri yapıları yapılan uzman anketi ile endüstri miras kapsamında incelenmeli mi ve ne hangi sebeplerden incelenmeli değerlendirilmiştir. 3 bölümde toplam 12 endüstri mirası ele alınmıştır. Bu yapılardan 7 tanesi tek yapı, 4 tanesi fabrika kompleksi ve bir tanesi de tren garı kompleksidir.

4.2. Konya Kaybedilmiş Endüstri Mirası

4.2.1. Konya Baruthane-Güherçile Fabrikası

Osmanlı Devleti ordusunun “efvah-i nariyye” denilen yanar ağızlı silahları için barut yurtiçinde imal edilirdi. Barutun hammaddesi olan güherçile Konya, Kayseri ve Niğde çevresinde çok bulunurdu. Buralarda baruthaneler, kalhaneler ve güherçile ocakları yapılırdı. Bunlardan en önemlileri Konya ve Kayseri’de bulunan Baruthane Fabrikalarıydı. Bu fabrikalarda üretilen barutlar İstanbul’a(ordu) gönderilirdi. Konya’da bulunan Güherçile fabrikasının kesin olarak ne zaman yapıldığı bilinmemektedir. Fakat Baruthane 1880 yılında bir yangında tamamı yanmıştır ve Sultan II. Abdülhamid tarafından 1883 yılında yeniden yaptırılmıştır (Konyalı, 1964).

Fabrika bünyesinde 1 kalhane, 7 güherçile kazan ocağı, dört soğutma, 2 havuz ve 6 süzgeç bulunan fabrikaya 1918 yılında bir kara barut yapımevi eklenmiş ve askeri idareye geçmiştir. 1958 yılında Tarihi Güherçile Fabrikası belediye tarafından yıkılmıştır (Yıldırım, 1997).

Osmanlı Devleti kendisi için stratejik öneme sahip maddelerin ihracatını yasaklamıştır. Bu yasak olan maddelere “memnu meta” denilmekteydi ve bunlardan biri de güherçiledir. Güherçile konusunda devlet tekel oluşturmuştur ve barut üretimine büyük önem vermişlerdir. Ordusunun ihtiyacını karşılamak için kendi kendine yetmeye çalışmıştır. Konya’da bulunan Baruthane’den elde edilen güherçile doğrudan İstanbul Baruthane’sine gitmekteydi. Fakat kara barut kullanımının giderek azalması ve dumansız barut üretilmeye başlanması ile güherçileye verilen önem giderek azalmıştır. 20. Yüzyıla gelindiğinde ise güherçile fabrikaları kapanmaya başlamıştır (İnce, 2011).

Konya Güherçile Fabrikasının kapanması ise Aydın Menderes’in yönetime gelmesiyle üretimin durdurulması sonrası olduğu düşünülmektedir. İkinci dünya savaşı öncesinde de bir müddet fabrikanın kapalı olduğu bilinmektedir. 1950’lerde üretimi tamamen durdurulan fabrika yapısı zamanla atıl bir duruma gelmiştir. Kesin bir bilgi olmamakla birlikte fabrika binası kapatıldıktan belediyeye kalan kısma dükkânlar yapıldığı söylenmektedir. Bir diğer görüş ise yerine sebze hali yapıldığıdır. Eski Matbaacılar Sitesi civarında olan bu tesis ten geriye 1997 itibari ile fabrikanın bulunduğu yerin bir kısmının yola gitmesiyle pek bir iz kalmamıştır (Buluş, 2003)

Fabrikanın mimari yapısı hakkında üretim alanları hariç içerisinde bir nizamiyesi, memur büroları ve ambar binası bulunduğu, ana binanın dışında iki adet

havuzu olduğu anlaşılmaktadır(Buluş, 2003). Fabrikanın şuan ki konumunun Meram İlçesi Karakurt Caddesi'nin geçtiği bölgede olduğu düşünülmektedir (Buluş, 2003a; Turgut, 2000). Fabrikaya ait görselden anlaşıldığı üzere fabrikanın bir cephesi mezarlık tarafına bakmaktadır. Şu anda Hacı Fettah Mezarlığının kuzey doğusundaki caddenin adının Baruthane Caddesi olmasını referans alırsak baruthane fabrikasının olduğu bölge Hacı Fettah Mezarlığı ile Karakurt Caddesi arasında kaldığı, Furgan Dede caddesinin bir kısmının fabrika arazisinden geçtiği yorumu yapılabilir.

Resim 4.1. Ön planda Yağlıtaş Kabristanı, sol arkada Yeğenoğlu Medresesi, en arkada görülen Güherçeli Fabrikası. (Buluş,2014a; Hasan Çopur Özel Koleksiyonu)

Osmanlı için bu kadar öneme sahip bir maddenin üretimi ve ülkenin savaş sanayisine ait bir anıtın yok olması çok büyük bir kayıptır. Baruthane binası yıkılarak kent hafızasından bu denli önemli bir tarihsellik yok edilmiştir. Günümüzde pek çok Konyalı böyle bir fabrikanın olduğundan bihaberdir. Fabrikanın eskiden bulunduğu bölgede bu gün mobilyacılar sanayi bulunmaktadır. Fabrikanın olduğu yerden geriye sadece bulunduğu bölgeye adını verdiği 'Baruthane Caddesi' kalmıştır.

Yapıya ait günümüzde elimizde kalanlar 2 kitabedir. İlki II. Abdülhamit'in 1883 yılında tamamen yanan baruthanenin yeniden yapıldığına dair yazıların yer aldığı bir kitabedir. 1918 den sonra kitabeye eklenen ikinci bir kitabeden de ilave barut imalathanesi yapıldığını öğreniyoruz. Bu iki kitabe yapı yıkıldıktan sonra 1953 yılında Mevlana Müzesi'ne verilmiştir. 26.05.2011 tarihinde Mevlana Müzesi'nden İnce Minare Taş ve Ahşap Eserler Müzesine devredilmiştir.

İlk kitabe 1883 yılında yapılmıştır. 113x62 cm ebatlarında olan kitabe gök mermerden yapılmıştır. Üzerinde 4 satır talik yazı yazılmıştır. Satır araları düz bordürle çevrilidir. Kitabe ortadan kırılmış, akami ile yapıştırılmıştır. Sonradan eklenen kitabe 1918 yılında yapılmıştır. 67x 26 cm ebatlarında olan kitabe aynı şekilde gökmermerden yapılmıştır. Yazının etrafı beyzi şekilde oyulmuştur ve 2 satırdan oluşan yazının ortasına tarih yazılmıştır (Ek-3).

İbrahim Kunt'un (2020) kitabeler üzerinde yaptığı çeviri çalışması şu şekildedir;

“1. KİTABE METNİ:

<p><i>Şeh-i Dârâ-haşem Abdülhamîd-i ma‘delet-pîrâ Cihân adl-i şehinşâhânesiyle kâmbîn oldu Olup adl-i hümayûnunda âlem serteser ma‘mûr Binâ-i şevket ü ikbâli bünyân-ı rasin oldu Bu dârü’s-sun‘a yanmıştı olundu bu sene inşâ Hakikat tarz-ı mi‘mârîsi gayet dil-nişîn oldu Deyüp bir ehl-i dâniş mâhirâne cevherin târîh Yapıldı tarz-ı ra‘nâda bu kâlhâne metîn oldu 1301</i></p>	<p>شه دارا خشم عبد الحميد معدلت پيرا جهان عدل شهنشاهانه سيله كامبين اولدى اولوب عدل همایوننده عالم سرتسر معمور بناء شوکت و اقبالی بنیان رصین اولدى بو دار الصنعه یانمشدی اولندی بو سنه انشا حقیقت طرز معمارىسی غایت دلنشین اولدى دیوب بر اهل دانش ماهرانه جوهرین تاریخ یاپلدى طرز رعناده بو قالخانه متین اولدى 1301</p>
--	---

METNİN ANLAMİ:

*Dârâ gibi haşmetli bir padişah olan adaletli Abdülhamid
Dünya onun şahların şahı adaletiyle mutlu oldu
Sarayının adaletinde dünya baştanbaşa bayındır
Yücelik binası sağlam bir bina oldu
Bu sanayi yeri yanmıştı, bu sene inşa edildi
Gerçekten mimari tarzı gayet gönül çekici oldu
Bir bilim insanı ustaca mücevher gibi bir tarih söyledi
Güzel bir tarzda yapıldı bu baruthane, sağlam oldu 1301/1883.*

2. KİTABE METNİ:

<p><i>Verdi millet müsâade kâimmakâm Hacı Şekîb’e Bir baruthâne ilâve eylesin Kalhâneye Tebşîr edilsin artık ashâb-ı ihtiyâca</i></p>	<p>شکيبه حاجی قائممقام مساعده ملت ويردى يه قالخانه ايلسون علاوه باروتخانه بر احتياجه اصحاب ارتق ايديلسون تبشير</p>
---	--

Siyah barut i'mal olunur burada 1337	بوراده اولنور اعمال باروت سیه 1337
---	---------------------------------------

METNİN ANLAMI:

Millet, Kaymakam Hacı Şekib'e, dökümhaneye bir baruthane eklemesi için izin verdi. İhtiyacı olanlara müjdeler olsun, burada siyah barut imal edilmektedir. 1337/1918."

(Kunt, Soy, 2020)

Resim 4.2. Baruthane Kitabesi, şuan İnce Minare Ahşap ve Taş Eserler Müzesi'nde bulunmakta.

Resim 4.3. Baruthane 2. Kitabesi, şuan İnce Minare Ahşap ve Taş Eserler Müzesi'nde bulunmakta.

KONYA İL MERKEZİNDE YER ALAN ENDÜSTRİ MİRASININ TESPİT VE ANALİZ ENVANTERİ		0100
YAPININ MEVCUT ADI: Konya Güherçile Fabrikası		
ÖZGÜN ADI: Konya Güherçile Fabrikası		
KONUMU: Konya İli, Meram İlçesi, Hacı Fettah Mahallesi, Baruthane Caddesi		
KADASTRO DURUMU: -		
YAPIM YILI: Tam olarak bilinmemekle birlikte 1880 öncesi		YAPIM DÖNEMİ: Geç Osmanlı
ENDÜSTRİ PEYZAJINA YÖNELİK ANALİZ		
ENDÜSTRİ KOMPLEKSİ	☒	TEK YAPI ☐
YAPININ ÖZGÜN İŞLEVİ: Güherçile ve barut imalatı		
YAPIYA AİT BİNALAR: Ana üretim binası, nizamiye, memur büroları ve ambar binası (Mevcut Değiller)		
TAMAMLAYICI PEYZAJ ÖGELERİ: İki adet havuz (Mevcut değiller)		
YAPININ KORUNMASINA YÖNELİK ANALİZ		
TESCİLLİ YAPI	☒	TESCİLSİZ YAPI ☐ TESCİL TARİHİ: 1953
TESCİL DERECESESİ:	TESCİLLİ ÖGELER: Yapıya ait 2 adet memur kitabe	
KORUNMUŞLUK DURUMU	YAPININ TAMAMI YIKILMIŞ ☒	
YIKIM YAPILMIŞ	☐	MÜDAHALE GÖRMÜŞ ☐ MÜDAHALE GÖRMEMİŞ ☐
GEÇ DÖNEM EKİ MEVCUT	☐	FONKSİYONU DEĞİŞMİŞ ☐ İŞLEYİŞ ŞEMASI DEĞİŞMİŞ ☐
YAPI STRÜKTÜR ANALİZİ		
TAŞIYICI SİSTEM	YIĞMA TAŞ ☒	KARMA YIĞMA ☐ ÇELİK KARKAS ☐
TAŞIYICI SİSTEM DEĞİŞTİRİLMİŞ	☐	BETONARME ☐ KARMAŞIK SİS. ☐ DİĞER ☐
KAT ADETİ: Bilinmiyor	PLAN ŞEMASI: Bilinmiyor	
ÜST ÖRTÜ TÜRÜ: Bilinmiyor	ÜST ÖRTÜ MALZEMESİ: Bilinmiyor	
STRÜKTÜRÜN KORUNMASI	MÜDAHALE GÖRMÜŞ ☐	MÜDAHALE GÖRMEMİŞ ☐
MALZEME YENİLENMESİ	☐	TAŞIYICI SİS. ONARIMI ☐ SÖKÜM YAPILMASI ☐
ENDÜSTRİYEL DONANIMLAR: Bilinmiyor		
İLAVE BİLGİ: Yapı 1958 yılında yıktırılmış olup mimarisi hakkında pek fazla bilgi bulunmamaktadır.		

Şekil 4.1. Konya Güherçile Fabrikası Envanter Fişi.

4.2.2. Konya Osmanlı Elektrik Anonim Şirketi ve Dereköy Hidro Elektrik Santrali

Bu gün Alaaddin Tepesi'nin güney-doğu yönünde Şehitler Abidesi'nin yaklaşık 200-300 metre kuzeyinde yer alan bir konumda, 1908 yılında İstanbul'da faaliyet gösteren bir firmaya yetki verilerek elektrik üretimi için küçük çaplı bir fabrika kurdurulmuştur (Atalay, 2018). Konya eski tapu kayıtlarında fabrikanın bulunduğu arsa, Kürkçü Mahallesi, 457 ada, 58 pafta, 1 parsel kayıtlıdır. Konya Belediyesi'ne ait olan fabrika 392 metrekarelik bir alana yerleştiği bilinmektedir. Konya'nın ilk elektrik fabrikası olan yapı, ilk yapıldığında odun ve kömür ile üretim yapmıştır. Elektrik üretimi sadece sokak aydınlatmasında kullanılmıştır (Uz ve Doğan, 2016).

Resim 4.4. Konya Elektrik Osmanlı Anonim Şirketine ait olduğu düşünülen tribün (Hüsnü Kazım Ersoy Koleksiyonu, Haldun Temel Ersan paylaşımı)

Resim 4.5. Konya Elektrik Osmanlı Anonim Şirketi'nin Alaaddin Tepesi'nin güneyinde kurduğu Elektrik Fabrikası ve yükselen bacası (Atalay, 2018)

Konya Osmanlı Elektrik Şirketi ünvanı ile açılan şirket 3 Nisan 1924 tarihinde Konya Ahali Bankası Türk Anonim Şirketi adını almıştır. Şirket 99 yıl süre ile 500.000 lira sermaye ve 50.000 hisse ile açılmıştır. 500 adet kurucu senedi vardır. Kurucular Konya'nın önde gelen isimleri ve Konya eşraf ve tüccarlarıdır. Konya şehrinde elektrik üretim ve dağıtım tesisini işletme iznini şirket adına hissedarlardan olan Doktor Yusuf Ziya Paşa almıştır. Bu izin çerçevesinde; telgraf ve telefon tesisatı yapımı, harp esnasında devletçe uygun görülen tesisat, elektrik üretim ve dağıtım tesisatı imtiyazı almışlardır. Şirket böylece elektrik üretme, dağıtma ve işletme imtiyazı verilmiştir (Atalay, 2010).

Kuruluş sebebi Şehir ve kasabalarda, elektrikli aydınlatma ve elektrikli tramvay tesisi kurmanın yanında ziraat aletleri alım satımı, tuğla ve kiremit fabrikası tesisi gibi inşaat işlerini de yapmayı hedeflemiştir. Konya Ahali Bankası adını aldıktan sonra Konya ve civarındaki vatandaşlara kredi vererek bankacılık yapmıştır (Atalay, 2018).

Konya şehrinde elektrik üretim ve dağıtım tesisini işletme iznini şirket adına hissedarlardan olan Doktor Yusuf Ziya Paşa almıştır. Bu izin çerçevesinde; telgraf ve telefon tesisatı yapımı, harp esnasında devletçe uygun görülen tesisat, elektrik üretim ve dağıtım tesisatı imtiyazı almışlardır. Şirket böylece elektrik üretme, dağıtma ve işletme imtiyazı verilmiştir (Atalay, 2010).

Şirketin kurucu hissedarlarının Konya'nın önde gelen isimleri olması şirketin uzun soluklu olmasına engel olmuştur. Hissedarlardan bir kısmı Milli Mücadele'de Mustafa Kemal Paşa'yı desteklerken, bir kısmı padişah taraftarı olup İtilaf Fırkası Konya Şubesi'ni kurmuştur. İkiye ayrılan grup şirkette tartışmalara ve anlaşmazlıklara sebep olmuştur. Cumhuriyet'in ilanından sonra Milli Mücadele taraftarı olanlar tarafından şirketin adı ve işleyişi değiştirilmiştir. 2. Dünya Savaşı'nın etkileri ile 15 Ağustos 1946 tarihinde şirketin faaliyetleri sonlanmıştır (Atalay, 2018).

Şirketin elektrik üretimi adına yaptığı bir diğer faaliyet olan Dere Hidroelektrik tesis 1927 yılında inşa edilen küçük bir santral yapısıdır. Macarlar tarafından yapılan santral 1929 yılında faaliyete geçmiştir. Tesis ilk başlarda un fabrikalarına ve sanayi kuruluşlarına hizmet etmekteydi. Fakat abone sayısı arttıkça motor gücü artırılarak hanelere aydınlatma amaçlı elektrik verildi. Şirketin 1946 yılında tasfiyesiyle tesisin işletilmesi belediyeye geçmiştir. 1971 yılına kadar belediye tarafından işletilen tesis

hükümetin elektrik üretimini tek elden idare kararıyla belediyeden işletmesi alınmıştır (Buluş, 2014a; Arabacı, 1999).

Akarsu üzerine kurulan bu tesis, akarsudaki akımın düzenli olamaması sebebiyle işletilmesi durdurulmuş daha sonra Altınapa Barajı'nın yapıyla akım düzenlendiği için yeniden işletilmeye başlanmıştır. Tesis için gerekli revizyonlar Konya Belediyesi Elektrik Su Otobüs Müdürlüğü tarafından gerçekleştirilmiştir. Dere çayı üzerine kurulan tesiste yandan su alma sisteminde yapılmıştır. Su, su alma ağzından 1.5x2 metre kesitinde ve 42 metre uzunluğunda bir kanalla çökeltme havuzuna iletilir. Çökeltme havuzu iki kanallıdır ve aralarında bir perde duvar mevcuttur (Çeçen, 1970).

KONYA İL MERKEZİNDE YER ALAN ENDÜSTRİ MİRASININ TESPİT VE ANALİZ ENVANTERİ		0200
YAPININ MEVCUT ADI: Konya Osmanlı Elektrik Anonim Şirketi		
ÖZGÜN ADI: Konya Osmanlı Elektrik Anonim Şirketi		
KONUMU: (Eski adresle) Kürkçü Mahallesi 457 Ada 58 pafta 1 parsel		
KADASTRO DURUMU: -		
YAPIM YILI: 1908	YAPIM DÖNEMİ: Geç Osmanlı	
ENDÜSTRİ PEYZAJINA YÖNELİK ANALİZ		
ENDÜSTRİ KOMPLEKSİ ☐	TEK YAPI ☒	
YAPININ ÖZGÜN İŞLEVİ: Elektrik üretim ve dağıtım		
YAPIYA AİT BİNALAR: Ana Üretim Binası (Mevcut Değil)		
TAMAMLAYICI PEYZAJ ÖGELERİ: Yapıya ait bir baca ve rüzgar tribünü (Mevcut değil)		
YAPININ KORUNMASINA YÖNELİK ANALİZ		
TESCİLLİ YAPI ☐	TESCİLSİZ YAPI ☒	TESCİL TARİHİ:
TESCİL DERECESESİ:	TESCİLLİ ÖGELER:	
KORUNMUŞLUK DURUMU	YAPININ TAMAMI YIKILMIŞ ☒	
YIKIM YAPILMIŞ ☐	MÜDAHALE GÖRMÜŞ ☐	MÜDAHALE GORMEMİŞ ☐
GEÇ DÖNEM EKİ MEVCUT ☐	FONKSİYONU DEĞİŞMİŞ ☐	İŞLEYİŞ ŞEMASI DEĞİŞMİŞ ☐
YAPI STRÜKTÜR ANALİZİ		
TAŞIYICI SİSTEM	YIĞMA TAŞ ☒	KARMA YIĞMA ☐
TAŞIYICI SİSTEM DEĞİŞTİRİLMİŞ ☐	BETONARME ☐	KARMAŞIK SİS. ☐
KAT ADETİ: Tek	PLAN ŞEMASI: Dikdörtgen	
ÜST ÖRTÜ TÜRÜ: Beşik Çatı	ÜST ÖRTÜ MALZEMESİ: Kiremit	
STRÜKTÜRÜN KORUNMASI	MÜDAHALE GÖRMÜŞ ☐	MÜDAHALE GORMEMİŞ ☐
MALZEME YENİLENMESİ ☐	TAŞIYICI SİS. ONARIMI ☐	SÖKÜM YAPILMASI ☐
ENDÜSTRİYEL DONANIMLAR: Bilinmiyor		
İLAVE BİLGİ: Yapının ne zaman yıkıldığı bilinmemektedir.		

Şekil 4.2. Konya Elektrik Şirketi envanter fişi.

KONYA İL MERKEZİNDE YER ALAN ENDÜSTRİ MİRASININ TESPİT VE ANALİZ ENVANTERİ		0210	
YAPININ MEVCUT ADI: Dere Hidroelektrik Santrali			
ÖZGÜN ADI: Dere Hidroelektrik Santrali			
KONUMU: Konya İli Meram İlçesi Dere Mahallesi Elektrik Caddesi			
KADASTRO DURUMU: -			
YAPIM YILI: 1927	YAPIM DÖNEMİ: Cumhuriyet		
ENDÜSTRİ PEYZAJINA YÖNELİK ANALİZ			
ENDÜSTRİ KOMPLEKSİ ☐	TEK YAPI ☒		
YAPININ ÖZGÜN İŞLEVİ: Elektrik üretim ve dağıtım			
YAPIYA AİT BİNALAR: Ana üretim binası, güvenlik			
TAMAMLAYICI PEYZAJ ÖGELERİ: Su kanalı, havuz			
YAPININ KORUNMASINA YÖNELİK ANALİZ			
TESCİLLİ YAPI ☐	TESCİLSİZ YAPI ☒	TESCİL TARİHİ:	
TESCİL DERECESESİ:	TESCİLLİ ÖGELER:		
KORUNMUŞLUK DURUMU	YAPININ TAMAMI YIKILMIŞ ☐		
YIKIM YAPILMIŞ ☐	MÜDAHALE GÖRMÜŞ ☒	MÜDAHALE GÖRMEMİŞ ☐	
GEÇ DÖNEM EKİ MEVCUT ☒	FONKSİYONU DEĞİŞMİŞ ☐	İŞLEYİŞ ŞEMASI DEĞİŞMİŞ ☒	
YAPI STRÜKTÜR ANALİZİ			
TAŞIYICI SİSTEM	YIĞMA TAŞ ☒	KARMA YIĞMA ☐	ÇELİK KARKAS ☐
TAŞIYICI SİSTEM DEĞİŞTİRİLMİŞ ☐	BETONARME ☐	KARMAŞIK SİS. ☐	DİĞER ☐
KAT ADETİ: Tek	PLAN ŞEMASI: Dikdörtgen		
ÜST ÖRTÜ TÜRÜ: Beşik Çatı	ÜST ÖRTÜ MALZEMESİ: Kiremit		
STRÜKTÜRÜN KORUNMASI	MÜDAHALE GÖRMÜŞ ☒	MÜDAHALE GÖRMEMİŞ ☐	
MALZEME YENİLENMESİ ☒	TAŞIYICI SİS. ONARIMI ☒	SÖKÜM YAPILMASI ☐	
ENDÜSTRİYEL DONANIMLAR: Su alma sistemleri, Motorlar			
İLAVE BİLGİ:			

Şekil 4.3. Dereköy Hidroelektrik Santrali envanter fişi.

4.2.3. Un Fabrikaları ve Değirmenler

Konya, sahip olduğu geniş tarım arazilerinin olması hasebiyle geçiminin büyük çoğunluğunu tarımdan elde etmiştir. Gelişmiş endüstri Konya'ya gelmeden önce, buğdayı işlemek için değirmenler bulunuyordu. 1896 yılında 25 değirmen bulunduğu ve 1906 yılında tren yolu üzerinde bir makasla demiryoluna bağlanan ilk buharlı un fabrikasının kurulduğu bilinmektedir. Fabrika Araplar Mezarlığı ile tren yolu arasında bulunan fabrika 21 dönümlük bir alana yerleşmişti. 1925 yılına kadar Konya'da 7 buharlı un fabrikası bulunmaktaydı (Buluş, 2014a; Arabacı, 1999). Bunlar;

-İsmail Paşa Un Fabrikası

-Zaferiye Un Fabrikası

-Fethiye Un Fabrikası

-İstikamet Un Fabrikası

-Kazım Hüsnü Bey Un Fabrikası

-Mehmet Emin Bey Un Fabrikası

-Kelbali Un Fabrikası

Aynı dönemde Meram dere civarında 22 un değirmeni bulunmaktaydı. Bu değirmenlerden en önemlisi 8 ton kapasiteli Maarif Değirmeni'ydi (Buluş, 2014a; Arabacı, 1999). Bu değirmen gelirinin Hamidiye Sanayi Mektebi öğrencilerine gitmesi için Vali Mehmet Ferit Paşa tarafından yaptırılmıştır (Ürekli ve Muşmal, 2018). Değirmen 1956 yılında çıkan bir yangında yanmıştır. 1965 yılında betonarme olarak tekrardan inşa edilmiştir. Şu anda yem fabrikası bünyesinde işlev görmektedir (Ulutürk, 2018).

1906 yılında dönemin valisi Ferit Paşa tarafından açıldığı bilinen Meram Deliktaş Un Fabrikası'nın geliri de Sanayi Mektebi'nin giderlerini karşılamakta kullanılmaktaydı (Karataşer, 2017).

Resim 4.6. Ferit Paşa'nın Meram'da yaptırdığı Maarif Değirmeni (Karpuz, 1998).

Konya şehir merkezinde bulunan değirmenler Meram Dere'si etrafında bulunmaktaydı. Değirmenlerin potansiyellerine göre tek, çift veya üç çarklıdırlar. Değirmenlerin mimarisi taş duvarla örülü büyük bir oda şeklindedir. Değirmene ait ambar ve baca bulunmaktadır (Ulutürk, 2011).

İbrahim Hakkı Konyalı'nın (1964) aktardığına göre Konya'da 21'i Meram Dere'de olmak üzere 33 su değirmeni bulunmaktadır. Bunlar; Mahmut Efendi, Kasım Halife, Turut, Meram, Sinan, Yukarı Hocalar, Aşağı Hocalar, Çeşnigir, Çay, Ulaş, Yeni, Maarif, Palamut, Sahra, Üzemiş, Sinop, Hocalı, Karagöz, Değirmen Köy, Kiçi Muhsine, Çayırbağı-Yukarı, Çayırbağı-Orta, Çayırbağı-Aşağı ve Hatıp değirmenleridir. Bunlara ek Ulutürk(2011) Meram Dere'de yer alan 7 Değirmen daha belirlemiştir. Bunlar; Kaya, Temelli, Şihne, Recep, Çandar, Gedekalas ve Hoca Mezid değirmenleridir.

Değirmenlerden bazıları vakfiye olarak çalışmaktadır. Vakfiye olarak kullanılan değirmenlerden bilinenler şunlardır; Yeni Değirmen, Maarif Değirmeni, Çeşnigir Değirmeni, Kemer Değirmeni, Kavak Değirmeni, Gümanas Değirmeni, Midilli Değirmeni (Ulutürk, 2018).

Değirmenlerin çoğu yok olmuştur, bazıları ise harap haldedir. Bir kısım değirmen günümüze ulaşmış ve el değiştirerek farklı işlevlere hizmet etmektedir.

4.2.4. Kiremit ve Tuğla Fabrikaları

Yapı malzemesi olarak kerpiç kullanımı milattan önceki dönemlere kadar dayanmaktadır. Kerpicin pişmesi ile elde edilen tuğlayı yaklaşık 3000 yıldır insanoğlu yapı malzemesi olarak kullanmaktadır. Yakın tarihten itibaren üst örtü malzemesi olarak da pişmiş topraktan yapılan kiremit kullanılmıştır. Ana malzeme olarak toprak kullanılan tuğla ve kiremit üretiminde Konya önemli bir yere sahiptir (Zoroğlu, 2010).

Konya'da tuğla-kiremit sanayisi adına 1957 yılında toplam 45 tuğla ocağı, üçü şehir merkezinde biri Akşehir'de olmak üzere toplam 4 tuğla-kiremit fabrikası vardı (Uğurlu, 1958'den aktaran Buluş, 2014).

Tuğla-kiremit bacaları o dönemde taş ve tuğla yığma sistemden yapılmaktaydı. Fabrikalarında yüksek ateş bacaları bulunuyordu.

Resim 4.7. Güzelbahçe konutlarının arazisindeki Karacığan Tuğla Fabrikası'ndan kalan tescilli bacanın görünümü.

Meram İlçesi, Toprak Sarnıç Mahallesi Azerbaycan Caddesi üzerinde bulunan Güzelbahçe konut sitesi bahçesi içerisinde kalan kiremit fabrikası bacası 1950 yılında yapılmıştır. Cumhuriyet dönemi eseri olup 33 metre yüksekliğindedir. 3 metre taban çapı olan tuğla yığma olarak yapılan yapı yukarıya doğru incelen bir yapıya sahiptir. Baca yaklaşık 45 yıl kullanılmış 1995 yılından bu yana kullanılmamaktadır. Bacanın ait olduğu fabrika günümüze ulaşmamıştır. Kiremit fabrikası bacası 15.05.2006 yılında tescillenmiştir. Günümüzde sadece simgesel değeri olan yapı kullanılmamaktadır (Aygör, 2010).

Bu bacanın 1949 yılında Mehmet Karacığın tarafından kurulan Karacığın Tuğla Fabrikası'na ait olduğu bilinmektedir. Bu fabrika Konya'da kurulan ilk tuğla fabrikası olma özelliğini taşımaktadır. Fabrika 1990'lı yıllarda yıktırılmıştır. Fakat baca korumaya alınmıştır. Daha sonra Mehmet Karacığın 1954 yılında Almanya'dan getirilen makinelerle yeni bir tuğla fabrikası daha kurdu. Fabrikanın açılışı, dönemin Cumhurbaşkanı Celal Bayar tarafından gerçekleştirildi. O zaman Konya'da yaşayan halk Konya'da bu denli büyük bir tesisin açılmasından dolayı gurur duyduklarını ifade etmişlerdir (Zoroğlu, 2010).

Konya'da Tuğla Fabrikası kurmak isteyen Mehmet Karacığın, fabrikayı açmadan önce Eskişehir'den kiremit alımı yaptığı fabrikada, Konya'dan toprak götürerek Konya toprağını denemiştir. Verimli sonuç alınca da Konya'da ki ilk fabrikayı kurdu. Fakat ilk fabrika sadece yazın çalışıyordu. Bu sebeple Almanya'ya giden Mehmet Bey oradan aldığı teknik ekipmanla yaz-kış çalışacak 2. fabrikasını kurdu. 1968 yılında fabrika daha da geliştirilerek Ortadoğu ve Balkanların en büyük tuğla fabrikası konumuna yükseldi. 1998 yılında fabrika Konya'da etkinliğini sürdüremediği için Eskişehir'e taşınmıştır (Uz, 2013).

Fabrika yerleşkesi 105.000 m² bir alan içerisindeydi. İdari merkez hariç 3 ana üretim binası bulunuyordu. Fabrika toprağını şuanda Kule Site AVM'nin olduğu bölgeden alıyordu. Yapıldığı yıllarda şehrin bir hayli dışında kalan fabrika zaman içerisinde konut yerleşiminin içerisinde kaldı. Toprak alımı yaptığı alanların azalması, şehrin içinde kalması gibi etkenlerle faaliyetini durdurmuştur (Zoroğlu, 2010).

Resim 4.8. Karacığın Tuğla-Kiremit Fabrikasının 1950'li Yıllardaki Bir Görünümü (Zoroğlu, 2010)

KONYA İL MERKEZİNDE YER ALAN ENDÜSTRİ MİRASININ TESPİT VE ANALİZ ENVANTERİ		0300
YAPININ MEVCUT ADI: Karacığın Tuğla Fabrikası		
ÖZGÜN ADI: KARACIĞIN TUĞLA FABRİKASI		
KONUMU: Konya İli Meram İlçesi Toprak Samıç Mahallesi Azerbeycan Caddesi		
KADASTRO DURUMU: -		
YAPIM YILI: 1949	YAPIM DÖNEMİ: Cumhuriyet	
ENDÜSTRİ PEYZAJINA YÖNELİK ANALİZ		
ENDÜSTRİ KOMPLEKSİ	☒	TEK YAPI ☐
YAPININ ÖZGÜN İŞLEVİ: Tuğla ve Kiremit Üretimi		
YAPIYA AİT BİNALAR: 3 Ana üretim binası ve fabrika bacası		
TAMAMLAYICI PEYZAJ ÖGELERİ: Fabrika Bacası		
YAPININ KORUNMASINA YÖNELİK ANALİZ		
TESCİLLİ YAPI	☒	TESCİLSİZ YAPI ☐ TESCİL TARİHİ: 15.05.2006
TESCİL DERECESESİ:	TESCİLLİ ÖGELER: Fabrika Bacası	
KORUNMUŞLUK DURUMU	YAPININ TAMAMI YIKILMIŞ ☒	
YIKIM YAPILMIŞ	☐	MÜDAHALE GÖRMÜŞ ☐ MÜDAHALE GÖRMEMİŞ ☐
GEÇ DÖNEM EKİ MEVCUT	☐	FONKSİYONU DEĞİŞMİŞ ☐ İŞLEYİŞ ŞEMASI DEĞİŞMİŞ ☐
YAPI STRÜKTÜR ANALİZİ		
TAŞIYICI SİSTEM	YIĞMA TAŞ ☐	KARMA YIĞMA ☐ ÇELİK KARKAS ☐
TAŞIYICI SİSTEM DEĞİŞTİRİLMİŞ	☐	BETONARME ☐ KARMAŞIK SİS. ☐ DİĞER ☐
KAT ADETİ: Tek	PLAN ŞEMASI: Dikdörtgen	
ÜST ÖRTÜ TÜRÜ: Beşik Çatı	ÜST ÖRTÜ MALZEMESİ: Kiremit	
STRÜKTÜRÜN KORUNMASI	MÜDAHALE GÖRMÜŞ ☐	MÜDAHALE GÖRMEMİŞ ☐
MALZEME YENİLENMESİ	☐	TAŞIYICI SİS. ONARIMI ☐ SÖKÜM YAPILMASI ☐
ENDÜSTRİYEL DONANIMLAR:	Fabrikaya ait endüstriyel donanımlar Eskişehir'de başka bir fabrikada kullanılmak üzere alınmıştır.	
İLAVE BİLGİ: Yapının bacası hariç tamamı 1998 yılında yıktırılmıştır.		

Şekil 4.4. Karacığın Tuğla Fabrikası envanter fişi.

4.3. İşlevi Devam Eden Endüstri Yapıları

4.3.1. Konya Şeker Fabrikası

Konya Şeker Fabrikası, 1954 yılında, 46 bin üreticinin ortak olduğu Konya Pancar Ekicileri Kooperatifi tarafından yaptırılmıştır. 1990'lı yıllara kadar sermayenin yaklaşık 1/10'una katkıda bulunan Türkiye Şeker Fabrikaları A.Ş., tarafından işletildi. Özelleştirilmenin gündeme gelmesiyle 1994 yılında Şeker Fabrikası yönetimi tamamen Pancar Ekicileri Kooperatifi'ne verildi (Anonim10, 2020).

Resim 4.9. İlk yapıldığı yıllarda Konya Şeker Fabrikası.(Konya Şeker Arşivi)

Resim 4.10. Konya Şeker Merkez Kampüs Fabrika Binası, 2018 (Konya Şeker Arşivi)

Meram İlçesi, Alavardı Mahallesi 1345 ada 88 parselde yer alan Konya Şeker Merkez Kampüsü, toplamda 421.522 metrekarelik bir alan yerleşmektedir. Taşınmaz nitelikte Kâgir Şeker Fabrikası ve 26 kâgir binası vardır. 16.02.2015 yılında tescile yönelik kesinleşmiş mahkeme kararı bulunmaktadır.

2000'li yıllara kadar yalnızca şeker üreten yönetim, 1999 yılından sonra değiştirdiği politikasıyla çeşitli alanlara yöneldi. Günümüzde toplam 45 üretim tesisi olan Konya Şeker'in üretimi kristal şeker, ilaç şekeri, şekerleme ve çikolata, süt ve süt ürünleri, et ve et ürünleri, dondurulmuş ürünler, organik gübre, hayvancılık, bioetanol ve elektrik üretimine kadar pek çok kalemden oluşmaktadır. Torcu, Doğrudan, Torcu Pratiko gibi pek çok isimle piyasaya ürünlerini sürmektedir. Konya Şeker günümüzde yaklaşık 10.000 kişiye istihdam sağlamaktadır. Ayrıca Türkiye'nin pancar şekeri üretiminin %22'sini gerçekleştirmektedir. Toplamda 9 kampüsü ve 2 yerleşkesi bulunan Konya Şeker, ülkemizdeki tarımsal faaliyetleri sanayi devine dönüştüren en önemli kurumlardandır (Anonim10, 2020).

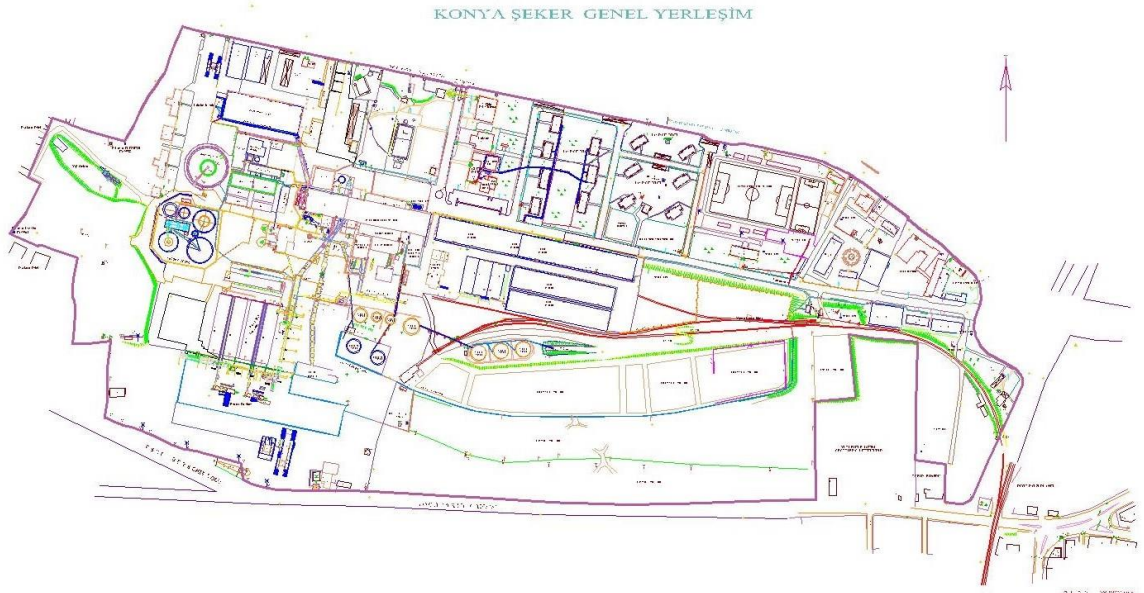
Konya Şeker'in kuruluşundan bu güne şehrin ekonomik yapısına büyük etkisi vardır. Konya yerli halkının çoğunluğu çiftçilik yapmaktadır, bu çiftçilerin ürünlerini kullanan Konya Şeker, aynı zamanda pek çok teknik personeli de istihdam etmektedir. Aynı zamanda Konya'nın sosyal ve kültürel yapısına da büyük etkileri vardır. Kendi personelini yetiştirmek, bilimsel çalışmalar geliştirmek ve üretmek adına 2013 yılında Konya Şeker'in Recep Konuk'un kuruculuğunda kurduğu Bilimsel Araştırma, Teknoloji, Eğitim ve Kültür Vakfı tarafından kendi bünyesinde açtığı bir de üniversitesi vardır. Konya Gıda ve Tarım Üniversitesi'nin Mühendislik ve Mimarlık, Sosyal ve Beşeri Bilimler, Tarım ve Doğa Bilimleri olmak üzere 3 fakültesi ve 13 bölümü bulunmaktadır. Gıda ve Tarım Üniversitesi Konya Şeker Merkez kampüsü içerisinde yer almaktadır. Üniversitenin yapıldığı alanda öncesinde futbol sahası, misafirhane ve kireç taşı stok alanı bulunmaktaydı. Bu alan tamamen temizlenerek, modern bir üniversite binası yapılmıştır. Üniversitenin doğusunda kalan yapılar ise üniversitenin kullanımına tahsis edilmiştir.

Konya Şeker Merkez Kampüsü nizamiye girişi, Konya Zafer Meydanı ile kuş uçuşu yaklaşık 2 kilometre, Tren Garı ile 1,5 kilometredir. Kurulduğu yıllarda şehrin dışında kalan fabrika, şuanda şehir merkezinde yer almaktadır. Lojistik avantajlardan dolayı Tren Garına yakın konumda yapılan fabrika, şehrin kendi etrafında genişlemesine sebep olmuştur. Sağladığı istihdam olanaklarından dolayı Konya'nın

köylerinden fabrikada çalışmak için gelen işçiler, fabrika çevresine yerleşmişlerdir. Burada oluşan mahalleye “Şeker Mahallesi” denilmiştir. Şehir merkezine çok yakın olan bu mahalle hızlı bir dönüşüm geçirerek şunda yüksek katlı sitelerden oluşmaktadır.

Fabrika aynı zamanda burada çalışan işçi ve memurlar için gerekli sosyal ihtiyaçları karşılayacak pek çok mekân içermektedir. Fabrika ilk yapıldığında yıllarda işçi pavyonu, hamam, cami, market, işçi lokali, kantin, bağ evi, çiftçi dinlenme, lokanta, lojmanlar, kreş, misafirhane, spor dairesi ve ilköğretim okulu yer almaktaydı. Şunda bu yapıların bazıları değişen ihtiyaçlar neticesinde farklı fonksiyonlarda kullanılmaktadır.

Fabrikanın ana üretim binası 22,85 metre yüksekliğe sahip 4 katlı bir binadır. Binanın giriş cephesine sonradan bir ek yapılmıştır. Bu bölüm işletme dairesi olarak kullanılmaktadır.

Şekil 4.5. Konya Şeker Merkez Kampüsü genel yerleşkesi (Konya Şeker Arşivi)

KONYA İL MERKEZİNDE YER ALAN ENDÜSTRİ MİRASININ TESPİT VE ANALİZ ENVANTERİ		0400
YAPININ MEVCUT ADI: Konya Şeker Fabrikası		
ÖZGÜN ADI: Konya Şeker Fabrikası		
KONUMU: Konya İli Meram İlçesi Alavardı Mahallesi Konya Şeker Kampüsü		
KADASTRO DURUMU: 1345 Ada 88 Parsel		
YAPIM YILI: 1954	YAPIM DÖNEMİ: Cumhuriyet	
ENDÜSTRİ PEYZAJINA YÖNELİK ANALİZ		
ENDÜSTRİ KOMPLEKSİ ☒	TEK YAPI ☐	
YAPININ ÖZGÜN İŞLEVİ: Şeker pancarından şeker üretimi		
YAPIYA AİT BİNALAR: 1 Ana üretim Binası 26 Kargir Bina(atölyeler, lojmanlar, sosyal tesisler, kreş, cami) ve Üniversite		
TAMAMLAYICI PEYZAJ ÖGELERİ: Silolar, üretime dair teknik alanlar, yeşil alanlar, spor alanları		
YAPININ KORUNMASINA YÖNELİK ANALİZ		
TESCİLLİ YAPI ☒	TESCİLSİZ YAPI ☐	TESCİL TARİHİ: 16.02.2015
TESCİL DERECESESİ:	TESCİLLİ ÖGELER:	
KORUNMUŞLUK DURUMU	YAPININ TAMAMI YIKILMIŞ ☐	
YIKIM YAPILMIŞ ☐	MÜDAHALE GÖRMÜŞ ☒	MÜDAHALE GÖRMEMİŞ ☐
GEÇ DÖNEM EKİ MEVCUT ☒	FONKSİYONU DEĞİŞMİŞ ☐	İŞLEYİŞ ŞEMASI DEĞİŞMİŞ ☒
YAPI STRÜKTÜR ANALİZİ		
TAŞIYICI SİSTEM	YIĞMA TAŞ ☐	KARMA YIĞMA ☒
TAŞIYICI SİSTEM DEĞİŞTİRİLMİŞ ☐	BETONARME ☐	KARMAŞIK SİS. ☐
KAT ADETİ: Çok katlı	PLAN ŞEMASI: Dikdörtgen	
ÜST ÖRTÜ TÜRÜ: Çeşitlilik göstermekte	ÜST ÖRTÜ MALZEMESİ: Çeşitlilik göstermekte	
STRÜKTÜRÜN KORUNMASI	MÜDAHALE GÖRMÜŞ ☒	MÜDAHALE GÖRMEMİŞ ☐
MALZEME YENİLENMESİ ☒	TAŞIYICI SİS. ONARIMI ☐	SÖKÜM YAPILMASI ☐
ENDÜSTRİYEL DONANIMLAR: Yapıya ait modern pek çok sayıda üretim makineleri bulunmaktadır.		
İLAVE BİLGİ: Endüstri kompleksi 451.222 metrekarelik bir alanı kapsamaktadır. Hala güncel olarak işlemektedir.		

Şekil 4.6. Konya Şeker Fabrikası envanter fişi.

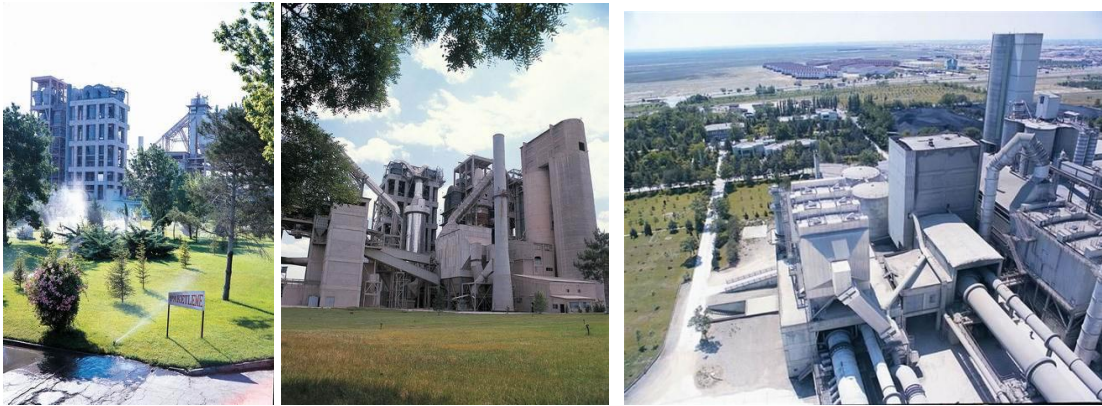
4.3.2. Konya Çimento Fabrikası

Resim 4.11. Konya Çimento Fabrikası.

1954 yılında 115 Konyalı iş adamı tarafından kurulan Konya Çimento Fabrikası, 1963 yılında üretime başlamıştır. Fabrika, Selçuklu ilçesi, Horozluhan Mahallesinde Ankara Caddesi üzerinde yer almaktadır. Fabrika yerleşkesi yaklaşık 1.500.000 metrekarelik bir alandadır. Yerleşkenin kuzeybatısında, bölgeden hafriyat alınması ile açığa çıkan taban suları birikerek tabii bir gölet oluşmuştur. Zamanla bu göletin çevresinde yeşillendirme çalışmaları yapılmıştır.

1963 yılında 200.000 ton/yıl çimento üretme kapasitesi olan fabrika, günümüzde klinker kapasitesi 1.500.000 ton/yıl, çimento öğütme kapasitesi ise 2.150.000 ton/yıla ulaşmıştır. Şirket 1991 yılında hisselerinin %81,88'lik kısmını çok uluslu VICAT Grubu'na devretmiştir. 2004 yılında Türkiye'nin en büyük sanayi kuruluşları içerisinde 324. Sırada yer almıştır (Anonim11, 2020).

Resim 4.12- Resim 4.13- Resim 4.14. Konya Çimento Fabrikası(Anonim11, 2020).

Fabrika arazisi çok geniş bir alandan oluşmaktadır. Üretim tesisleri arazinin güneyinde yer almaktadır. Üretim tesislerinin yer aldığı alanda ağaçlandırma çalışmaları yapılmıştır. Ayrıca fabrika arazisi içinde çalışanları için lojman ve sosyal alanlar yer almaktadır. Fabrikanın doğu, güney ve batısında geniş sanayi alanları bulunmaktadır. Kuzeyinde ise konut ve yaşam alanları gelişmektedir. Yüksek katlı siteler, avm ve parklar yer almaktadır.

Şekil 4.7. Konya Çimento Fabrikası Vaziyet Planı.(Konya Büyükşehir Belediyesi Arşivi)

KONYA İL MERKEZİNDE YER ALAN ENDÜSTRİ MİRASININ TESPİT VE ANALİZ ENVANTERİ		0500
YAPININ MEVCUT ADI: Konya Çimento Fabrikası		
ÖZGÜN ADI: Konya Çimento Fabrikası		
KONUMU: Konya İli Selçuklu İlçesi Horozluhan Mahallesi Ankara Caddesi		
KADASTRO DURUMU:		
YAPIM YILI: 1963	YAPIM DÖNEMİ: Cumhuriyet	
ENDÜSTRİ PEYZAJINA YÖNELİK ANALİZ		
ENDÜSTRİ KOMPLEKSİ	☒	TEK YAPI ☐
YAPININ ÖZGÜN İŞLEVİ: Çimento üretimi		
YAPIYA AİT BİNALAR: Üretim Tesisleri, lojmanlar, sosyal tesisler, cami		
TAMAMLAYICI PEYZAJ ÖGELERİ: Silolar, üretime dair teknik alanlar, yeşil alanlar, gölet, mesire alanı		
YAPININ KORUNMASINA YÖNELİK ANALİZ		
TESCİLLİ YAPI	☐	TESCİLSİZ YAPI ☒
TESCİL DERECESESİ:		TESCİL TARİHİ:
KORUNMUŞLUK DURUMU		YAPININ TAMAMI YIKILMIŞ ☐
YIKIM YAPILMIŞ	☐	MÜDAHALE GÖRMÜŞ ☒
GEÇ DÖNEM EKİ MEVCUT ☒		FONKSİYONU DEĞİŞMİŞ ☐
		İŞLEYİŞ ŞEMASI DEĞİŞMİŞ ☐
YAPI STRÜKTÜR ANALİZİ		
TAŞIYICI SİSTEM	YIĞMA TAŞ ☐	KARMA YIĞMA ☐
TAŞIYICI SİSTEM DEĞİŞTİRİLMİŞ ☐		ÇELİK KARKAS ☐
BETONARME ☐		KARMAŞIK SİS. ☒
		DİĞER ☒
KAT ADETİ: Çok katlı	PLAN ŞEMASI: Değişken	
ÜST ÖRTÜ TÜRÜ: Çeşitlilik göstermekte	ÜST ÖRTÜ MALZEMESİ: Çeşitlilik göstermekte	
STRÜKTÜRÜN KORUNMASI	MÜDAHALE GÖRMÜŞ ☒	MÜDAHALE GÖRMEMİŞ ☐
MALZEME YENİLENMESİ ☒	TAŞIYICI SİS. ONARIMI ☐	SÖKÜM YAPILMASI ☐
ENDÜSTRİYEL DONANIMLAR: Yapıya ait modern pek çok sayıda üretim makineleri bulunmaktadır.		
İLAVE BİLGİ: Endüstri kompleksi 1.500.000 metrekaarelik bir alanı kapsamaktadır. Hala güncel olarak işlemektedir.		

Şekil 4.8. Konya Çimento Fabrikası Envanter fişi.

4.3.3. Ova Un Fabrikası

Selçuklu İlçesi, Beyşehir Caddesi üzerinde yer alan Ova Un Fabrikası 1952 yılında Konyalı ve Adanalı iş adamlarının ortak girişimi ile kurulmuştur. Fabrika Konya Şeker Fabrikası Merkez Kampüsü'nün kuzeydoğusunda yer almaktadır. Fabrika yapıldığı yıllarda demir yoluna olan yakınlığı ve şehir dışında olması sebebi ile buraya inşa edilmiştir. Fakat günümüzde şehir merkezinde bulunmaktadır. Etrafında konut ve yaşam alanları yer almaktadır.

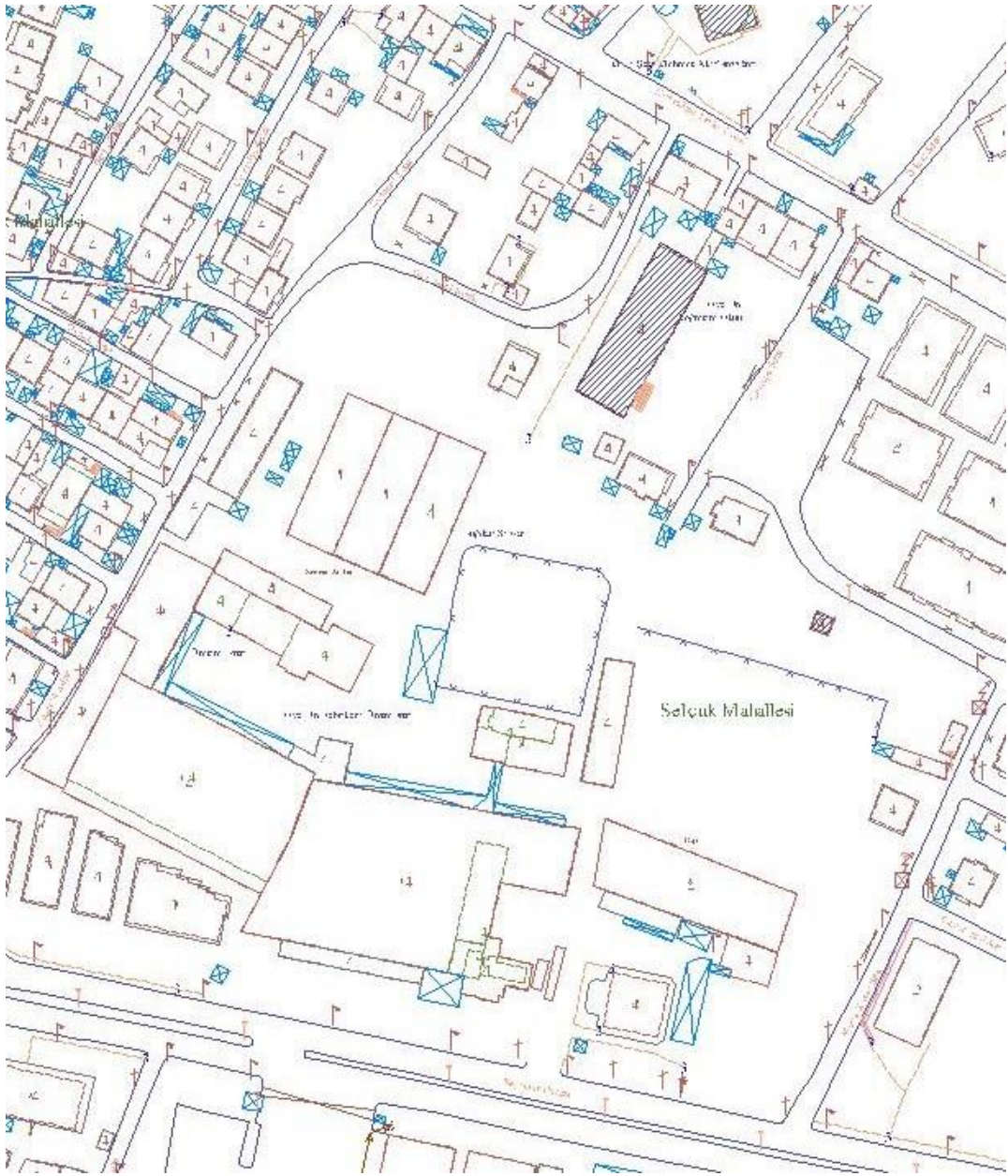
Resim 4.15. İlk yapıldığı yıllarda Konya Şeker Fabrikasından Ova Un Fabrikasına bakış.(Konya Şeker Arşivi)

Resim 4.16. Günümüzde Ova Un Fabrikası.

Ülkemizde tahıl üretiminde önde gelen şehirlerinden olan Konya’da endüstrileşmede Ova Un Fabrikası büyük rol oynamıştır. Türkiye’nin ilk 500 sanayi kuruluşu arasında yer alan fabrika, üretimine devam etmektedir. İlk kurulduğu yıllarda günlük 90 ton üretim yapan günümüzde 1200 ton üretime kadar çıkmıştır. Kendi sektöründe lider konumda bulunan fabrika endüstriyel ürünler piyasasında konumunu korumak ve geliştirmek için çalışmalar yapmaktadır (Anonim12, 2020).

Fabrika arazisi yaklaşık 30 bin metrekare alana sahiptir. Arazi içerisinde fabrika üretim binası, ambarlar, sosyal tesis ve otopark haricinde arsanın kuzeyinde Ova Un İlkokulu bulunmaktadır.

Şekil 4.9. Günümüzde Ova Un Fabrikası Vaziyet Planı.(Konya Büyükşehir Belediyesi Arşivi)

KONYA İL MERKEZİNDE YER ALAN ENDÜSTRİ MİRASININ TESPİT VE ANALİZ ENVANTERİ		0600
YAPININ MEVCUT ADI: Ova Un Fabrikası		
ÖZGÜN ADI: Ova Un Fabrikası		
KONUMU: Konya İli Selçuklu İlçesi Beyşehir Caddesi		
KADASTRO DURUMU:		
YAPIM YILI: 1952	YAPIM DÖNEMİ: Cumhuriyet	
ENDÜSTRİ PEYZAJINA YÖNELİK ANALİZ		
ENDÜSTRİ KOMPLEKSİ	☒	TEK YAPI ☐
YAPININ ÖZGÜN İŞLEVİ: Un üretimi		
YAPIYA AİT BİNALAR: Üretim Binası, Ambarlar, Sosyal Tesis, İlkokul		
TAMAMLAYICI PEYZAJ ÖGELERİ: Silolar, üretime dair teknik alanlar, yeşil alanlar		
YAPININ KORUNMASINA YÖNELİK ANALİZ		
TESCİLLİ YAPI	☐	TESCİLSİZ YAPI ☒
TESCİL TARİHİ:		
TESCİL DERECESESİ:	TESCİLLİ ÖGELER:	
KORUNMUŞLUK DURUMU	YAPININ TAMAMI YIKILMIŞ ☐	
YIKIM YAPILMIŞ ☐	MÜDAHALE GÖRMÜŞ ☒	MÜDAHALE GÖRMEMİŞ ☐
GEÇ DÖNEM EKİ MEVCUT ☒	FONKSİYONU DEĞİŞMİŞ ☐	İŞLEYİŞ ŞEMASI DEĞİŞMİŞ ☐
YAPI STRÜKTÜR ANALİZİ		
TAŞIYICI SİSTEM	YIĞMA TAŞ ☐	KARMA YIĞMA ☒
TAŞIYICI SİSTEM DEĞİŞTİRİLMİŞ ☐	BETONARME ☐	KARMAŞIK SİS. ☐
KAT ADETİ: Çok katlı	PLAN ŞEMASI: Dikdörtgen	
ÜST ÖRTÜ TÜRÜ: Çeşitlilik göstermekte	ÜST ÖRTÜ MALZEMESİ: Çeşitlilik göstermekte	
STRÜKTÜRÜN KORUNMASI	MÜDAHALE GÖRMÜŞ ☒	MÜDAHALE GÖRMEMİŞ ☐
MALZEME YENİLENMESİ ☒	TAŞIYICI SİS. ONARIMI ☐	SÖKÜM YAPILMASI ☐
ENDÜSTRİYEL DONANIMLAR: Yapıya ait modern pek çok sayıda üretim makineleri bulunmaktadır.		
İLAVE BİLGİ: Endüstri kompleksi 30.000 metrekarelik bir alanı kapsamaktadır. Hala güncel olarak işlemektedir.		

Şekil 4.10. Konya Ova Un envanter fişi.

4.3.4. Konya Krom Magnezit Fabrikası

Fabrika kompleksi Meram İlçesi, Konya Antalya Çevre Yolu'na bağlanan Dutlu Caddesi'nde yer almaktadır. Fabrika ilk yapıldığında hammadde ihtiyacından dolayı kentin dışında yer almaktaydı. Şuanda yerleşim yerleri fabrika arazisinin batısına doğru genişlemektedir. Ayrıca fabrikanın doğusunda Dutlu Kır Kültür Parkı ve batısında da 80 Binde Devri Âlem parkı bulunmaktadır. Alanın kuzeyinde yerleşim alanları olmamakla beraber ormanlık alanlar vardır. Hammadde ihtiyacının büyük çoğunluğunu alanın kuzeydoğusunda bulunan dağlık alandan sağlamaktadır.

Konya Selçuklu Krom Magnezit Tuğla Sanayi A.Ş.1966 yılında temeli atılıp 1968 yılında üretime başlanmıştır. Tesis, Türkiye ve Ortadoğu'nun ilk entegre bazik refrakter üretim tesisidir. Yapımını bir devlet kuruluşu olan Sümerbank tarafından, Japon Marubeni Corporation'a kurdurtulmuştur. 1984 yılından sonra Çitosan'a devredilmiştir. 1998 yılında ise özelleştirilerek Özkaymak Şirketler Grubuna devredilmiştir (Anonim13, 2020).

Arazi yüzölçümü yaklaşık 700 bin metrekarelik bir alana sahiptir. Fabrika kompleksi içinde lojmanlar, sosyal tesisler, camii, atölyeler, laboratuvar, üretim tesisleri ve depolar yer almaktadır.

Şekil 4.11. Konya Krom Magnezit Fabrikası Vaziyet Planı(Konya Büyükşehir Belediyesi Arşivi)

KONYA İL MERKEZİNDE YER ALAN ENDÜSTRİ MİRASININ TESPİT VE ANALİZ ENVANTERİ		0700	
YAPININ MEVCUT ADI: Konya Krom Magnezit Fabrikası			
ÖZGÜN ADI: Konya Krom Magnezit Fabrikası			
KONUMU: Konya İli Meram İlçesi Dutlu Caddesi			
KADASTRO DURUMU:			
YAPIM YILI: 1966	YAPIM DÖNEMİ: Cumhuriyet		
ENDÜSTRİ PEYZAJINA YÖNELİK ANALİZ			
ENDÜSTRİ KOMPLEKSİ ☒	TEK YAPI ☐		
YAPININ ÖZGÜN İŞLEVİ: Entegre bazik refrakter üretimi			
YAPIYA AİT BİNALAR: Üretim Tesisleri, laboratuvarlar, atölyeler, lojmanlar, sosyal tesisler, depolar, cami			
TAMAMLAYICI PEYZAJ ÖGELERİ: Spor alanları, yeşil alanlar			
YAPININ KORUNMASINA YÖNELİK ANALİZ			
TESCİLLİ YAPI ☐	TESCİLSİZ YAPI ☒	TESCİL TARİHİ:	
TESCİL DERECESESİ:	TESCİLLİ ÖGELER:		
KORUNMUŞLUK DURUMU	YAPININ TAMAMI YIKILMIŞ ☐		
YIKIM YAPILMIŞ ☐	MÜDAHALE GÖRMÜŞ ☒	MÜDAHALE GÖRMEMİŞ ☐	
GEÇ DÖNEM EKİ MEVCUT ☒	FONKSİYONU DEĞİŞMİŞ ☐	İŞLEYİŞ ŞEMASI DEĞİŞMİŞ ☐	
YAPI STRÜKTÜR ANALİZİ			
TAŞIYICI SİSTEM	YIĞMA TAŞ ☐	KARMA YIĞMA ☐	ÇELİK KARKAS ☐
TAŞIYICI SİSTEM DEĞİŞTİRİLMİŞ ☐	BETONARME ☐	KARMAŞIK SİS. ☐	DİĞER ☒
KAT ADETİ: Çok katlı	PLAN ŞEMASI: Dikdörtgen		
ÜST ÖRTÜ TÜRÜ: Çeşitlilik göstermekte	ÜST ÖRTÜ MALZEMESİ: Çeşitlilik göstermekte		
STRÜKTÜRÜN KORUNMASI	MÜDAHALE GÖRMÜŞ ☒	MÜDAHALE GÖRMEMİŞ ☐	
MALZEME YENİLENMESİ ☒	TAŞIYICI SİS. ONARIMI ☐	SÖKÜM YAPILMASI ☐	
ENDÜSTRİYEL DONANIMLAR: Yapıya ait modern pek çok sayıda üretim makineleri bulunmaktadır.			
İLAVE BİLGİ: Endüstri kompleksi 700.000 metrekarelik bir alanı kapsamaktadır. Hala güncel olarak işlemektedir.			

Şekil 4.12. Konya Krom Magnezit Fabrikası envanter fişi.

4.4. Restorasyon Geçiren ve Yeni İşlev Verilen Endüstri Yapıları

4.4.1. Sille Cephanelik

Sille'nin doğu girişinde, sille deresinin kuzeyinde bulunan yapı 19. Yüzyılın sonlarında yapılan bir Geç Osmanlı Dönemi yapısıdır. Sille baruthane olarak da anılan yapı üretilen barut ve cephanelerin depolanmasında kullanılmak için yapılmıştır. Taş ve tuğla malzemeden yığma olarak yapılmıştır. Yüksek bir kuşatma duvarı içerisinde tek bir mekan olarak yapılmıştır. Kuşatma duvarı içerisinde kalan cephane deposu dıştan 6x5 metre ölçülerinde dikdörtgen bir yapıdır. Giriş cephesi olan güney cephesinde düzgün kesme taştan bir kapı kullanılmıştır. İçeride yer alan cephane deposu ile kuşatma duvarı arasında güneyde 5 metre diğer cephelerde ise yaklaşık 3 metrelik mesafeler vardır. 13.07.1990 yılında tescil kararı verilen ve restorasyon geçirerek aslına uygun bakım yapılan yapı, günümüzde aktif bir işlev de kullanılmazken belirli zamanlarda sergi organizasyonlarında sergi salonu olarak kullanılmaktadır (Aygör, 2010).

Resim 4.17. Sille Cephanelik Güneybatı cephe görünümü **Resim 4.18.** Sille Cephanelik güney cephe görünümü.

KONYA İL MERKEZİNDE YER ALAN ENDÜSTRİ MİRASININ TESPİT VE ANALİZ ENVANTERİ		0800	
YAPININ MEVCUT ADI: Sille Cephanelik			
ÖZGÜN ADI: Sille Cephanelik			
KONUMU: Konya İli Selçuklu İlçesi Sille Mahallesi Sille Caddesi			
KADASTRO DURUMU:			
YAPIM YILI: Bilinmiyor	YAPIM DÖNEMİ: Geç Osmanlı		
ENDÜSTRİ PEYZAJINA YÖNELİK ANALİZ			
ENDÜSTRİ KOMPLEKSİ ☐	TEK YAPI ☒		
YAPININ ÖZGÜN İŞLEVİ: Barut ve cephanelik depolama			
YAPIYA AİT BİNALAR: Cephanelik binası			
TAMAMLAYICI PEYZAJ ÖGELERİ: Kuşatma Duvarı			
YAPININ KORUNMASINA YÖNELİK ANALİZ			
TESCİLLİ YAPI ☒	TESCİLSİZ YAPI ☐	TESCİL TARİHİ: 13.07.1990	
TESCİL DERECESESİ:	TESCİLLİ ÖGELER: Yapının Tamamı		
KORUNMUŞLUK DURUMU	YAPININ TAMAMI YIKILMIŞ ☐		
YIKIM YAPILMIŞ ☐	MÜDAHALE GÖRMÜŞ ☒	MÜDAHALE GÖRMEMİŞ ☐	
GEÇ DÖNEM EKİ MEVCUT ☐	FONKSİYONU DEĞİŞMİŞ ☒	İŞLEYİŞ ŞEMASI DEĞİŞMİŞ ☐	
YAPI STRÜKTÜR ANALİZİ			
TAŞIYICI SİSTEM	YIĞMA TAŞ ☐	KARMA YIĞMA ☒	ÇELİK KARKAS ☐
TAŞIYICI SİSTEM DEĞİŞTİRİLMİŞ ☐	BETONARME ☐	KARMAŞIK SİS. ☐	DİĞER ☐
KAT ADETİ: Tek katlı	PLAN ŞEMASI: Dikdörtgen		
ÜST ÖRTÜ TÜRÜ: Ahşap Çatı	ÜST ÖRTÜ MALZEMESİ: Alaturka Kiremit		
STRÜKTÜRÜN KORUNMASI	MÜDAHALE GÖRMÜŞ ☒	MÜDAHALE GÖRMEMİŞ ☐	
MALZEME YENİLENMESİ ☒	TAŞIYICI SİS. ONARIMI ☒	SÖKÜM YAPILMASI ☐	
ENDÜSTRİYEL DONANIMLAR: Yapıya ait endüstriyel donanım bulunmamaktadır.			
İLAVE BİLGİ: Yapı günümüzde sergi alanı olarak kullanılmaktadır.			

Şekil 4.13. Sille Cephanelik envanter fişi.

4.4.2. Tren Garı Kompleksi

Sanayileşme ile birlikte dünya genelinde demir ulaşım ağları oluşmaya başladı. Ülkeler için hem ekonomik hem de askeri ve idari önem arz eden demir yolları geniş alanlara yayıldı.

Trenin kullanımı ve demir yollarının inşası global ölçekte teknolojinin, sanayinin ve ticaretin gelişiminde çok büyük rol oynamıştır. Tüm dünyada önem arz eden demir yolları insanlık tarihi açısından dönüm noktalarındandır. Demir yollarının kültürel miras kapsamına alınmasında ki değerleri konusunda Coulls(1999) şöyle sıralamıştır:

- İnsanın yaratıcı dehasını temsil etmesi,
- teknolojik gelişimdeki önemi,
- Yerel ve tek olarak örnek oluşturması,
- Ekonomik ve sosyal anlamda bulunduğu bölgeye olan katkısıdır.

Osmanlı Devleti de stratejik ve askeri sebeplerle belirli güzergâhlarda demir yolları inşa etti. Bu demir yolları milli mücadele döneminde büyük öneme sahipti. Türkiye Cumhuriyet'i bu gün sürekli gelişerek demir yolu hatlarını arttırmaktadır. Mevcut güzergâhlar üzerine YHT yolları da oluşturarak ülke için büyük öneme sahip demir yolu ağını genişletme ve ilerletmektedir.

Milli Mücadele'ye girilirken Anadolu'daki 7 demiryolu hattı vardı. Bunlar Anadolu Demiryolu Hattı (İstanbul-İzmit-Eskişehir-Ankara), Bağdat Hattı (Afyon-Konya-Adana), Mersin-Tarsus-Adana, İzmir-Aydın, İzmir-Salihli-Alaşehir-Uşak-Afyon-Eğirdir, İzmir-Manisa-Soma-Bandırma ve son olarak Mudanya-Bursa hattıdır (Miser, 2019). Konya Tren Garı Kompleksi Bağdat Hattı üzerine inşa edilmiştir.

Meram İlçesi, Havzan Mahallesi, İstasyon Caddesi'nde yer alan Tren Garı kompleksinin bulunduğu alan 10.10.2005 Tarih Sayılı Kararla koruma alanı kapsamına alınmıştır. Alanda bulunan eski istasyon binası, lojmanlar ve Bağdat Oteli 13.11.1982 Tarih Sayılı Kararla tescillenmiştir. Vagon Tamir Atölyesi 26.08.2010 tarihinde, 34 nolu Hangar binası ise 30.03.2012 tarihinde tescillenmiştir (Ek-4).

Tran Garı Kompleksi içinde lojman binaları, vagon tamir atölyesi, oteller, atölyeler, eski bir fabrika binası, hangar ve ambar yapıları bulunmaktadır. Bunların fotoğraf albümü ve yeni işlevleri Ek dosyasında gösterilmektedir.(Ek-5)

KONYA İL MERKEZİNDE YER ALAN ENDÜSTRİ MİRASININ TESPİT VE ANALİZ ENVANTERİ		0960
YAPININ MEVCUT ADI: Konya YHT İstasyonu		
ÖZGÜN ADI: Konya Garı		
KONUMU: Konya İli Meram İlçesi Havzan Mahallesi İstasyon Caddesi		
KADASTRO DURUMU:		
YAPIM YILI: 1896	YAPIM DÖNEMİ: Geç Osmanlı	
ENDÜSTRİ PEYZAJINA YÖNELİK ANALİZ		
ENDÜSTRİ KOMPLEKSİ ☒	TEK YAPI ☐	
YAPININ ÖZGÜN İŞLEVİ: Demir yolu hizmetleri		
YAPIYA AİT BİNALAR: Gar Binası, Lojmanlar, Otel, Ambar, Silo Binası, Tamir Atölyesi		
TAMAMLAYICI PEYZAJ ÖGELERİ: Silo Binası, raylı sistemler, yeşil alanlar		
YAPININ KORUNMASINA YÖNELİK ANALİZ		
TESCİLLİ YAPI ☒	TESCİLSİZ YAPI ☐	TESCİL TARİHİ: 10.10.2005
TESCİL DERECESESİ:	TESCİLLİ ÖGELER: Tren Garı Bölgesi	
KORUNMUŞLUK DURUMU	YAPININ TAMAMI YIKILMIŞ ☐	
YIKIM YAPILMIŞ ☐	MÜDAHALE GÖRMÜŞ ☒	MÜDAHALE GÖRMEMİŞ ☐
GEÇ DÖNEM EKİ MEVCUT ☒	FONKSİYONU DEĞİŞMİŞ ☒	İŞLEYİŞ ŞEMASI DEĞİŞMİŞ ☐
YAPI STRÜKTÜR ANALİZİ		
TAŞIYICI SİSTEM	YIĞMA TAŞ ☐	KARMA YIĞMA ☒
TAŞIYICI SİSTEM DEĞİŞTİRİLMİŞ ☐	BETONARME ☐	KARMAŞIK SİS. ☐
KAT ADETİ: Tek katlı veya çift katlı	PLAN ŞEMASI: Dikdörtgen	
ÜST ÖRTÜ TÜRÜ: Beşik çatı	ÜST ÖRTÜ MALZEMESİ: Marsilya Kiremit	
STRÜKTÜRÜN KORUNMASI	MÜDAHALE GÖRMÜŞ ☒	MÜDAHALE GÖRMEMİŞ ☐
MALZEME YENİLENMESİ ☒	TAŞIYICI SİS. ONARIMI ☒	SÖKÜM YAPILMASI ☐
ENDÜSTRİYEL DONANIMLAR: Raylı sistemler ve bakım elemanları		
İLAVE BİLGİ: Tren Garı kompleksi içinde bulunan binalar farklı tarihlerde tescillenmiş ve restorasyon geçirmişlerdir.		

Şekil 4.14. Konya Tren Garı envanter fişi.

4.4.2.1. Tren Garı Binası ve Lojmanları

Konya Gar Binası 1896 yılında yapılmıştır. İstanbul-Bağdat demiryolunun bir parçası olarak Deutschebank'a ihale verilmiş ve 1983 yılında inşasına başlanmıştır. Eskişehir-Konya kısmı 1986, Konya-Ereğli hattı 1904 de kullanıma girmiştir (Karpuz, 2009).

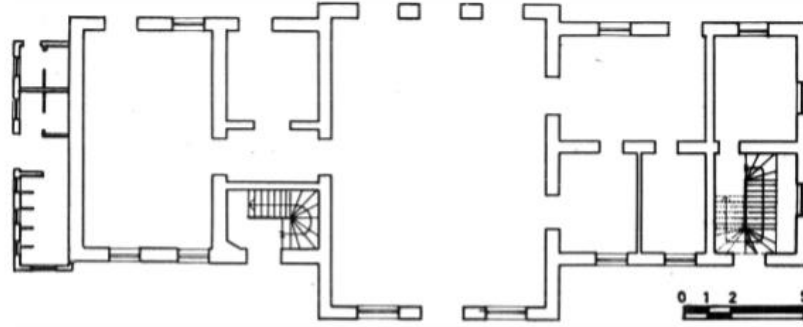

Resim 4.19. Tren Garı Binası Giriş Cephesi görünümü.

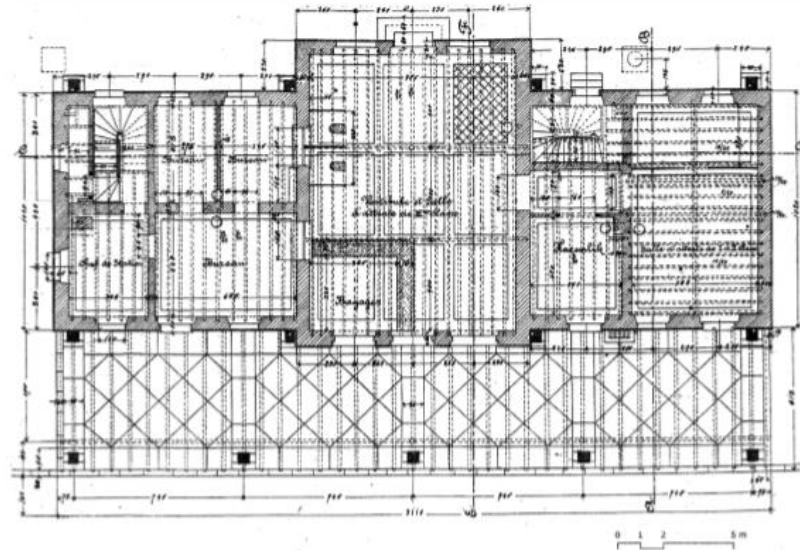
Yapının mimarının Alman Mimar Georg Kawerau olduğu düşünülmektedir. Tren garının yapıldığı yıllarda şehir merkezi ile gar arasında ulaşım at arabaları ile sağlanmaktaydı. Yapı tabanı 31.40x18.65 metrelik bir alana oturmaktadır. Yapı iki katlı simetrik bir şekilde tasarlanmıştır. Doğu ve batı yönünde orta bölümleri çıkıntılı olacak şekilde haç şeklinde Batılı mimari karakterde inşa edilmiştir. Yapı kâgir olarak inşa edilmiştir. Taşıyıcı duvarlar moloz taş duvar ve tuğladan hatıllardan yapılmıştır. Döşemeleri ahşap olan yapının bazı geniş açıklıklarında çelik kullanılmıştır. Giriş holünde döşemeyi destekleyen iki dekoratif çelik kolon bulunmaktadır. Yapının kapı pencereleri etrafında rüstik taş çerçeveler bulunmaktadır. Üst örtüsü beşik çatıdır ve marsilya kiremit kaplamadır (Bozkurt, 2012).

Yapı da doğu ve batı cephede olmak üzere iki adet giriş kapısı bulunmaktadır biri peronlara açılan batı cephede bulunan kapıdır. İç duvarlar tuğla örgü duvarlardır. Zemin kat pencere ve kapıları yarım daire kemer ile geçilmiştir. Birinci kat planında ise dikdörtgen biçimli pencereler kullanılmıştır. Giriş cepheleri haricinde kalan kuzey ve güney cephe birbiri ile benzer özellik göstermektedir (Bozkurt, 2012).

YHT istasyonunun hizmete başlaması ile birlikte Tren Garı binası idari birim olarak halen kullanılmaktadır. Fakat YHT istasyonu şuan yapılmakta olan yeni istasyon binasına taşınacaktır. Bu durum halinde Tarihi Tren Garı binasının akıbeti bilinmemektedir.

Konya Gar Binası Planı

Şekil 4.15. Tren Garı Planları (Karpuz, 2009).

4.4.2.2. Tren Garı Lojmanları

Tren Garı kompleksinde, İstasyon Caddesi ile demir yolu arasında bahçe içerisinde yer alan istasyon lojmanları birbirinden bağımsız 13 bölümden oluşmaktadır. Birbirinden farklı tiplerde lojmanlar yapılmıştır. Aynı yapı adası içinde bodrum, zemin ve çatı katı olacak şekilde 37-40, 38-41 ve 39-42 lojmanları birbirinin çifti olarak yapılmıştır. Bu tip lojmanların girişinde bir rüzgârlık vardır ve buradan merdiven holünün bulunduğu antreye geçilir. Bodrumda iki adet depo olarak kullanılmak üzere

oda ve kiler vardır. Zemin katlarda ise 2 oda mutfak ve wc vardır. Üst katta da iki adet yatak odası vardır. Tren garı kompleksinin ilk yapıldığı zamanlarda kompleks içinde birde hamam bulunmaktaydı bu yüzden lojmanlarda banyo yoktu, fakat bu hamam yıkıldıktan sonra lojmanların wc bölümüne banyo eklendi. Lojmanların temelleri ve bodrum katı taş, üzeri tuğla yığma olarak inşa edilmiştir. Üst örtüsü beşik çatı olacak şekilde yapılmıştır. 45 nolu lojman ise ekip başı binası olarak yapılmış daha sonra lojmana çevrilmiştir. Zemin, birinci kat ve çatı kat olarak yapılan bina zemininde iki oda, wc ve mutfak yer alıyor. Üst katta iki oda, banyo, depo ve balkon bulunmaktadır. 48 numaralı lojman yapısı ise zemin ve birinci katlarda her katta 2 daire olmak üzere 6 daireden oluşan apartman tarzında yapılmıştır. Her dairede 3 oda, mutfak ve banyo bulunmaktadır. Binanın bodrumu ise kömürlük olarak kullanılmaktaydı. Bu lojman bloklarının dışında 43, 44, 46, 47 ve 69 numaralı binalar da lojman olarak yapılmıştır fakat sonradan başka fonksiyonlarda kullanılmıştır (Bozkurt, 2012).

Lojman yapılarının 2012 yılında Mostar Mimarlık tarafından restorasyon projeleri hazırlandı. Devlet Demir Yolları'ndan Konya Büyükşehir Belediyesine devredilen yapı grubunun restorasyon uygulamaları 2016 yılında tamamlandı. Bu yapıların çevre düzenlemesi tamamlandıktan sonra sosyal ve kültürel mekânlar olarak kullanılması amaçlanmıştır. Şu anda çeşitli vakıflara ve kültür kuruluşlarına kiralanmıştır (Ek-5).

Resim 4.20. Tren Garı Planları Lojmanları. Sırası ile 41, 27 ve 9 kapı numaralı lojmanlar.

4.4.2.3. Oteller

Tren Garı kompleksi içerisinde Tren Garı Binası'nın güneyinde Bağdat oteli bulunmaktadır. 1895 yılında yapılan otel şuanda Devlet Demir Yollar Misafirhanesi olarak kullanılmaktadır. Otel Binası kâgir olarak yapılmıştır. Zemin+2 kat yapılan binanın zemininde yemekhane ve toplantı salonu bulunmaktadır. 1. Ve 2. Katta otel odaları bulunmaktadır (Ek-6). Otelin ahşap konsollar oymalıdır, nakışlı pencere alınlıkları ve kalemişi süslemeler bulunmaktadır. 1. Dünya Savaşında şehri işgal etmeye

çalışan İtalyanlar bu binayı kullanmışlardır. Bir dönem Hastaş Koleji olarak da kullanılmıştır (Karpuz, 2009).

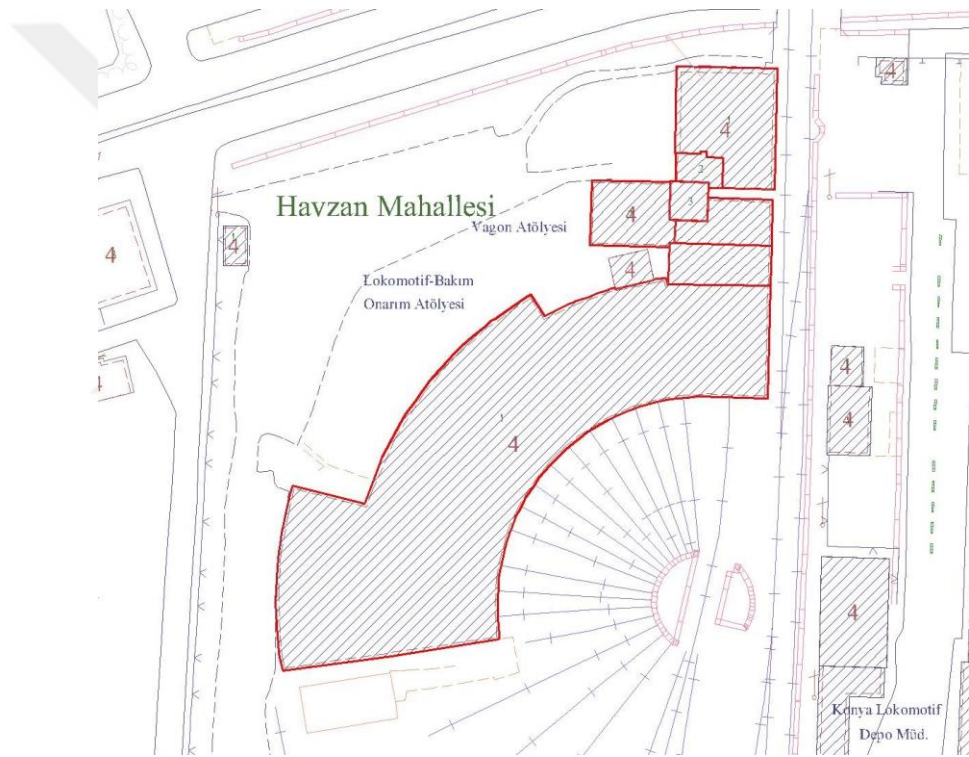
Resim 4.21. Bağdat Otelinin günümüz halini **Resim 4.22.** Agustus Otelinin günümüz halini.

Tren Garı kompleksi içinde yer alması da aynı dönemde yapılan ve tren garına komşu olan Agustus Otel 1895 yılında demiryolunun Konya'ya gelmesi ile otel ihtiyacını karşılama için yapılmıştır. 1982 yılında tescil edilen yapı bodrum, zemin+2 kat olarak yapılmıştır. Cepheleri işçilikli kesme taş olan binanın girişi batı cephesindedir. Zemin katında 4 dükkân, bir salon, 4 oda ve ıslak hacimler vardır. 1. ve 2. katta ortada büyük bir salon ve odalar bulunur (Ek-7). 2. Kat binaya 1926 yılında eklenmiştir. İsmi sahibi olan Rum zenginlerinden Agustus'tan almıştır. 1924 yılında otel bir müddet Askeri Ulaştırma Okulu olarak kullanılmıştır. Dükkânlardan biri de bu dönemde postane olarak kullanılmıştır. 1980'li yıllarda terk edilen yapı günümüzde tekrar eski adıyla Agustus Butik Otel olarak işletilmektedir (Karpuz, 2009).

Demir yolunun Konya'ya gelmesi ile bölgede yeni ihtiyaçlar doğmuş buna bağlı olarak sosyal çevre değişmiştir. Şehre uzak olması ve iş verimliliğini artırması gibi sebeplerle endüstriyel alanlarda işçiler için yaşam alanı oluşturmuştur. Tren garları da aynı şekilde işçiler için olabildiğince verimli yaşam alanları oluşturmayı amaçlamıştır. Bu nedenlerle lojmanlar, hamam, lokaller gibi işçilere hizmet edecek yapılar yapılmıştır. Demir yolunun getirdiği gereksinimler sadece işçiler için değil aynı zamanda demir yolunu kullanan insanlar ve üretim ağı içinde yeni ihtiyaçlar doğurmuştur. Yolculuk yapan insanlar için konaklama yapısı, gelen hammadde için depo bunlardan birkaç tanesidir. Demir yolu şehre gelerek bu çevreyi dönüştürmüş ve geliştirmiştir.

4.4.2.4. Tren Garı Lokomotif Tamir Atölyesi

Tren Garı kompleksinin kuzeybatısında bulunan Lokomotif Bakım-Onarım Atölyesi 26.08.2010 tarihinde tescillenmiştir. Tren Garında bulunan diğer yapılarla aynı dönemde yapılan yapı, tarz olarak Alman üslubundadır. Fakat plan şeması olarak çevresindeki yapılardan farklılık göstermektedir. Çeyrek daire biçiminde şekillenen yapı işlevi gereği bu formu almıştır. Yapı içerisine lokomotifler raylar içerisinde girecek şekilde geniş bir alana yayılmıştır. Yapı tek katlıdır, çelikten yapılmış beşik çatı üst örtüye sahiptir. Çatı örtüsünde açıklıklar verilerek içeriye gün ışığı alınmak istenmiştir.

Şekil 4.16. Lokomotif Tamir Atölyesi Halihazır Planı (Konya KUDEB arşivi).

Yapının yapım malzemesi tuğla olup duvar kalınlıkları 60 santimetredir. Çeyrek daire biçimli atölye kısmı lokomotiflerin gireceği 13 bölmeden oluşmaktadır. Yapının güneyinde bulunan bakım atölyesi daha uzun lokomotifler için tasarlanmış 10 bölmeden oluşmaktadır. Yapının kuzeyinde ise kazan dairesi, işçiler için soyunma odaları ve idari bina olarak kullanılan yapılar vardır (Uysal, Ersöz ve Fazla, 2019).

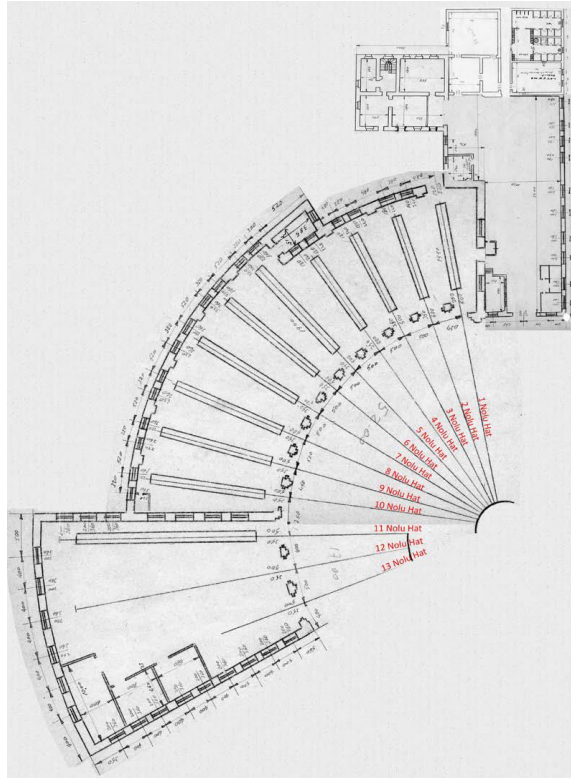
Lokomotif tamir binalarının dairesel olmasında i sebep dönerköprü adı verilen bir sistemle çalışmalarıdır. Dönerköprü sistemi sayesinde lokomotifler istenilen yöne çevrilerek dairesel forma yerleşmiş bakım birimlerine yerleştiriliyor. Bu formdaki tamir

atölyeleri buharlı lokomotiflerin bakımlarını yapmakla birlikte lokomotiflerin ihtiyaç duyulduğunda döndürülmesini de sağladı(Yazar, 2015).

Resim 4.23. Lokomotif Tamir Atölyesi Doğu Cephe Görünüm.

Konya Lokomotif Tamir Atölyesini diğer dairesel planlı lokomotif atölyelerinden ayıran özellikler marangozhane, almantasyon, işçi yemekhanesi, işçi lojmanları gibi farklı fonksiyonlarla bütünlük oluşturacak şekilde yapılmasıdır. Bir diğer farklılık 13 vagonun 3 tanesinin diğerlerine göre daha uzundur ve birden fazla lokomotif alabilecek şekilde tasarlanmıştır. (Yazar, 2015)

Şekil 4.17. Lokomotif Tamir Atölyesi Planı (TCDD Lokomotif Deposu Müdürlüğü Konya).

4.4.2.5. Tren Garı Hangar Yapısı ve Gar Restoran

Tren Garı alanının en güneyinde yer alan hangar binası Tren Gar'ında yer alan diğer atölye yapılarıyla aynı mimari üsluba sahiptir. Yapı yaklaşık 1 metrelik su basman kodu ile başlamaktadır. Tek katlı olan yapı Marsilya kiremit kaplama beşik çatılıdır. Yapının güney cephesi sağır cephedir. Doğu ve Batı cephelerinde 3'er adet, kuzey cephesinde bir adet, toplamda 7 adet cepheye açılan kapısı bulunmaktadır. Kapı açıklıkları basık kemer ile geçilmiştir. Kuzeyde 2, doğu ve batı cephede 4'er taneden toplamda 10 adet pencere bulunmaktadır. Pencere açıklıkları da kapılarla aynı şekilde basık kemer ile geçilmiştir. 30.03.2012 tarihinde tescillenen yapı günümüzde Konya Demirspor Kulübü olarak kullanılmaktadır.

Resim 4.24. Tren Garı Hangarı

Resim 4.25. Gar Restoran.

Tren Garı Hangarının hemen kuzeyinde yer alan Gar Restoran ilk yapıldığında ambar işlevi için inşa edilmiştir. Yapıya ait bir tescil kararı bulunduğu dair kaynaklardan bir bulguya ulaşılamamıştır. Kuzeyden güneye doğru tren yoluna paralel uzanan dikdörtgen formdaki yapı moloz taş malzemedeki yapılmış simetrik plan şemasına sahiptir. Çatı örtüsü beşik çatıdır. Yapının kuzey ve güney cephesinde 2, doğu ve batı da 8'er tane olmak üzere toplam 20 pencere bulunmaktadır. Doğu ve batı cephede 4'er tane olmak üzere 8 adet kapısı vardır. Pencere ve kapılar basık tuğla kemerlerle geçilmiştir. Yapıya günümüzde kullanılan işlevine uygun olarak iç duvarları tamamen kaldırılarak, mutfak ve wc mekânları eklenmiştir. Mevcut kullanımda yapıya giriş Doğu cephede yer alan en güneydeki kapıdan yapılmaktadır. Yapının girişinde bir bahçe oluşturularak açık oturma alanı yapılmıştır.

4.4.3. Tantavi Tahıl Ambarı

Meram İlçesi, Berraksu Sokak, No: 13’de yer alan Tantavi Tahıl ambarı 1903 yılında yapılmış Geç Osmanlı eseridir. 02.03.1990 tarihinde tescillenen yapı 2018 yılında başlanan restorasyon çalışmaları ile 15 Temmuz 2019 tarihinde Tantavi Kültür ve Sanat Merkezi olarak yeniden açıldı.

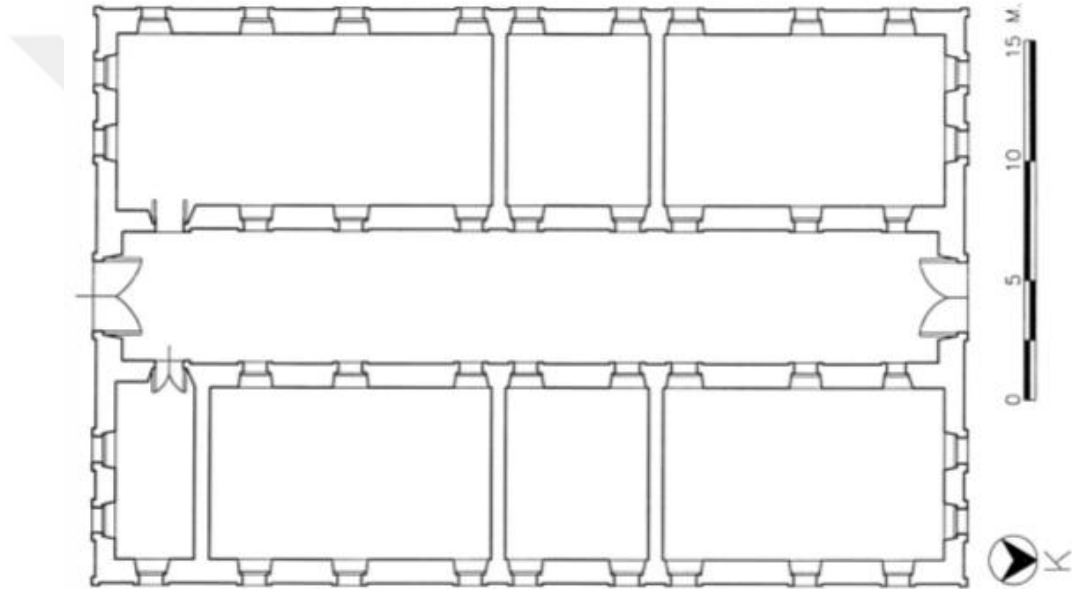
Resim 4.26.- Resim 4.27. Restorasyon sonrası Tantavi Ambarı kuzey ve güney cephe görünümü.

1896 yılında İstanbul-Bağdat demiryolunun Konya’ya gelmesi ile istasyon çevresinde ambar ve otel gibi çeşitli yapılara ihtiyaç doğmuştur. Tantavi Hafız Ragıp Efendi tarafından yaptırılan ambar uzun yıllar kullanıldıktan sonra Çukurova T.A.O Tahıl Deposu olarak kullanılmıştır (Duran ve diğerleri, 2006).

Yapıya ismini veren Tantavi kelimesi, Ragıp Efendi’nin Mısır’ın Tanta şehrine Kur’an-ı Kerim eğitimine gitmesi üzerine kendine Tantavi Hafız Ragıp Efendi denilmiştir. Kurucusunun ünvanını alıp Tantavi Ambarı olarak ismi kalmıştır. Ragıp Efendi aslen Nazilli’li olup Balıkesir Mebusu Abdülaziz Mecdi Bey’in kızıyla evlenmiştir. Mebusun 1903-1906 yıllarında Konya’da bulunması hasebiyle buraya yatırım amaçlı bu yapıyı açmıştır (Karpuz, 2009).

Yapının kuzey-güney aksında 23.75x36.75 metre dikdörtgen bir plana sahiptir. Kuzey ve güneyinde iki demir kanatlı giriş kapısı bulunmaktadır. Kapı açıklıklarının yan sövelerinde kesme taş kullanılmıştır. İki yöne eğimli beşik çatı üst örtüsü bulunan yapının kaplama malzemesi Marsilya kiremittir. Üst örtü demir destekli ahşap malzeme ile geçilmiştir. Yapının orijinal plan şemasında iki giriş kapısı arasında 5.85 metre genişliğinde uzanan bir koridor ve bunun etrafına dizilmiş 6 depo bulunmaktadır. Bu 6 depoya ek kuzey girişin batısında bulunan bir idari büro vardır. Yapının cepheleri kaba yonu ve moloz taş duvar yapılmıştır. Pencere kenarlarında söve şeklinde tuğla malzeme kullanılmıştır (Duran, 2006). Yapının giriş kotundan yaklaşık 1.50 metre yükseklikte

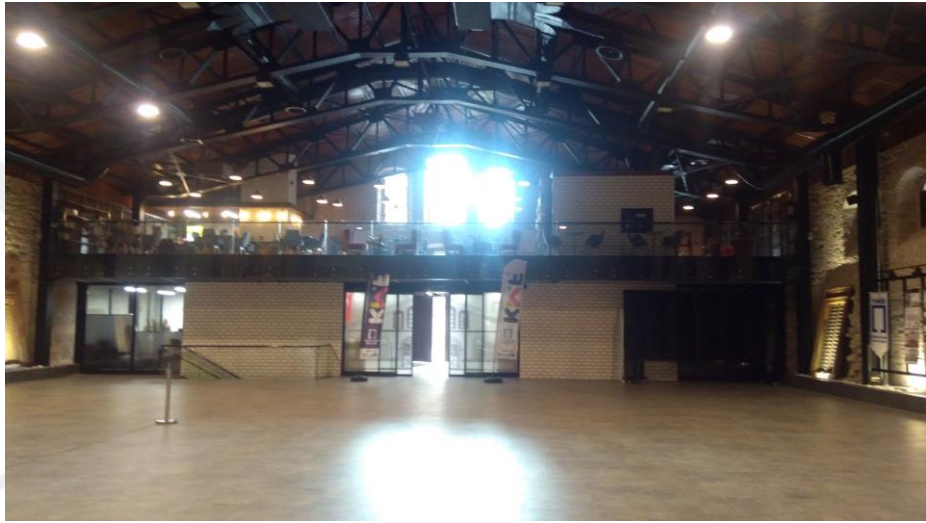
bulunan pencerelerin altının hizasından taş bordür yapıyı çepeçevre dönmektedir. Yapının kuzey giriş cephesinde 4, toplam 6 tane geniş giriş kotu penceresi bulunmaktadır. Bu pencereler kesme taş sövelerle geçilmiştir. Pencerelerin üzerine kesme taştan kemerler yapılmıştır. Kuzey giriş cephesinde 3, güney giriş cephesinde 3, toplam 6 adet saçak hizasının üzerinde aydınlatma penceresi vardır, bu pencereler tuğla basık kemer ile geçilmiştir. Güney cephesinde 4, doğu cephesinde 8, batı cephesinde 8, toplamda 20 adet saçak altı hizasında küçük aydınlatma pencereleri vardır. Bu pencerelerde tuğla basık kemerle geçilmiştir.

Şekil 4.18.Yapının orijinal plan şeması (Karpuz, 2009).

Yapıya verilen yeni işlev doğrultusunda çeşitli restorasyon müdahalelerinde bulunulmuştur. Yapının strüktürel olarak zarar görmüş çatısı yenilenmiş, taş duvarlara sıva raspası, derz boşaltma, derz dolgu ve genel bakım gibi müdahalelerde bulunulmuştur. Yapının iç duvarları tamamen kaldırılarak yeni plan çözümü getirilmiştir. Öncelikle yapının temelleri kalacak şekilde zemini boşaltılmış ve bir bodrum kat yapılmıştır. Yeni yapılan bu bodrum planında idari birimler ve depolar çözülmüştür. Zemini doğal taş ile kaplanan zemin kat ise çok amaçlı bir sergi salonu olarak geniş bir açıklık bırakılmıştır. Buraya şu anda güney giriş kapısından bir giriş holünden geçerek gelinmektedir. Sergi salonuna bakan, kitap kafe olarak tasarlanan bir asma kat bulunmaktadır. Bu asma kata da giriş holünden bir merdivenle çıkılmaktadır.

Modern bir şekilde tasarlanan ambarın iç mekânlarında çelik ve cam ağırlıklı kullanılmaktadır. Çatı taşıyıcı sistemi de çelik olarak çözülen yapının ihtiyaçları karşılayabilecek ekipmanlarla donatılmıştır. Binanın restorasyonunu Meram Belediye'si üstlenmiştir, şu anda işletmesi de yine belediyeye aittir. Şehre sanat ve kültür alanında yatırım yapmak istenerek yeniden işlevlendirilen Tantavi Ambarı müzayedelere, sergilere, konferanslara ve çeşitli etkinliklere ev sahipliği yapmaktadır. Aynı zamanda zeminin de hidrolik bir asansörü olan yapı istenildiği zaman bir sahneye de sahip olabiliyor.

Resim 4.28. Tantavi Ambarı içerisinden kitap kafeye bakış.

Resim 4.29. Tantavi Ambarı içerisinden sergi salonuna bakış.

KONYA İL MERKEZİNDE YER ALAN ENDÜSTRİ MİRASININ TESPİT VE ANALİZ ENVANTERİ		1100	
YAPININ MEVCUT ADI: Tantavi Ambarı			
ÖZGÜN ADI: Tantavi Tahıl Ambarı			
KONUMU: Konya İli Meram İlçesi Mahmuriye Mahallesi Berraksu Sokak No:13			
KADASTRO DURUMU:			
YAPIM YILI: 1903	YAPIM DÖNEMİ: Geç Osmanlı		
ENDÜSTRİ PEYZAJINA YÖNELİK ANALİZ			
ENDÜSTRİ KOMPLEKSİ	☐	TEK YAPI ☒	
YAPININ ÖZGÜN İŞLEVİ: Tahıl depolama			
YAPIYA AİT BİNALAR: Tahıl Ambarı			
TAMAMLAYICI PEYZAJ ÖGELERİ: -			
YAPININ KORUNMASINA YÖNELİK ANALİZ			
TESCİLLİ YAPI ☒	TESCİLSİZ YAPI ☐	TESCİL TARİHİ: 02.03.1990	
TESCİL DERECESESİ:	TESCİLLİ ÖGELER: Yapının tamamı		
KORUNMUŞLUK DURUMU	YAPININ TAMAMI YIKILMIŞ ☐		
YIKIM YAPILMIŞ ☐	MÜDAHALE GÖRMÜŞ ☒	MÜDAHALE GÖRMEMİŞ ☐	
GEÇ DÖNEM EKİ MEVCUT ☒	FONKSİYONU DEĞİŞMİŞ ☒	İŞLEYİŞ ŞEMASI DEĞİŞMİŞ ☐	
YAPI STRÜKTÜR ANALİZİ			
TAŞIYICI SİSTEM	YIĞMA TAŞ ☐	KARMA YIĞMA ☒	ÇELİK KARKAS ☐
TAŞIYICI SİSTEM DEĞİŞTİRİLMİŞ ☐	BETONARME ☐	KARMAŞIK SİS. ☐	DİĞER ☐
KAT ADETİ: Tek katlı	PLAN ŞEMASI: Dikdörtgen		
ÜST ÖRTÜ TÜRÜ: Beşik çatı	ÜST ÖRTÜ MALZEMESİ: Marsilya Kiremit		
STRÜKTÜRÜN KORUNMASI	MÜDAHALE GÖRMÜŞ ☒	MÜDAHALE GÖRMEMİŞ ☐	
MALZEME YENİLENMESİ ☒	TAŞIYICI SİS. ONARIMI ☒	SÖKÜM YAPILMASI ☐	
ENDÜSTRİYEL DONANIMLAR: -			
İLAVE BİLGİ: Yapı geçirdiği restorasyon sonrası kültür merkezi ve kitap kafe olarak işlev görmektedir.			

Şekil 4.19. Tantavi Ambarı envanter fişi.

4.5. Terk Edilmiş Endüstri Yapıları

4.5.1. Konya Buğday Siloları

Cumhuriyet'in ilanı ile birlikte devlet çeşitli sanayi ve tarım atılımları yapmaya başlamıştır. Gazi Mustafa Kemal'in öncülüğünde pek çok fabrika kurdurulmuştur. Aynı zamanda tarımda ilerlemek için de devlet eliyle pek çok faaliyette bulunulmuştur. Bu faaliyetler kapsamında Ankara, Konya, Eskişehir ve Sivas'ta buğday siloları yapımına karar verilmiştir. Bu karar, 2303 numaralı Silo ve Ambarlar hakkında Kanun'un 11 Haziran 1933 yılında kabulüyle çıkmıştır. 6 maddelik bu kanunda silo ve ambarların nereye ve ne büyüklükte yapılacağına Ziraat Vekaleti ve İcra Vekilleri Heyeti'nden bir komisyonun karar vereceği belirtilmektedir. Kararnamenin altında Reiscumhur olarak Gazi M. Kemal'in imzası vardır. (bkn: Ek-8)

1933 yılında demiryolu üzerinde Konya, Ankara, Eskişehir ve Sivas'ta 4000'er ton, Akşehir, Derinli, Yerköy, Şefaati, Çerikli ve Balıkesir'de 1000'er ton kapasiteli silo inşaatına başlanılmıştır. Bu alım ve yatırımların gerçekleşmesi için gerekli para ekmekten alınan vergi ile sağlanmıştır (Kendir Özdiç, 2010).

Konya'ya yapılan buğday silosunun Akşam (1934) gazetesinde yer alan bir habere göre inşaatının 1934 yılında tamamlandığı ve siloların çalışmaya başladığı anlaşılmaktadır. Ziraat vekâleti tarafından yaptırılan silo 360 vagon buğday almakta olduğu ve silo bünyesinde ilaçlama, tohum ayırma tertibatlarının bulunduğu bilgisine yer verilmektedir.(bkn: Ek-9)

Resim 4.30. Konya Buğday Silosu (Akşam Gazetesi 24 Ekim 1934).

Konum olarak Meram İlçesi, Havzan Mahallesi, İstasyon Caddesi'nde, Tren Garı Ana Binası'nın güneyinde yer almaktadır. Siloların bulunduğu Tren Garı alanı 2005 yılında tescillenmiştir. Fakat silolara ait bir tescil kararı bulunmamaktadır. Yapı şuanda kullanılmamakta olup yapının içinde bulunduğu alan tren garının otoparkı olarak kullanılmaktadır. Yapıyı en son Demirpolat Şirketler Grubu kullandığı için Demirpolat Konya Silosu olarak geçmektedir. Yapının girişinde "1933-1934" yazılı mermer bir levha bulunmaktadır.

Resim 4.31. Konya Buğday Silosu-Demirpolat Konya Silosu günümüzdeki hali.

Demirpolat Konya Silosu olarak anılan, Konya Buğday Siloları, M. Kemal Atatürk'ün Cumhuriyet'in ilk yıllarında devletçilik adına yaptığı önemli hamlelerden birisidir. Hem cumhuriyet tarihimiz açısından hem de sanayi tarihi açısından bu kadar önemli bir yapının şuanda bu halde olması ve hakkında bilgi olmaması üzücü bir durumdur. Kaldı ki günümüzde bakıldığında 20-30 yıllık bir yapı gibi gösterilmesi ve bakımsızlığı, henüz koruma altına alınmaması, Konya halkı adına endüstri mirasına verilen değer ne konumda olduğunu gözler önüne sermektedir.

KONYA İL MERKEZİNDE YER ALAN ENDÜSTRİ MİRASININ TESPİT VE ANALİZ ENVANTERİ		1200	
YAPININ MEVCUT ADI: Demirpolat Un Fabrikası			
ÖZGÜN ADI: Konya Buğday Siloları			
KONUMU: Konya İli Meram İlçesi Havzan Mahallesi İstasyon Caddesi			
KADASTRO DURUMU:			
YAPIM YILI: 1933	YAPIM DÖNEMİ: Cumhuriyet		
ENDÜSTRİ PEYZAJINA YÖNELİK ANALİZ			
ENDÜSTRİ KOMPLEKSİ ☐	TEK YAPI ☒		
YAPININ ÖZGÜN İŞLEVİ: Tahıl depolama			
YAPIYA AİT BİNALAR: Tahıl Silosu			
TAMAMLAYICI PEYZAJ ÖGELERİ: -			
YAPININ KORUNMASINA YÖNELİK ANALİZ			
TESCİLLİ YAPI ☐	TESCİLSİZ YAPI ☒	TESCİL TARİHİ:	
TESCİL DERECESESİ:	TESCİLLİ ÖGELER: Yapının bulunduğu alan		
KORUNMUŞLUK DURUMU	YAPININ TAMAMI YIKILMIŞ ☐		
YIKIM YAPILMIŞ ☐	MÜDAHALE GÖRMÜŞ ☒	MÜDAHALE GÖRMEMİŞ ☐	
GEÇ DÖNEM EKİ MEVCUT ☒	FONKSİYONU DEĞİŞMİŞ ☐	İŞLEYİŞ ŞEMASI DEĞİŞMİŞ ☐	
YAPI STRÜKTÜR ANALİZİ			
TAŞIYICI SİSTEM	YIĞMA TAŞ ☐	KARMA YIĞMA ☒	ÇELİK KARKAS ☐
TAŞIYICI SİSTEM DEĞİŞTİRİLMİŞ ☐	BETONARME ☐	KARMAŞIK SİS. ☐	DİĞER ☐
KAT ADETİ: Çok katlı (Ana yapı 4, silo 6)	PLAN ŞEMASI: Dikdörtgen		
ÜST ÖRTÜ TÜRÜ:	ÜST ÖRTÜ MALZEMESİ:		
STRÜKTÜRÜN KORUNMASI	MÜDAHALE GÖRMÜŞ ☒	MÜDAHALE GÖRMEMİŞ ☐	
MALZEME YENİLENMESİ ☒	TAŞIYICI SİS. ONARIMI ☒	SÖKÜM YAPILMASI ☐	
ENDÜSTRİYEL DONANIMLAR: Buğday Siloları			
İLAVE BİLGİ:			

Şekil 4.20. Konya Siloları envanter fişi.

5. KONYADAKİ ENDÜSTRİ MİRASININ KORUNMASINA YÖNELİK UZMAN GÖRÜŞLERİ, DEĞERLENDİRMELER

Tez çalışmasının değerlendirme bölümünü Konya kentinin sahip olduğu kültür mirası ile ilgili akademik çalışmalarda bulunmuş, ilgili bir kurumda görev yapmış 10 uzmanın görüşlerine başvurulmuştur. Bu yöntem ile Konya kentinin sahip olduğu kültür mirası ve bunların koruma yöntemleri hakkında bilimsel alt yapısı olan değerlendirmeler ve bu değerlendirmelere bağlı sonuçlar elde edilmiştir.

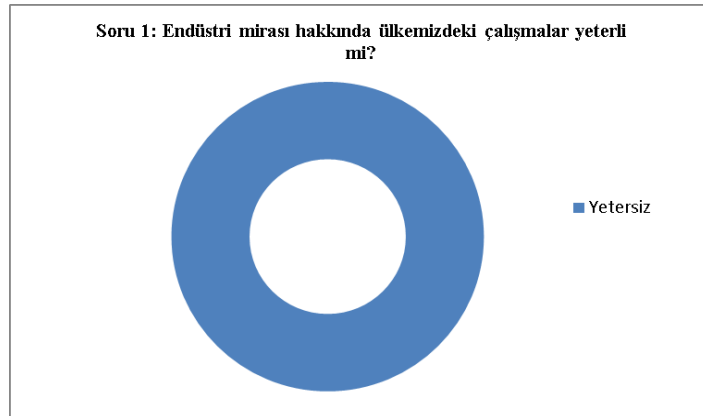
Hazırlanmış olan açık uçlu sorulara verilen cevaplardan, Konya'nın sahip olduğu endüstri mirasına yönelik görüşler özetlenmiştir. Böylelikle literatürde rastlanmasa da çalışma konusu mirasa yönelik yeni öneriler, koruma yöntemleri ve uzmanların konu ile ilgili bir bakış açısı oluşturacak diğer illerden de örnekleri belirtmeleri sağlanmıştır.

Röportaj tekniğinde ve açık uçlu hazırlanan sorular uzmanlara yüz yüze veya çevirim içi olarak yöneltilmiş ve cevapları alınmıştır(Ek-10). Değerlendirmenin yaygın bir anket çalışmasından farklı olarak daha çok röportaj ve bilgi paylaşımı şeklinde olmasına özen gösterilerek farklı sonuçların elde edilme olasılığı artırılmış, anket sorularındaki kısıtlayıcı tanımlamaların ve cevapları dışına çıkılması amaçlanmıştır.

Konya'nın sahip olduğu endüstri mirasına yönelik yapılan röportajla sistematik bilgi edinme tekniğinde 10 uzmana 10 adet soru sorulmuş ve bu sorulardan veriler damıtılmıştır.

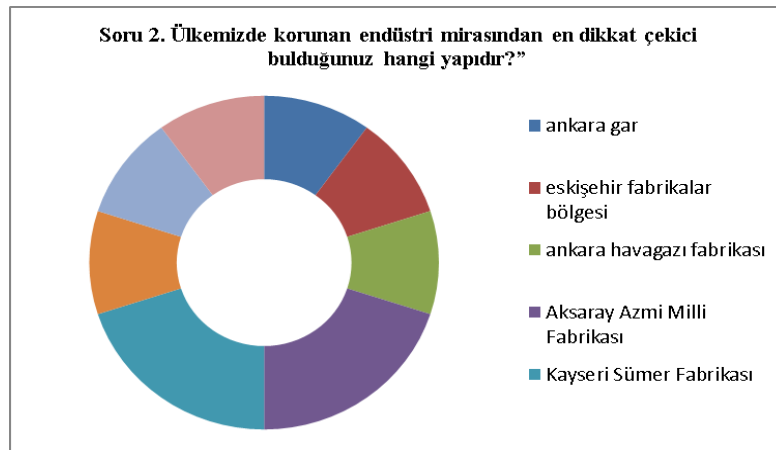
10 uzmana birinci soru olarak yöneltilen “*ülkemizde endüstriyel miras ile ilgili yapılan çalışmaların yeterli mi?*” olduğu sorusuna tüm uzmanların “yetersiz” olarak cevap verdikleri görülmüştür. Bu cevaptan gerek ülkemizde gerekse de Konya’da uzmanların endüstriyel kültür mirasına genel olarak bakış açısının olumsuz olduğu ve yeterince konu ile ilgili akademik çalışmaların yapılmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Buna ilaveten ilgili kamu kurumlarında çalışan uzmanların ise genel olarak endüstri mirasına yönelik koruma ve tescil kararlarının oldukça zor alındığı ve diğer kültürel miras gibi korunmalarına yönelik korunmalarına yönelik korunmalarına yönelik kararlılığın olmadığı söylenebilir. Bu sebepten dolayı Konya ve Türkiye genelinde endüstriyel mirasın tescillenmesine yönelik genel bir eğilimin az olduğu söylenebilir (Şekil 5.1).

Şekil 5.1. Uzmanların endüstri mirası hakkında ülkemizdeki çalışmalar yeterli mi? Sorusuna verdikleri cevap oranları

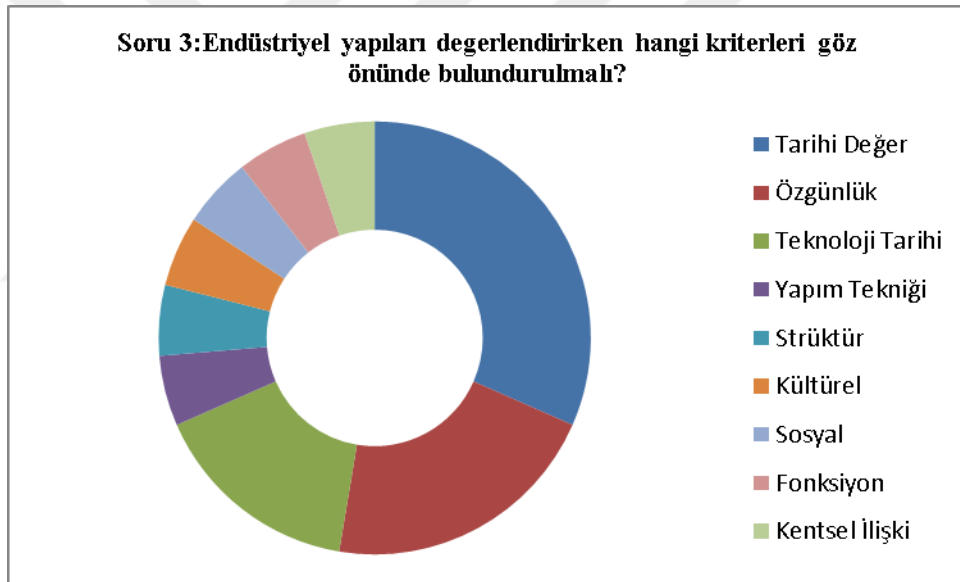
10 uzmana ikinci soru olarak yöneltilen “ülkemizde korunan endüstri mirasından en dikkat çekici bulduğunuz hangi yapıdır?” sorusuna ise, Birer uzmanın Ankara Tren Garı, Eskişehir Fabrikalar Bölgesi, Ankara Hava Gazı Fabrikası, Seka Kağıt fabrikası, örneklemiştir. 2 Uzman Kayseri Sümer fabrikasını örneklerken yine 2 uzman ise Aksaray Azmi Milli Un Fabrikasını örneklemiştir. Uzmanlardan birisi ise örnek vermemiştir. Bu örneklemelerden uzmanların gerek ziyaretlerinden, gerekse de mimarlık camiasında çok yayımlanmalarından dolayı örnekleri verdikleri anlaşılmaktadır. Yine Kayseri Sümer Fabrikasının üniversite yapısı olarak yeniden işlevlendirilmesi ve konunun çok mimari yayınlarda yer alması iki uzman tarafından örneklenmesine neden olmuştur. Konya Koruma Kurulu çalışma bölgesinde yer alan Aksaray Azmi Milli Un Fabrikası ise koruma kurulunda görev yapan uzmanlar tarafından örneklendiği gözlemlenmektedir (Şekil 5.2).

Şekil 5.2. Soru 2: Ülkemizde korunan endüstri mirasından en dikkat çekici bulduğunuz hangi yapıdır?

10 uzmana üçüncü soru olarak yöneltilen “Endüstriyel yapıları değerlendirirken hangi kriterleri göz önünde bulundurarak endüstriyel miras kapsamına almalıyız görüşlerinizi paylaşır mısınız? sorusuna ise; uzmanların üç değer önemli olduğunu vurgulamışlardır. Bunlar birbirlerine yakın oranda uzmanlar tarafından belirtilse de tarihi değer en öncelikli olduğu, devamında yapının özgünlüğünün ve sonrasında ise teknoloji tarihi kriterini vurgulamışlardır. Yapılan röportaj sırasında teknoloji tarihinin endüstri mirası ile daha özdeşleştirildiği de yine uzmanlar tarafından vurgulanmıştır. Bu kriterler yanında strüktür, yapım tekniği, yapının fonksiyonu, kentle olan ilişkisi ve sosyal yapısı da uzmanlar tarafından vurgulanan kriterleri oluşturmuştur (Şekil 5.3).

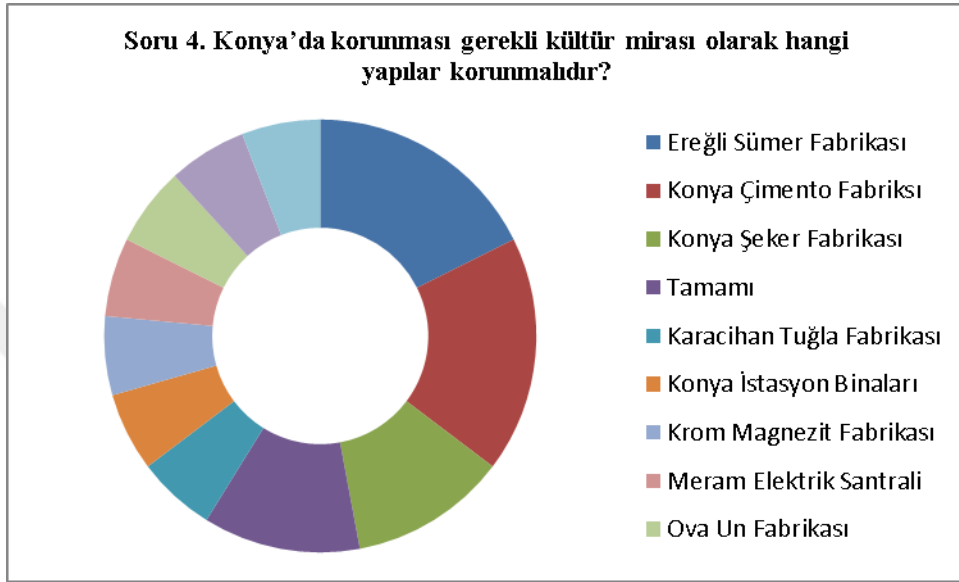
Şekil 5.3. Soru 3: “Endüstriyel yapıları değerlendirirken hangi kriterleri göz önünde bulundurarak endüstriyel miras kapsamına almalıyız görüşlerinizi paylaşır mısınız?”

10 uzmana dördüncü soru olarak yöneltilen “Konya’da korunması gerekli kültür mirası olarak hangi yapılar korunmalıdır? sorusudur. Bu soruya uzmanlar; Konya’nın en önemli 3 endüstriyel tesisini ön plana çıkartmışlardır. Bu yapılar, Ereğli Sümer Fabrikası, Konya Çimento Fabrikası ve Konya Şeker Fabrikasıdır. Bu üç yapı gerek Konya ölçeğinde gerekse de ulusal ölçekte tartışmalara konu olmuş, sahip oldukları arsa, yeşil alanlar ve kentin endüstriyel gelişimine katkıları dolayısı ile çok tartışılmışlardır. Bu yapıların uzman görüşleri ile öne çıkmalarının nedenleri olarak görülebilir. İkincil olarak ise; iki uzman değerlendirmede adı geçen yapılardan birkaçını sayarak ayırım yapılmaksızın tamamının korunması gerektiğini vurgulamışlardır.

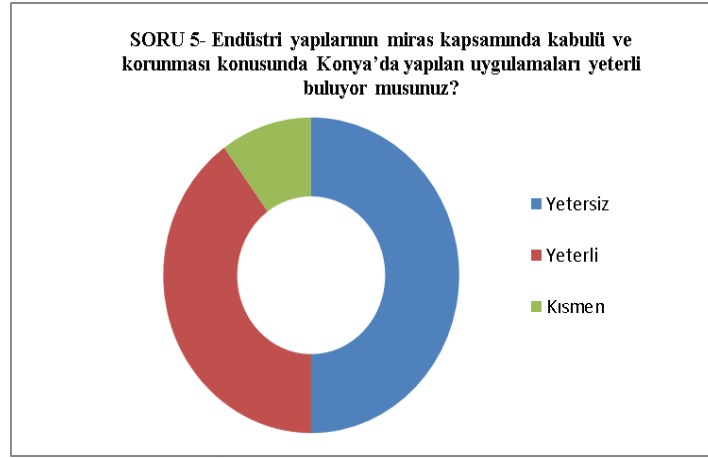
Sonrasında ise; Karacihan Tuğla Fabrikası, Konya İstasyon Binaları, Krom Manyezit Fabrikası, Meram Elektrik Santrali ve Ova Un Fabrikası ve Su Değirmenleri korunması gerekli endüstriyel miras olarak vurgulanmaktadır (Şekil 5.4)

Şekil 5.4. Soru 4: “Konya’da korunması gerekli kültür mirası olarak hangi yapılar korunmalıdır?”

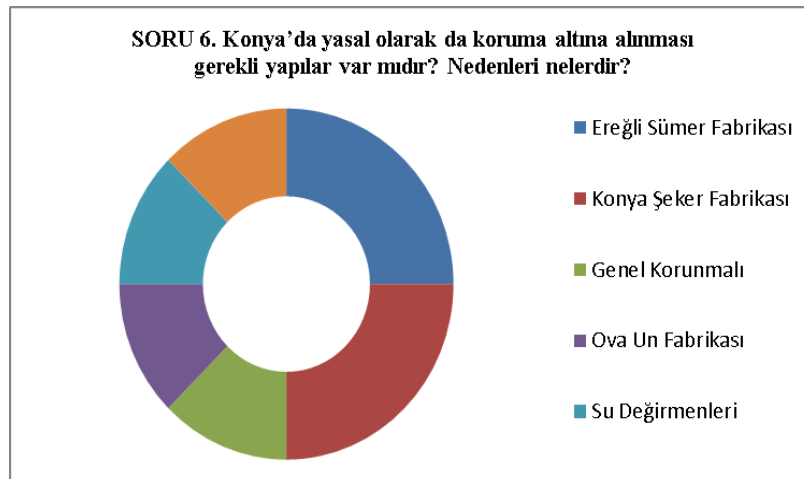
10 uzmana beşinci soru olarak yöneltilen “Endüstri yapılarının miras kapsamında kabulü ve korunması konusunda Konya’da yapılan uygulamaları yeterli buluyor musunuz?” sorusudur. Bu soruya 5 uzman yetersiz olarak değerlendirmiş, 4 uzman yapılan çalışmaları yeterli bulmuş ve 1 uzman ise kısmen yeterli bulmuştur. Yetersiz bulan uzmanları endüstriyel miras ile ilgili belgeleme ve yeniden işlev çalışmalarının yeterince ele alınmadığını vurgulamışlardır. Buna karşın 4 uzman ise özellikle üretim halindeki fabrikaların tescil ve yeniden kullanım olanaklarının zorluklarına atıfta bulunarak yapılan çalışmaları yeterli olarak nitelendirmişlerdir(Şekil 5.5).

Şekil 5.5. Soru 5: “Endüstri yapılarının miras kapsamında kabulü ve korunması konusunda Konya’da yapılan uygulamaları yeterli buluyor musunuz?”

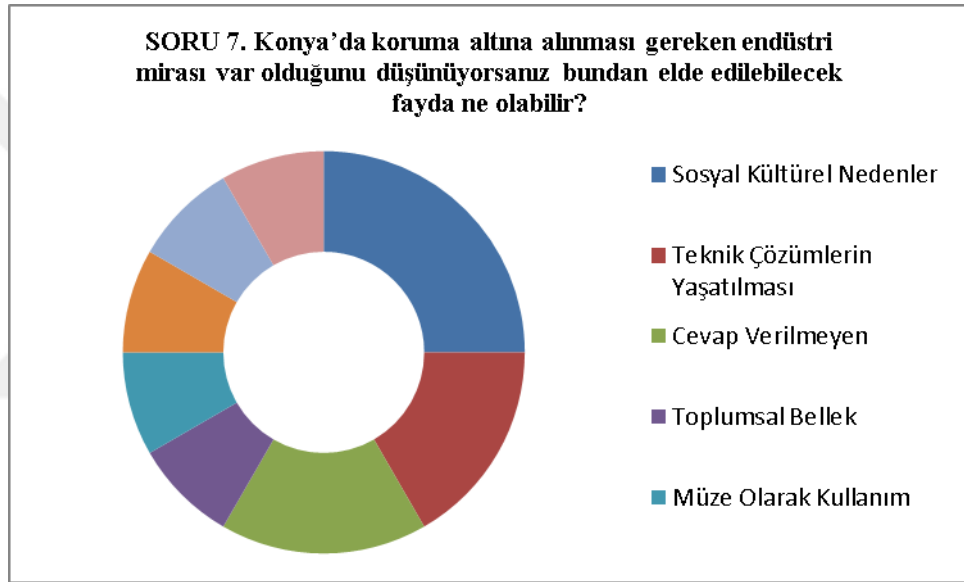
10 uzmana altıncı soru olarak yöneltilen “Konya’da yasal olarak da koruma altına alınması gerekli yapılar var mıdır? Nedenleri nelerdir?” sorusudur. Bu soruya uzmanlar 4. Soruya benzerlik oluşturmasına rağmen tescillenme işlemleri olmasa da farklı bir statü ile Konya’da bulunan bazı yapıların yasal olarak korunmasının uygun olduğu görüşlerini paylaşmışlardır. Bu kapsamda; 4. Soru ile ortak değerlendirilen fakat daha az sayıdaki yapının öne çıktığı görülmüştür. 6. Soruda bir çeşit aciliyet derecesinde korunması veya en azından kaybedilmemesi gereken yapılar olarak Ereğli Sümer Fabrikası, Konya Şeker Fabrikası, Ova Un ve Su Değirmenleri öne çıkmıştır. İki uzman ise 4. Sorudaki cevaplara atıfta bulunarak ayırt etmek sizin tüm Konya Endüstri Mirasının korunması gerektiğini belirtmişlerdir. Bu soruda ilave olarak Seydişehir Alüminyum Fabrikası bu kapsamda korunması gerektiği vurgulanmıştır(Şekil 5.6).

Şekil 5.6. Soru 6: Konya’da yasal olarak da koruma altına alınması gerekli yapılar var mıdır? Nedenleri nelerdir?

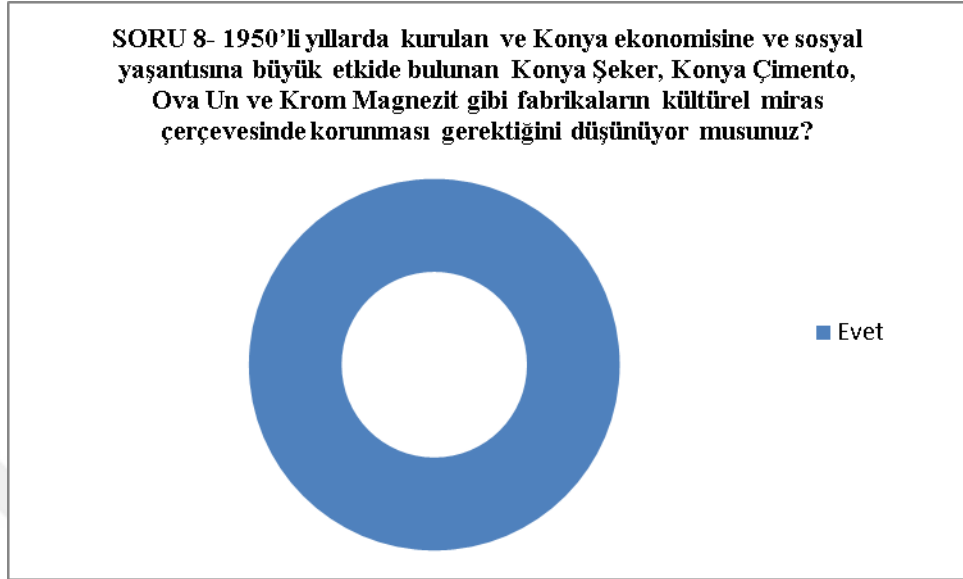
10 uzmana yedinci soru olarak yöneltilen “Konya’da koruma altına alınması gereken endüstri mirası var olduğunu düşünüyorsanız bundan elde edilebilecek fayda ne olabilir?” sorusudur. Bu soruya 3 uzman özellikle sosyal ve kültürel nedenlerle korunmaları gerektiğini vurgulamışlardır. Bu tespit sonrasında teknolojik gelişimi gösteren belge niteliklerinden dolayı korunmalarını iki uzman vurgulamıştır. Toplumsal bellek için korunmaları gerektiği yine 1 uzman tarafından belirtilmiştir. Bu tip yapıların müze olarak kullanımlarının kente değer kattığını yine 1 uzman belirtmiştir. Bu soruya iki uzman cevap vermemiştir (Şekil 5.7).

Şekil 5.7. Konya’da koruma altına alınması gereken endüstri mirası var olduğunu düşünüyorsanız bundan elde edilebilecek fayda ne olabilir?

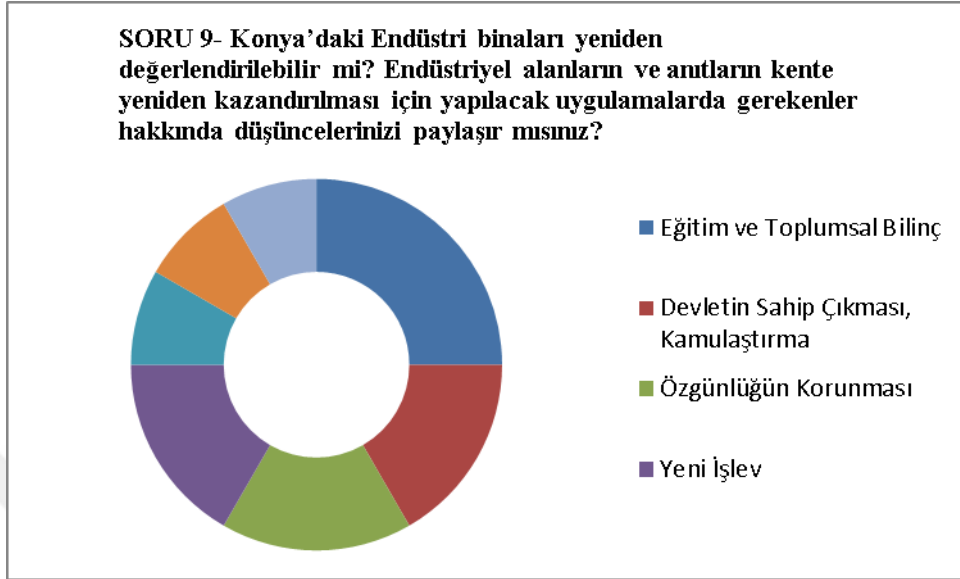
10 uzmana sekizinci soru olarak yöneltilen “1950’li yıllarda kurulan ve Konya ekonomisine ve sosyal yaşantısına büyük etkide bulunan Konya Şeker, Konya Çimento, Ova Un ve Krom Manyezit gibi fabrikaların kültürel miras çerçevesinde korunması gerektiğini düşünüyor musunuz?” sorusudur. Bu soruya uzmanların tamamının “evet” olarak kesin ifade kullanması çalışmaya konu olan Konya kent merkezinde yer alan bu yapıların korunmalarında hem ekonomik hem kültürel ve sosyal faydanın olacağı noktasında fikir birliği sağlanmıştır(Şekil 5.8).

Şekil 5.8. 1950’li yıllarda kurulan ve Konya ekonomisine ve sosyal yaşantısına büyük etkide bulunan Konya Şeker, Konya Çimento, Ova Un ve Krom Manyezit gibi fabrikaların kültürel miras çerçevesinde korunması gerektiğini düşünüyor musunuz?

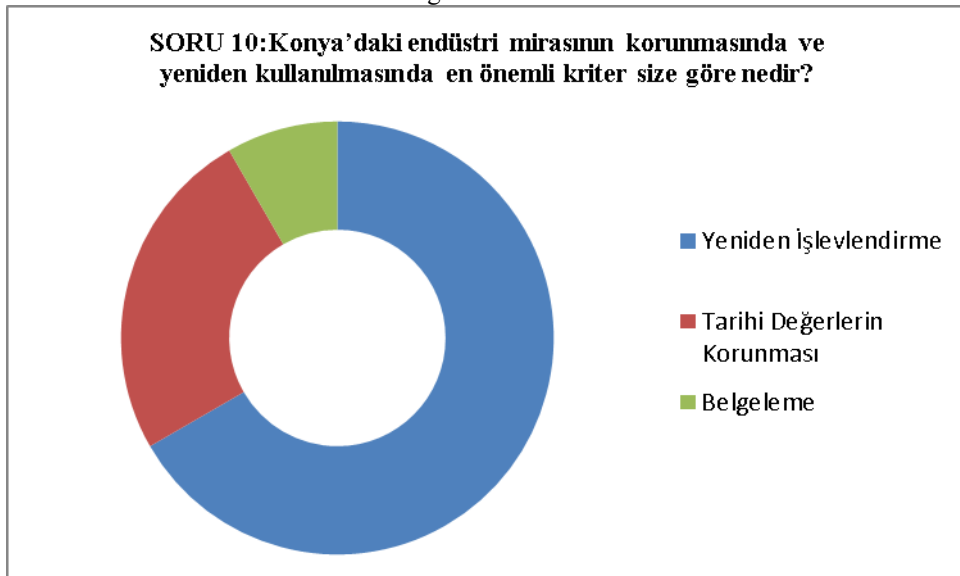
10 uzmana dokuzuncu soru olarak yöneltilen ‘Konya’daki Endüstri binaları yeniden değerlendirilebilir mi? Endüstriyel alanların ve anıtların kente yeniden kazandırılması için yapılacak uygulamalarda gerekenler hakkında düşüncelerinizi paylaşır mısınız? sorusudur. Bu soruya 3 uzman bu aktivitelerini tamamının altında bilinç olması gerektiğini bu bilinç ise ancak eğitimle kazanılabileceğini belirtmişlerdir. Hem endüstriyel miras hem de diğer kültürel miras korunmasında toplumsal bilincin ve buna bağlı eğitimin önemine vurgu yapmışlardır. İki uzman devletin kamulaştırma yaparak bu yapıları koruması gerektiğini belirtmişlerdir. İki uzman ise yapıların özgün kimlikleri korunduğu müddetçe bu yapıların korunabileceğini aksi takdirde kayıp edilebileceğini belirtmişlerdir. Yine uzmanlar korumadaki temel yaklaşım olarak yeniden işlevlendirmenin önemine vurgu yaparak bu yapıların yeni işlevlerle korunabileceğini belirtmişlerdir (Şekil 5.9).

Şekil 5.9. Soru 9:Konya'daki Endüstri binaları yeniden değerlendirilebilir mi? Endüstriyel alanların ve anıtların kente yeniden kazandırılması için yapılacak uygulamalarda gerekenler hakkında düşüncelerinizi paylaşır mısınız?

10 uzmana onuncu soru olarak yöneltilen “Konya'daki endüstri mirasının korunmasında ve yeniden kullanılmasında en önemli kriter size göre nedir? Sorusu yöneltilmiştir. Bu soruya büyük bir oranla uygun bir yeniden işlev verilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Uzmanlar yine yapıların sahip oldukları tarihi ve bilimsel değerlerin korunmasının yapıların korunması ile eşdeğer olduklarını vurgulamışlardır. Benzer şekilde tüm koruma aktivitelerinin alt yapısını oluşturan nitelikli belgeleme çalışmalarının yapılması ise bir uzman tarafında tavsiye edilmiştir. (Şekil 5.10).

Şekil 5.10. Konya'daki endüstri mirasının korunmasında ve yeniden kullanılmasında en önemli kriter size göre nedir?

Röportaja ve kişisel değerlendirmelere bağlı uzman değerlendirmelerinden Konya'nın sahip olduğu Endüstri Mirasının korunması gerektiğine yönelik ağırlıklı bir değerlendirme yapıldığı gözlemlenmiştir. Konya içinde endüstriyel miras ile ilgili çalışmaların ise yeterli olmadığına yönelik uzmanların ortak görüşleri olduğu söylenebilir. Konya endüstri mirası hakkında fikir sahibi uzmanların Konya Çimento, Konya Şeker ve Ova Un Fabrikalarının korunmasında gerek tescillenmeleri ile gerekse de özel bir statü ile korunmalarının önemine vurgu yapmışlardır.

Uzmanların Konya il sınırları içerisinde korumaya değer buldukları yapılar ise Ereğli Sümer Fabrikası, Konya Çimento Favrikası, Karacihan Tuğla Fabrikası, Konya İstasyon Binaları, Krom Manyezit İşletmesi, Meram Elektrik Santrali, Ova Un Fabrikası, Su Değirmenleri ve Tantavi Tahıl Ambarı'dır. Bu yapıların ise Konya'nın sosyal ve kültürel geçmişi, toplumsal belleği ile doğrudan ilişkili olduğu yine ağırlıklı olarak değerlendirilmiştir. Uzmanlar yapıların sahip olduğu tarihi, teknolojik verileri koruyarak ve yapı özgün kimliğinden taviz vermeden korunmalarında kamusal bir faydanın olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Aynı zamanda uzmanlar nitelikli bir koruma uygulamalarının gerçekleştirilmesi için toplumsal bir bilincin olması gerektiği ve bununla ancak eğitime sağlanabileceği görüşünü paylaşmışlardır. Kamu olanaklarının kullanılarak yapılara müdahale edilmesi yine uzman değerlendirmeler neticesinde elde edilmiştir (Şekil 5.11).

Şekil 5.11. Sorulara göre uzman değerlendirmelerindeki anahtar kelimeler

Uzman Kodu	Soru 1	Soru 2	Soru 3	Soru 4	Soru 5	Soru 6	Soru 7	Soru 8	Soru 9	Soru 10
Uzman 1	Yetersiz	-Ankara Cer Modern	Tarihi Değer	-Konya İstasyon -Çimento fabrikası -Ova Un -Krom Manyezit -Ereğli Sümerbank	Yetersiz	-	Toplumsal Bellek	Evet	-Belgeleme -Devlet organlarının sahip çıkması	-Tarihi değer ve yeniden işlevlendirme
Uzman 2	Yetersiz	-	-Özgünlük	-Ereğli Sümerbank Konya Şeker	Yetersiz	-Ereğli Sümerbank -Konya Şeker -Ova Un	-Müze İşlevi	Evet	-Müze işlevi verilmeli	Tarihi değerinin olması
Uzman 3	Yetersiz	Eskişehir Farikalar Bölgesi	-Uygun fonksiyon Kentle Kurduğu İlişki -Özgünlük	-Konya Şeker -Konya Çimento	Yetersiz	-Konya Şeker	Teknolojik çözümleri barındırması	Evet	-Bilinç Özgünlüğün korunması	Uygun fonksiyon
Uzman 4	Yetersiz	Ankara Hava Gazı fabrikası	Teknoloji Tarihine Katkı	-Meram Elektrik Santrali -Su Değirmenleri -Konya Çimento	Kısmen	-Seydişehir Alüminyum -Ereğli Sümer	-Teknoloji Tarihi - Kültürel ve sosyal nedenler	Evet	-Eğitim için önemli	-Belgeleme -Bilim tarihi
Uzman 5	Yetersiz	Aksaray Azmi Milli Un Fabrikası	-Tarihi Değer -Teknolojik alt yapı -Özgünlük	Kültürel mirasın tamamı	Yeterli	Genel olarak korunmalıdır	Kültürel Fayda	Evet	-Kamulaştırma	-Uygun fonksiyon.
Uzman 6	Yetersiz	Aksaray Azmi Milli Un Fabrikası	-Yapım Tekniği - Strüktür -Tehizat	-Kent Merkezinde kilerin tamamı	Yetersiz	Su değirmenleri	Teknolojik çözümleri barındırması -Kültürel	Evet	-Tarihi Değerin Farkına Varma	-Uygun fonksiyon.
Uzman 7	Yetersiz	Kayseri Sümer Fabrikası	-Tarihi ve estetik değer	Tantavi ambarı - Ereğli Sümer Fabrikası -Karacihan Tuğla Fabrikası	Yeterli	- Tantavi ambarı - Ereğli Sümer Fabrikası - Karacihan Tuğla Fabrikası	-	- Evet	- Fonksiyon	-Uygun fonksiyon.
Uzman 8	Yetersiz	Kayseri Sümer Fabrikası Tantavi ambarı,	- Tarihi _Kültürel -Sosyal nedenler	-Ereğli Sümer	Yeterli	-Tescilli olanlar	Dönüşüm Yeni Fonksiyon	Evet	-Kentsel planlama ile ilgili	-Uygun fonksiyon.
Uzman 9	Yetersiz	Santral İstanbul	-Tarihi Değeri	Konya Şeker,	Yetersiz	Ereğli Sümer Fabrikası	Lokomotif fabrikası	Evet	Yeni İşlevle.	-Uygun fonksiyon.
Uzman 10	Yetersiz	Seka Kapıt	-Özgünlük -Tarihi Değer-	Tarihi eserlerin tamamı	Yeterli	Tescilli olanlar	-	Evet	-Teknoloji -Özgünlük	-Uygun fonksiyon.

6. SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Tez çalışması kapsamında kültürel miras kavramı, endüstriyel miras kavramı ve değerlendirme kriterleri üzerine durulmuştur. Bu kavramlar ve koruma yöntemleri örnekler üzerinden incelenmiştir. Örnek olarak yurtdışı ve yurtiçi örnekler 3 başlık altında ele alınmıştır. Geniş Endüstriyel Havzaların Yeniden İşlevlendirilmesi, Yapının Genel Strüktürü ve Peyzajı Korunmuş İşlevi Değiştirilmiş Örnekler ve Tamamı Yıkılmış Yapıların Yerine Yeni Öneri Getirilen Örnekler olmak üzere 3 başlık altında yurtdışından 7, yurtiçinden 8 örnek incelenmiştir. Kavramsal çalışmalar, incelenen örnekler ve uzman görüşleri neticesinde Konya Sanayi Tarihi irdelenmiş ve Konya Endüstri Mirası tespit çalışması yapılmıştır. Tespit edilen yapılar üzerinden tez çalışmasında elde edilen bulgularla değerlendirmeler yapılmıştır.

Kültürel mirasın kavramsal incelemesi sonucunda; insanlık tarihi açısından büyük öneme sahip olduğu görülmüştür. İnsanların sosyal yaşantısı, mimari anlayışı, toplumsal yapısı gibi pek çok konuda belge niteliğindedir. Kültürel miras kapsamında değerlendirilen pek çok mimari yapı, yoğun ilgi çekmekte ve kentlerin yüzünü oluşturmaktadır. Günümüzde kültürel miras kapsamına alınan yapılar hem dünya çapında hem de ülkemizde gerek halk gerek kurumlar nezdinde yoğun ilgi görmektedir. 1960'lı yıllardan bu yana kabul gören kültürel mirası koruma adına pek çok sosyal ve devlet kurumu oluşturulmuştur. Ülkemizde kültür varlıklarını koruma konusunda disiplinli çalışmalar ve yaptırımlar uygulanmaktadır.

Endüstriyel mirasın incelenmesi sonucunda; kültürel miras kavramına göre daha yeni bir kavram olan endüstriyel miras kavramı ise 1980'li yılların başında ortaya atılmıştır. Endüstri üretimi, depolama ve endüstriye hizmet için yapılan yapılarında kültürel miras gibi değerlendirilmesi gerektiği savunulmuştur. Dünya genelinde kabul gören endüstriyel mirasını koruma üzerine çeşitli kurum ve kuruluşlar oluşturulmuş, bilinçlendirme adına çalışmalar yapılmıştır. Devletler tarafından korumaya alınmış, pek çoğuna yeni işlevler verilerek bir endüstri turizmi oluşturulmuştur.

Tez çalışması içerisinde incelediğimiz örneklerde sonuç olarak tespit edilmiştir ki, Londra Docklands Liman Bölgesi ve Almanya Ruhr Havzası'nda görüldüğü üzere, önceden endüstri bölgesi olan geniş ölçekli alanlar günümüzde yeni fonksiyonlar verilerek kültürel ve sosyal merkezlere dönüştürülmüştür. Aynı zamanda bölgeye ait sanayi ve teknoloji gelişiminin belgesi niteliğinde sergilenmekte olup yeni bir turizm

kolu olarak endüstri turizmi olarak rant sağlamaktadır. Ülkemizde de bölgesel ölçekte değişim gösteren endüstri alanları bulunmaktadır. Buna örnek olarak İstanbul Haliç Bölgesi ve İzmit Sekapark örnek olarak gösterilmiştir. İstanbul Haliç bölgesi 8 kilometrelik bir iç liman olma özelliği ile Bizans döneminden bu yana liman ticaretinde kullanılmıştır. 1840'lı yıllarda Osmanlı Sanayisi de bu bölgede gelişmeye başlamıştır. Cumhuriyet döneminde ise aşamalı olarak Haliç sanayi bölgesinden, kültürel havzaya dönüştürülmeye çalışılmıştır. Haliç'te bulunan endüstriyel yapılar farklı fonksiyonlar verilerek yeniden topluma kazandırılmıştır. Buna Silaharağa Elektrik Santrali'nin ve İstanbul Lengerhanesi'nin müzeye dönüştürülmesi örnektir. Haliç Bölgesi kadar geniş olmamakla birlikte İzmit Sekapark da geniş bir endüstriyel alanın dönüşümüdür. Seka Kâğıt Fabrikası ve bulunduğu çevrenin deniz kıyısında olması sebebiyle burası geniş bir peyzaj alanına dönüştürülmüştür. Mevcut endüstriyel yapılara yenilenen işleve uygun fonksiyonlar verilmiştir.

Endüstriyel yapılara, yapı ölçeğinde yapılan müdahaleler incelendiğinde görülmüştür ki; korunması yeni işlev verilerek sağlanmıştır. Bunun sebebi gelişen teknoloji ve kentleşme sebebi ile eskiden yapılan yapıların ve malzemelerin günümüzde verimliliği düşürdüğü ve yetersiz kaldığı görülmektedir. Aynı zamanda kentlerin büyümesi ile kentin dışında kalan fabrikaların günümüzde şehir merkezlerinin içerisinde kalmaktadır. Bu sebeplerle endüstri yapılarını mevcut işlevi ile korumak zorlaşmaktadır. Endüstri alanlarının birçoğu bu sebeplerle başka bölgelere taşınmış veya işlevsiz kalmıştır. Örnek olarak, elektrik üretiminde gelişen teknoloji ile Viyana Simmering Gazometreleri ve İzmir Havagazı Fabrikası işlevsiz kalmıştır. Simmering Gazometreleri konut ve sosyal alanlara dönüştürülürken, İzmir Havagazı Fabrikası kültür merkezi olarak restore edilmiştir.

Endüstri yapıları yapının tarihsel değeri, endüstri tarihi açısından önemlilik, mimari/sanatsal değer, toplumsal hafızada yer etmesi, enderlik, işlevsellik, malzeme ve yapım tekniği, çevresel değe gibi nedenlerle korunabilmektedirler.

Konya'nın sanayi tarihi incelendiğinde sonuç olarak; önemli dönüm noktaları tespit edilmiştir. Endüstri tarihimiz açısından önemli yapıların ve kuruluşların incelenmesi yapılmıştır. Bu inceleme sonucunda Konya merkezde yer alan endüstri yapıları; kaybedilmiş endüstri mirası, işlevi devam eden endüstri mirası, restorasyon geçiren endüstri mirası ve terk edilmiş endüstri mirası olmak üzere 4 ana başlıkta

incelenmiştir. İnceleme sonucunda yapılara ait envanter fişleri oluşturulmuştur. Yapının özgün işlevi, şuan ki durumu, teknik özellikleri, geçirdiği müdahaleler tespit edilmiştir.

Konya'da Endüstri Miras Kapsamında Tespit Edilen Yapılar;

- Konya Baruthane Fabrikası
- Sille Cephanelik
- Tren Garı Kompleksi
- Tantavi Tahıl Ambarı
- Konya Osmanlı Elektrik Anonim Şirketi
- Dereköy Hidroelektrik Santrali
- Konya Buğday Siloları
- Karacığın Tuğla Fabrikası
- Konya Şeker Fabrikası
- Konya Çimento Fabrikası
- Ova Un Fabrikası
- Konya Krom Manyezit Fabrikası olarak özetlenmiştir.

Bu tespitlere ilaveten uzman görüşleri ile de önemi vurgulanan Ereğli Sümer Fabrikası ve Seydişehir Alüminyum Tesisleri kent merkezinde yer almasalar da Konya'nın sahip olduğu endüstriyel miras olarak özetlenebilir.

Konya'nın sahip olduğu endüstriyel mirasa yönelik röportaj tekniği ile uzman görüşleri alınmıştır. Bu değerlendirmelerde

- Uzmanların ülkemiz genelinde endüstri mirası ile ilgili yapılan çalışmaları yetersiz buldukları görülmüştür.
- Uzman değerlendirmelerinde de görülebileceği üzere ülkemizde sayıları gün geçtikçe artan ve yeniden işlevlendirilen endüstriyel mirasının olduğu ve benzer uygulamaların veya örneklerin Konya'da da yer alabileceği belirtilmiştir. Bu konu ile ilgili Ankara Cer Modern, Eskişehir Fabrikalar Bölgesi, Ankara Hava Gazı Fabrikası, Aksaray Azmi Milli Un Fabrikası, Kocaeli Seka Park örneklenmiştir.
- Endüstriyel mirasın korunmasındaki temel ölçütlerin ise özgün bir değere sahip olması, teknolojik bir niteliğinin olması, yapım tekniği ve strüktür yönü ile dikkat çekici olması temel referans olabileceği ve buna ilaveten sosyal ve kültürel değerlerinde bu kriterleri izlediği sonucuna ulaşılmıştır.

- Ereğli Sümer Fabrikası, Konya Çimento Fabrikası, Karacihan Tuğla Fabrikası, Konya İstasyon Binaları, Krom Manyezit İşletmesi, Meram Elektrik Santrali, Ova Un Fabrikası, Su Değirmenleri ve Tantavi Tahıl Ambarı korunmaya değer endüstriyel yapıları olduğu belirlenmiştir.
- Korumaya değer endüstri yapılarına yönelik Konya içerisindeki çalışmalar ağırlıklı yeterli gibi değerlendirilse de; belgeleme, tescil ve yapıları sahip oldukları değerlere yönelik çalışmaların eksik olduğu değerlendirilmiştir.
- Yapılan değerlendirme ile Konya'nın sahip olduğu endüstri mirasının korunması ile; toplumsal belleğin devamlılığı sağlanması, bölgenin endüstriyel geçmişini belgelemesi, bilim ve teknoloji tarihini göstermesi gibi temel nedenlerle korunmalıdır.
- Konya için önemli olan; 1950'li yıllarda inşa edilen Konya Şeker, Konya Çimento, Ova Un ve Krom Manyezit Fabrikalarının kültürel miras kapsamında korunması konusunda özel bir çalışma yapılması, sahip olduğu değerler, kentsel boşluklar yeşil alanlarla beraber özel bir ilgi gösterilmesi gerekmektedir.
- Konya'nın endüstri mirasının korunmasında ve topluma kazandırılmasında belgeleme çalışmalarının yapılması, tüm paydaşlarla ortak çalışmaların yapılarak yeni işlevlerle topluma kazandırılmasının önemi, devlet kaynaklarının gerektiğinde kullanılması önemli olacaktır.
- Yapılara uygun işlevin verilmesi ve sahip oldukları tarihsel değerleri koruyarak gelecek kuşaklara aktarılması gereklidir.

Tez çalışmasının temel amacını oluşturan Konya Endüstri Mirasının Belirlenmesi ve Korunmasına yönelik, yapılan araştırmalar sonucunda genel öneriler şu şekildedir:

- Endüstri miras konusunda idari birimler ve halk için bilgilendirme çalışmaları yapılmalı, kamuoyu oluşturulmalıdır.
- Endüstri mirasın korunması ile ilgili çalışmalar yapan uluslararası kuruluşlar ile irtibata geçilerek Konya'da ki endüstri mirasın tanıtımı konusunda çalışmalar yapılmalıdır.
- Konya Endüstri Mirası ile ilgili bir envanter çalışması yapılmalı ve endüstri rotası oluşturulmalıdır.

- Endüstri mirası kapsamına giren yapılar analiz edilerek, KVKK tarafınca tescillenmeli ve kültür varlıklarını koruma kapsamına alınmalıdır.
- Koruma kapsamına alınan yapıların rölöve ve restitüsyon çalışmaları yapılmalıdır.
- Yapı işlevsiz kalmış ve güncel işlevinde kullanılamıyorsa yakın çevresi ile olan ilişkisi ve kent ihtiyaçları analiz edilmeli, yapıya uygun işlev verilmelidir. Uygun işlev verilirken hazırlanan rölöve ve restitüsyon projeleri doğrultusunda yapının ünikliğı bozulmayacak fonksiyonlar seçilmelidir.
- Yapının özgün fonksiyonunu vurgulayan ve yapının özgün kimliğine zarar vermeyen müdahalelerde bulunulmalıdır.
- Yapılara yeni işlev verilecek ise verilen işlev yapıyı ve çevresini soylulaştırarak şekilde olmasına özen gösterilmelidir. Verilecek yeni işlev ile yapı ve çevresi çekim noktası oluşturulmalıdır.
- Verilen yeni fonksiyonun kullanımında devamlılığın sağlanabilmesi için kamuoyuna açık organizasyonlar düzenlenmelidir. Yapıya getirisi olacak resmi kurumlar ve STK'lar ile iletişime geçilmelidir.
- Endüstri yapılarının büyük ölçekli uygulamalar gerektirmesinden dolayı ekonomik olarak karşılanması zor olmaktadır. Bu sebeple endüstri yapılarının kente kazandırılmasında gelir elde edilebilecek fonksiyonlar verilerek uzun vadede ekonomik olarak avantaj sağlanabilir.
- Endüstri yapıları ve kültürel yapılar arasında bağlam iyi kurulmalıdır. Kentte ki kültür varlıkları bir bütün olarak ele alınmalıdır. Yapı tekli ölçekte düşünülmemeli ve yalnızlaştırılmamalıdır. Birbirini tamamlayıcı fonksiyonlarla işlevlendirmeler yapılmalıdır.
- Endüstri mirasının da içerisinde bulunduğu, kültür varlıklarının tanıtımının yapıldığı gezi rotaları oluşturulmalıdır.
- Kaybedilmiş endüstri mirası kapsamında çalışmalar yapılmalıdır. Silinen hafızanın tazelenmesi için girişimlerde bulunulmalıdır. Elde edinilen belgelerden yapılabiliyorsa Sütluce Mezbahası örneğinde olduğu gibi rekonstrüksiyon çalışması yapılmalı.

- Halen kullanılmakta olan yapılar ile ilgili bir planlama oluşturulmalı, fonksiyonun taşınması, yapının işlevsiz kalması gibi durumlarda kente entegrasyonu için belirtilen adımlar izlenmelidir.

KAYNAKLAR

Anonim1, 2020, Documentation and Conservation of Buildings, Sites and Neighbourhoods of the Modern Movement, <http://www.docomomo-tr.org/hakkinda>, (Ziyaret Tarihi: 24.01.2021).

Anonim2, 2021, Haliç, <https://tr.wikipedia.org/wiki/Hali%C3%A7>, (Ziyaret Tarihi: 15.01.2021).

Anonim3, 2020, Osmanlı Dönemi Haliç Gravürü, <http://docs.neu.edu.tr/library/>, (Ziyaret tarihi: 18.05.2020).

Anonim4, 2019, Feshane Binası Müze İşlev Projesi, <https://www.eyupsultan.bel.tr/tr>, (Ziyaret tarihi: 17.09.2020).

Anonim5, 2018, İzmit Seka'nın Dönüşümü, <https://www.izmitteseka.com/>, (Ziyaret Tarihi: 18.05.2020).

Anonim6, 2019, Binalarımızın Tarihçesi, <http://www.rmkmuseum.org.tr/istanbul/hakkimizda/binalarimizin-tarihcesi>, (Ziyaret Tarihi: 18.05.2020).

Anonim7, 2019, Tuzambarı, <http://www.ecarch.com/works/tuzambari-ddb-ofis/>, (Ziyaret tarihi: 25.07.2019).

Anonim8, 2019, Hakkında, <https://www.santralistanbul.org/tr/hakkinda/>, (Ziyaret tarihi: 18.05.2020).

Anonim9, 2020, Konya Tarihi, <http://konya.kutuphane.gov.tr/TR-144006/tarihi.html>, (Ziyaret tarihi: 10.10.20).

Anonim10, 2020, Konya Şeker, <https://www.konyaseker.com.tr/tr/icerik/detay/2113/konya-seker>, (Ziyaret Tarihi: 20.12.2020).

Anonim11, 2020, Çimento Fabrikamız, <http://www.konyacimento.com.tr/cimento-fabrikamiz.aspx>, (Ziyaret Tarihi: 20.12.2020).

Anonim12, 2020, Hakkımızda, <https://www.ovaun.com.tr/hakkimizda/>, (Ziyaret Tarihi: 20.12.2020).

Anonim13, Şirket Profili, https://www.konyakrom.com/company_profile.html, (Ziyaret Tarihi: 20.12.2020).

Anonymous1, 2020, The International Committee for the Conservation of the Industrial Heritage, <https://ticcih.org/about/about-ticcih/> (Ziyaret tarihi: 24.01.2021).

Anonymous2, 2011, The Dock That Isn't There: A Tour Round Historical Wapping, <https://londonist.com/2012/03/the-dock-that-isnt-there-a-tour-round-historical-wapping>, (Ziyaret tarihi: 10.07.2020).

Anonymous3, 2019, Surrey Docks, <https://www.southwark.gov.uk/search?q=surrey+docks&page=3>, (Ziyaret tarihi: 10.07.2020).

Anonymous4, 2020, Was bisher geschah, <https://www.zollverein.de/ueber-zollverein/geschichte/>, (Ziyaret tarihi: 20.03.2020).

Anonymous5, 2005, Constructing Tate Modern, <https://www.tate.org.uk/about-us/projects/constructing-tate-modern>, (Ziyaret Tarihi: 16.04.2020).

Anonymous6, 2020, Gewusst wo, <https://www.zollverein.de/besuch-planen/gelaendeplan/>, (Ziyaret tarihi: 20.03.2020).

Anonymous7, 2020, Welterbe Zollverein, <https://www.ruhrmuseum.de/museum/standort/welterbe-zollverein/>, (Ziyaret tarihi: 16.04.2020).

Anonymous8, 2020, Revitalisierung Der Ehemaligen Gasbehälter, <https://www.gasometer.at/de/architektur/geschichte>, (Ziyaret Tarihi: 20.04.2020).

Anonymous9, 2012, Water Tower Renovation, <http://www.meta-project.org/projectdetail?projectQueryCon.id=47&select=2,0>, (Ziyaret tarihi: 19.07.2019).

Anonymous10, 2019, Villa Industria Silo, <https://www.mecanoo.nl/Projects/project/222/Villa-Industria-Silo-s?d=0&t=0>, (Ziyaret Tarihi: 19.07.2019).

Ahunbay, Z., 2019, Kültür Mirasını Koruma İlke ve Teknikleri, *YEM Yayınevi*, İstanbul, 9-19.

Ahunbay, Z., 1996, Tarihi Çevre Koruma ve Restorasyon, *YEM Yayınevi*, İstanbul, 22-31.

Akış, C., 2018, Endüstri Yapılarının Dönüşümü Üzerine Değerlendirmeler “Antalya Pamuklu Dokuma Fabrikası”, *Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Mühendislik ve Fen Bilimleri Enstitüsü*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 54-59.

Anonim, 2010, İzmit Sahili Peyzaj ve Kentsel Tasarım Proje Yarışması Şartnamesi, *Kocaeli Büyükşehir Belediyesi*, Kocaeli, 5-13.

Aydın, D., Okuyucu, E., 2009, Yeniden Kullanıma Adaptasyon ve Sosyokültürel Sürdürülebilirlik Bağlamında Afyonkarahisar Millet Hamamın Değerlendirilmesi, *Megaron YTÜ Mim. Fak. Dergisi*, Cilt 4, Sayı 1, 35-44.

Asiliskender, B., 2004, Erken Cumhuriyet'in 'Modern' Mirası: Sümerbank Kayseri Bez Fabrikası ve Lojmanları, *Mimarlık Dergisi*, sayı 316, Ankara.

Atalay, A., 2010, Meşrutiyet'ten Cumhuriyet'e Konya'da Şirketleşme ve Milli Bankacılık Faaliyetleri, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Doktora Tezi, Konya, 217-228.

Atalay, A., 2018, Osmanlı'nın Son Döneminde Yap-İşlet-Devret Modelinde Kurularak Faaliyette Bulunan Konyalı Şirketler, *Konya Kitabı XVI*, Cilt 2, Konya Ticaret Odası, Konya, 79-162.

Atalay, A., 2018, II. Abdülhamit Dönemi Konya Ekonomisi, *Konya Kitabı XVI*, Konya Ticaret Odası, Konya, 37-59.

Aygör, E., 2010, Konya İl Merkezi Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları Envanteri, *Konya Büyükşehir Belediyesi Yayinevi*, Konya.

Bayraktaroğlu, B., 2019, Enformasyon Çağında Yeni Kültür Mekanları Olarak Endüstri Yapıları, *Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*, Doktora Tezi, İstanbul, 52-72.

Berferon, L., 2012, The Heritage of Industrial Society, *Industrial Heritage Re-tooled*, Lancaster, 31-37.

Binat, B., Şık, N., 2012, Vitra Çağdaş Mimarlık Dizisi 1 Ticari Yapılar, *Ofset Yapımevi*, İstanbul, 206-211.

Bozkurt, T., 2012, İstasyon Binası (Eski Gar) Geç Osmanlı Dönemi Eseri, *Konya Ansiklopedisi*, Erman Ofset, Konya, 363-366.

Buluş, A., 2003, Osmanlı Barut Üretiminde Güherçile Ve Konya Güherçile Fabrikası, Yeni İpek Yolu Türkiye Cumhuriyeti'nin 80. Yılına Armağan Özel Sayısı, *Konya Kitabı VI*, Konya, 435-453.

Buluş, A., 2014, Konya Sanayi Tarihi, *Servet Ofset Matbaacılık*, Konya, 52-65.

Büyükarıslan, B., Güney, E. D., 2013, Endüstriyel Miras Yapılarının Yeniden İşlevlendirilme Süreci ve İstanbul Tuz Ambarı Örneği, *Beykent Üniversitesi Fen ve Mühendislik Bilimleri Dergisi*, Cilt 6(2), İstanbul, 31-58.

Çanakkale, E., 2012, Endüstri Mirası Kapsamındaki Yapıların Korunarak Yeniden Değerlendirilmesinde Tasarımcı-Mekan Etkileşimi, *İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 15-35.

Cengizkan, A., 2009, İstanbul Silahtarağa Elektrik Santrali Yerleşme ve Konut Yaşam Çevreleri, Fabrika'da Barınmak, *Arkadaş Yayinevi*, Ankara, 15-43.

Cengizkan, N. M., 2002, Endüstri Arkeolojisinde Mimarlığın Yeri: Sanayinin Terkettiği Alanlarda “Yeniden Mimari”, *Mimarlık Dergisi*, Sayı:308, Ankara, 40-41.

Condras, U., 1991, 20. Yüzyıl Mimarisinde Programlar ve Manifestolar, *Şevki Vanlı Mimarlık Vakfı Yayınları*, İstanbul, 67.

Coulls, A., 1999, Railways as World Heritage Sites, *Occasional Papers for the World Heritage Convention*, ICOMOS, France.

Çeçen, K., 1970, Konya Meram Dere Hidroelektrik Santrali Su Alma Ağzı, *İstanbul Teknik Üniversitesi İnşaat Fakültesi Matbaası*, İstanbul.

Çelikoğlu, I., Baylan, S., Dikmen E. ve Kandilci Köran, E., 2009, Fabrikada Kahve Keyfi, *Ege Mimarlık Dergisi*, sayı 70, İzmir, 32-35.

Duran, R., Apa, G., Bozkurt, T., Çetinaslan, M., 2006, Konya’daki Geç Dönem Osmanlı Yapıları, *Konya Kitabı IX*, Konya, 235-263.

Emden, C., 2007, Enerji Müzesi’nden Örnekler, <https://v3.arkitera.com/p190-santralistanbul.html?year=&aID=1462>, (Ziyaret Tarihi: 20.08.2020).

Ensari Kara, H. F., 1994, “Silahtarağa Elektrik Fabrikası”, *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*, cilt 7, Türkiye Ekonomi ve Toplumsal Tarih Vakfı, İstanbul, 553-554.

Ersine, C. S., 2012, “Doku Nakli” ve Yeni Kimlik Oluşturma Bağlamında Endüstri Mirasının Değerlendirilmesi, *İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Erder, C., 1975, Tarihi Çevre Bilinci, *Orta Doğu Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Yayınları*, Yayın No 24, Ankara, 114-126.

Evinç Torlak, S., 2013, Endüstri Mirasının Ekonomiye Kazandırılması: Toronto Distillery District Dönüşüm Örneği, *International Conference on Eurasian Economies*, Session 4C, 705-710.

Gün, A., 2014, Kıyılarda Yer Alan Eski Endüstri Alanlarının Değerlendirilmesi: Paşabahçe Cam Fabrikası için Yeniden Kullanım Önerisi, *İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 44-62.

Irmak, H., 2013, Günümüze Uyculukçuları Miras Bırakan Tesis: Sütluçe Mezbananesi, <http://www.sanayicidergisi.com.tr/sanayii-tarihi/gunumuz-uykulukculari-miras-birakan-tesis-sutluce-mezbananesi-h660.html>, (Ziyaret tarihi: 15.11.2020).

İnce, Y., 2011, Karhaneden Baruthaneye Karaman Eyaleti'nde Güherçile Üretimi (18-19. Yüzyıllarda), *Osmanlı Bilimi Araştırmaları Dergisi*, Sayı XIII/1, İstanbul, 11-28.

İtez, Ö., 2017, Seka Kağıt Müzesi ve Kocaeli Bilim Merkezi, <https://www.arkitera.com/proje/seka-kagit-muzesi-ve-kocaeli-bilim-merkezi/>, (Ziyaret Tarihi: 17.04.2020).

Karataşer, B., 2017, Konya Hamidiye Sanayi Mektebi(1901-1906), *Kırklareli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, cilt 6-sayı 1, Kırklareli,121-138.

Karpuz, H., 1998, Fotoğraflarla Geçmişte Konya, *Konya Büyükşehir Belediyesi*, Konya.

Karpuz, H., 2009, Türk Kültür Varlıkları Envanteri Konya, Cilt 1, *Sarıyıldız Ofset*, Ankara.

Kendir Özdiñç, H., 2010, Tarımda Kamu Politikalarının Başlangıcı: “Buğday Meselesi” 1932-1945, *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, sayı 20 cilt 1, Bolu, 1-12.

Kevseroğlu, Ö., 2011, Endüstriyel Miras Alanlarının Kent Peyzajına Entegrasyonunun Değerlendirilmesi: Sümerbank Kayseri Bez Fabrikası Örneği, *İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Kırkık, K. P., 2010, Tarihi Süreç İçerisinde Kıyı Alanlarının Kamusal Kullanımına Kentsel Tasarım Yaklaşımları Haliç Örneği, *İstanbul Kültür Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 61-82.

Kolat, T., 2011, Kömür ve Çelikten Kültür Endüstrisine Bir Dönüşüm Hikayesi: Ruhr Bölgesi, <https://www.arkitera.com/haber/komur-ve-celikten-kultur-endustrisine-bir-donusum-hikayesi-ruhr-bolgesi/>, (Ziyaret Tarihi: 20.03.2020).

Konyalı, İ. H., 1964, Abideleri ve Kitabeleriyle Konya Tarihi, *Yeni Kitap Basımevi*, Konya.

Köksal, A.T. (2001), Binalarda kullanım dönüşümü sunumu, basılmamış araştırma.

Köksal, T. G., 2002, Endüstri Mirasında Çağdaş Sanatlar; Kazanımlar, Kayıplar, *Mimarist Dergisi*, Sayı 4, İstanbul, 86-89.

Köksal, T. G., 2005, İstanbul'daki Endüstri Mirası İçin Koruma ve Yeniden Kullanım Önerileri, *İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*, Doktora Tezi, İstanbul.

Köseoğlu, E. M., 2018, Haliç Bölgesindeki Kentsel Dönüşüm Çalışmalarının Avrupa Kentsel Şartları Bağlamında İrdelenmesi: Sütluçe Mahallesi Örneği, *Haliç Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 22-32.

- Kuban, D., 1970, Modern Restorasyon İlkeleri Üzerine Yorumlar, *Vakıflar Dergisi*, Sayı:VIII, Ankara, 342-343.
- Kunt, İ., Soy, N. B., 2020, Konya Kitabeleri, *Selçuklu Belediyesi Yayınları*, Konya.
- Kürelî, E., 2013, Ankara Endüstri Mirasının(1925-1963) Belgelendirilmesi, Haritalandırılması ve Ön Değerlendirilmesi, *Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 28-35.
- Landorf., C., 2009, Managing for sustainable tourism: a review of six cultural World Heritage Sites, *Journal of Sustainable Tourism*, 17(1), 53-70.
- Madran, E., Kılınç, A., 2007, Korumada Yeni Tanımlar Yeni Kavramlar 'Endüstri Mirası', *TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi Yayın Birimi*, Ankara, 44, Ankara, 146-149.
- Merdim Yılmaz, E., 2008, Sütluçe Kültür Merkezi Kapılarını Ziyaretçilerine Açtı!, <https://v3.arkitera.com/h24233-sutluce-kultur-merkezi-kapilarini-ziyaretcilerine-acti.html>, (Ziyaret Tarihi: 21.03.2020).
- Merdim Yılmaz, E., 2009, Fonksiyon Dönüşümü, <https://v3.arkitera.com/g162-fonksiyon-donusumu.html?year=&aID=2885&o=2866>, (Ziyaret Tarihi: 20.03.2020).
- Miser, S., 2019, Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Demiryolları Politikaları, *Ausbd*, 2(4), 13-35.
- Muşkara, Ü., Tunçelli, O., 2019, SEKA Kağıt Fabrikası Endüstriyel Mirasın Dijital Yöntemlerle Aktarılması, *Planlama*, 29(3), 247-258.
- Oğuz, D., Saygı, H. ve Akpınar, N., 2010, Kentiçi Endüstri Alanlarının Dönüşümüne Bir Model: İzmit/Sekapark, *Coğrafi Bilimler Dergisi*, Sayı 8 (2), Ankara, 157-167.
- Salman, Y., Omay Polat, E., & YÖNEY, N., (2002). Modern Mimarlık Ürünlerinin Korunması Amaçlı Yeni Örgüt: docomomo.tr, *Mimarlık*, 307, 12-13.
- Saner, M., 2012, Endüstri Mirası: Kavramlar, Kurumlar ve Türkiye'deki Yaklaşımlar, *Planlama*, 1-2, 53-66.
- Seçer Kariptaş, F., Edirne Erdiñ, J., Özkazanç Dinçer, B., 2015, Endüstriyel Mirasın Kentlerdeki Kültürel Sürdürülebilirlik Bağlamında İncelenmesi, 2. *International Sustainable Buildings Symposium*, Ankara.
- Seçer Kariptaş, F., Boduroğlu, Ş., Sarıman Özen, E., 2012, Endüstriyel Alanların Dönüşümü ve Sürdürülebilirliği İstanbul-Haliç Örneği, 24. *Uluslararası Yapı Yaşam Kongresi*, TMMOB Mimarlar Odası Bursa Şubesi, Bursa, 69-77.

Sözer Hansoy, P., 2015, Endüstri Arkeolojisi Ruhr Havzası-Kömür Madenciliği ve Zeche Zollverein, <https://www.researchgate.net/publication/284617632>, (Ziyaret tarihi: 01.02.2020).

Stratton, M. ve Taylor, S. (2005). Conservation and Regeneration Projects in Britain and Ireland, Industrial Buildings Conservation and Regeneration, Taylor & Francis e-Library, http://www.redeveloper.ru/files/books/Industrial_Buildings.pdf, (Ziyaret Tarihi: 02.02.2020)

Şimşek, E., 2006, Endüstri Yapılarının Kültürel Miras Olarak İrdelenmesi ve Değerlendirilmesi: İzmir Liman Arkası Bölgesi Örneği, *Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*, Yüksek Lisans Tezi, İzmir.

Tanyeli, G., 2000, Endüstri arkeolojisi yapılarının korunması ve yeniden işlevlendirilmesi, *Domus m*, sayı 8, İstanbul, 50-51.

Thinder, B., 2012, Industrial archaeology: a discipline?, *Industrial Heritage Re-tooled*, Lancaster, 24-30.

Tırnakçı, A., 2020, İşlevini Yitirmiş Endüstriyel Peyzajların Yeniden İşlevlendirilmesi: Sümerbank Kayseri Bez Fabrikası Örneği, *Artvin Çoruh Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 1:21, Artvin, 82-92.

Tuncel, M., 2002, Bugünkü Konya, *TDV İslam Ansiklopedisi*, 26. Cilt, Ankara, 187-189.

Turgut Gültekin, N., 2016, Kültürel ve Endüstriyel Miras Olarak Ankara Şeker Fabrikası, *İdeal Kent Dergisi*, Sayı 20, Cilt 7, Ankara, 908-935.

Tuncer Uludağ, S., Yılmaz, H. E., 2008, İzmir Havagazı Fabrikası, *Es Yapı, İzmir*.

Ulutürk, M., 2011, Meram'da Tarihi Su Değirmenleri, *Tübar Dergisi*, Sayı XXIX, Niğde, 447-460.

Ulutürk, M., 2018, "Tarihi, Coğrafi, İktisadi Özellikleriyle Vadi-i Meram ve Tarihi Süreçte Vadi-i Meram'da Değirmencilik, *Konya Kitabı XVI*, Cilt 2, Konya Ticaret Odası, Konya, 163-176.

Uysal, M., Ersöz, Z. R. ve Fazla, İ. A., 2019, Konya Tren Garı Yerleşkesi Tarihi Lokomotif Deposu İçin Bir Yeniden Kullanım Önerisi, *Konya Sanat Dergisi*, Sayı:2, Konya, 67-86.

Uz, M. A., 2013, Konya'nın Çınarları Mehmet ve Ahmet Karacığan, *Akademik Sayfalar*, Sayı 4 cilt 13, Konya, 50-63.

Uz, M. A., Doğan, M., 2016, Belgelerle Adım Adım Konya, *Hakimiyet İletişim Yayıncılık*, Konya.

Ürekli, B., Muşmal, H., 2018, Vali Mehmet Ferid Paşa'nın Konya Ticaretinin Gelişmesine Dair Faaliyetleri , *Konya Kitabı XVI*, Konya Ticaret Odası, Konya, 367.

Wehdorn, M., 2002, Viyana'daki Gazometre Binalarının Yeniden Kullanımı, *Mimarlık Dergisi*, Sayı: 308, Ankara, 49-51.

Yazar, N. E., 2015, Türkiye Demiryolu Mirası Bağlamında Dairesel Planlı Lokomotif Depoları ve Koruma Olasılıkları, *Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*, Doktora Tezi, İstanbul.

Yıldırım, M., 1997, Konya'da Son Asırda Kaybolan Bazı Türk Yapıları, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Doktora Tezi, Konya, 64-68.

Yılmaz, E., 2018, Anadolu Demiryolları'nın Konya Ekonomik ve Sosyo-Kültürel Yapısına Etkileri Üzerine Bir Değerlendirme, *Konya Kitabı XVI*, Cilt 2, Konya Ticaret Odası, Konya, 19-35.

Yılmaz, H., 2014, Eskişehir'in Biricik Destinasyon Önerisi: Endüstriyel Miras, *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2:29, İzmir, 205-225.

Zoroğlu, K. L., 2010, Tütmeyen Bacalar: Karacığan Tuğla Kiremit Fabrikası, *Mimarlar Dergisi*, sayı 5, Konya, 93-94.

EKLER

EK-1 MİMARİ MİRASIN ANALİZİ, KORUNMASI VE STRÜKTÜREL RESTORASYONU İÇİN İLKELER (2003)

ICOMOS'un 2003 yılında Victoria Şelaları'nda yapılan 14. Genel Kurulu'nda kabul edilmiştir.

Belgenin amacı Mimari mirasa ait strüktürler, doğaları ve tarihi özellikleri gereği (malzeme ve birleşim yönünden) çağdaş yönetmelik ve yapı standartlarının uygulanmasını kısıtlayan teshis ve restorasyon sorunları sunarlar. Hem kültürel çerçeveye uygun, hem akılcı olan analiz ve onarım önerilerini garanti etmek için tavsiyelere gerek duyulmaktadır. Burada sunulan tavsiyeler koruma ve onarım sorunlarıyla ilgili olanlara yardımcı olmayı amaçlamaktadır, ancak hiçbir zaman kültürel ve bilimsel metinlerden elde edilecek bilgilerin yerini alamazlar. Tam metinde sunulan tavsiyeler iki bölüm halinde düzenlenmiştir: İlkeler bölümünde korumanın temel kuralları sunulmakta, Rehber bölümünde tasarımcının izlemesi gerekli kurallar ve yöntem tartışılmaktadır. Belgenin yalnız İlkeler bölümü onaylı bir ICOMOS tüzüğü statüsüne sahiptir. Aynı bir belge olarak düzenlenen yönlendirici bilgilerin İngilizce metnine ulaşılabilir.

1. Genel ölçütler

1.1 Mimari mirasın korunması, güçlendirilmesi ve restorasyonu disiplinlerarası bir yaklaşım gerektirir.

1.2. Mimari mirasın değeri ve özgünlüğü dar tanımlı ölçütlere dayandırılmaz çünkü tüm kültürlerle saygı, onların ait oldukları kültürel çerçeve içinde değerlendirilmelerini gerektirir.

1.3. Mimari mirasın değeri yalnız görünüşünde değildir; tüm bileşenleriyle döneminin yapım teknolojisinin ünik bir örneği olarak korunmuş olması önemlidir. Özellikle yapıların yalnız cephelerinin korunup, içerdeki taşıyıcı öğelerin kaldırılması koruma ölçütlerine aykırıdır.

1.4. Bir kullanım veya işlev değişikliği önerildiğinde, bütün koruma kuralları ve güvenlik koşulları dikkate alınmalıdır.

1.5. Mimari mirasın restorasyonunda, taşıyıcı sistemin restorasyonu tek başına bir hedef olarak tanımlanamaz. Asıl hedef yapının tümünün korunmasıdır; strüktürün korunması, hedefe ulaşmak için bir araçtır.

1.6. Mimari değer taşıyan tarihi yapıların özel durumları, karmaşık geçmişleri, tıp alanındaki benzer bir araştırma ve öneri geliştirme süreci gerektirir. Analiz, teşhis, tedavi ve kontrollerle önemli veriler ve bilgi derlenir, bozulma ve hasar nedenleri belirlenir, uygun tedavi yöntemleri arasından seçim yapılır ve uygulanan müdahalelerin başarısı denetlenir. Eldeki kaynakları akılcı bir biçimde kullanıp masrafları sınırlamak ve anıta en az zarar vermek için çalımsalar sırasında bu adımların tekrar edilmesi gereklidir.

1.7. Taşıyıcı sistemin çökmesini önlemek amacıyla alınması gerekli acil güvenlik önlemleri dışında (örneğin deprem hasarı sonrasında), sağlayacağı yarar veya zarar tam olarak belirlenmeden tarihi esere herhangi bir müdahale yapılmamalıdır. Bu

tür acil önlemler alınırken, geriye dönüşü olmayan müdahaleler getirmekten mümkün olduğunca kaçınılmalıdır.

2. Araştırma ve teşhis

2.1. Sorunun boyut ve türüne bağlı olarak, araştırmanın ilk adımlarından itibaren disiplinlerarası bir ekip, alanın ilk incelemesini yapmalı ve çalımsa programını hazırlamalıdır.

2.2. Veriler ve bilgiler önce yaklaşık olarak değerlendirilmeli, böylece strüktürlerin gerçek sorunlarına koşut, daha kapsamlı bir eylem planı geliştirilmesine olanak sağlanmalıdır.

2.3. Koruma uygulamalarında strüktür ve malzemelerin özelliklerinin tam olarak bilinmesi ve anlaşılması gereklidir. Strüktürün ilk yapısındaki ve günümüzden önceki durumları, yapımında kullanılan teknikler, değişimler ve etkileri, yaşanan olaylar ve bugünkü durum hakkında bilgiye gerek vardır.

2.4. Arkeolojik sitlerde kazı sürecinde, başlangıçta yalnız bir bölümü açılan kalıntıların durumu tam olarak bilinmeden yapılan destekler sorun yaratabilir. Yerüstünde duran bir bina ile, kazı sonucu ortaya çıkarılan bir kalıntının strüktürel davranışları tamamen farklı olabilir. Kazı aşamasında yapılması gerekli acil önlem müdahaleleri, tüm binanın biçim ve kullanımına hanel getirmeyecek şekilde tasarlanmalıdır.

2.5. Teşhis, tarihi, niteliksel ve niceliksel yaklaşımlara dayandırılır. Niteliksel yaklaşım taşıyıcı sistemin hasarının ve malzeme bozulmalarının doğrudan gözlenmesine olduğu kadar, tarihi ve arkeolojik araştırma temeline oturur. Niceliksel yaklaşımda ise malzeme ve strüktür deneylerinden, izleme ve strüktür analizi sonuçlarından yararlanır.

2.6. Strüktürel müdahale yapılmadan önce hasar ve bozulma nedenleri belirlenmeli, strüktürün güvenlik düzeyi daha sonra değerlendirilmelidir.

2.7. Teşhisin son aşaması olan ve müdahale gerekliliğinin belirlendiği güvenlik değerlendirmesinde niceliksel ve niteliksel analiz sonuçları uzlaştırılmalıdır: doğrudan gözlem, tarihi araştırma, strüktürel analiz ve eğer yapılmışsa deney ve analiz sonuçları birbirleriyle uyumlu olmalıdır.

2.8. Genellikle yeni yapılar için geçerli olan strüktürel güvenlik seviyeleri aşırı, bazen olanaksız önlemler gerektirir. Bu gibi durumlarda özel analizler ve duruma özgü koşullar, güvenlik konusuna farklı yaklaşılmasını haklı gösterebilir.

2.9. Elde edilen tüm bilgiler, güvenlik değerlendirmesini içeren teşhis ve müdahale önerisi açıklayıcı bir rapor şekline getirilerek sunulmalıdır.

3. İyileştirici önlem ve denetimler

3.1. Yapılacak tedavi, belirtilerden çok hasar nedenlerine yönelik olmalıdır.

3.2. En iyi tedavi koruyucu bakımdır.

3.3. Koruma ve güçlendirme önerileri güvenlik değerlendirmesi ile strüktürün anlam ve öneminin iyi kavranması üzerine oturmalıdır.

3.4. Zorunlu olduğu kanıtlanmayan hiçbir müdahale yapılmamalıdır.

3.5. Her müdahale belirlenen güvenlik hedefleri oranında olmalı, böylece kültürel değerlere müdahale en az düzeyde tutularak, güvenlik ve dayanıklılık en az zararla sağlanmalıdır.

3.6. Müdahale öncesinde hasar ve bozulmaların nedeni olan etkenler iyi anlaşılmalı ve strüktürün müdahaleden sonraki durumunun analizi için dikkate

alınacaklar iyi irdelenmelidir; çünkü önerilecek müdahalelerin tasarımı onlara bağlı olacaktır.

3.7. Geleneksel ve yeni teknikler arasında tercih yapılmadan önce, her yapının durumu, güvenlik ve mukavemet talepleri göz önünde tutularak değerlendirilmeli, en az müdahale getiren ve kültürel değerlerle en uyumlu olan seçilmelidir.

3.8. Bazen gerçek güvenlik durumunun ve müdahalelerin muhtemel yararlarının değerlendirilmesindeki güçlük nedeniyle gözleme dayalı bir yöntemle başvurulabilir; bu durumda çalışmalara en az müdahale ile başlanır; gerekli bulunduğu, ek veya düzeltici önlemlerle, işlem sürdürülebilir.

3.9. Mümkün olan yerlerde, yapılan müdahalenin geriye dönüşe uygun olması (reversible), böylece yeni bilgiler edinildiğinde yapılan müdahalelerin esere zarar vermeden kaldırılarak daha uygun olanlarla yer değiştirmesi arzu edilir. Geriye dönüşü olmayan müdahalelerin, ileride yapılması olası işlemleri engellememesi istenir.

3.10. Restorasyonda kullanılan malzemelerin özellikleri (özellikle yeni malzemeler) ve mevcut olanlarla uyumu tam olarak araştırılmalı, bilinmelidir. İstenmeyen yan etkileri önlemek amacıyla, onarımda kullanılan malzemelerin uzun dönem etkileri araştırılmalıdır.

3.11. Strüktürün özel niteliklerine ve çevresine zarar verilmemelidir.

3.12. Her müdahale mümkün olduğunca, strüktürün ilk tasarımına, yapım tekniğine ve tarihi değerine saygı göstermeli ve onun gelecekte de anlaşılmasını sağlayacak izleri korumaya özen göstermelidir.

3.13. Müdahale mimari, strüktür, tesisat ve işlevsellik konularının değişik yönlerine gerekli ağırlığı verecek şekilde biçimlenen bir bütünleşik planın sonucu olmalıdır.

3.14. Herhangi bir tarihi malzeme veya belirgin mimari öğeyi kaldırmak veya değiştirmekten mümkün olduğunca kaçınılmalıdır.

3.15. Harap strüktürler mümkün olduğunca onarılmalı, tümü yenilenmemelidir.

3.16. Anıtın tarihinin parçası haline gelmiş olan düzensizlik ve değişimler, güvenlik açısından sakınca yaratmadıkları sürece korunmalıdır.

3.17. Söküm ve tekrar birleştirmeye ancak, strüktürün durumu ve malzemesi dolayısıyla başka bir yöntemle koruma olanaksız veya zararlı olduğunda, ek bir seçenek olarak, başvurulmalıdır.

3.18. Müdahale sırasında kullanılan geçici güvenlik sistemleri, amaç ve işlevlerini kültürel değerlere zarar vermeden yerine getirmelidir.

3.19. Her müdahale önerisi, mümkün olduğunca, çalışma süresince uygulamaya konulan bir denetim programıyla birlikte uygulanmalıdır.

3.20. Uygulama sırasında denetlenemeyen müdahalelere izin verilmemelidir.

3.21. Uygulama sırasında ve sonrasında yapılan denetimler ve izleme süreci ile müdahalenin etkili olup olmadığı belirlenmelidir.

3.22. Bütün denetleme ve izleme işlemleri, strüktürün tarihinin bir parçası olarak belgelenmeli ve saklanmalıdır.

Çeviri: Zeynep Ahunbay (2006)

EK-2 Endüstri Mirası Sitleri, Yapıları, Alanları ve Peyzajlarının korunması için ICOMOS-TICCIH ortak ilkeleri “DUBLİN İlkeleri”

ICOMOS'un 28 Kasım 2011'de yapılan 17. Genel Kurulunda kabul edilmiştir.

Giriş Dünya üzerinde değişik türde alanlar, yapılar, kentler, yerleşimler, peyzaj ve yollar sanayi kuruluş ve üretimine tanıklık etmektedir. Birçok yerde bu miras hala kullanılabilir durumdadır ve sanayileşme süreci devam etmektedir. Bazı yerlerde ise, geçmişteki etkinlik ve teknolojilerden geriye arkeolojik kalıntıları ulaştırmıştır. Endüstri alanları teknoloji ve üretim süreçlerine bağlı mühendislik, mimarlık ve kent planlama ile ilgili somut miras yanında, işçilerin ve bağlı oldukları toplulukların anıları, hüneryerleri ve sosyal yaşamlarıyla bütünleşen soyut mirası da içerir. Son iki yüzyıl içinde tüm dünyada görülen sanayileşme süreci insanlık tarihinin büyük bir aşamasını oluşturur; mirası da çağdaş dünya için önemli ve kritiktir. Sanayileşmenin öncüleri ve başlangıcı dünyanın çeşitli yerlerinde, hala aktif olan veya arkeolojik sitlerde, çok eski dönemlere kadar izlenebilir. İlgimiz bu tür süreçlerin örneklerine ve mirasına yöneliktir. Ancak buradaki ortak ilkeler daha çok çağdaş dönemin seçkin ve sistematik üretim, taşıma, enerji üreten veya denetleyen süreç ve teknolojiler, ticaret ve ticari ilişkiler, yeni sosyal ve kültürel düzenlemelerle belirginleşen modern dönem Sanayi Devrimi'ne yöneliktir. Endüstri mirası oldukça hassastır ve risklerle karşı karşıyadır. Yalnız bilinçsizlikten, belgeleme eksikliğinden tescil edilmediğinden, saygı görmediğinden değil, değişen ekonomik eğilimlerden, olumsuz kavrayışlardan, çevresel kaygılardan veya iri boyutları ve karmaşıklığından dolayı da yitirilmektedir. Fakat mevcut yapıların ömrünü ve sahip oldukları enerji süresini uzatarak, endüstri mirasını koruyarak, yerel, ulusal ve uluslararası düzeylerde sürdürülebilir gelişme hedeflerini gerçekleştirmeye katkı sağlanabilir. Konu kalkınmanın sosyal olduğu kadar fiziksel ve çevresel yönleriyle de ilişkilidir ve o şekilde değerlendirilmelidir. Son on yıllarda artan sayıda araştırma, uluslararası ve disiplinlerarası işbirliği yanında sivil toplum girişimleri de endüstri mirasının daha iyi tanınmasına ve korumacılar, paydaşlar ve meslek sahipleri arasında işbirliğinin artmasına büyük katkı sağlamıştır. Bu ilerleme Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi ICOMOS'un uluslararası başvuru kaynağı oluşturan tüzükleri ile UNESCO tarafından 1972'de geliştirilen Dünya Mirası Sözleşmesi gibi uluslararası tavsiye kararları ve araçları da katkıda bulunmuştur. 2003'te Endüstri Mirasının Korunması Uluslararası Komitesi (TICCIH) Endüstri Mirası için bu alandaki koruma ve konservasyonu yönlendirecek ilk uluslararası başvuru kaynağı olan Nizhny Tagil Tüzüğü'nü geliştirmiştir. Dünya üzerindeki toplumların mirasının bir parçası olan Endüstri Mirasının özel niteliğini ve çağdaş ekonomik, yasal, kültürel ve çevresel konularla ilişkisini, karşı karşıya olduğu tehditleri gözönüne alan ICOMOS ve TICCIH, aşağıda sıralanan ve endüstri mirasının belgelenmesine, korunmasına, konservasyonuna, değerinin anlaşılmasına yardımcı olacak ilkeleri benimseyerek ve destekleyerek işbirliklerini geliştirmeyi istemektedirler.

1. Tanım: Endüstri mirası sitler, yapılar, kompleksler, alanlar ve peyzajlar yanında, onlarla ilgili makineler, eski veya devam eden sanayi süreçleri, hammadelerin çıkarılması, ürüne dönüştürülmesi ve ilgili enerji ve taşıma altyapıları hakkında veri sağlayan nesnelere veya belgelerden oluşmaktadır. Eski veya yeni, sanayi süreçleri üretmek ve ürünleri daha geniş pazarlara dağıtmak için hammadde sağlayan doğal kaynaklara, enerji ve taşıma ağlarına bağlı olduklarından, endüstri mirası kültürel ve doğal çevre arasındaki derin bağı yansıtır. Hem taşınır ve taşınmaz varlıkları kapsar,

hem de teknik bilgiler, işin ve çalışanların organizasyonu, toplulukların yaşamını biçimlendiren ve toplumlara, genelde dünyaya büyük düzen değişikliklerine yol açan karmaşık sosyal ve kültürel mirasla ilişkili soyut boyutları bulunmaktadır.

2. Endüstri mirası alanları amaçları, tanımları ve zaman içindeki evrimleri bakımından çok çeşitlidirler. Çoğu bölgesel veya tarihi koşulların, süreçlerin, teknolojilerin temsilcileridir; bazıları ise küresel etkinin seçkin örneklerini oluştururlar. Kimi de değişik teknolojiler ve tarihlere ait, bileşenleri birbirine bağlı sistemler veya komplekslerdir. Endüstri mirasının anlamı ve değeri yapı veya sitlerin maddi dokularına, bileşenlerine, makinelerine ve endüstriyel peyzaj olarak tanımlanan konumlarına, yazılı belgelere bağlıdır; ayrıca insanların anılarında, yerel sanat ve adetlerde, somut olmayan kayıtlarda ifade bulur. I. Endüstri mirası yapılarının, sitelerinin, alanlarının, peyzajlarının belgelenmesi ve değerlerinin anlaşılması

3. Sanayi yapılarının, sitelerinin, peyzajlarının ve ilgili makinelerinin, donanımının, kayıtlarının veya somut olmayan yönlerinin araştırılması, belgelenmesi onların saptanması, korunması ve kültür mirası olarak anlam ve değerlerinin takdir edilmesi için gereklidir. Eski sanayi üretim süreçlerinde kullanılan insani beceri ve bilgiler çok önemli kaynaklardır ve kültürel miras değerlendirme sürecinde dikkate alınmalıdır.

4. Koruma ve yönetim için bütünlük bir temel oluşturabilmek için, endüstri mirasının korunması ve belgelenmesine yönelik araştırmalar onların tarihi, teknolojik ve sosyoekonomik boyutlarını dikkate almalıdır. Endüstri mirası sit ve yapılarının önemini saptamak için yürütülecek çalışmalarda disiplinlerarası araştırma ve eğitim programlarıyla desteklenen bir disiplinlerarası yaklaşıma gerek vardır. Bu amaçla alan araştırması, belgeleme, tarihi ve arkeolojik araştırma, malzeme ve peyzaj analizi, sözlü tarih ve/ veya kamu/ özel veya kurum arşivlerinde araştırma gibi çeşitli bilgi ve uzmanlık kaynaklarından yararlanılmalıdır. Belgeliklerin, şirket arşivlerinin, yapı planlarının, sanayi ürünlerinin örneklerinin araştırılması ve konservasyonu desteklenmelidir. Belgelerin incelenmesi, kültürel miras açısından önemlerinin tam olarak değerlendirilmesi için, çalışmalar ilgili sanayi konusunda uzman biri tarafından yapılmalıdır. Çalışmalara ilgili toplumların ve diğer paydaşların katılımı da bu etkinliğin önemli bir parçasıdır.

5. Endüstri mirası alan ve yapılarının önemini anlamak için buldukları alanın, bölgenin veya ülkenin sanayi ve sosyo-ekonomik tarihi ve dünyanın diğer bölgeleriyle olan ilişkisi hakkında ayrıntılı bilgiye gerek vardır. Belirli endüstri kollarına veya teknolojilere yönelik tekil, tipolojik veya karşılaştırmalı bölgesel araştırmalar tek yapıların, sitelerin, alanların veya peyzajların kültürel miras değerini anlamaya çok yardımcı olurlar. Bu araştırmalar kamuya, bilim insanlarına ve yöneticilerin erişimine açık ve araştırılabilir olmalıdır. II. Endüstri mirası yapılarının, sitelerinin, alanlarının ve peyzajlarının etkili korunmasını ve konservasyonunu sağlamak

6. Endüstri mirası sit ve yapılarının arşiv kayıtları ve içlerindeki makinelerle birlikte korunması için uygun yaklaşımlar, yasal ve yönetsel önlemler alınmalı ve uygulanmalıdır. Bu önlemler endüstri mirası, sanayi üretimi ve ekonomi arasındaki ilişkiyi, özellikle şirketler ve yatırımlar, ticaret ve patentler gibi telif haklarına yönelik kurallar ile aktif sanayi işlemlerine uygulanabilir standartları gözetmelidir.

7. Yapıların, sitelerin, alan ve peyzajların, çevrelerinin ve ilgili nesnelerin, belgelerin, çizimlerin, arşivlerin veya somut olmayan mirasın bütünlük yönetim envanterleri, listeleri hazırlanmalı ve bunlar etkili yönetim-konservasyon politikaları ile koruma önlemlerinin parçası olarak kullanılmalıdır. Envantere giren kültür varlıkları

yasal koruma altına alınmalı, önem ve anlamlarının, bütünlüklerinin ve özgünlüklerinin sürdürülebilmesi için gerekli konservasyon ve yönetim sağlanmalıdır. Tesadüfen bulunan sanayi mirasının gerekli şekilde belgelenmesi ve araştırılması için acil koruma önlemleri alınmalıdır.

8. Kültür mirası değeri olan aktif endüstri mirası yapıları ve sitelerinde süregelen kullanımlar kültürel değerlerin yaşatılması veya fiziksel ve ekonomik sürdürülebilirlik için yeterli koşulları sağlayabilir. Bu yapıların özellikleri, teknik olanakları saygı görmeli, çağdaş yapı, çevre yönetmeliklerini veya doğal-insan kaynaklı riskleri azaltma stratejilerini uygulamak için aşırı zorlanmamalıdır.

9. Endüstri mirası yapıları ve alanları için bütünlük veya işlevsel bütünlük çok önemlidir; bu nedenle koruma önlemleri yalnız binalara değil, iç donanımlarına da yönelik olmalıdır. Eğer içlerindeki makineler veya diğer donanım çıkarılır veya sitin bütünlüğünü etkileyecek kayıplar olursa, kültür mirası değerleri büyük ölçüde zedelenir veya indirgenir. İşleyen sanayi tesis ve komplekslerinin kapatılması durumunda, yetkililerin hızla müdahale ederek, içlerindeki makine, sanayi objeleri veya ilgili belgelerin çıkarılmasını sağlayacak veya tahribini önleyecek müdahalenin hızla yapılmasına olanak veren yasal ve yönetsel çerçevelerin oluşturulması gereklidir. III. Endüstri mirası yapılarını, sitelerini, alanlarını ve peyzajlarını korumak ve sürekli bakımlarını yapmak

10. Endüstri mirası alanları ve yapılarının sürdürülebilir biçimde korunması için en uygun yol özgün kullanımlarının sürdürülmesi veya uygun yeni kullanımlar bulunmasıdır. Yeni kullanımlar sitin ilginç özelliklerine, donanımına, ulaşım ve etkinlik dağılımı özelliklerine saygı göstermelidir. Endüstri mirası alan ve yapılarının sürdürülebilir kullanımının yönetiminde kültür mirası değerinin dikkate alınması ve saygı görmesi için uzman katkısına gerek vardır. Fiziksel müdahaleler söz konusu olduğunda, imar yönetmelikleri, risk azaltma gerekleri, çevresel ve endüstriyel düzenlemeler ile diğer standartlar, endüstri yapısının kültürel miras boyutu dikkate alınarak, duruma göre uyarlanmalıdır.

11. Müdahaleler mümkün olduğunca geri dönüşebilir olmalı, yapının yaşına, önemli izlere ve işaretlere saygı gösterilmelidir. Değişiklikler belgelenmelidir. Bilinen eski bir döneme dönüş, eğitim amacıyla ve özel koşullarda kabul edilebilir; ayrıntılı araştırmaya, belgelere dayanmalıdır. Söküm ve taşıma, ancak çok özel durumlarda, sitin karşı konulamaz ekonomik veya sosyal nedenlerle yıkımı söz konusu olduğunda, kabul edilebilir.

12. Endüstri mirası alan ve yapılarının terk, işlev değişikliği ve/veya uyarlaması söz konusu olduğunda, bileşenlerin yıkımı ve malzemelerin taşınması dahil tüm işlemler, örneğin bileşenlerin yıkımı, makinelerin sökümü, kayıt altına alınmalıdır. Bileşenlerin endüstri süreçlerinin parçası olarak biçimleri, işlevleri ve yerleri ayrıntılı olarak belgelenmelidir. Çalışanların iş süreçleriyle ilgili sözlü ve yazılı hikayeleri toplanmalıdır. IV. Halkın bilincini yükseltmek, eğitim ve araştırmayı desteklemek amacıyla, endüstri mirası yapılarının, sitelerinin, alanlarının ve peyzajlarının kültürel miras boyutunun ve değerlerinin sunumu ve anlatımı

13. Endüstri mirası çok yönlü özellikleri ile anlatılması gereken bir bilgi kaynağıdır. Yerel, ulusal ve uluslararası tarih konularında önemli bilgiler sağlar; kültürel etkileşimlerin zaman içindeki gelişimlerini açıklar. Bilimsel ve teknolojik gelişmeler kadar, sosyal ve sanatsal hareketlere ilişkin yaratıcı yetenekleri de gösterir. Endüstri mirasının başarıyla korunması için halkın ve özel sektörün bilinçlenmesi, anlayış göstermesi önemli araçlardır.

14. Endüstri mirası hakkında bilinçlenmeyi artırmak ve bu mirasın çağdaş toplumlar için anlamını tüm zenginliğiyle kavratmak için aktif endüstri mirası alanlarına ziyaretler programlamak, üretim işlemlerinin yanı sıra, onlarla ilgili somut olmayan mirası, hikayelerini, tarihini, makinelerini ve endüstriyel üretim süreçlerini sunmak için düzenlemeler yapmak, sanayi veya kent müzeleri kurmak, yorum merkezleri, sergiler düzenlemek, yayın yapmak, rotalar oluşturmak ve sürdürmek gerekir. İdeal olarak bunlar sanayileşmenin gerçekleştiği ve en iyi iletişim kurulabilecek yerlerde konumlanmalıdır. Endüstri mirası alanları, mümkün olduğunca, kültür mirasını araştırma ve koruma ile ilgili kuruluşlar tarafından, halkın ve mesleki kuruluşların eğitimi için kullanılmalıdır.

Çeviri: Zeynep Ahunbay, 2017

EK-3 Konya Baruthane Kitabesi İnce Minare Müzesi Envanter Kaydı

Sayfa No: 38

.....MÜZESİ

ENVANTER (SİCİL) NO : 237
 KAZI ENVANTER NO : 1162
 ESERİN ADI VE MADDESİ : Baruthane Kitabesi Mermer
 BULUNDUĞU YER : Konya Baruthane
 ÇAĞI /DÖNEMİ : Osmanlı 1301 H. 1883 M.
 ÖLÇÜSÜ : 113 x 62 cm
 MÜZEYE GELİŞ TARİHİ : 1953
 MÜZEYE GELİŞ ŞEKLİ : Naklen
 ESERİN KIYMETİ : 4.000 TL
 MÜZEDEKİ YERİ :
 TAŞINIR İŞLEM FİŞİ : TARİH:
 YAYINLANDIĞI YER :
 DÜŞÜNCELER : 26.05.2011-11.7.14 Sayılı sayı ile Meri. müz. Dan.

ESERİN TANIMI : Göbmermerden olan kitabe dikdörtgen biçimindedir. Üzerinde 4 satırlık talik yazı bulunmaktadır. Satır araları düz bordürle çevrilidir. Kitabe orijinal kalemle yazılmıştır. Baruthane kitabesi olup 1301 H. tarihindedir. Kitabe alüvy 1301 diye belirtilmektedir.

01.07.2013
 ANKARA ENKANTERİ VE SANAT
 Sanat Tarihçisi

Sayfa No: 35...

MÜZESİ

ERİ

ENVANTER (SİCİL) NO : 234
 KAZI ENVANTER NO : 1158
 ESERİN ADI VE MADDESİ : Barıthone Kitabesi Mermer
 BULUNDUĞU YER : Konya Barıthone'den
 ÇAĞI /DÖNEMİ : Osmanlı 1337H. 1918M.
 ÖLÇÜSÜ : 67x26 cm
 MÜZEYE GELİŞ TARİHİ : 1953
 MÜZEYE GELİŞ ŞEKLİ : Naklen
 ESERİN KIYMETİ : 4000 TL (1983)
 MÜZEDEKİ YERİ :
 TAŞINIR İŞLEM FİŞİ : TARİH:
 YAYINLANDIĞI YER :
 DÜŞÜNCELER : 26.05.2011 - 111714 Sayılı oğay ile Meri Müzi. Devr

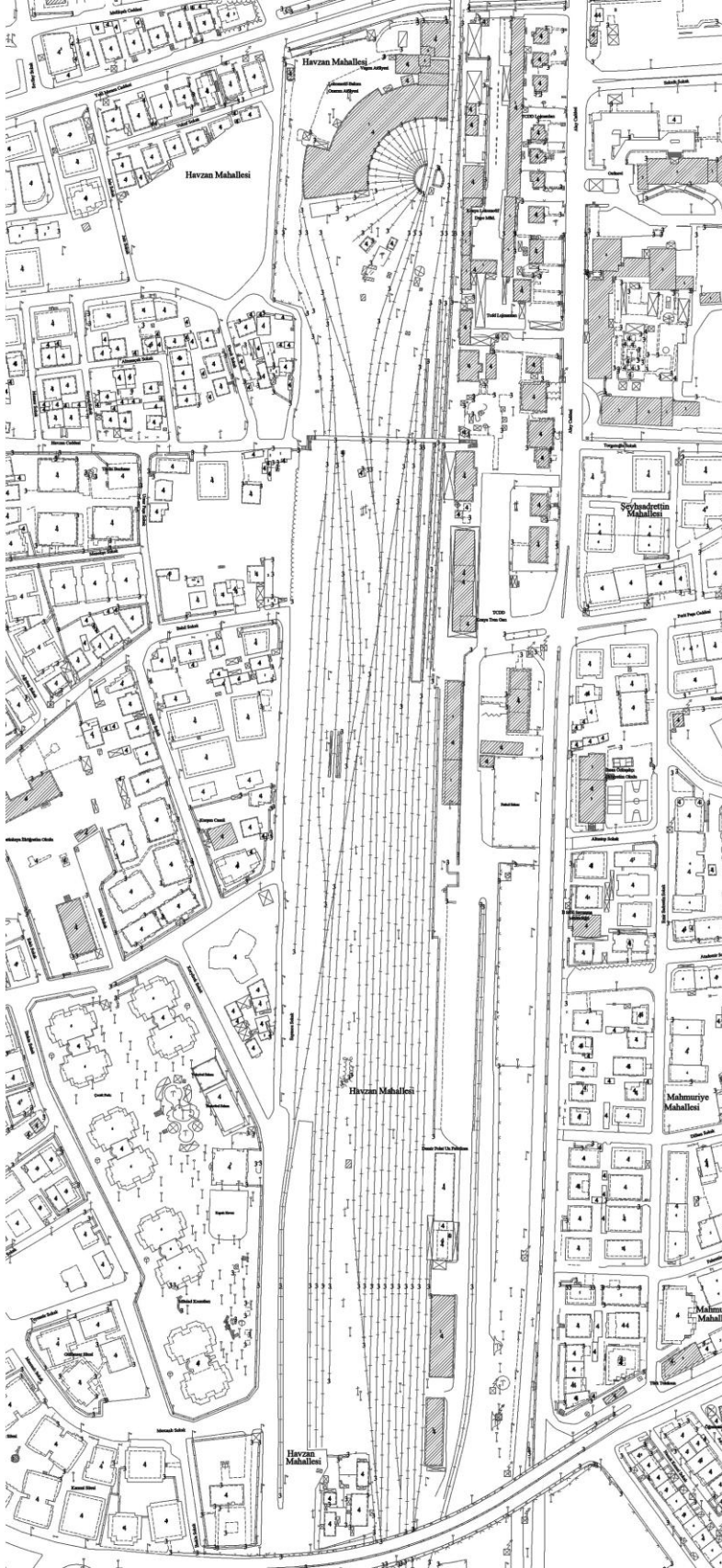

FOTO

/SIRA

ESERİN TANIMI : Gökmermer kitabe dikdörtgen biçimindedir. Üzerine
 3W satır nika yazı vardır. Kitabenin tarihi 3ki satırın
 ortası başlugundadır. Kitabenin etrafı beyaz şebilde ayulmuş
 kenarları dikdörtgen biçimindedir. Kitabe virdi millet
 misaerde kaymakam harcı bir barıthone diye başlamıştır.

01.08.2013
 ENVANTERİ YAPAN
 Ali Şahin ESEN
 Sanat Tarihçisi

EK-4 Konya Tren Garı Kompleksi Halihazır Planı

EK-5 Konya Tren Garı Kompleksi'nde Yer Alan Yapılar

41 kapı numaralı lojman

39 kapı numaralı lojman
yeni işlevi Konya Yeşilay Şubesi

37 kapı numaralı lojman yeni işlevi
Ekinoğlu Meram Acil Sağlık Merkezi

35 kapı numaralı lojman yeni işlevi
Konya Fotoğraf Amatörleri Derneği

33 kapı numaralı lojman yeni işlevi
Amatör Spor Kulüpleri Federasyonu

31 kapı numaralı lojman yeni işlevi
Türkiye Spor Yazarlar Derneği

29 kapı numaralı lojman yeni işlevi
Yörük ve Türkmenler Derneği

27 kapı numaralı lojman
yeni işlevi Konya Büyükşehir Belediyesi
Konya Güvenlik

19 kapı numaralı lojman

21-23 kapı numaralı lojmanlar
yeni işlevi Hayat Vakfı

13 Nolu Lojman
yeni işlevi Konya Spor Binası

İstasyon Binası yeni işlevi Gar Müdürlüğü

11 kapı numaralı Haberleşme Şefliği
yeni işlevi Konya Kültür A.Ş.

9 kapı numarralı lojman
yeni işlevi Konya Gar Kütüphanesi

Vagon Tamir Atölyesi yeni işlevi
TCDD Depo Müdürlüğü

Hangar Yapısı yeni işlevi Konya Demir
Spor Kulübü

**Bağdat Oteli yeni işlevi DDY
Misafirhanesi**

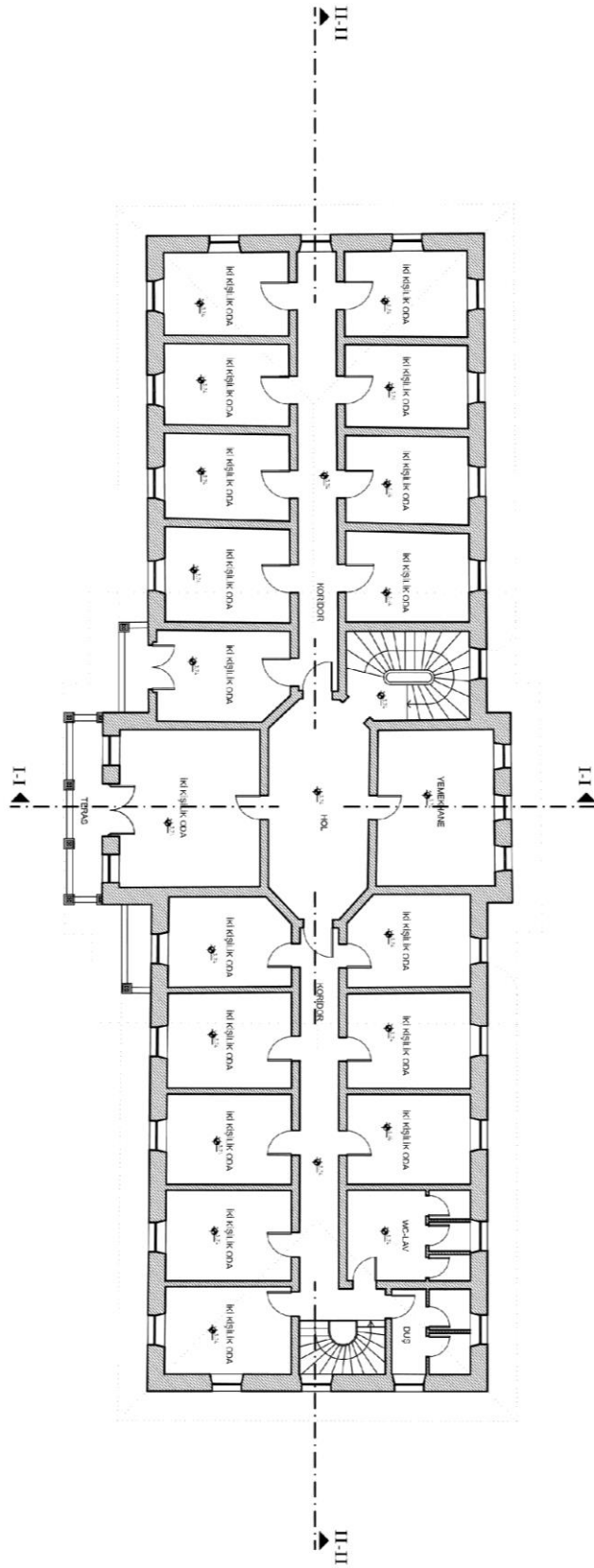
**Agustus Oteli restore
edilerek aynı işlevi devam
etmekte**

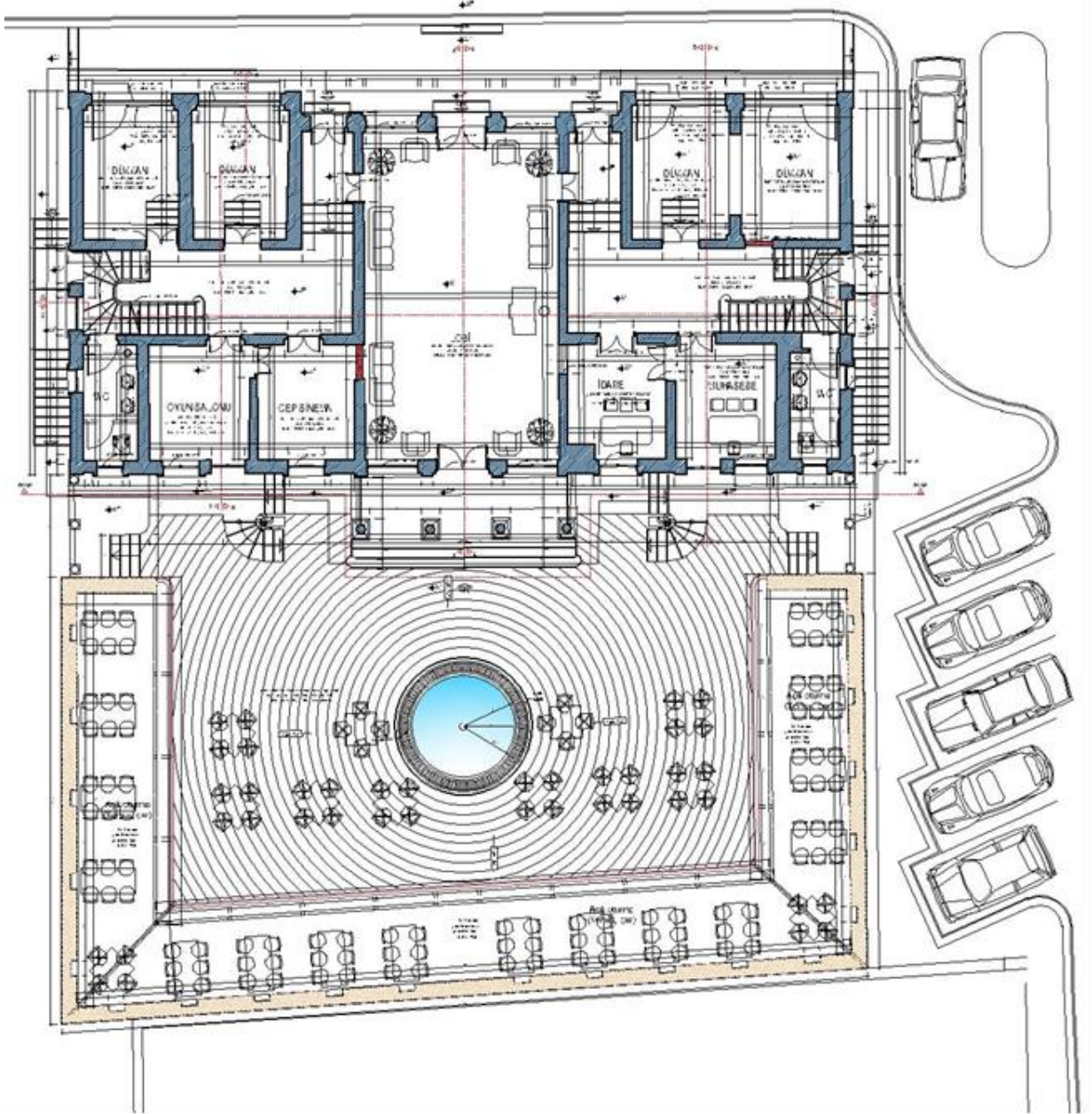
**Demirpolat Konya Siloları terk
edilmiş durumda**

**Ambar Binası yeni işlevi Gar
Restaurant**

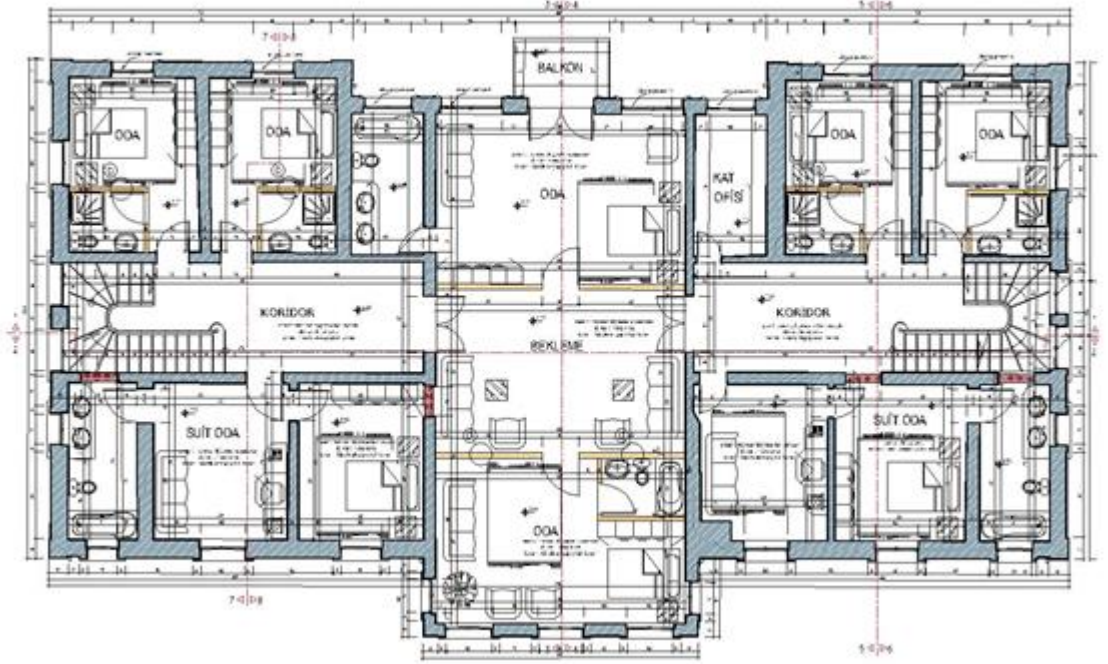

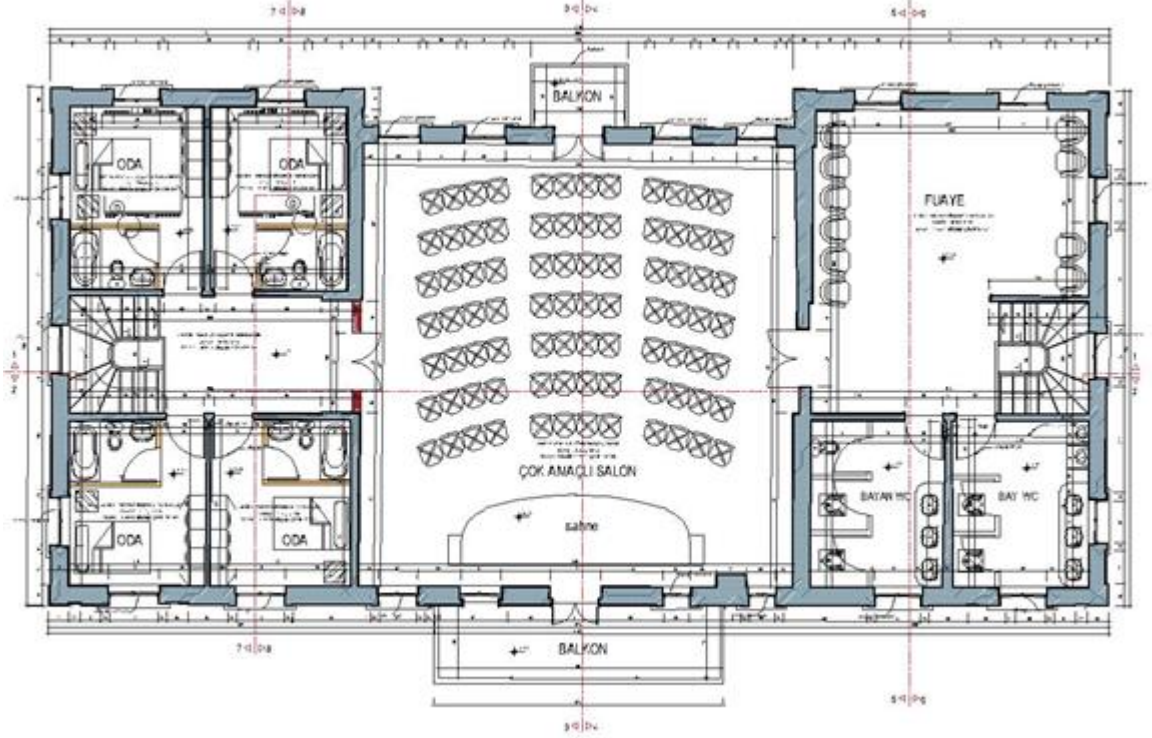
Normal Kat Planı

EK-7 Agustus Otelı Planlar

Zemin Kat Planı(Ceray Mimarlık Arşivi)

Birinci Kat Plan(Ceray Mimarlık Arşivi)

İkinci Kat Plan (Ceray Mimarlık Arşivi)

EK-8 11 Haziran 1933 tarihli Resmi Gazete'de yer alan 2303 numaralı Silo ve Ambarlar hakkında Kanun

Sayfa 2768

(Resmî Gazete)

22 HAZİRAN 1933

Derece	Memuriyetin nev'i	Adet	Maaş	C E T V E L	
Maarif daireleri				Sıra No	Konulacağı yer
11	İkinci sınıf mümeyyiz	2	37	1	Ankara Emniyet Müdürlüğü Makamı
12	Başkâtip	15	25	2	» » » Evi
14	Kâtip	28	20	3	» » » Muavinliği
17	Kâtip	19	14	4	» » » » Evi
12	Depboy memuru	1	25	5	Emniyet İşleri U. M. Muavini Evi
14	Levazım memuru	1	20	6	Ankara Emniyet Md. 1 inci Şube Reisliği
17	Sevk memuru	1	14	7	» » » 2 » » »
19	Levazım kâtibi	1	10	8	» » » 3 ncü » » »
				9	» » » 4 » » »
				10	» » » » santralı
				11	Hacıbayram Polis Merkezi
				12	Demirlıkoprü Polis Noktası
				13	Çankırı caddesi »
				14	Karaoğlan »
				15	Zafer »
				16	Baruthane »
				17	Belediye »
				18	Akköprü »
				19	Atıfbey »
				20	Ulucak »
				21	Bentderesi »
				22	Doğanbey Polis Merkezi
				23	Yeniköprü » Karakolu
				24	Bahınpazarı » Noktası
				25	Çocuksarayı caddesi noktası
				26	Liseler Noktası
				27	Koyunpazarı Polis Merkezi
				28	Erzurum Köprüsü Polis Noktası
				29	Hamamönü » »
				30	Samanpazarı » »
				31	Atpazarı Polis Merkezi
				32	Cebeci Polis karakolu
				33	Kalebaşı polis noktası
				34	Aktaş » »
				35	Sakalar » »
				36	Cebeci istasyonu
				37	Yenişehir polis merkezi
				38	Kavaklıdere polis karakolu
				39	Emniyet meydanı noktası
				40	Necali Bey »
				41	İsmetpaşa »
				42	İncesu »
				43	Mühendisler »
				44	Çankaya »
				45	Dikmenyolu »
				46	Koşk polis karakolu
				47	Marmara polis »
				48	İstasyon polis merkezi
				49	» » geçit noktası
				50	Muhafız alayı kumandanlığı
				51	» » kumandanı Beyin evi
				52	» » nizam karakolu
				53	» » üçüncü tabur
				54	» » süvari bölükleri
				55	» » gücü
				56	Müstakil jandarma tabur kumandanlığı
				57	» » takımı Çankaya
				58	» » Kavaklıdere
				59	Dikmen jandarma karakolu
				60	Keçiören » »

Silo ve ambarlar hakkında kanun

Kanun №: 2303

Kabul tarihi: 11/6/1933

Madde 1 — Memleket hububatının muhafaza, temizleme, ilâçlama ve ayırma işleri ve bu mallar üzerine varant muamelesi yapılabilmek üzere Ziraat bankasınca (3 000 000) liraya kadar silo ve ambarlar inşa ettirilecektir. Bu silo ve ambarlara konacak hububattan alınacak ücret tarifesini İcra Vekilleri Heyetince tesbit edilecektir.

Madde 2 — Yapılacak silo ve ambarlar için sarfoluncak paranın amorti müddeti ve faizi Maliye ve Ziraat Vekâletleriyle Ziraat bakanlığı arasında birlikte kararlaştırılır.

Madde 3 — İkinci maddeye göre belli edilecek faiz, amortisman bedeli ve işletme masrafları alınacak ücretlerle kapatılmazsa görülecek açık ertesi yıl Ziraat Vekâleti bütçesine tahsisat koymak suretiyle ödenir. Amorti edilen bütün silo ve ambarlar Hükûmete geçer.

Madde 4 — Yapılacak silo ve ambarların sayısı ve yeri, büyüklük ve biçimleri, yapıma işleri, işletme yolları, kadroları ve varant muamelesinin esaslarıyla uğraşmak üzere Ziraat Vekâletinin istemesiyle İcra Vekilleri Heyeti bir komisyon yapar.

Madde 5 — Bu kanun çıktığı tarihten yürütülür.

Madde 6 — Bu kanunun hükümlerini Maliye ve Ziraat Vekilleri yürütür.

17/6/1933

Ankara Otomatik Telefon Kanununun yedinci maddesine ilâve edilecek fıkralar hakkında kanun

Kanun №: 2304

Kabul tarihi: 11/6/1933

Madde 1 — 876 numaralı Ankara Otomatik Telefon Kanununun 7 nci maddesine aşağıdaki fıkralar ilâve olunmuştur:

Ankara Emniyet Müdürlüğü şube ve kalemlerile polis merkez ve karakol ve noktalarına ve şehrin emniyet ve inzibati noktasından konulması zarurî bulunan diğer mahallere (60) telefon konulur. Bu telefonlardan mükâleme ücreti alınmaz. Bu telefonların munhasıran emniyet ve inzibata ait görüşmelerde kullanılması lâzımdır. Telefonların konulduğu noktaları gösteren bir cetvel bu kanuna bağlıdır.

Umum jandarma Kumandanının evine de bir telefon konulur. Bu telefonda harici tesisat ve mükâleme ücreti alınmaz.

Madde 2 — Bu Kanun neşri tarihinden muteberdir.

Madde 3 — Bu Kanunun hükmünü icraya Nafia Vekili memurdur.

17/6/1933

EK-9 1934 Akşam Gazetesi- Konya Siloları ile ilgili haber kupürü.

Memleket haberleri

Konya silosu çalışmağa başladı

Halkevinde mebusların davetile bir toplantı yapıldı

Konya (Husus) — Ziraat vekâleti tarafından istasyonda yaptırılan büyük buğday silosunun inşaatı bitmiş ve silo bir aydır çalışmaya başlamıştır. Silo müdürlüğüne Haydarpaşa siloları müdürü Tahsin bey tayin edilerek işe başlamıştır.

Konya silosu 360 vagon buğday almakta, ayrıca temizleme, ilaçlama ve tohum ayırma tertibatını da havi bulunmaktadır. Orta Anadolu'nun mühim buğday ambarlarından madet olan vilâyetimizin büyük bir ihtiyacını karşılayan silonun inşasından dolayı buğday tacirleri ve çiftçi memnundur.

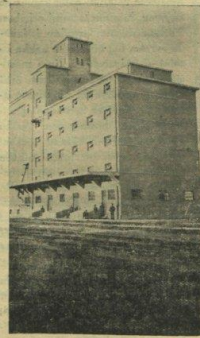
Siloya tüccar ve Ziraat bankası tarafından mülkaya alınan buğdaylar, temizlenerek ve ilaçlanarak depo edilmektedir.

Halkevinde bir toplantı

Bir aydanberi kazalarda müteahhirlere temasta bulunan mebuslarımız Ali Muzaffer, Hamdi, Refik, Şaban Sırrı beylerin daveti üzerine şehrimizde mevcut gençlik ve spor teşkilâtına mensup yüzlerce gencin iştirakile dün gece Halkevinde bir toplantı yapılmıştır. Toplantıya firma ve be-

Lağvedilen Konya muallim mektebi binası

Konya silosu

belediye reisimiz Şevki beyle Halk-evi reisi Ferit bey ve firma teşkilâtına ve münevver zümreye mensup birçok zevat ta iştirak etmiştir.

Gençliği ve sporcuların dilek ve ihtiyaçları hakkında samimi hasbihaller yapılmış ve mebuslarımıza memleket namına bazı temennilerde bulunulmuştur.

Gençlik büyüklerinin kendilerine karşı gösterdiği bu alakadan son derece memnun ve müteahhis olmuştur.

Konya muallim mektebi lağvedildi

Yirmi beş senedenberi irfan hayatımıza büyük hizmetler yapan ve memleketi yüzlerce muallim yetiştiren Konya muallim mektebi mezarine lağvedilmiştir. Mektepte mevcut lütfi talebe Balıkesir ve İstanbul muallim mekteplerine gönderilecektir. Nehari talebin orta kısımları muhtelit orta mektebe ve lise kısımları ise liseye nakledilmiştir.

Muallim mektebi binasına lise ve lise binasına da muhtelit orta mektep taşınmıştır. Bu lağiv ve nakiller dolayısıyla şehrimiz orta tedrisat muallimleri arasında değişiklikler olmuştur.

Kız kaçırma

Kızın mukavemeti üzerine muvaffak olmadılar

Tire 22 (Husus) — Tirenin Küçüközü köyünden Ganime hanım, annesle beraber incir bahçesinden akşam üzeri köye gelirken, aynı köyden Nazmi ve Hasan, onların geçerek kız kaçırma teşebbüsünde bulunmuşlar, fakat kızın mümanaa ve mukavemeti üzerine bir cinayet yapmadan kaçmışlardır.

Vaka derhal zabıtaya haber verilerek bugün faller yakalanmış ve adliyyeye teslim edilmişlerdir.

Kemalîyede belediye intihabı

Kemalîye 19 (Husus) — Burada belediye intihabı kazamış her tarafından gelen kadın, erkek bütün halkın iştirakile yapılmış ve şehir âdeti bir bayram günü yaşamıştır. Bilhassa kadınların da rey-i iştiraki, şimdiki kadar peçeleri kapalı olarak çarşıdan geçmesini bile ayıp sayan kadınlarımız için mühim bir inkılâp adımı olmuştur.

Bahaeşkide Belediye intihabı

Bahaeşki belediye intihabında reisliğe Kulezade Mehmet bey, âzalığa da Muzaffer Mahmut hanım seçilmişlerdir. Bu isimler gazetemizde yanlış çıktığından tas-hih ederiz.

Almanya'ya ihracatımız yoluna girdi

Türkiyeye ait müracaatların tercheni tetkiki emredildi

Almanya'da 24 Eylül'den itibaren tatbik mevkiine konan yeni kararname Türkiye ile Almanya arasındaki ticari münasebatı bir müddet için buhrana maruz bırakmıştır. Hükümetimizin yaptığı teşebbüslere ilâveten iki tarafın gösterdiği hüsnü niyet sayesinde bu buhranın geçtiğine hükümlenabilir.

Türkiyemizin Berlin şubesinde yeni bir rapor gelmiştir. Bunda deniliyor ki: «Almanya'da ithalâtı kontrol dairelerinin teşkilâtı kurulmuş ve mesaisi hayli ilerlemiş bulunduğundan kendilerine ithalât için yapılan müracaatların tetkikine başlanmıştır.

Türkiyeden ithal edilecek olan bazı maddeler için müsadde verildiği de anlaşılmuştur. Bu meyanda miktarı yüz bin kilodan fazla tutan ürünlerimiz zikrolunabilir. Türkiyeden ithal yolunda vakit olacak müracaatların tercheni ve derhal halli için kontrol dairelerine hususi emirler verilmiştir. Binaaleyh yeni kararnamenin tatbik mevkiine girmesinden sonra zaruri olarak baş gösteren durgunluk son safhasına girmiş gibidir.»

Çamurlu yollar

Adapazarında ekseri sokaklar çok bozuktur

Adapazarı 21 (Husus) — Adapazarı sokaklarının ekserisi bozuk ve çamurludur. Çeşme meydanından ve civarından yağmurlu bir günde geçmek çok güçtür. Kıymetli vatandaşlar mutlaka bir iki çift lâstik bırakılır.

Bu hal, çok güzel olan memleketimiz için bir çirkinliktir. Belediye şimdiki kadar buna bir çare bulamamıştır. Yeni idare heyetinin bu fena halin önünü alacağını ümit ediyoruz.

Bandırmada firma kongreleri

Bandırma 22 (Husus) — Bandırma Cumhuriyet Halk Fırkası ocağın idare heyetlerinin yeniden intihabatına başlamıştır. Köylerde de aynı zamanda ocağın kongreleri yapılmaktadır. İntihap bir hafta zarfında bitecektir. Ocağın kongrelerinden sonra nahiy kongreleri ve kaza kongreleri yapılarak ay sonuna kadar bütün Bandırma Cumhuriyet Halk Fırkası teşkilâtında kongreler ve içtimalar bitecektir.

Trabzon'da tayyare ve kadınlık teşkilâtı

Trabzon 20 (Husus) — Tayyare ve kadınlık teşkilâtı için yakında valinin reisliği altında bir hanımlar komitesi toplanacaktır.

Şeker fabrikalarımız

Turhal kasabası bir şehir halini almağa başladı

Pancar ziraatı köylüye dönüm başına 30 lira getiriyor

Turhal şeker fabrikası

Dördüncü şeker fabrikamızın cumagâhi Turhalda beşvâkiî lemez paşa Hz. tarafından söğütüğü ve buna ait müessesatı telâfi haberi olarak inşaatı haldedir. Açılış töreninde bulunan mahabiriniz, fabrikamızın istisnai kabiliyeti ve etrafına olan tesirleri hakkında geniş ve tetkikli bir rapor yayınlamıştır.

Turhal şeker fabrikası, bu sene 700 vagon şeker çıkaracaktır. Daha ilk kuruluşta, bir şeker fabrikasının bu derecede şeker çıkarması nadir tesadüf edilen bir hadisedir. Bunun böyle olunduğunda en büyük şükür, Turhal ziraat mıntakasının pancar ziraatine pek elverişli olmasından ileri gelmektedir. Turhal'dan Samsuna doğru seyahat edenler, tabii şerhittir, ki Anadolu'nun nazaran pek fakir olduğunu derhal görürler. Bu fakirlik pek barizdir. Turhal'dan Samsuna doğru, sulak ve yeşillik araziye, ve sık sık kavak ağacı ormanlarına, toprakları sürülmüş tarlalara ve kalabalık köylere tesadüf eder. Turhal fabrikası, Anadolu'nun en verimli bir ziraat mıntakası dahilinde kurulması itibarile, daha ilk adımda muvaffakiyet temin etmektedir.

Turhal mıntakasından 29 bin dönüm araziye pancar ekilmiştir. Fabrika bu sene için köylüden 600 bin liralık pancar satın almıştır. Kendizile görüştüğümüz köylüler, bir dönüm topraktan 30 lira aldıklarını söylediler, ziraat mahsulâtın pek düşük olduğu bu devirde, köylü için pancar kadar kârlı bir iş kalmamıştır. Fakat köylü için pancar meselesi tamamiyle halledilmiştir. Toprağın verimini arttırmak, bir dönemden daha fazla pancar almak çareleri aranmalıdır. Nitekim bir köylü, gübre bulamadığından şikâyet ediyordu. Pancar mıntakasında gübre için hayvan yetiştirmek ve yahut köylüye suni gübre dağıtmak lazımdır.

Görüldüğü ki, şeker fabrikasıyla beraber, ziraat meselelerinin ehemmiyeti bir kat daha artmaktadır. Bunun için şeker fabrikaları mıntakasında, meyvacılığa bilhassa yonca ziraatine ehemmiyet vermek lazımdır. Pancar mıntakalarında böyle bir ziraat programı tatbik edilmezse, köylü toprakından az pancar çıkaracak ve fabrikaya sattığı fiyatı kâfi bulmayacaktır. Halbuki fabrikatör bakımından maliyet fiyatını indirmek için köylüden daha ucuz pancar almak zaruretindedir. Fabrika ile, çiftçi arasındaki bu münasebeti daha iyi tanzim etmek ve her iki taraf

AKBA müesseseleri

Ankaranın modern türkçe Fransızca ve cebelî lisansında kitap, gazete, mecmua, fotoğraf levazımı ve modellerini temin eder.

Merkezî Maarif vekâleti karşısında telefon 3377 Şube: Samanpazarında

EK-10 Uzmanlara Yöneltilen Açık Uçlu Sorular ve Cevapları

KONYA ENDÜSTRİYEL MİRASININ BELİRLENMESİ VE KORUNMASINA YÖNELİK DEĞERLENDİRMELER

UZMAN 1

SORU 1- Endüstri yapılarının miras kapsamında kabulü ve korunması konusunda ülkemizde yapılan uygulamaları yeterli buluyor musunuz? Varsa görüşleriniz nelerdir?

CEVAP 1-

Endüstri yapılarının miras kapsamında kabulü ve korunması dünyada yaklaşık yarım asırlık bir farkındalık ile karşımıza çıkıyor. Ülkemizde ise bu farkındalık 1990-2000 li yıllar ile başlamıştır. Bu konu ile ilgili yapılan araştırmalar, tezler, projeler hızla çoğalırken, ne yazık ki korunması gerekli nitelikteki endüstri yapıları ve endüstri bölgelerinin sayısı azalıyor. Bir takım müdahaleler veya “kentsel dönüşüm” kavramı adı altında, rant amaçlı düşüncelerle farklı şekillerde değerlendirilmesi çabaları bu kültür mirasına zarar vermektedir.

Ülkemizde değeri çok yeni anlaşılmaya başlamış bu kültür varlıklarının korunamaması ve hızla yok olmaları, kültürel-mimari mirasa yönelik genel koruma sorunlarından da kaynaklanmakta olması bir gerçektir.

Üzülerek yeterli çabanın henüz gösterilemediğini belirtmek isterim.

SORU 2. Ülkemizde korunan endüstri mirasından en dikkat çekici bulduğunuz hangi yapıdır? Nedeni nedir?

CEVAP 2-

Ülkemizde birçok şehirde yer alan eski cer atölyeleri gerçekten dikkat çekici yapılardır. Özellikle Ankara’da yapılan uygulama ile Cer Modern adıyla modern sanatlar merkezine dönüştürülen eski cer atölyesi güzel bir örnektir.

Basit mekan kurguları, tanıdık malzeme ve inşaat teknikleri, yapıların uzun yıllar ayakta kalabilmeleri için ekonomik ve kolay müdahaleler gerektirmeleri dikkat çekicidir.

SORU 3- Endüstriyel yapıları değerlendirirken hangi kriterleri göz önünde bulundurarak endüstriyel miras kapsamına almalıyız görüşlerinizi paylaşır mısınız?

CEVAP 3

Bunu iki ayrı ifade ile değerlendirmeliyiz; Endüstri Mirası ve Endüstri Arkeolojisi.

Endüstri mirası, bu kültürün toplumsal, teknolojik, tarihi, mimari ya da bilimsel değeri bulunan mevcudiyetini koruyan veya bir bölümü ya da izi kalmış kalıntılarında oluşur. Biraz daha detaylı bakacak olursak, binaları, makineleri, atölyeleri, imalathaneleri, fabrikaları, madenleri ve işleme ve arıtma alanlarını, ambarları ve depoları, enerjinin üretildiği, iletildiği ve kullanıldığı yerleri, taşımacılığı ve tüm altyapısını, ayrıca ikamet, ibadet ve eğitim gibi endüstri ile ilişkili toplumsal etkinlikler için kullanılan yerleri kapsamalıdır.

Endüstri arkeolojisi endüstriyel işlemler için ya da endüstriyel işlemler sonucu meydana gelen, maddi ve maddi olmayan kanıt niteliğindeki tüm belgeleri, katmanları ve yapıları, insan yerleşimlerini ve doğal ve kentsel peyzajları inceleyen disiplinler arası yöntemler olarak değerlendirilmelidir.

Ayrıca bu yapıları değerlendirirken;

- Ülkemizin endüstri tarihinde dikkate değer bir öneminin olması,
- Endüstri mirası olarak özgün tanıklık ve tarihi değerinin olması,
- Gelişim potansiyelinin olması,
- İnsanların tarihi bilgi edinebilecekleri bir yer olması, gibi kriterlere sahip olup olmadıklarına da bakılmalıdır.

SORU 4. Konya’da korunması gerekli kültür mirasın olarak hangi yapılar korunmalıdır?

CEVAP 4-

Konya’da Endüstriyel miras kavramı ile yaklaşılabilecek yapılar;

- Konya eski gar binası, aynı dönemde ve benzer mimari dille inşa edilmiş istasyon lojmanları, lokomotif deposu ve bakım onarım yapısı, atölye ve ambar binaları ile 1912 yılında açılan Bağdat Oteli ve sonradan eklenen yeni istasyon yapısından oluşan yapı grubu,
- Konya ili ve ilçelerindeki, Çimento ve şeker Fabrikaları,
- Ereğli Sümerbank Fabrikası ve tesisleri
- Ova Un Fabrikası,
- Krom Magnezit Fabrikası

SORU 5- Endüstri yapılarının miras kapsamında kabulü ve korunması konusunda Konya’da yapılan uygulamaları yeterli buluyor musunuz? Varsa görüşleriniz nelerdir?

CEVAP 5-

Şu ana kadar yapılan herhangi bir uygulama olduğunu sanmıyorum.

SORU 6. Konya’da yasal olarak da koruma altına alınması gerekli yapılar varmıdır? Nedenleri nelerdir?

CEVAP 6- Soru 5 ile belirttiğim yapılar için koruma gereklidir. Ancak, Bu koruma çabası, faaliyetini sürdürenler için bir takım yasal ve ekonomik sorunlar ile karşılaşılması sonucunu doğurabilir. Şu anda kullanılmayan tesisler için bu yasal koruma söz konusu olmalıdır.

SORU 7. Konya’da koruma altına alınması gereken endüstri mirası var olduğunu düşünüyorsanız bundan elde edilebilecek fayda ne olabilir?

CEVAP 7-

Toplumsal belleğin devamlılığı sağlanacaktır, eski ve yeninin doğru bir şekilde harmanlanması, yapının tarihsel sürekliliğinin sağlanması, özgünlüğe sadık kalınarak değişiklikler yapılması ve kentsel yaşama kazandırılması sağlanacaktır.

SORU 8- 1950’li yıllarda kurulan ve Konya ekonomisine ve sosyal yaşantısına büyük etkide bulunan Konya Şeker, Konya Çimento, Ova Un ve Krom Magnezit gibi fabrikaların kültürel miras çerçevesinde korunması gerektiğini düşünüyor musunuz? Varsa görüşleriniz nelerdir?

CEVAP 8-

Kesinlikle evet. Çünkü endüstri yapılarının gerçekten de belirli bir kültürün ürünleri olması, korunacak varlıkların, bu kültürün ve belirli bir toplumsal yapının ortaya çıktığı ve yeniden üretildiği mekânlar olarak gelecek nesillere aktarılması gereği çok önemlidir.

SORU 9- Konya’daki Endüstri binaları yeniden değerlendirilebilir mi? Endüstriyel alanların ve anıtların kente yeniden kazandırılması için yapılacak uygulamalarda gerekenler hakkında düşüncelerinizi paylaşır mısınız?

CEVAP 9-

Bu yapıların yeniden işlevlendirilmesi, Türkiye'nin ve Konya'nın eski endüstri yapılarını koruyabilmek ve gelecek nesillere aktarabilmek için gereklidir. Bunun için ilk akla gelen yapılması gerekenler aşağıda belirttiğim gibi olabilir:

- Veri tabanı oluşturulmalı ve envanter çalışması yapılmalıdır.
- Endüstri mirasının tanıtmak ve kaynak bulmak amacıyla endüstri mirası ile ilgilenen uluslararası kuruluşlarla bağlantılar kurulmalıdır.
- Endüstri mirası turizmi geliştirilmeli, sivil inisiyatifler, bölge halkı, devlet, Sanayi ve Ticaret Odaları, bunlara bağlı alt örgütler vb. kurumlardan destek istenmelidir.
- Devlet ve idari mekanizmaların ilgisi artırılmalı, endüstri mirasının önemi ve değeri, yerel ve merkezî yönetimlerin gündemine taşınmalıdır.
- Endüstri mirasının kendine özgü nitelikleri ile ilgili yapı, yapı parçası, donanım gibi her türlü ayrıntının yerinde korunması ve sergilenmesi hedef olmalıdır.
- Donanım ve üretim sürecinin bileşenleri mevcut ise, gösteri amaçlı kullanımı ve tanıtımı sağlanmalıdır.
- Donanım ve üretim sürecinin bileşenlerini kısmen veya tamamen yitirmiş endüstri mirasına, herhangi bir yapı gibi yaklaşılmalıdır. Mevcut izlerin sergilenmesi, belgeler yoluyla bilgi edinilen kısımların kısmen ayağa kaldırılması mümkün olabilir.
- Daha fazla zarar görmelerinin engellenmesi için çaba gösterilmelidir.

SORU 10: Konya'daki endüstri mirasının korunmasında ve yeniden kullanılmasında en önemli kriter size göre nedir?

CEVAP 10-

Bu yapıların korunmasında ve yeniden kullanılmasında en önemli kriter, yapının mümkünse yeni bir fonksiyon ile bütünleştirilmeye çabalamadan, kültürel miras kavramı kapsamında düşünülmesini sağlamaktır. Bu yaklaşım da, yapıların daha geniş kitlelerce kabul görmesinin önünü açtığı ve yalnızca uluslararası hale gelmekle kalmamasını aynı zamanda evrensel boyut kazanmasını sağlamaktadır.

**KONYA ENDÜSTRİYEL MİRASININ BELİRLENMESİ VE KORUNMASINA
YÖNELİK DEĞERLENDİRMELER**

UZMAN 2

SORU 1- Endüstri yapılarının miras kapsamında kabulü ve korunması konusunda ülkemizde yapılan uygulamaları yeterli buluyor musunuz? Varsa görüşleriniz nelerdir?

CEVAP 1-

Hayır yeterli bulmuyorum. 2863 Kültür Ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'nda da yer alan bilgiler yetersiz olup Endüstriyel yapıların korunması ile ilgili maddeler ilave edilmelidir.

SORU 2. Ülkemizde korunan endüstri mirasından en dikkat çekici bulduğunuz hangi yapıdır? Nedeni nedir?

CEVAP 2-

SORU 3- Endüstriyel yapıları değerlendirirken hangi kriterleri göz önünde bulundurarak endüstriyel miras kapsamına almalıyız görüşlerinizi paylaşır mısınız?

CEVAP 3

Endüstriyel Yapıların değerlendirilmesi sırasında ilk yapılmış olması, özgün plan şemasını muhafaza ediyor olması, cephe, iç mekan ile içerisindeki makinelerin korunmasını dikkate almalıyız.

SORU 4. Konya'da korunması gerekli kültür mirasın olarak hangi yapılar korunmalıdır?

CEVAP 4-

Konya Ereğli Sümerbank Bez Fabrikası
Konya Şeker Fabrikası

SORU 5- Endüstri yapılarının miras kapsamında kabulü ve korunması konusunda Konya’da yapılan uygulamaları yeterli buluyor musunuz? Varsa görüşleriniz nelerdir?

CEVAP 5-

Hayır yeterli bulmuyorum. Bu konuda üniversitelerin tarih, mimarlık ve sanat tarihi bölümleri tarafından çalışmalar yapılarak yerel yönetimlerin bu konuda bilgilendirilmesi gereklidir.

SORU 6. Konya’da yasal olarak da koruma altına alınması gerekli yapılar var mıdır? Nedenleri nelerdir?

CEVAP 6- Endüstrileşme ile başlayan makineleşmeye bağlı olarak kurulan Konya Şeker, Ova Un, Ereğli Bez Fabrikası gibi yapılar Konya’da faaliyete geçen ilk yapılar olması bakımından korunması gereklidir.

SORU 7. Konya’da koruma altına alınması gereken endüstri mirası var olduğunu düşünüyorsanız bundan elde edilebilecek fayda ne olabilir?

CEVAP 7-

Bu yapılar eğer işlevini yitirmiş ise içerisinde bulunan teçhizatlar ile birlikte müzeye dönüştürülebilir.

SORU 8- 1950’li yıllarda kurulan ve Konya ekonomisine ve sosyal yaşantısına büyük etkide bulunan Konya Şeker, Konya Çimento, Ova Un ve Krom Magnezit gibi fabrikaların kültürel miras çerçevesinde korunması gerektiğini düşünüyor musunuz? Varsa görüşleriniz nelerdir?

CEVAP 8-

Korunması gerektiğini düşünüyorum. Ancak özellikle Şeker Fabrikası ilk kurulduğunda yerleşim birimleri dışında bulunurken, günümüzde şehrin ortasında kalmıştır. Özellikle de üretim sırasında çevreye yaydığı kokudan dolayı yöre halkı tarafından da tepki gösterilmektedir. Eğer kapatılırsa fabrikanın yıkılmaması bütün birimleri ile bir Endüstri Müzeye dönüştürülebilir.

SORU 9- Konya’daki Endüstri binaları yeniden değerlendirilebilir mi? Endüstriyel alanların ve anıtların kente yeniden kazandırılması için yapılacak uygulamalarda gerekenler hakkında düşüncelerinizi paylaşır mısınız?

CEVAP 9-

Evet değerlendirilebilir. Makinelerin alışması, üretim aşaması, ham madde temini gibi uygulamaların görselleri ile birlikte anlatıldığı bir müzeye dönüştürülebilir.

SORU 10: Konya'daki endüstri mirasının korunmasında ve yeniden kullanılmasında en önemli kriter size göre nedir?**CEVAP 10-**

İlk olması, tarihi değerinin bulunması, cephe ve plan özelliği ile kullanılan makinelerin zgnlğ

Konu ile ilgili belirtmek istediğiniz başka düşünce ve tavsiyeleriniz varsa aşağıda bulunan kutuya belirtebilirsiniz.

Son yıllarda üzerinde çalışmaların giderek arttığı bu konuda öncelikle yerel yönetimlerin bilgilendirilmesi gerekli. Bu konuda koruma, yeniden işlevlendirme açısından desteklerinin alınması gerekir.

**KONYA ENDÜSTRİYEL MİRASININ BELİRLENMESİ VE KORUNMASINA
YÖNELİK DEĞERLENDİRMELER**

UZMAN 3

SORU 1- Endüstri yapılarının miras kapsamında kabulü ve korunması konusunda ülkemizde yapılan uygulamaları yeterli buluyor musunuz? Varsa görüşleriniz nelerdir?

CEVAP 1-
Yeterli değil.

SORU 2. Ülkemizde korunan endüstri mirasından en dikkat çekici bulduğunuz hangi yapıdır? Nedeni nedir?

CEVAP 2-
Eskişehir Fabrikalar bölgesi.
Nedenleri:
Kentin gereksinim duyduğu sosyal mekanları karşılaması.
Kentlinin kullanımına açık olması.
Kentle iç içe olması.
Nitelikli ve doğru mimari uygulamaların olması.
Ticari fonksiyonların ağırlıkta olması: Bakımda sürekliliğin sağlanması

SORU 3- Endüstriyel yapıları değerlendirirken hangi kriterleri göz önünde bulundurarak endüstriyel miras kapsamına almalıyız görüşlerinizi paylaşır mısınız?

CEVAP 3
1-Uygun Fonksiyon
2-Kent içinde konum ve ulaşım
3-Özgün mimari unsurların korunması. Özellikle taşıyıcı sistem ve teknik çözümler
3-İşletme-Bakım

SORU 4. Konya’da korunması gerekli kültür mirasın olarak hangi yapılar korunmalıdır?

CEVAP 4-

- 1-Konya şeker fabrikası
- 2-Konya Çimento

SORU 5- Endüstri yapılarının miras kapsamında kabulü ve korunması konusunda Konya’da yapılan uygulamaları yeterli buluyor musunuz? Varsa görüşleriniz nelerdir?

CEVAP 5-

- Hayır hiç bir bilinç düzeyi yok.
- Çok yetersiz.

SORU 6. Konya’da yasal olarak da koruma altına alınması gerekli yapılar var mıdır? Nedenleri nelerdir?

CEVAP 6-

- Konya Şeker Fabrikası

Bir dönemin önemli endüstri yapısı olması.
Teknik - teknolojik çözümler ihtiva etmesi (dönemi yansıtan)

SORU 7. Konya’da koruma altına alınması gereken endüstri mirası var olduğunu düşünüyorsanız bundan elde edilebilecek fayda ne olabilir?

CEVAP 7-

- Bölgenin Endüstri geçmişinin ortaya konması, tanıtılması.
- Ülkenin ve Bilim/ teknoloji tarihi konusunda bilgilenme sağlanması
- Tarihsel sürekliliğin sağlanması: gelecek kuşaklara bu tür yapıların tarihçesi ve durumları hakkında bilgi aktarılması.
- Çevresel anlamda sürdürülebilirlik: yapı stoğunun değerlendirilmesi.

SORU 8- 1950’li yıllarda kurulan ve Konya ekonomisine ve sosyal yaşantısına büyük etkide bulunan Konya Şeker, Konya Çimento, Ova Un ve Krom Magnezit gibi fabrikaların kültürel miras çerçevesinde korunması gerektiğini düşünüyor musunuz? Varsa görüşleriniz nelerdir?

CEVAP 8-

Evet Korunmaları gerekir. Özellikle Şeker Fabrikası, çünkü Türkiye'nin de uzun bir geçmişe sahip sanayi yapılarından. Ve bu yapı kent içinde kalmıştır. Bu nedenle yapıya ulaşım ve kentle entegrasyonunun sağlanması diğerlerine göre çok daha kolay.

Diğerleri de korunabilir. Ancak yaşatılmaları için uygun fonksiyonlar bulunmalıdır.

SORU 9- Konya'daki Endüstri binaları yeniden değerlendirilebilir mi? Endüstriyel alanların ve anıtların kente yeniden kazandırılması için yapılacak uygulamalarda gerekenler hakkında düşüncelerinizi paylaşır mısınız?

CEVAP 9-

Evet yeniden değerlendirilebilir.

1-Bilinçlendirme: hem yöneticiler hem de kullanıcılar bilinçlendirilmeli. Mimarlık kültürünün çok zayıf olduğu ülkemizde bunu yapabilmek için de ayrı bir organizasyon gerekir.

2-Özgünlüğün korunması: Yapıya müdahaleler bu çerçevede yapılmalı.

3-Uygun bir fonksiyon verilerek uygulamalar yapılmalı. Kullanım ve bakım sürekliliği sağlanmalı

4-Makro ölçekte kentle bütünleşme sağlanmalı: ulaşım, peyzaj içinde entegrasyon, kent dokusuna uygun uygulamalar yapılmalı.

SORU 10: Konya'daki endüstri mirasının korunmasında ve yeniden kullanılmasında en önemli kriter size göre nedir?

CEVAP 10-

Uygun Fonksiyon

**KONYA ENDÜSTRİYEL MİRASININ BELİRLENMESİ VE KORUNMASINA
YÖNELİK DEĞERLENDİRMELER**

UZMAN 4

SORU 1- Endüstri yapılarının miras kapsamında kabulü ve korunması konusunda ülkemizde yapılan uygulamaları yeterli buluyor musunuz? Varsa görüşleriniz nelerdir?

CEVAP 1-

Hayır, Bir çokları yıkıldı.

SORU 2. Ülkemizde korunan endüstri mirasından en dikkat çekici bulduğunuz hangi yapıdır? Nedeni nedir?

CEVAP 2-

Ankara Havagazı fb. Teknolojinin gelişimine katkı yapmıştır.

SORU 3- Endüstriyel yapıları değerlendirirken hangi kriterleri göz önünde bulundurarak endüstriyel miras kapsamına almalıyız görüşlerinizi paylaşır mısınız?

CEVAP 3

Teknoloji tarihine katkı, teklik-nadirlik, gerektiğinde kullanılabilirlik.

SORU 4. Konya’da korunması gerekli kültür mirasın olarak hangi yapılar korunmalıdır?

CEVAP 4-

Meram elektrik santrali,çimento fb.Su değirmenleri

SORU 5- Endüstri yapılarının miras kapsamında kabulü ve korunması konusunda Konya’da yapılan uygulamaları yeterli buluyor musunuz? Varsa görüşleriniz nelerdir?

CEVAP 5-

Kısmen yeterlidir.

SORU 6. Konya’da yasal olarak da koruma altına alınması gerekli yapılar var mıdır? Nedenleri nelerdir?

CEVAP 6-

Seydişehir Alüminyum fabrikası ile Ereğli Sümerbank önemli

SORU 7. Konya’da koruma altına alınması gereken endüstri mirası var olduğunu düşünüyorsanız bundan elde edilebilecek fayda ne olabilir?

CEVAP 7-

Teknoloji tarihi, sosyal ve kültürel tarihe katkı, yapı stoku olarak önemli

SORU 8- 1950’li yıllarda kurulan ve Konya ekonomisine ve sosyal yaşantısına büyük etkide bulunan Konya Şeker, Konya Çimento, Ova Un ve Krom Magnezit gibi fabrikaların kültürel miras çerçevesinde korunması gerektiğini düşünüyor musunuz? Varsa görüşleriniz nelerdir?

CEVAP 8-

Evet, yukarıdaki ölçütler bakımından

SORU 9- Konya’daki Endüstri binaları yeniden değerlendirilebilir mi? Endüstriyel alanların ve anıtların kente yeniden kazandırılması için yapılacak uygulamalarda gerekenler hakkında düşüncelerinizi paylaşır mısınız?

CEVAP 9-

Onarımları yapılarak park yeşil alan için de ziyarete açılabilir, eğitim için önemlidirler.

SORU 10: Konya'daki endüstri mirasının korunmasında ve yeniden kullanılmasında en önemli kriter size göre nedir?**CEVAP 10-**

Bilim tarihi, teknoloji tarihine belge olmaları.

Konu ile ilgili belirtmek istediğiniz başka düşünce ve tavsiyeleriniz varsa aşağıda bulunan kutuya belirtebilirsiniz.

Bu konuda bütüncül bir çalışma yoktu, başarılar.

KONYA ENDÜSTRİYEL MİRASININ BELİRLENMESİ VE KORUNMASINA YÖNELİK DEĞERLENDİRMELER

UZMAN 5

SORU 1- Endüstri yapılarının miras kapsamında kabulü ve korunması konusunda ülkemizde yapılan uygulamaları yeterli buluyor musunuz? Varsa görüşleriniz nelerdir?

CEVAP 1-

Kültürel miras değeri taşıdığını düşündüğüm birçok yapının tespitleri yapılmadan / değerlendirilmeden yitirilmiş olması nedeniyle yeterli bulmuyorum.

SORU 2. Ülkemizde korunan endüstri mirasından en dikkat çekici bulduğunuz hangi yapıdır? Nedeni nedir?

CEVAP 2-

Aksaray'da müzeye dönüştürülen Azmi Milli Un Fabrikası ülkemizde korunan endüstri mirasından en dikkat çekici bulduğum yapıdır. Savaştan çıkmış yokluk içindeki toplumumuzun son kıymetlerini bir araya getirme azminin sonucunda ortaya koyduğu bir değerın yıllar sonra farkına varılıp özgün halinde/ işler halde müzeleştirilip geleceğe taşınma çabası nedeni ile dikkat çekicidir.

SORU 3- Endüstriyel yapıları değerlendirirken hangi kriterleri göz önünde bulundurarak endüstriyel miras kapsamına almalıyız görüşlerinizi paylaşır mısınız?

CEVAP 3

Endüstriyel yapıları değerlendirirken;

.Teknoloji ve üretimde öncü olma,

.Ünik olma,

.Toplum hafızasında yer alma,

.Tarihi değeri (en az yüz yıl kadar öncesine ait) olma,

.Tarihi değeri olmasa da toplum yaşamında önemli yer tutan bir olaya tanıklık etmesi... gibi kriterler dikkate alınmalıdır.

Bu kriterlerden bir veya birkaçına sahip endüstriyel yapılar değerlendirilerek endüstriyel miras kapsamına alınmalıdır.

SORU 4. Konya'da korunması gerekli kültür mirasın olarak hangi yapılar korunmalıdır?

CEVAP 4-

Konya'da kültür mirası olarak:

Tarihe tanıklık etmiş hüyükler, kent kalıntıları gibi arkeolojik alanlar; farklı kültürlerle ait anıtsal ve sivil mimarlık örnekleri yanında buzhaneler, ilk fenni fırın, ilk un fabrikası, ilk modern çiftlik yapıları, ilk tuğla fabrikası, ilk tarım aletleri fabrikası ... gibi endüstri yapıları ile tarihi olduğu kadar günümüze kadar yaşam kültürümüzün somut göstergeleri olan kamusal yapılarımız yanında ilk kooperatif evleri, ilk apartmanlar, ilk villalar gibi evlerimizin özgün örneklerinin de korunarak geleceğe aktarılması gerekir.

SORU 5- Endüstri yapılarının miras kapsamında kabulü ve korunması konusunda Konya'da yapılan uygulamaları yeterli buluyor musunuz? Varsa görüşleriniz nelerdir?

CEVAP 5-

Ülkemizde tarımsal sanayinin öncüsü olmuş bir kentte buna ait korunmuş ilk tesislerin bulunmaması, bir kısım tuğla fabrikalarının yıkılmış olması gibi nedenlerle endüstri yapılarının miras kapsamında kabulü ve korunması konusunda Konya'da yapılan uygulamaların yeterli olduğunu düşünmüyorum.

SORU 6. Konya'da yasal olarak da koruma altına alınması gerekli yapılar var mıdır? Nedenleri nelerdir?

CEVAP 6-

Ülkemizde kentler hızla yenilenmektedir. Bu yenilemede kültürel miras değeri taşıyabilecek bir kısım yapılarımız da kaybedilmektedir. Burada kaybedilen sadece maddi değeri olan binalar değil "kentnin hafızası" dır. Bu nedenle Konya'nın endüstri hafızası olan tesisler yanında 2863 sayılı yasada açıkça belirtilmemiş olan ilk apartmanlar gibi yapıların da korunması gerektiği kanaatindeyim. Böylece kent kimliği kültürel süreklilikle sağlanacak, hemşerilik bilinci gelişecektir.

SORU 7. Konya'da koruma altına alınması gereken endüstri mirası var olduğunu düşünüyorsanız bundan elde edilebilecek fayda ne olabilir?

CEVAP 7-

Ülkemizde koruma altına alınmış farklı endüstri mirası örneklerinin var olduğunu ve bunların restore edilerek toplumumuzun güncel ihtiyaçları için kullanıldıklarını ve benzer fonksiyondaki yeni yapılardan daha çok ilgi çektiklerini görmekteyiz. Konya'daki endüstri mirası yapılar da koruma altına alınırsa bir yandan belirtildiği şekilde maddi fayda sağlarken ondan daha önemlisi kültürel fayda sağlayacaktır.

SORU 8- 1950'li yıllarda kurulan ve Konya ekonomisine ve sosyal yaşantısına büyük etkide bulunan Konya Şeker, Konya Çimento, Ova Un ve Krom Magnezit

gibi fabrikaların kültürel miras çerçevesinde korunması gerektiğini düşünüyor musunuz? Varsa görüşleriniz nelerdir?

CEVAP 8-

1950'li yıllarda kurulan ve Konya ekonomisine ve sosyal yaşantısına büyük etkide bulunan Konya Şeker, Konya Çimento, Ova Un ve Krom Magnezit gibi fabrikaların kültürel miras çerçevesinde korunması gerektiğini düşünüyorum.

SORU 9- Konya'daki Endüstri binaları yeniden değerlendirilebilir mi? Endüstriyel alanların ve anıtların kente yeniden kazandırılması için yapılacak uygulamalarda gerekenler hakkında düşüncelerinizi paylaşır mısınız?

CEVAP 9-

Konya'daki Endüstri binaları konumları ile kentin yerleşim alanları içinde kalmışlar; mevcut teknolojileri, ulaşmaları ve çevreye olan etkileri nedeniyle üretimlerini sürdürmekte zorlanmaktadırlar. Onlar artık kent hafızasındaki yerlerini sahip oldukları potansiyellerle sürdürmeleri gerekir. Öte yandan hemen hepsi üretim tesisi yanında önemli miktarda günümüzde toplumsal olarak kullanabileceğimiz kapalı, yarı açık ve açık mekanlara sahiptir. Bu özellikleri ile de bu tesisler sahiplerince ya da kamu mülkiyetine geçirilerek yeniden değerlendirilebilirler.

SORU 10: Konya'daki endüstri mirasının korunmasında ve yeniden kullanılmasında en önemli kriter size göre nedir?

CEVAP 10-

Konya'daki endüstri mirasının korunmasında ve yeniden kullanılmasında en önemli kriter kentin hafızasındaki kültürel değeridir.

Konu ile ilgili belirtmek istediğiniz başka düşünce ve tavsiyeleriniz varsa aşağıda bulunan kutuya belirtebilirsiniz.

Bir yerleşme evleri, anıtsal yapıları yanında bunların da niteliğini belirleyen, bunlara kaynak oluşturan her türlü üretim tesisleri ile de bir bütündür. Günümüzde diğer yapıların kıymetleri bilinip korunurken, endüstri yapılarının kıymetleri yeterince bilinmemektedir. Kaybedildikten sonra anlaşılan değer bir kıymeti olamayacağından ayaktakilerin bir an önce değerlendirmeye alınmaları gerekmektedir.

KONYA ENDÜSTRİYEL MİRASININ BELİRLENMESİ VE KORUNMASINA YÖNELİK DEĞERLENDİRMELER

UZMAN 6

SORU 1- Endüstri yapılarının miras kapsamında kabulü ve korunması konusunda ülkemizde yapılan uygulamaları yeterli buluyor musunuz? Varsa görüşleriniz nelerdir?

CEVAP 1-

Ülkemiz geneli için doğrusu kesin bir şey söyleyemem, ama korunması gereken tarihi yapıları gereğince koruyamıyoruz ki, endüstri yapılarını korumamız yeterli olsun. Ayrıca o tür eserler hep çok ihmal edildi, hem de üretim tesisleri olduğu için dönüştürüldüler.

SORU 2. Ülkemizde korunan endüstri mirasından en dikkat çekici bulduğunuz hangi yapıdır? Nedeni nedir?

CEVAP 2-

Kendi çevremizden Aksaray'daki Avni Milli Un fabrikası. Mimarisi ile ve de içindeki üretim sisteminin korunmuş olması.

SORU 3- Endüstriyel yapıları değerlendirirken hangi kriterleri göz önünde bulundurarak endüstriyel miras kapsamına almalıyız görüşlerinizi paylaşır mısınız?

CEVAP 3

Tabi ki

Öncelikle mimari malzeme ve yapım tekniği,

Özellikle büyük açıklık geçme sebebiyle üst örtü taşıyıcı sistemi, metal, ahşap, makaslar, çerçeveler, kolonlar, vb.

Geleneksel üretim sistemine ilişkin teçhizatları

SORU 4. Konya'da korunması gerekli kültür mirasın olarak hangi yapılar korunmalıdır?

CEVAP 4-

Şehir merkezinde bu kapsama giren pek tarihi eser yok gibi. Şayet, geçen yüzyılda inşa edilen mevcut fabrikaların yukarıda bahsedilen özelliklere sahip bölümleri var ise onlar korunabilir.

SORU 5- Endüstri yapılarının miras kapsamında kabulü ve korunması konusunda Konya’da yapılan uygulamaları yeterli buluyor musunuz? Varsa görüşleriniz nelerdir?

CEVAP 5-

Yukarıdaki sorulara verilen cevaplar bu soruya açıklık getiriyor.

SORU 6. Konya’da yasal olarak da koruma altına alınması gerekli yapılar var mıdır? Nedenleri nelerdir?

CEVAP 6-

Zaten tespit edilenler korumaya alınıyor. Fakat gözden kaçanlar olabiliyor.

SORU 7. Konya’da koruma altına alınması gereken endüstri mirası var olduğunu düşünüyorsanız bundan elde edilebilecek fayda ne olabilir?

CEVAP 7-

Tabi ki bu tip eserlerin geçmiş döneme ait mimari ve taşıyıcı sistemleri ile üretim sistemlerine ilişkin donanımlarının gelecek kuşaklara örnek olması ve endüstriyel kültürümüze zenginlik katması.

SORU 8- 1950’li yıllarda kurulan ve Konya ekonomisine ve sosyal yaşantısına büyük etkide bulunan Konya Şeker, Konya Çimento, Ova Un ve Krom Magnezit gibi fabrikaların kültürel miras çerçevesinde korunması gerektiğini düşünüyor musunuz? Varsa görüşleriniz nelerdir?

CEVAP 8-

Cevabı 4. soruda verildi. Ayrıca bu yapılara ilişkin Anıtlar Kuruluna bir başvuru yapıldığını hatırlamıyorum. Şayet yapıldığında belki korunacak bölümleri çıkabilir.

SORU 9- Konya'daki Endüstri binaları yeniden değerlendirilebilir mi? Endüstriyel alanların ve anıtların kente yeniden kazandırılması için yapılacak uygulamalarda gerekenler hakkında düşüncelerinizi paylaşır mısınız?

CEVAP 9-

Geleneksel üretim sistemlerinin gelecek kuşaklara aktarılması bakımından olabilir. Tipik örnek olarak, şayet var ise, su ile çalışan taş değirmenler gibi.

SORU 10: Konya'daki endüstri mirasının korunmasında ve yeniden kullanılmasında en önemli kriter size göre nedir?

CEVAP 10-

Bu tip yapıların genellikle şehir merkezlerinde veya civarlarında bulunmaları ve büyük arazilere sahip olmaları miras olarak korunmalarını ekonomik bakımdan zorlaştırmaktadır.

Konu ile ilgili belirtmek istediğiniz başka düşünce ve tavsiyeleriniz varsa aşağıda bulunan kutuya belirtebilirsiniz.

Yukarıdaki cevapların şimdilik yeterli olduğunu düşünüyorum.

KONYA ENDÜSTRİYEL MİRASININ BELİRLENMESİ VE KORUNMASINA YÖNELİK DEĞERLENDİRMELER

UZMAN 7

SORU 1- Endüstri yapılarının miras kapsamında kabulü ve korunması konusunda ülkemizde yapılan uygulamaları yeterli buluyor musunuz? Varsa görüşleriniz nelerdir?

CEVAP 1- Yeterli bulmuyorum. Genel olarak Endüstriyel yapıların asli fonksiyonlarından uzaklaşması sebebi ile karşılaşılan kullanım sorunu, imar sorunu, mülk sahibinin yatırım önceliği ve mülkiyet sorunları bu korumacılık anlayışını zora soktuğunu düşünüyorum.

SORU 2. Ülkemizde korunan endüstri mirasından en dikkat çekici bulduğunuz hangi yapıdır? Nedeni nedir?

CEVAP 2-Abdullah Gül Cumhurbaşkanlığı Müzesi ve Kütüphanesi. Kullanım ve koruma açısından iyi bir örnek olduğunu düşünüyorum.

SORU 3- Endüstriyel yapıları değerlendirirken hangi kriterleri göz önünde bulundurarak endüstriyel miras kapsamına almalıyız görüşlerinizi paylaşır mısınız?

CEVAP 3-2863 sayılı yasa kapsamında tanımlandığı gibi mimari, tarihi, estetik değerleri ile diğer önem ve özellikleri bakımından dikkat çeken, kullanıldığı dönemde ciddi bir tarihi ana ve toplumsal değişime etki eden yapıların bu kapsamda değerlendirilebileceğini düşünüyorum.

SORU 4. Konya’da korunması gerekli kültür mirasın olarak hangi yapılar korunmalıdır?

CEVAP 4-Tantavi Ambarı, Ereğli İşçi Lojmanları, Tapu Kadastro Bölge Müdürlüğü civarındaki eski fabrika bacası bu kapsamdadır.

SORU 5- Endüstri yapılarının miras kapsamında kabulü ve korunması konusunda Konya’da yapılan uygulamaları yeterli buluyor musunuz? Varsa görüşleriniz nelerdir?

CEVAP 5- Tantavi Ambarı uygulaması tamamlanmış ve sosyal-kültürel tesis olarak kullanılmaktadır. Ereğli İşçi Lojmanlarının ise yine aynı şekilde sosyal kültürel tesis olarak kullanılmasına yönelik restorasyon çalışması devam etmektedir. Bu yapılan uygulamaların eserlerin geleceğe aktarılması açısından uygun olduğunu düşünüyorum.

SORU 6. Konya’da yasal olarak da koruma altına alınması gerekli yapılar var mıdır? Nedenleri nelerdir?

CEVAP 6- Tantavi Ambarı, Ereğli İşçi Lojmanları, Tapu Kadastro Bölge Müdürlüğü civarındaki eski fabrika bacası bu kapsamdadır.

SORU 7. Konya’da koruma altına alınması gereken endüstri mirası var olduğunu düşünüyorsanız bundan elde edilebilecek fayda ne olabilir?

CEVAP 7-

SORU 8- 1950’li yıllarda kurulan ve Konya ekonomisine ve sosyal yaşantısına büyük etkide bulunan Konya Şeker, Konya Çimento, Ova Un ve Krom Magnezit gibi fabrikaların kültürel miras çerçevesinde korunması gerektiğini düşünüyor musunuz? Varsa görüşleriniz nelerdir?

CEVAP 8- Düşünmüyorum. 3. soruda ifade ettiğim mimari, tarihi, estetik değerleri taşımadığını düşünüyorum.

SORU 9- Konya'daki Endüstri binaları yeniden değerlendirilebilir mi? Endüstriyel alanların ve anıtların kente yeniden kazandırılması için yapılacak uygulamalarda gerekenler hakkında düşüncelerinizi paylaşır mısınız?

CEVAP 9- Endüstri binaları yeniden değerlendirilebilir. Önemli olan söz konusu yapıların hangi fonksiyon ile kullanılacağına karar verilmesi gerekmektedir.

SORU 10: Konya'daki endüstri mirasının korunmasında ve yeniden kullanılmasında en önemli kriter size göre nedir?

CEVAP 10- Korunmasına yönelik kullanım önerilerinin yer alması.

**KONYA ENDÜSTRİYEL MİRASININ BELİRLENMESİ VE KORUNMASINA
YÖNELİK DEĞERLENDİRMELER**

UZMAN 8

SORU 1- Endüstri yapılarının miras kapsamında kabulü ve korunması konusunda ülkemizde yapılan uygulamaları yeterli buluyor musunuz? Varsa görüşleriniz nelerdir?

CEVAP 1-Yeterli bulmamakla birlikte örnek uygulamalar vardır. Tantavi Ambarı, Agü Sümer kampüsü vs.

SORU 2. Ülkemizde korunan endüstri mirasından en dikkat çekici bulduğunuz hangi yapıdır? Nedeni nedir?

CEVAP 2- Kayseri Sümerbank Bez Fabrikası; Agü Sümer kampüsü dönüşümü ile geçmişten günümüze endüstri mirasının kullanılarak yaşatılması sağlanmıştır.

SORU 3- Endüstriyel yapıları değerlendirirken hangi kriterleri göz önünde bulundurarak endüstriyel miras kapsamına almalıyız görüşlerinizi paylaşır mısınız?

CEVAP 3-Tarihi devirlerde Bilimsel ve Kültürel değerler açıdan özgün değerler taşıyan Kültür Varlıkları endüstri mirası kapsamına alınmalıdır.

SORU 4. Konya’da korunması gerekli kültür mirasın olarak hangi yapılar korunmalıdır?

CEVAP 4- Konya Ereğli Sümerbank Bez fabrikası korunmalıdır.

SORU 5- Endüstri yapılarının miras kapsamında kabulü ve korunması konusunda Konya’da yapılan uygulamaları yeterli buluyor musunuz? Varsa görüşleriniz nelerdir?

CEVAP 5- Endüstri yapılarından Tescilli yapılmış olan Kültür Varlıkları yasalar kapsamında korunmaktadır.

SORU 6. Konya’da yasal olarak da koruma altına alınması gerekli yapılar var mıdır? Nedenleri nelerdir?

CEVAP 6- Konya Ereğli Sümerbank Bez fabrikası koruma altına alınması gerekmektedir.

SORU 7. Konya’da koruma altına alınması gereken endüstri mirası var olduğunu düşünüyorsanız bundan elde edilebilecek fayda ne olabilir?

CEVAP 7-Dönüşüm projeleri ile geçmişten günümüze endüstri mirasının kullanılarak yaşatılmasıdır.

SORU 8- 1950’li yıllarda kurulan ve Konya ekonomisine ve sosyal yaşantısına büyük etkide bulunan Konya Şeker, Konya Çimento, Ova Un ve Krom Magnezit gibi fabrikaların kültürel miras çerçevesinde korunması gerektiğini düşünüyor musunuz? Varsa görüşleriniz nelerdir?

CEVAP 8-Koruma altına alınmasını gerektirecek bilimsel ve kültürel değerler açısından özgün değerler taşımamaktadırlar.

SORU 9- Konya’daki Endüstri binaları yeniden değerlendirilebilir mi? Endüstriyel alanların ve anıtların kente yeniden kazandırılması için yapılacak uygulamalarda gerekenler hakkında düşüncelerinizi paylaşır mısınız?

CEVAP 9-İmar planı düzenlemeleri ile Endüstri binaları yeniden değerlendirilebilir.

SORU 10: Konya'daki endüstri mirasının korunmasında ve yeniden kullanılmasında en önemli kriter size göre nedir?

CEVAP 10-Yeniden kullanım işlevinin getireceği Ekonomik veya Politik kazanımlardır.

**KONYA ENDÜSTRİYEL MİRASININ BELİRLENMESİ VE KORUNMASINA
YÖNELİK DEĞERLENDİRMELER**

UZMAN 9

SORU 1- Endüstri yapılarının miras kapsamında kabulü ve korunması konusunda ülkemizde yapılan uygulamaları yeterli buluyor musunuz? Varsa görüşleriniz nelerdir?

CEVAP 1-
Yeterli değil.

SORU 2. Ülkemizde korunan endüstri mirasından en dikkat çekici bulduğunuz hangi yapıdır? Nedeni nedir?

CEVAP 2-
Santral İstanbul

SORU 3- Endüstriyel yapıları değerlendirirken hangi kriterleri göz önünde bulundurarak endüstriyel miras kapsamına almalıyız görüşlerinizi paylaşır mısınız?

CEVAP 3
Önemli bir endüstriyel gelişimin temsilcisi

SORU 4. Konya’da korunması gerekli kültür mirasın olarak hangi yapılar korunmalıdır?

CEVAP 4-
Konya Ereğli Sümerbank Bez Fabrikası
Konya Şeker Fabrikası

SORU 5- Endüstri yapılarının miras kapsamında kabulü ve korunması konusunda Konya’da yapılan uygulamaları yeterli buluyor musunuz? Varsa görüşleriniz nelerdir?

CEVAP 5-

Endüstri mirasına yönelik koruma kaygısı arsa ve emlak fiyatlarının yüksek olması sebebiyle koruma kaygısının olmadığını düşünüyorum.

SORU 6. Konya’da yasal olarak da koruma altına alınması gerekli yapılar var mıdır? Nedenleri nelerdir?

CEVAP 6- Kısmi Konya Şeker Fabrikası

SORU 7. Konya’da koruma altına alınması gereken endüstri mirası var olduğunu düşünüyorsanız bundan elde edilebilecek fayda ne olabilir?

CEVAP 7-

Konya’nın kalkınmasındaki lokomotif fabrika

SORU 8- 1950’li yıllarda kurulan ve Konya ekonomisine ve sosyal yaşantısına büyük etkide bulunan Konya Şeker, Konya Çimento, Ova Un ve Krom Magnezit gibi fabrikaların kültürel miras çerçevesinde korunması gerektiğini düşünüyor musunuz? Varsa görüşleriniz nelerdir?

CEVAP 8-

Her birisinin nitelikli bölümleri kısmı korunmalıdır. Arazileri nitelikli kentsel boşluklar oluşturabilmektedir.

SORU 9- Konya’daki Endüstri binaları yeniden değerlendirilebilir mi? Endüstriyel alanların ve anıtların kente yeniden kazandırılması için yapılacak uygulamalarda gerekenler hakkında düşüncelerinizi paylaşır mısınız?

CEVAP 9-

Mekân niteliğine göre yeniden kullanılabilir.

SORU 10: Konya'daki endüstri mirasının korunmasında ve yeniden kullanılmasında en önemli kriter size göre nedir?

CEVAP 10-

Öncü bir teknolojiyi Konya'ya getirmesi

Konu ile ilgili belirtmek istediğiniz başka düşünce ve tavsiyeleriniz varsa aşağıda bulunan kutuya belirtebilirsiniz.

Koruma kurulu bu konuda daha aktif olmalı.

KONYA ENDÜSTRİYEL MİRASININ BELİRLENMESİ VE KORUNMASINA YÖNELİK DEĞERLENDİRMELER

UZMAN 10

SORU 1- Endüstri yapılarının miras kapsamında kabulü ve korunması konusunda ülkemizde yapılan uygulamaları yeterli buluyor musunuz? Varsa görüşleriniz nelerdir?

CEVAP 1-

Ülkemizde bu konu yeni yeni dikkat çekmeye başladı. Daha da ilerleyeceği konusunu düşünüyorum.

SORU 2. Ülkemizde korunan endüstri mirasından en dikkat çekici bulduğunuz hangi yapıdır? Nedeni nedir?

CEVAP 2-

Kocaeli Bilim Merkezi, Kocaeli Büyükşehir Belediyesi ve TÜBİTAK ortaklığı ile hayata geçirilmiş bir projedir. Türkiye'nin en büyük endüstriyel dönüşüm projesi olan Kocaeli Bilim Merkezi, 1934 yılında temeli atılan Seka Kağıt Fabrikası içindeki 8.500 metrekaarelik alan üzerinde yer almaktadır. 70 yıl kağıt üretimi gerçekleştiren Seka Kağıt Fabrikası restore edilerek yoluna Kocaeli Bilim Merkezi ve Seka Kağıt Müzesi olarak devam etmektedir.

SORU 3- Endüstriyel yapıları değerlendirirken hangi kriterleri göz önünde bulundurarak endüstriyel miras kapsamına almalıyız görüşlerinizi paylaşır mısınız?

CEVAP 3

- Özgün işlevin unutulmaması,
- Yeni işlevin bilinir olması,
- Çevre ile uyum,
- Bulunduğu dokuda dikkat çekme,
- Sembol ve referans noktası olma,
- Kentin tanıtımına katkı sağlama,
- Çevreye canlılık verme vb...

SORU 4. Konya'da korunması gerekli kültür mirasın olarak hangi yapılar korunmalıdır?

CEVAP 4-

1. Mevlana
2. Meke Gölü
3. Çatalhöyük
4. Nasrettin Hoca
5. Alaaddin Camii
6. Yerköprü Şelalesi
7. Kilistra
8. Aziziye Camii

SORU 5- Endüstri yapılarının miras kapsamında kabulü ve korunması konusunda Konya'da yapılan uygulamaları yeterli buluyor musunuz? Varsa görüşleriniz nelerdir?

CEVAP 5-

Konya' da Endüstri yapılarının miras kapsamında korunması ; yeni yeni dikkat çekmektedir.

SORU 6. Konya'da yasal olarak da koruma altına alınması gerekli yapılar var mıdır? Nedenleri nelerdir?

CEVAP 6- Kültür Varlıkları tarafından tescillerin dışında bilgim yok malesef...

SORU 7. Konya'da koruma altına alınması gereken endüstri mirası var olduğunu düşünüyorsanız bundan elde edilebilecek fayda ne olabilir?

CEVAP 7-

Endüstri Mirası ;modern kentin temelini oluşturan sanayi kültürünün tarihsel, teknolojik, sosyal, mimari ve bilimsel değere sahip mirasına odaklanılıyor.

SORU 8- 1950'li yıllarda kurulan ve Konya ekonomisine ve sosyal yaşantısına büyük etkide bulunan Konya Şeker, Konya Çimento, Ova Un ve Krom Magnezit gibi fabrikaların kültürel miras çerçevesinde korunması gerektiğini düşünüyor musunuz? Varsa görüşleriniz nelerdir?

CEVAP 8-

Anlamı itibariyle kültürel miras, toplumlara, toplumların üyelerine ortak bir geçmişi hatırlatan, birlik ve dayanışma kabiliyetini güçlendiren, geleneklerinin ve çeşitliliğin devamlılığını sağlayan öğeler olduğuna göre;

Konya ekonomisine ve sosyal yaşantısına büyük etkide bulunan Konya Şeker, Konya Çimento, Ova Un ve Krom Magnezit gibi fabrikaların kültürel miras çerçevesinde korunması gerektiğini düşünüyorum.

SORU 9- Konya'daki Endüstri binaları yeniden değerlendirilebilir mi? Endüstriyel alanların ve anıtların kente yeniden kazandırılması için yapılacak uygulamalarda gerekenler hakkında düşüncelerinizi paylaşır mısınız?

CEVAP 9-

- Koruma müdahalesi esnasında, özgün karakteristiklerin zedelenmemesi, farklı katmanların korunması
- Koruma müdahalesi esnasında, endüstri mirasının içinde yer aldığı kentsel çevre ile farklı ölçeklerdeki ilişkilerinin okunmasını sağlayabilecek uygulamalar
- Koruma müdahalesi esnasında, endüstri mirasının içinde yer aldığı doğal çevre ve su, dağ, göl, maden, orman vb. özel öğeler ile ilişkilerinin okunmasını sağlayabilmeli
- Endüstri mirasına özgü tasarımsal, teknolojik, kültürel karakteristiklerin korunmalı
- Endüstri yerleşkesine getirilen yeni yapıların miras unsurları ve çevresi ile bağlamsal ilişki kurmalı

SORU 10: Konya'daki endüstri mirasının korunmasında ve yeniden kullanılmasında en önemli kriter size göre nedir?

CEVAP 10-

İşlevsiz kalan yapıların bir süre sonra bakımsızlıktan tahrip oldukları gerçeğine dayanarak, korunabilmeleri için kullanımın gerekli olduğunu söylemek mümkündür. Bu bağlamda, yeniden kullanım sürecinde yapının tasarlandığı özgün işlevden farklı bir işleve hizmet etmek üzere yeniden düzenlenmesi şeklinde ortaya çıkmaktadır.

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : Merve Nur TOYDEMİR
Uyruğu : Türk
Doğum Yeri ve Tarihi : Konya/1995
Telefon :
Faks :
E-Posta : mmr.nur@gmail.com

EĞİTİM

Derece	Adı	İlçe	İl	Bitirme Yılı
Lise	: O.N. Hekimoğlu Anadolu Lisesi	Selçuklu	Konya	2013
Üniversite	: S.Ü. Mimarlık Fakültesi	Selçuklu	Konya	2017
Yüksek Lisans	: Konya Teknik Üniversitesi	Selçuklu	Konya	2020
Doktora	: -			-

İŞ DENEYİMLERİ

Yıl	Kurum	Görevi
2015	As Yapı	Stajyer Mimar
2016	Konya Büyükşehir Belediyesi	Stajyer Mimar
2017-Devam	Ceray Mimarlık ve Restorasyon	Mimar

UZMANLIK ALANI

Mimarlık, Restorasyon

YABANCI DİLLER

İngilizce

YAYINLAR

Konya Endüstriyel Mirasın Belirlenmesi ve Korunmasına İlişkin Değerlendirmeler/ Seminer/ Konya Teknik Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü/ 2019

ZEUGMA II. ULUSLARASI MULTİDİSİPLİNER ÇALIŞMALAR
KONGRESİ-2019/Konya Endüstriyel Mirasın Belirlenmesi ve Korunmasına İlişkin
Değerlendirmeler (Yüksek Lisans Tezinden Yapılmıştır.)

ICCIH-2018-PROCEEDINGS-E-BOOK/ Kültürel Kimlik ve Yenilenebilir
Enerjinin Kent Mobilyası Tasarımında Kullanılması: Solarsem

